

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ANABİLİM DALI

GÜÇLÜ DEMOKRASİ VE KATILIMCI YURTTAŞLIK: BENJAMİN BARBER
ÜZERİNE BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

BEYTULLAH YÖRÜK

DANIŞMAN

PROF. DR. SEDAT YAZICI

BARTIN-2019

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ANABİLİM DALI

GÜÇLÜ DEMOKRASİ VE KATILIMCI YURTTAŞLIK: BENJAMİN BARBER
ÜZERİNE BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

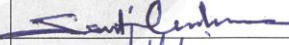

HAZIRLAYAN

Beytullah Yörük

DANIŞMAN

Prof. Dr. Sedat Yazıcı

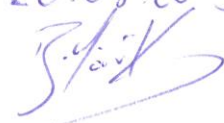
“Bu tez .../.../..... tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	İMZA
Prof. Dr. Sedat Yazıcı	
Doç. Dr. Seyit COŞKUN	
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Gül ÇIVGIN	

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Prof. Dr. Sedat YAZICI danışmanlığında hazırlamış olduğum “Güçlü Demokrasi ve Katılımcı Yurttaşlık: Benjamin Barber Üzerine Bir İnceleme” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

Beytullah YÖRÜK

20.08.2019

KABUL VE ONAY

Beytullah YÖRÜK tarafından hazırlanan “Güçlü Demokrasi ve Katılımcı Yurttaşlık: Benjamin Barber Üzerine Bir İnceleme” başlıklı bu çalışma, tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda **oy birliği** ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Sedat YAZICI

(Danışman)

Üye: Doç. Dr. Seyit COŞKUN

Üye: Dr. Öğrt. Üyesi Ayşe Gül ÇIVGIN

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih vesayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Metin SABAN
Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans

Güçlü Demokrasi ve Katılımcı Yurttaşlık: Benjamin Barber Üzerine Bir İnceleme

Beytullah YÖRÜK

Bartın Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sedat YAZICI

Bartın-2019, Sayfa: VII + 139

Yurttaşlık, felsefe tarihi boyunca filozofların üzerinde en çok kafa yordukları kavramlardan biridir. Bir devlete ve ulusa ait olmak bağlamında yurttaşlık pek çok yönden ele alınmış ve felsefi tartışmalara neden olmuştur. Genel olarak yurttaşlık haklar ve sorumluluklar ekseninde tartışılmıştır. Elbette günümüzde bu tartışmalar değişen koşullar nedeniyle farklı biçimlerde de ortaya çıkmaya başlamıştır. Bizim bu çalışmadaki amacımız, yurttaşlığın haklar ve sorumluluk ekseninde nasıl tartışmalara yol açtığını göstermektir. Bunun için özellikle liberalizm ve cumhuriyetçilik yaklaşımları üzerinden çalışmamızı kurgulayacağız. Daha özel olarak da Benjamin BARBER'ın liberal yurttaşlık anlayışına yönelik eleştirilerini ve kendisinin güçlü demokrasi ve güçlü demokratik yurttaşlık anlayışını çalışmamıza konu edeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Benjamin Barber; cumhuriyetçilik; güçlü demokrasi; haklar; liberalizm; sorumluluk; yurttaşlık

ABSTRACT

M.Sc.Thesis

Strong Democracy and Participatory Citizenship: A Review On Benjamin Barber

Beytullah YÖRÜK

Bartın University

Institute of Social Sciences

Philosophy Department

Thesis Adviser: Prof. Sedat YAZICI

Bartın-2019, Page: VII + 139

Citizenship is one of the concepts that philosophers have pondered most during the history of philosophy. In the context of belonging to a state and nation, citizenship has been handled in many ways and caused philosophical debates. In general, citizenship rights and responsibilities are discussed. Of course, these debates have started to emerge in different ways due to changing conditions. Our aim in this study is to show how citizenship leads to discussions on the axis of rights and responsibilities. For this, we will construct our work especially on liberalism and republican approaches. More specifically, we will focus on Benjamin BARBER's critique of liberal citizenship and his strong democracy and strong democratic citizenship.

Key Words: Benjamin Barber; republicanism; strong democracy; rights; liberalism; responsibility; citizenship

ÖN SÖZ

“Güçlü Demokrasi ve Katılımcı Yurttaşlık: Benjamin Barber Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmamın başından sonuna kadar benden bilgisini ve ilgisini esirgemeyen hocam Prof. Dr. Sedat YAZICI’ya şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim. Çalışmam için kaynak temini konusunda benden yardımlarını esirgemeyen dostum Erhan ATAGÜL’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Elbette en büyük teşekkürü beni bu günlere getiren, her zaman maddi manevi yanımda olan ve emeklerinin karşılığını asla ödeyemeyeceğim anneme etmek istiyorum.

Beytullah YÖRÜK
Bartın, 2019

İÇİNDEKİLER

BEYANNAME.....	ii
KABUL VE ONAY	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GİRİŞ	1
Çağdaş Siyaset Felsefesinde Yurttaşlık Tartışmaları	6
1. Yurttaşlığın Tarihçesi	6
2. Liberal ve Cumhuriyetçi Yurttaşlık	10
2. Benjamin Barber'ın Liberal Demokrasi Eleştirisi	18
2. 1. Liberal Demokrasinin Dayanak Noktası.....	23
2. 2. Liberal Demokrasinin Siyasal Bilgi Anlayışı	31
2. 3. Liberal Demokrasinin İnsan Doğası Anlayışı.....	35
2. 4. Liberal Demokrasinin Özgürlük, İktidar ve Tepkisizlik Hastalıkları	44
3. BENJAMİN BARBER'IN GÜÇLÜ DEMOKRASİ TEORİSİ VE YURTTAŞLIK ANLAYIŞI	51
3. 1. Güçlü Demokrasi ve Siyasetin Koşulları.....	51
3. 2. Güçlü Demokrasi ve Rakip Demokrasi Biçimleri	61
3. 3. Güçlü Demokratik Yurttaşlık	74
3. 3. 1. Yurttaşlığa Uzanan Yol: Siyasal Epistemoloji, Siyasal Tartışma, Kamusal Karar ve Ortak Eylem.....	74
3. 3. 2. Yurttaşlık Tasarımı ve Yurttaş Cemaati.....	91
3. 3. 3. Güçlü Demokratik Yurttaşlığı Savunmak	105
3. 4. Güçlü Demokratik Kurumlar	121
SONUÇ.....	132
KAYNAKLAR.....	137

GİRİŞ

Yurttaşlık ya da vatandaşlık, insanların topluluk halinde bir arada yaşamaya başladıkları andan itibaren devlet ve birey arasındaki ilişkilerde her zaman gündeme gelen bir konu olmuştur. Tarih boyunca devletle birey arasındaki ilişkileri düzenleyici ve birbirlerine karşı konumlarını belirleyici bir işlev görmüştür. “Basit ifadesiyle ‘vatandaş’ siyasi bir topluluğun haklarla ve yükümlülüklerle donatılmış üyesidir” (Heywood, 2012: 250). Buna göre yurttaş, belli haklara sahip olan ve belli yükümlülükleri olan bir kişidir. Hak ve yükümlülükler, yurttaşın toplumsal statüsünü ve devlete karşı konumunu belirlemektedir. Böylece devlet-birey ilişkisi ortaya çıkmış olur. Yurttaşların devlete ve topluma karşı sorumlulukları, devletin de yurttaşların hak ve özgürlüklerine karşı belli sınırları ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan “[v]atandaşlık birey ile ***devlet** arasında bir ilişkidir, bu ilişkide her ikisi karşılıklı ***haklar** ve ödevler ile birbirine bağlanmıştır” demektedir bir sakınca yoktur (Heywood, 2012a: 211). Devlet ve yurttaş haklar ve yükümlülükler temelinde birbirlerine karşı sorumlu ve ilişki içindedir. Yurttaşlar ellerindeki bu hakları ve özgürlükleri yoluyla kölelerden ve uyrıklardan farklı bir konuma yükselmektedirler. Yasal bir statü olarak yurttaşlık, bireyin sahip olduğu haklara ve devlet ve topluma karşı üstlendiği belli sorumluluklara vurgu yapmaktadır.

Yurttaşlığın haklar yoluyla ele alınması ve bu haklara vurgu yapılması çeşitli düşünürler tarafından farklı şekillerde ele alınmış bir konudur. Yurttaşlık hakları konusunu ele alan en önemli çalışmalardan biri şüphesiz T. H. Marshall’ın “Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar” adlı ünlü çalışmasıdır. Marshall’a göre yurttaşların bir takım hakları vardır ve bu haklar “... medeni haklar, siyasal haklar ve sosyal haklar şeklindedir” (Marshall-Bottomore, 2006: 6). Bu hakların tarihsel süreçle birlikte bir araya gelmesi suretiyle yurttaşlık oluşmuş ya da ortaya çıkmıştır. Yurttaşlığı oluşturan şey, bu hak çeşitlerinin bir araya gelerek bireyler için bir statü meydana getirmesidir. Buna göre medeni haklar, bireyin özel alandaki temel hak ve özgürlüklerini; siyasal haklar, bireyin kamusal alandaki hak ve özgürlüklerini; sosyal haklar ise toplumsal refahla ilgili bireyin haklarını temsil etmektedir (Marshall-Bottomore, 2006: 6-7). Bu haklar tarihsel süreç içerisinde kazanılmış haklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kazanılmıştır, çünkü belli dönemlerde bireyler belli hakları elde ederek devlet ve toplum karşısında konumlarını belirlemişler ve devletin sınırları ya da yetki alanları bu haklara göre belirlenmiştir. Yurttaşlık her ne kadar belli

birtakım haklarla açıklansa da diğer yönüyle yurttaşlık belli görev ve sorumlulukların yerine getirilmesine de bağlıdır.

Yurttaşlığın haklar boyutundan başka, bir de görev ve sorumluluk boyutu vardır. Bu görev ve sorumluluklar yurttaşın devlete ve topluma karşı yerine getirmesi gereken ödevleridir. Yurttaşlığın bu boyutu için “[i]yi yurttaş, devlete bağlılık duygusu besleyen ve görevlerini yerine getirme sorumluluğunu taşıyandır” (Heater, 2007: 10-11). Yurttaşlar belli hak ve özgürlüklere sahip olmanın yanında devlete ve topluma karşı yerine getirmeleri gereken belli görev ve sorumluluklarla da yükümlüdürler. Bu bakımdan siyasal katılma ve yurttaşlık erdemleri yurttaşlığın bu boyutu açısından oldukça önemlidir. “Geçerli bir yurttaşlık nosyonuna sahip olmak, sorumlulukla yaşamak demektir” ve buna bağlı olarak “[y]urttaş, katılabildiği ölçüde iyi ya da nitelikli yurttaştır” (Çukurçayır, 2002: 22). Sorumlu yurttaşlık, aktif ve katılımcı olmakla sağlanabilecek ve yurttaşlık erdemleri sayesinde bu düşünce tarzını uygulamaya koyabilecek bir yurttaşlık biçimidir. Bu anlayışta yurttaşlar, gerekli ve yeterli düzeyde yurttaşlık eğitiminden geçirilerek sorumlu, aktif ve katılımcı yurttaş olabilme kapasitelerini arttırmış olacaklardır. Böylece yurttaşlar sadece belli hak ve özgürlüklere sahip olup siyasal alandan uzak bir şekilde konumlanmayacaklar; aynı zamanda sahip oldukları bu hakları ve özgürlükleri siyasal alana aktif katılarak korumuş ve güvence altına almış olacaklar.

Çağdaş siyaset felsefesinde yurttaşlık tartışmaları, özellikle bu iki anlayış etrafında dönmektedir. Hak ve özgürlüklere sahip yurttaşlık ve görev ve sorumluluk sahibi yurttaşlık. Bu bağlamda liberalizm, yurttaşlığı, hak ve özgürlükler temelinde açıklarken liberalizme karşıt olarak cumhuriyetçi anlayış, yurttaşlığı, görev ve sorumluluk temelinde açıklar. Bu iki anlayışın temel farklılıkları yurttaşlığın katılımcı bir tarzda mı yoksa temsiliyetçi bir tarzda mı olması gerektiği düşüncesini ortaya çıkarmıştır.

Liberalizm bireyin doğuştan özgür ve belli haklara sahip olduğunu savunur. Buna göre, birey özgür olarak doğar ve doğuştan sahip olduğu temel hakları vardır. Bu hak ve özgürlük hiçbir koşulda ve zamanda bireyin elinden alınamaz, kısıtlanamaz veya başka bir şey için feda edilemez. Bu anlayışta birey, topluma hiçbir şey borçlu değildir ve toplumun genel yararı adına feda edilemez. Bu bağlamda, bireyin siyasal alandaki amacı, ortak iyiyi arttırmak ya da ortak iyiye göre çıkarlarını belirlemek değildir. Daha ziyade, kendi kişisel amaç ve çıkarlarını elde edebilmek ya da peşinden özgürce gidebilmek için siyasal alanda vakit kaybetmeden özel alanında dilediğince yaşamaktır. Elbette bunun için siyasal alanda

liberal bireyin yerine kendisini temsil edecek kişi ve kurumlara ihtiyaç vardır. Devlet ya da egemen güç işte bu ihtiyacı karşılamak için ortaya çıkmıştır. Devletin temel amacı, liberal bireyin kişisel çıkar ve amaçları peşinden özgürce gidebilmesi için gerekli koşulları sağlamaktır. Güvenliği sağlamak, özel mülkiyeti korumak ve bireyi özel amaçlarını gerçekleştirirken hiçbir şekilde engellemek; bunlar devletin asli vazifeleridir. Bu açıdan liberal yurttaş, özel alanda dilediğince yaşayan ve siyasal alanı temsilcilere terk eden bireydir. Siyasal alanda aktif rol almak ve sorumluluk üstlenmek liberal yurttaşın tercih edeceği bir siyasal katılım biçimi değildir.

Buna karşın cumhuriyetçilik, bireyin toplumdaki bağımsız bir biçimde düşünülmemeyeceğini ve bireyin toplumsallığına yapılan vurguyu dile getirmektedir. Cumhuriyetçi anlayışta birey, toplumsal bir doğaya sahiptir ve yaşadığı toplum sayesinde kendini gerçekleştirebilir. Bu düşünce Antik Yunandan itibaren cumhuriyetçiler arasında kabul görmüş bir düşüncedir. Bireyin toplumsal doğasına yapılan vurgu cumhuriyetçi anlayışın liberalizm karşısında temel hareket noktasını oluşturur. Bu bağlamda cumhuriyetçi yurttaş, özgürlüğü ve bireysel hakları tarihsel süreç içerisinde kazanarak elde etmiştir. Kazanılan bu hak ve özgürlüğü korumak için ise, siyasal alanda aktif rol almayı ve siyasal katılım sağlamayı zorunlu görmektedir. Nitekim siyaseti elitlerin ya da temsilcilerin eline bırakmak bir süre sonra hak ve özgürlüklerin yitilmesiyle sonuçlanabilir. Bu bakımdan siyasete aktif olarak katılmak ve sorumluluk almak çok önemli bir şeydir. Cumhuriyetçi anlayış, yurttaşlardan siyasal alanda aktif olmalarını ve sorumluluk almalarını bekler ve bunu yine yurttaşların kendi iyilikleri için ister. Katılımcı ve aktif yurttaşlar hem ortak geleceklerini kurarken hem de özel geleceklerini oluştururken siyasetten uzak kalmazlar. Zira ancak aktif siyasal katılım yoluyla hem ortak geleceği hem de bireysel geleceği kurmak mümkündür. Bu bakımdan cumhuriyetçi yurttaş, siyasal alanda aktif rol alan, siyasete etkin bir biçimde katılım sağlayan ve görev ve sorumluluktan uzak durmayan yurttaşdır.

Çağdaş siyaset felsefesinde yurttaşlık tartışmaları genel olarak liberalizm-cumhuriyetçilik ekseninde ortaya çıksa da farklı tartışmalar da meydana gelmektedir. Özellikle dünyanın ve toplumların değişmesi ile yurttaşlığın ele alınış biçimi de değişiklik göstermektedir. Artık dünyamız küreselleşmenin etkisiyle küçülmüş ve yurttaşlık, bu küreselleşen dünyada ulus devlet temelinde açıklanamayacak hale gelerek, daha başka açıklama yöntemlerini gerekli kılmıştır. (Esendemir, 2008: 12). Yurttaşlık, daha kozmopolit bir hale gelerek ulusal sınırlar dışına taşmış ve buna bağlı olarak farklı

şekillerde düşünülür olmuştur. Yurttaşlığın ele alınış biçimindeki bu farklılık “Çokkültürlülük” düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Bu düşünceye göre, “[ç]ağdaş toplumların ayırt edici özelliğinin büyük bir çeşitlilik ve kültürel çoğulluk olduğu söylenir” (Kymlicka, 2016: 453). Günümüzde, dünyanın küresel bir hale gelmesi, uluslar arası göçlerin artması ve uluslararası örgütlenmelerin çoğalması ile birlikte toplumlar çeşitlilik göstermektedir. Bu bakımdan yurttaşlık, farklılıklara ve farklı hak taleplerine cevap verebilecek şekilde ele alınmaya başlanmıştır. Farklı etnik ve kültürel grupların hak taleplerinin nasıl karşılanacağı ya da başka bir deyişle, ulusu oluşturan çoğunluğa karşın azınlık gruplarının hak taleplerinin nasıl ele alınıp değerlendirileceği konusu yurttaşlığın geleceğini de belirleyecektir. Bu bağlamda çokkültürlülük, küreselleşen dünyada yurttaşlığı, farklılıklar, çeşitlilik ve azınlıkta kalan bireyler ve gruplar açısından ele almaktadır.

Bütün bu söylenenlerden hareketle bu çalışmanın amacı, yurttaşlığı, Benjamin Barber’ın liberalizm eleştirisi ve güçlü demokratik yurttaşlık anlayışı üzerinden açıklayıp değerlendirmektir. Barber, liberalizmin toplumdaki kopuk ve siyasal alana ilgisiz yurttaşlık anlayışını her yönüyle inceleyip araştırmış ve alternatif bir yurttaşlık anlayışı olarak kendi güçlü demokratik yurttaşlık anlayışını öne sürmüştür. Güçlü demokratik yurttaşlık temel olarak katılımcı bir demokrasi anlayışını ve siyasal alanda aktif rol alan sorumlu bireyleri gerektirir. Bu bakımdan güçlü demokratik yurttaş, katılımcı, aktif, sorumluluk sahibi ve siyasete ilgili bir yurttaşdır. Bu çalışmada biz de Barber’ın bu güçlü demokratik yurttaşlığının ne derece mümkün ve uygulanabilir olduğunu sorgulayacağız. Katılımcı bir demokrasi biçimi olarak güçlü demokrasinin günümüz dünyasında bu projeyi hayata geçirip geçiremeyeceğini ele alıp değerlendireceğiz.

Bu bağlamda çalışmamızın ilk bölümünde yurttaşlığın genel tarihinden ve çağdaş siyaset felsefesi içinde cereyan eden liberal ve cumhuriyetçi yurttaşlık tartışmasından genel olarak bahsedeceğiz. İkinci bölümde Barber’ın liberal demokrasi ve yurttaşlık anlayışına yaptığı eleştirileri ve tespit ettiği eksik ya da kusurlu yanları göstermeye çalışacağız. Barber liberal demokrasiyi, dayandığı temel hareket noktası, bilgi anlayışı, insan doğası anlayışı ve siyasete bağımsız temelleri sokması bağlamında eleştirmiştir. Bu eleştirilerinden hareketle de liberal demokrasinin temsile ve toplumdaki kopuk bireye dayandığı için siyasal alanı yurttaşlardan adeta uzak tuttuğu sonucuna varmıştır. Bu bağlamda çalışmamızın üçüncü bölümünde Barber’ın eleştirdiği liberal demokrasi ve yurttaşlık anlayışına karşı geliştirdiği güçlü demokrasi ve güçlü demokratik yurttaşlık

anlayışını ana hatlarıyla ortaya koyacağız. Katılımcı bir demokrasi anlayışı olan güçlü demokrasi, siyasal alanda aktif olan ve siyasete ilgili sorumlu yurttaşlık anlayışına dayanır. Bu bakımdan, bireylerin gerçek manada yurttaş olabilmeleri ve demokrasinin hakkını verebilmeleri için katılıma, siyasal ilgiye ve ortaklaşa düşünüp ortak gelecekleri için siyasal alanda bir araya gelmeye ihtiyaçları vardır. Güçlü demokrasi ve güçlü demokratik yurttaşlık fikri işte bu ihtiyaçtan ortaya çıkmış bir fikirdir. Bizim de bu çalışmadaki temel amacımız, bu fikrin ortaya çıkışındaki gerekçelerin haklılığını, geçerliliğini, fikrin uygulanabilirliğini ve teorinin pratik karşılığını ve değerini sorgulayıp, kendi süzgecimizden geçirip sunmaya çalışmaktır.

1. BÖLÜM

Çağdaş Siyaset Felsefesinde Yurttaşlık Tartışmaları

1. Yurttaşlığın Tarihçesi

Yurttaşlık, felsefenin doğuşundan itibaren siyasal düşünce tarihinin önemli kavramlarından biri olarak karşımıza çıkmıştır. Yurttaşlık genel olarak, hukuki, siyasi, kültürel ve ekonomik anlamda bireyin toplum içinde ortaya çıkan bir statüsüdür. Bu statü ile bireyler belli haklara sahip olmuşlar ve belli sorumlulukların altına girmişlerdir. Tarihsel açıdan yurttaşlık fikri ilk olarak Antik Yunanda ortaya çıkmıştır. Platon, ünlü eseri Devlet'te yurttaşları bölümlere ayırmış ve her bölümün yapacağı işi, görev ve sorumluluğu net çizgilerle çizmiştir. Buna göre yurttaşlar; yöneticiler, askerler ve üreticilerden meydana gelir (Platon, 2016: 111). Her bir sınıfın kendine özgü özellikleri ve yerine getirmesi gereken görev ve sorumlulukları vardır. Her sınıf kendi özelliklerine göre görev ve sorumluluklarını düzenli bir şekilde yerine getirirse, devlet de düzenli bir birlik kurulmuş olacaktır. Platon'a göre, "[b]unda amacımız, yurttaşlarımız hangi iş için yaratılmışlarsa yalnız o işi yapmaları, böylece birçok işe bölünmeden bir tek bütün kalmalarıydı. Devlet de onlar gibi bir bütün kalacak, bölünüp dağılmayacak" (Platon, 2016: 120). Görüldüğü üzere Platon devletin birlik ve bütünlüğünü yurttaşların kendi sınıfsal işleriyle meşgul olup diğer sınıfın işine karışmamaya bağlı tutmaktadır. Platon'un Devlet'te ortaya koyduğu sistem ulaşılması çok zor bir idealdir. Buna karşın Yasalar adlı eserinde daha gerçekçi bir model sunar. Platon, Yasalar'da, yurttaşları mülkiyete ve gelire bağlı olarak dört sınıfa ayırır ve sınıflar arası dikey hareketliliğe müsaade eder (Platon, 2012: 208-209). Yurttaşlar burada başlangıç kazançlarına göre dört farklı sınıfa ayrılır. Bu sınıflar gelirin artıp azalmasına göre değişebilmektedir. Ayrıca yurttaşlık statüsüne sahip olanlar kamu görevlilerini seçim yoluyla belirler. Yine de yurttaşlık ayrıcalıklı bir statü olarak kalmakta ve devletteki herkes yurttaş olarak kabul edilmemektedir.

Yurttaşlık kavramını ele alan bir diğer Antik Yunan filozofu ise Platon'un öğrencisi Aristoteles'tir. Aristoteles, yurttaşlığa ve siyasete dair görüşlerini Politika adlı eserinde ortaya koyar. Aristoteles'e göre yurttaşın iki ayırıcı özelliği vardır: "Bence, yurttaşı bütün ötekilerden etkinlikle ayıran Yargı'ya ve Yetke'ye katılması, yani yasal, siyasal ve yönetsel görevler almasıdır" (Aristoteles, 2014: 85). Buna göre yurttaş, aktif olarak

siyasetin içinde yer alan, siyasal sürece müdahil olan ve belli sorumlulukları üstlenen kişidir. Bu bakımdan yurttaşlık önemli bir statü olarak karşımıza çıkar. Bu öneminden ötürü her yurttaş “yönetmeyi ve yönetilmeyi iyi bilmek” durumundadır (Aristoteles, 2014: 92). Bu, yurttaşın iyiliğini gösteren bir ölçüdür. Zira iyi yurttaş hem yönetmeyi hem de yönetilmeyi iyi bilmelidir ki sonuçta toplumsal iyilik ortaya çıkabilsin. Ayrıca yönetilmek ve yönetmek konusunda iyi olmak ile anlıyoruz ki yönetimde bir tür rotasyon vardır ve buna göre her yurttaş belli zaman yöneten belli zaman ise yönetilen olarak toplumda yer alır. Belirli bir kişi ya da grup her zaman yöneten konumunda değildir. Görmüş olduğumuz gibi Aristoteles’in yurttaşlık anlayışı, aktif bir yurttaşlık anlayışına ve yönetsel açıdan da dönüşümlü bir sisteme dayanmaktadır.

Genel olarak Antik Yunan anlayışında yurttaşlık bir ayrıcalık olarak ortaya çıkmıştır ve bu bakımdan da herkese nasip olan bir paye değildir. Buna göre, kadınlar, çocuklar, köleler ve uzun ya da kısa süreli yerleşimci olan göçmenler yurttaş olarak kabul edilmiyordu (Heater, 2007: 43). Bu sayılanlar dışında kalan erkekler yurttaş olma hakkına sahipti. Yurttaş olma hakkı 18 yaşını dolduran her erkeğe veriliyor ve genç erkekler 30 yaşına kadar görev almadan meclis toplantılarında yer alabiliyorlardı (Heater, 2007: 43). Görüldüğü üzere Antik Yunan dünyasında yurttaşlık hayli önemli bir konum ve ayrıcalık olarak belirlenmiştir. Yurttaşların katılımı ve görev almaları demokrasi için çok önemliydi. Bu bakımdan “[m]eclis, Atina tarzı demokratik yurttaşlığın merkezi ve hayat bulduğu yerdi” (Heater, 2007: 46). Mecliste her yurttaş söz hakkı alabilir ve yurttaşlar burada gerekli yöneticileri seçer, kanunları yapar ve denetlemeyi sağlarlardı. Yurttaşlık bu yönden aktif bir siyasal katılımı ve belirli sorumlulukları taşımaya gerektirmektedir. Bu söylenenlerden hareketle yurttaşlık, Antik Yunanda bir insanın ulaşabileceği en onurlu mevki ya da makam olarak anlaşılmaktadır diyebiliriz.

Roma yurttaşlık anlayışı antik Yunandan ciddi bir biçimde farklılaşarak ortaya çıkmıştır. Temel olarak Roma yurttaşlığı, daha kapsayıcı ve geniş kitlelere ulaşan bir toplumsal statüdür. “Romalılar çeşitli yurttaşlık sınıfları oluşturmuş; kölelere yurttaşlık onuruna kavuşma olanaklarını sunmuş ve bu unvanı kentin dışına, zamanla bu “dünya İmparatorluğu”nun en uç sınırlarına dek tek tek bireylere, hatta topluluklara dağıtmakta da fazlasıyla cömert davranmışlardır” (Heater, 2007: 49). Görüldüğü üzere Roma yurttaşlığı geniş kapsamlı bir yapı arz etmektedir. Antik Yunan yurttaşlık anlayışına göre daha geniş bir yayılma alanına sahiptir. Roma ile Antik Yunan yurttaşlığı arasındaki temel fark bireyin ele alınış biçiminde ortaya çıkmaktadır. Buna göre Antik Yunanda birey toplumsal

hayvan olarak ele alınırken Roma anlayışında bu hukuki insana dönüşmüştür (Kartal, 2010: 19). Bireyi hukuki bir varlık olarak ele almanın sonucunda yurttaşlık hukuki bir statü olarak karşımıza çıkmaktadır. Romalılar, devletlerinin sınırları büyüdükçe yurttaşlığı hâkimiyetleri altındaki bütün toplulukları içine alacak şekilde genişletip hukuki bir statü olarak ele almışlardır. Bu, Roma anlayışında yasaların önemini ortaya çıkaran bir tutum olarak belirir. Roma anlayışında "... ana fikir *yasaların yönetmesi*'dir ki bu da keyfi kişisel yönetime ters düşer" (Audier, 2006: 17). Yasalarla belirlenmiş haklar ve ödevler yurttaşlığın sınırlarını belirler. Yurttaşlar, belirli ödevleri yerine getirmekle sorumludur ve belirli haklara sahip olmakla da koruma altındadırlar. Romalı yurttaşlar, Antik Yunan anlayışında olduğu gibi yurttaşlık erdemlerine sahip olup kamusal görevleri yerine getirmekle sorumlu; kamusal ve özel ayırımının net bir şekilde yapılmış olmasından dolayı da güvenlik, yargılanma ve ticaret konularında haklara sahipti (Heater, 2007: 51-52). Genel olarak Roma yurttaşlık anlayışı hem daha kapsayıcı olmasıyla hem de hukuki bir statü olarak ele alınması dolayısıyla Antik Yunan yurttaşlık anlayışından ayrılır. Roma yasalarının güvencesi altında belirli şartları sağlayan herkes yurttaş olarak kabul edilmektedir. Kısaca Romalı bir yurttaş olmak demek; imparatorluk sınırları dâhilinde, yasaların güvencesi altında hukuki bir statüye sahip birey olmak demektir.

Yurttaşlık, Romalılarından sonra siyasal gücünü kaybetmiş ve ortaçağ feodal sistemi içinde serflik ya da uyrukluk olarak ele alınmıştır. Bu durumun bir yansıması olarak Roma İmparatorluğu'nun dağılıp parçalanmasıyla birlikte yurttaşlık kavramı da rönesansa kadar suskun bir dönem geçirmiştir (Audier, 2006: 21). Yurttaşlık için yeniden canlanma rönesanla birlikte ortaya çıkan bir durum olmuştur. Özellikle İtalyan kent devletlerinin yapısında görülen anlayış ve Machiavelli'nin yazılarında yurttaşlığa dair önemli düşünceler dile getirilmiştir. Bu dönemde Floransa şehrinde aktif yurttaşlık idealleri öne çıkmaktadır. Ancak, yine de herkes yurttaş olarak kabul edilmiyor, yurttaşlık ayrıcalıklı bir statü olarak ele alınmaktadır. "Floransa'da sadece lonca üyeleri yurttaştı; köy halkı ve kent plebyenleri bu statüden mahrum edilmişti" (Heater, 2007: 83). Bu durum yurttaşlığın ayrıcalıklı bir statü olduğunu göstermektedir. Köylerde yaşayan halk ile kentte yaşayan işçiler yurttaşlık payesinden mahrum bırakılmaktadır.

Floransa'da yaşamış bir filozof ve devlet adamı olan Machiavelli, yurttaşlığa dair görüşlerinde yaşadığı kentin içinde bulunduğu sorunlara değinmiş ve bunlardan etkilenecek görüşlerini dile getirmiştir. Machiavelli, bireysel hakların yasa yoluyla güvence altına alınması konusuna değinirken aynı zamanda sorumluluk bilincine sahip ve şehri için

fedakârlıkta bulunabilecek bir yurttaş profili çizmiştir (Audier, 2006: 28-29). Bu bağlamda erdem kavramı, Machiavelli’de oldukça önemli bir kavramdır. Yurttaşların şehre bağlılığı, cesaretleri ve fedakârlıkları onların özgürce yaşaması için gerekli olan niteliklerdir. “Bir cumhuriyet (yani özgürlüğe dayalı bir devlet) faal yurttaşlar olmadan imkânsızdı ve yurttaşlık, cumhuriyetçi bir hükümet biçimi olmadan mümkün olamazdı” (Heater, 2007: 88-89). Böylece Machiavelli yurttaşlığı ve cumhuriyeti birbirlerine bağlayıp ikisinin varlığını birbirleriyle olan ilişkiye bağlı ele almaktadır. Özgür bir cumhuriyet olmadan özgür bir yurttaşın olamayacağını ve aktif yurttaşlar olmadan da yönetimin cumhuriyet olamayacağını vurgulamaktadır. Bu bakımdan Machiavelli’nin görüşleri çağdaş cumhuriyetçiliğin ve yurttaşlığın değerlendirilmesinde önemli hareket noktalarından birini oluşturmaktadır.

Modern dönemde yurttaşlık daha çok haklar vurgusuyla ele alınmaya başlamıştır. Bireyin devlete ve diğer bireylere karşı sahip olduğu temel hakları vardır ve bu haklar o bireyin özgürlüğünün teminatıdır. Amerikan ve Fransız devrimlerinin bildirilerinde bu temel haklara yapılan vurgu açıkça görülmektedir. Öte yandan yurttaşlık erdemleri de bu dönemde yine önemli bir konu olarak ele alınmıştır. Buna göre, modern yurttaşlık anlayışında hem liberal haklar vurgusu hem de cumhuriyetçi yurttaşlık erdemleri vurgusu birlikte öne çıkmışlardır (Kartal, 2010: 34). Yurttaşlık bir yandan haklarla diğer yandan da ödev ve sorumluluklarla tanımlanmaya başlanmıştır. Bu dönemde Locke, Hobbes ve Rousseau temel hak ve özgürlükler ile yurttaşlık erdemlerini eserlerinde sıkça ele almışlardır. Locke, bireyin doğuştan gelen hakları olduğunu ve devletin de bu hakların koruyucusu olduğunu belirtmiş ve yurttaşlığın mülkiyetle doğrudan alakasını kurmuştur (Kartal, 2010: 31-32). Mülk sahibi olmak yurttaşlığın birinci şartı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuşkusuz mülkiyete sahip bir insan kamusal hayata katılma noktasında sahip olmayan birine göre daha avantajlı ve öncelikli bir konuma sahiptir. Bu anlayış antik çağlardan bugüne devamlı olarak yurttaşlığın temel şartı olmuştur.

Fransız filozof Rousseau, yurttaşlıkla ilgili önemli görüşler öne sürmüştür. Onu önemli yapan temel nokta yurttaşlığı eşitlikçi bağlamda ele almasıdır. Yurttaşların eşitliğine ve özgürlüğüne inanan Rousseau, insanın, diğerleriyle olan işbirliği ve kolektif bilinci sayesinde özgürleşebileceğini savunur. Ünlü eseri ‘Toplum Sözleşmesi’nde “[i]nsan özgür doğar, ama her yerde zincire vurulmuştur” der (Rousseau, 2012: 57). İnsanın bu özgürlük kaybı bireysel olarak kendi çıkarlarının peşinden gitmesiyle önlenebilecek bir durum değildir. Aksine toplumsal işbirliği ile ödev ve sorumlulukların yerine

getirilmesiyle üstesinden gelinebilecek bir durumdur. İnsanın bu özgürlük kaybının temel sebebi mülkiyettir: “Bir arazinin etrafına sınır çekip“bu bana ait-dir” demeyi akıl etmiş ve de ona inanacak kadar saf insanlar bulmuş ilk kişi, uygar toplumun hakiki kurucusu oldu” (Rousseau, 2018: 91). Buna göre, özel mülkiyetin ortaya çıkması insanlar için özgürlük kaybının ortaya çıkmasına ve sivil toplumun başlangıcına neden olmuştur. Bu bakımdan Rousseau’nun düşüncesi liberal düşünceyle zıtlık arz eder. Liberal yurttaşlık anlayışının bireyselliğe yaptığı vurguya Rousseau toplumsallığa yaptığı vurguyla karşılık verir. Onun amacı, “... insanları oldukları gibi, yasaları da olabilecekleri gibi değerlendirip toplumsal düzende meşru ve güvenilir yönetim kuralları olup olamayacağını araştırmaktır” (Rousseau, 2012: 55). Bu amaç doğrultusunda sözleşmeye dayalı toplumsal bir birlik kurmaya çalışmıştır. Döneminin adaletsiz ve eşitsiz toplumsal yapısına eleştiriler getirerek adil ve eşitlikçi bir toplumun nasıl mümkün olabileceğini düşünmüştür.

Rousseau’ya böyle bir toplumun mümkün olabilmesinin yolu genel iradeden geçmektedir. Halk egemendir ve halkın egemenliği sayesinde insanlar, yurttaşlar olarak bir araya gelip kendi ortak çıkarlarına en uygun sözleşmeyi ortaya koyabilirler: “*Her birimiz bütün varlığımızı ve bütün gücümüzü birleştirerek genel iradenin kesin buyruğuna veririz ve her bireyi bütünü bölünmez bir parçası kabul ederiz*” (Rousseau, 2012: 68). Buna göre, her birey, kendini topluluğa adadığı vakit herkes her bakımdan eşit varlıklar olarak sözleşmeye taraf olurlar. Sözleşmeye taraf olan herkes kendini tamamen topluluğa adadığı için kimsenin kimseye bir üstünlüğü olmaz ve böylece hem özgürlük hem de eşitlik sağlanmış olur. Rousseau, bireyleri ortak bir sözleşme ile bir araya getirmekle aynı zamanda hem birer yurttaş hem de birer uyruk olarak da değerlendirir. Buna göre insanlar, “[g]enel iradeyi oluştururken yurttaş, bu kararların gereklerine uyarken uyruktular” (Heater, 2007: 107). Her birey, genel iradeyi yani sözleşmeyi ortaya çıkarıp onu hayata geçirirken ve yasaları belirlerken yurttaşdır. Öte yandan bu yasalara uymak ve genel iradeye boyun eğmek noktasında ise birer uyruk olarak değerlendirilir. Böylece hem kendi yasalarının oluşturucusu hem de bu yasalara sadakatle uyan kişiler olmaktadır.

2. Liberal ve Cumhuriyetçi Yurttaşlık

Bu noktaya kadar, yurttaşlığın genel olarak tarihsel gelişimine ve önemli bazı filozofların yurttaşlıkla ilgili görüşlerine değindik. Bu noktadan sonra çağdaş siyaset felsefesinde yurttaşlığın nasıl ele alındığını ve yurttaşlıkla ilgili genel tartışmaların seyrettiği rotayı göstermeye çalışacağız. Bu bağlamda yurttaşlığı iki farklı bakış açısı üzerinden, yani liberal ve cumhuriyetçi bakış açıları üzerinden ele alıp değerlendirmeye

çalışacağız. Bu anlayışlar, çağdaş siyaset felsefesine damga vuran tartışmaların iki farklı ucunu oluşturmaları hasebiyle oldukça önem arz etmektedirler. Bu bakımdan, çağdaş siyaset felsefesinde cereyan eden tartışmaları liberal ve cumhuriyetçi anlayışlar üzerinden ele almak çalışmamızın seyri açısından son derece önemlidir. Öyleyse liberal yurttaşlık anlayışı ile başlayalım.

Liberal yurttaşlık anlayışı temelde bireye ve onun devlet ve toplum karşısındaki hak ve özgürlüklerine dayanmaktadır. Bu bakımdan liberal yurttaşlık özgürlük konusunda son derece hassas ve bireyin bu özgür olma halini her koşulda maksimuma çıkarma amacındadır. “Nitekim cumhuriyetçi ve liberal gelenekler arasındaki en köklü fark da bireyin özgürlüğü, dolayısıyla da özerkliği ile devlet arasındaki ilişkinin farklı yorumlarından doğar” (Tunçel, 2010: 43). Bu köklü farklılık özellikle yurttaşlığı ele alış biçimlerinde kendini açıkça göstermektedir. Liberal özgürlük anlayışı doğal hak düşüncesinden çıkar ve buna dayanılarak bireyin doğuştan özgür olduğu savunulur. Her birey doğuştan özgürdür ve bu temel hakkı sayesinde kendi iradesiyle –başka bireylere zarar vermediği sürece- dilediğini yapabilmekte serbesttir (Locke, 2012: 29). Bu, doğa durumundaki bireyin kendi mülkiyeti ve şahsiyeti üzerinde her türlü tasarrufta bulunma hakkıdır. Bu hak sayesinde ki liberal yurttaş, özellikle kendi özel alanında hiçbir müdahaleyi ve kısıtlamayı kabul etmez ya da edemez.

Bu noktada doğal olarak şu soru akla gelir: liberal bireyler devlet düzenine neden geçmişler ve doğuştan gelen özgürlüklerini neden riske etmişlerdir? Bu soruya cevap liberal yurttaşın doğuştan gelen özgürlüğünde saklıdır. Bu özgürlük öylesine kuvvetlidir ki hiçbir birey onu kaybetmeye yanaşmaz. Öte yandan, bireyler güç ve hâkimiyet alanlarını maksimize etme isteğine de karşı koyamazlar. Bu durum neticesinde birbirleriyle yok edici bir savaşa tutuşurlar. İşte tam da bu noktada bireyler, kendi güvenliklerini sağlayacak ve birbirlerini yok etmelerini engelleyecek bir kurum olarak devleti ortaya çıkarırlar. Buna göre, liberalizm için “[d]evletin amacı, bireysel güvenlidir” (Hobbes, 2013: 133). Devlet, bireysel güvenliği sağlayarak bireylerin haklarını ve özgürlüğünü korumakla yükümlü bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani devletin ortaya çıkmasının ve liberal bireylerin devlet düzenine geçmesinin altında yatan temel sebep, hak ve özgürlüklerin korunmasını garanti altına alma isteğidir.

Devletin bu şekilde ortaya çıkmasından sonra liberalizmin mücadelesi, özgürlüğü, her türlü müdahaleden koruyabilecek bir sistem kurmak üzerine şekillenmiştir. Devlete

karşı bireyleri olabildiğince korumak ve bireylerin kişisel çıkarlarını ve ihtiyaçlarını mümkün olan en maksimum seviyede tatmin edebilmelerini sağlamak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda devletin sınırlarını mümkün olduğunca daraltmayı amaç edinmiştir. Sınırlı devlet anlayışı liberal yurttaşlığın en hassas noktasıdır. Bu anlayışta devlet, sınırlı fonksiyonlara sahip olarak bireylerin kişisel güvenliklerini, bireyler arasındaki sözleşmelerin güvence altına alınmasını ve bireylerin diledikleri iyi yaşam düşüncesinin peşinden gitmelerini sağlamakla yükümlü bir kurumdur (Nozick, 2015: 21). Bu devlet oldukça sınırlı ve araçsal bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Böyle bir devletin yurttaşları toplumsal bağlardan azade bir şekilde kendi kişisel amaç ve çıkarlarını takip etmekte son derece özgür kişilerdir. Liberal yurttaşın özgürlüğü, dışarıdan bir müdahale ile engellenmeme ve istemediği sürece kamusal hizmetlere zorlanmama noktalarına dayanır (Hobbes, 2013: 162-169). Buna göre, liberal yurttaş, devletin ve toplumun kendisinden beklediği kamusal yükümlülüklere cevap vermeye zorlandığı zaman özgürlüğü tehlikeye giren kişidir. Bunun yanında kendi kişisel amaçları ve çıkarları peşinden gitme konusunda ne kadar serbestse o kadar özgür demektir. Bu anlayış, liberal yurttaşları toplumsallıktan uzaklaştırıp bireyselliği daha kıymetli bir şey ve gerçek özgürlüğün de buna bağlı olduğu noktasına çekmeyi amaçlamaktadır.

Liberalizmde özgürlük ve haklar, yurttaşlığı birinci dereceden etkileyen kavramlardır. Liberal yurttaş, siyasal katılımı ve siyasette aktif rol almayı tek bir nedenden ötürü ister: Daha fazla özgürlük. Bu tutum elde edilmiş bir özgürlüğün sınırlanması konusunda da aynıdır. Buna göre, "... temel bir özgürlük, sadece özgürlüğün kendi hatırına sınırlanabilir ..." (Rawls, 2017: 232). Özgürlük lehine özgürlüğü sınırlamak ve özgürlüğü arttırmak için siyasal katılım göstermek liberal yurttaşın siyasal alandaki temel motivasyonudur. Buna bağlı olarak, bireysel düşünen ve siyasete araçsal bakış açısıyla yaklaşan liberal yurttaş, özel alanını her türlü kısıtlamadan ve müdahaleden uzak olacak şekilde kurgular. Bu durumun bir sonucu olarak da liberal yurttaşın siyasete olan ilgisi minimum seviyededir. "Başka bir deyişle bireyler, özel alanda sınırsız özgürlüklerini deneyimlemek için, sınırlayıcı olan siyasal alanı terk ederler" (Tunçel, 2010: 47). Liberal yurttaşın özel alanı özgürlüğünü dilediği gibi yaşamasına imkân verecek şekilde kurgulandığı vakit siyasete olan ihtiyacı da otomatik olarak ortadan kalkar. Liberal anlayışa göre bir yurttaş, siyasal katılıma, kendi özel alanında kişisel çıkar ve amacını tatmin edebilmek için bir araç olarak kullanılmaktan öte değer vermez.

Bu bakımdan liberal düşünce geleneği içinde devlet, her bireyin özel amaçlarını gerçekleştirebilmesi için yansız olmalı ve toplum içindeki farklı birey ve gruplara karşı eşit mesafede durmalıdır. Liberal demokrasiye göre, yarışan iyi anlayışları karşısında devletin tarafsız olması, herkesin kendi iyisini gerçekleştirmesi ve çıkarlarını maksimize etmesi için elzemdir. “Buna göre belli bir iyi yaşam kavramlaştırması peşinde olmayan liberalizm, birey ve grupların kendi tanımladıkları iyi yaşam ideali peşinde koşabilecekleri şartları tesis etmeye çalışır” (Heywood, 2012: 37). Bu, liberalizmin bireysel özgürlüğe ve bireyin haklarına yaptığı en büyük vurgudur. Nitekim bu sayede ancak birey kendi iyi yaşam ideali peşinden gitmek ve toplumsal sınırları aşmak noktasında gerçekten özgür olmuş olur. Zira “... bir toplumu oluşturan yurttaşların tümü, tanımlanmış ve değişmez bir “iyi yaşam” kavrayışını paylaşmazlar. Bu nedenle yönetimin dayanacağı ve hedeflerini meşrulaştıracağı bir ahlaki kaynağı yoktur” (Üstel, 1999: 59-60). Bu bağlamda devletin en önemli görevi, herhangi bir ortak iyi siyaseti gütmek değil, her bireyin kendi iyisini gerçekleştirebilmesi için uygun koşulları hazırlamak ve sürekli hale getirmektir. Her bireyin ve grubun kendine has iyi yaşam anlayışları ve gelecek idealleri vardır. Birbirinden farklı olan bu idealler devlet ya da toplumun zorlamasıyla ortak iyiye feda edilirse bu, bireylere ve toplumsal çıkar gruplarına karşı ahlaki bir zorlama ya da saldırı olacaktır.

Genel olarak toparlamak gerekirse, liberal demokratik yurttaşlık, özgürlük ve haklar temelinde toplumsal bir sözleşme ile bir araya gelen bireyleri ifade etmektedir. Liberal yurttaşlar, doğuştan özgür ve belli temel haklara sahip olarak ortaya çıkarlar. Bu özgürlük durumu ve hakların devamlılığı için, bireylerin aralarındaki anlaşmazlıkları düzeltecek, bireylerin güvenliğini sağlayacak ve her bireyin kendi amaç ve çıkarının peşinden gidebilmesini mümkün kılacak bir yapıya gereksinim vardır. İşte devlet, liberal demokratik bireylerin ortak bir sözleşme ile bir araya gelerek bu gereksinimlerini karşılayabilmek için ortaya çıkardıkları bir yapıdır. Bu devlet, oldukça sınırlı ve görev ve yetkisi önceden belirlenmiş bir yapıdır. Bu bakımdan devletin keyfi olarak ya da herhangi bir zorlama yoluyla bireylere birtakım sınırlamalar getirmesi kabul edilemezdir. Liberal yurttaşlar, kendi iyi yaşam idealleri ve çıkarlarını maksimize etmek için siyaseti bir amaç değil, araç olarak görürler. Siyasal katılımın amacı, yurttaşlık görev ve sorumluluğu olarak değil, belli özel amaçları gerçekleştirebilmenin bir aracı olarak kabul edilir. Bu bağlamda devlet yansız bir kurum olarak her bireyin kendi iyisini gerçekleştirmesine katkıda bulunacak düzenlemeleri yapmakla yükümlüdür. Devlet bireylere hiçbir ortak iyi anlayışını

dayatamaz ve böyle bir iyi anlayışını gerçekleştirmek için bireylerin kendi iyi anlayışlarını kısıtlayamaz. Bireyleri toplumun genel çıkarına uygun hareket etmeye zorlayamaz.

Bütün bu söylenenler göstermektedir ki liberal yurttaşlık, bireye ve onun özgürlüğüne karşı hiçbir müdahaleyi, baskıyı, kısıtlamayı ve zorlamayı kabul etmez. Bu bakımdan ne devlet ne de toplum bireyin üstünde değildir ve birey bu ikisine karşı her zamanda ve her koşulda önceliklidir. Hem devlet hem de toplum bireyin amaçlarını gerçekleştirmesi ve çıkarlarını maksimize etmesi için birer araç vazifesi görürler. Buna göre liberal yurttaş, siyasal katılımı belli bir kişisel amacı gerçekleştirmenin bir yolu olarak kullanmakta bir sakınca görmez. Bireysel özgürlük ve temel haklar bir liberal yurttaşın hayat damarlarını oluşturur. Bu sebeple onlara yönelik her türlü tehlikeye karşı her an tetikte olmalıdır. Bu bakımdan liberal demokrasi, birey için en iyi toplumsal düzenin nasıl kurgulanıp sürekli hale getirilebileceği sorusuna verilmiş en iyi yanıtlardan biridir diyebiliriz.

Cumhuriyetçi yurttaşlık anlayışı da böyle bir soruya yanıt vermeye çalışan kadim bir düşünce geleneğidir. Kökleri Antik Yunan dünyasına değin uzanan bu düşünce geleneği yurttaşlığı liberal demokrasiden farklı bir şekilde ele alır. Cumhuriyetçi yurttaşlık anlayışı temelde toplumsal bir karaktere sahiptir. Bireyin tek başınlığı değil, toplumsal bir varlık oluşu vurgulanır. “Yurttaşın bireysel çıkarlarını korumasının yolu toplumdan ve toplumsal çıkarları korumasından geçmektedir” (Çukurçayır, 2002: 21). Bireyin toplumsal doğası onun yurttaşlığını da belirleyen en önemli özelliğidir. Liberal yurttaşın aksine cumhuriyetçi yurttaş, özgürlüğünü, haklarını ve çıkarlarını toplumsal bağları yoluyla ve bir topluma ait olmasıyla elde edebilir.

Cumhuriyetçiler için özgürlük ve yasa birbirinden ayrılamaz. Özgürlük ve yasa bir paranın iki yüzü gibidirler. Cumhuriyetçiler özgürlüğü niteliksel açıdan değerlendirirler ve özgürlüğü mutlaka yasa yoluyla güvence altına almayı amaçlarlar (Tunçel, 2010: 44). Bu bakımdan cumhuriyetçi özgürlük yasa ile ortaya çıkan bir haktır ve yine yasa ile güvence altına alınır. Böylece özgürlük garanti altına alınmış ve herhangi bir kişi, grup ya da otoritenin keyfi müdahalesine karşı korunmuş olur. Keyfi müdahale cumhuriyetçi anlayış açısından oldukça önemli bir vurgudur. Nitekim liberal anlayıştan farklı olarak cumhuriyetçi anlayış müdahalenin keyfi olup olmadığıyla ilgilenir ve keyfi müdahalenin yurttaş ve toplum için bir özgürlük kaybına yol açtığını dile getirir. Bunu önlemenin yolu ise yasalı bir özgürlükten geçer ve yasa burada özgürlüğü garanti altına alarak hem

yurttaşlığın kurucusu hem de koruyucusu olarak karşımıza çıkar (Tunçel, 2010: 44-45). Bu bakımdan cumhuriyetçi düşünce için yasanın önemi salt pratik ya da araçsal değildir. Yasa, tözsel bir öneme sahip olup topluluğun ve bireyin hem özgürlüğünü hem de güvenliğini sağlamaktadır.

Bu cumhuriyetçi düşünce yapısı, devleti ve toplumu da doğal bir kurum olarak görür. Nitekim insan toplumsal bir varlık olduğu için bir topluluk içinde ve bir devlete sahip şekilde yaşamak durumundadır. Buna göre, "... cumhuriyetçi bakış açısının genel eğilimi, devleti realist bir açıdan değerlendirmektir. Bunun anlamı cumhuriyetçi geleneğin bireyler dışında bir devletin varlığını da kabul ettiğidir" (Tunçel, 2010: 50). Devlet burada salt bireysel çıkarları koruyan ve bireylerin güvenliklerini sağlayan bir kurum olarak araçsal anlamda ele alınmaz. Devlet organik bir yapı olarak yapay bir kurum değildir. Elbette böyle bir anlayış özencilik ya da bireysellikten çok kamusalılık ya da ortaklaşacılığa vurgu yapar. Liberal anlayıştan farklı olarak cumhuriyetçi anlayış, ortak değerlere ve ortak iyiye daha çok vurgu yapar: "Aktif siyasal katılım, kamusal ruhluluk ve yurttaşlık erdemleri belli bir iyi yaşam biçiminin kurucu unsurlarıdır ve bu yüzden de insanın gelişimi bakımından içkin bir değere sahiptirler" (Tok, 2008: 54). Bu bakımdan cumhuriyetçi gelenek yurttaşların ortak iyiye dâhil edilmesi siyasal süreçte katılımcı olmaları için belli kavramlara ya da temalara vurgu yapar. Bireyler sadece kendi çıkarları ile meşgul olmaz toplumsal çıkar için de çaba gösterirler. Hatta toplumsal çıkarlar ya da ortak iyi daha üstün tutulur ve ön plandadır. Cumhuriyetçi anlayışta özellikle aktif katılım ve sorumlu yurttaşlık vurgusu çok dikkat çekicidir. Yurttaşlar belli zamanlarda seçimlere katılan ve fikrini beyan eden kişiler olarak ele alınmaz. Daha ziyade yönetimi her an denetleyen ve ulusal kararlara katılım göstererek adeta siyaseti yaşayan kişilerdir. "Katılım, hem yurttaşın kendini gerçekleştirmesine olanak veren bir amaç hem de siyasal iktidarın denetlenmesini sağlayan bir araçtır" (Tunçel, 2010: 48). Bireyin yaşadığı topluma yabancılaşmaması ve sorumlu bir yurttaş olarak siyaseti elitlerin eline bırakmaması için katılımcı olması elzemdir. Katılım sayesinde özyönetim sağlanmış olup yurttaşların toplum olarak kendi kendilerini yönetmeleri de mümkün olacaktır.

Cumhuriyetçi anlayış devletin yansızlığı konusunda da liberal anlayıştan farklılaşır. Liberaller devletin yarışan iyi hayat anlayışlarına karşı yansız bir tutum sergilemesi gerektiğini savunurlar. Cumhuriyetçiler ise devletin ya da egemen gücün keyfi müdahalesi dışında bazı noktalarda bireyin ve toplumun yararına olabilecek müdahalelerine karşı anlayışla yaklaşır. Buna göre ortak iyilere sahip bir topluluk, "... eşit ve özgür insanlar

toplumundan daha farklı ve öte bir şey, başka bir anlatımla paylaşılan pratikler ve anlayışlardır” (Üstel, 1999: 65-66). Yani yurttaşlar, sadece kendi amaç ve çıkarları peşinde koşmazlar; onlar belli ortak geçmişleri ve ortak gelecekleri olan kişiler olarak ortak amaçlara sahip olan insanlardır. Buna göre yurttaşlar ortak amaçları ya da ortak iyileri gerçekleştirebilmek için kendi kişisel iyilerinden feragat edebilir ve şahsi amaçlarını erteleyebilirler. Bu, birey açısından topluluğa kendini feda etme değil, daha ziyade ortak yaşam alanı için daha iyi ve güzel bir gelecek kurabilmek adına bir araya gelip ortaklaşa bir şeyler yapmaktır.

Genel hatlarıyla cumhuriyetçi gelenek liberal gelenekten farklı olarak daha katılımcı, aktif, sorumluluk alan ve ortak iyiyi kendi iyisinin üstünde tutabilen bir yurttaşlık anlayışı geliştirmiştir. Cumhuriyetçilik açısından, bireyin özgür olması toplumun özgür olmasına bağlı olarak ortaya çıkan bir durumdur. Eğer bireyin içinde yaşadığı topluluk özgürlüklerden ve haklardan mahrum ise, bireyin doğuştan ya da başka bir şekilde herhangi bir özgürlüğü ve sahip olduğu hakları zaten hiçbir biçimde var olamayacaktır. Bu özgürlüğü ve hakları korumanın yegâne yolu da siyasal alanda aktif olmaktan, siyasete katılım göstermekten ve sorumlu bir yurttaş olmaktan geçmektedir. Neticede kendi siyasi iradesini bir başkasına teslim eden ya da siyasileri denetlemekten uzak kalan bir birey yurttaş olarak değil, sadece belli zamanlarda tercihini belirtip kendi özel dünyasına çekilen bir müşteri olacaktır. Cumhuriyetçi anlayış böyle bir yurttaşlık yaklaşımına karşı çıkar. Yurttaşın her toplumsal kararda aktif olarak yer alması ve alınan kararların da takipçisi olması yani siyasal alana gerçek anlamda katılması son derece önemlidir. Ayrıca cumhuriyetçi yurttaş, belli bir ortak geçmişi paylaştığı ve ortak bir gelecek kurmak durumunda olduğu topluluğa karşı kendi kişisel iyisini öncelikli tutamaz. Nitekim ortak iyiyi gerçekleştirmek demek zaten yurttaşın kendi iyisini gerçekleştirebilmesi için gereklidir. Ortak bir gelecek olmadan, birey kendi kişisel geleceğini tasarlayıp hayata geçiremez.

Böylelikle çağdaş siyaset felsefesinde cereyan eden yurttaşlık tartışmalarıyla ilgili genel bir fikir sahibi olmuş olduk. Özellikle burada liberal ve cumhuriyetçi yurttaşlık anlayışlarını ele aldık, zira çalışmanın genel yapısı ve seyri itibarıyla böyle bir yol izlemenin daha doğru olacağını düşündük. Bununla birlikte yurttaşlığın seyrettiği tarihsel süreç de genel olarak özetlenmeye çalışılmıştır. Genel olarak baktığımız zaman, çağdaş siyaset felsefesinde yurttaşlık tartışmaları liberal ve cumhuriyetçi gelenekler arasında ortaya çıkan bir tartışmadır. Her iki gelenek de yurttaşlığı kendi dayandıkları temeller

üzerine bina etmeye çalışmışlardır. Liberal gelenek, bireyin, özgürlüğüne ve topluma karşı öncelikli oluşuna dayanan bir yurttaş profili çizmiştir. Buna karşın cumhuriyetçi gelenek ise bireyin, toplumsal doğasına vurgu yaparak toplumun ve kendisinin yararı için katılımcı, aktif ve sorumluluk sahibi bir yurttaş profilinde olması gerektiğini vurgulamıştır.

2. BÖLÜM

2. Benjamin Barber'ın Liberal Demokrasi Eleştirisi

Liberal demokrasi, kabul etmek gerekir ki dünya genelinde büyük oranda uygulanan bir demokrasi anlayışıdır. Ülkelerin ve toplumların çoğu liberal demokratik sistemi bazı farklı şekillerde de olsa, yönetim sistemlerinde uygulamış ve bu demokratik sisteme uygun kurumlar ortaya koymuşlardır. Özellikle son yüzyılda hayli önemli bir yer edinen liberal demokrasi anlayışı çağımıza hükmeden tek siyasal sistem konumuna erişmiştir. Nitekim Maurizio Viroli'ye göre, liberal demokrasinin, “ürkütücü derecedeki başarısı” bu haklı konumuna yükselmesinin en önemli kanıtıdır (Viroli, 2002: 57; Aktaran: Tunçel, 2010: 4). Bu bağlamda, Barber da liberal demokrasi eleştirisine başlamadan evvel liberal demokrasinin hakkını teslim eder:

“Liberal demokrasi, modern Batı'nın tarihindeki en güçlü siyasi sistemlerden biri olmuştur. Başat modern demokrasi biçimi olarak, en başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere, en başarılı ve uzun süreli birçok yönetimi biçimlendirmiş ve yol göstermiştir” (Barber, 1995: 31).

Ancak bu durum, liberal demokrasi için önemli zaafı da beraberinde getirmekten geri kalmamıştır. Bu noktadan hareketle Barber, cılız demokrasi dediği liberal demokrasiyi çok yönlü bir şekilde eleştirmiştir. Barber'a göre, liberal demokrasi temelde insanların siyasete katılımını olumsuz yönde etkilemiş ve insanları tek tek toplumdan soyutlayarak katılımcı yurttaşlık anlayışını sekteye uğratmıştır. Demokrasi konusunda ortaya çıkan bu olumsuz duruma pek çok çağdaş siyaset felsefecisi eleştiriler getirmiştir. Chantal Mouffe'a göre, “[g]ünümüzde hâkim eğilim, demokrasinin modası geçmiş addedilen halk egemenliği unsuru bir tarafa bırakılarak neredeyse yalnızca *Rechtsstaat* [hukukun üstünlüğü] ve insan haklarının savunulmasıyla özdeşleştirilecek biçimde tasavvur edilmesine dayanır” (Mouffe, 2000: 15). Buna göre, demokrasi, temel dayanak noktası olan katılım ve halk egemenliği noktasından zarar görmüş ya da olumsuz etkilenmiştir. Başka bir deyişle, liberal demokrasinin halk egemenliği ve katılım karşısındaki kuşkucu tavrı demokrasinin özüne zarar vermiştir. Barber, liberal demokrasinin geniş bir alanda uygulanmasının ve mevcut en iyi yönetim tarzı olarak ortaya çıkmasının gerçekte liberal demokrasiye zarar

verdiğini düşünür. Barber, ülkesi Amerika özelinden hareketle, liberal demokrasinin bu sıkıntısını şöyle ifade eder:

“Bu görünen tekel, sadece başka meşru siyaset biçimleri arayanların görebildikleri alternatifleri sınırlamakla kalmayıp Amerikalıların kendilerini de liberal siyasetlerini ölçecek bir standarttan ve liberal siyasetlerini uyumlandıracakları bir idealden yoksun bırakmaktadır” (Barber, 1995: 31-32).

Böylesine tekelleşmiş bir siyaset anlayışının karşısına kendini sınırlayacak ya da alternatif olacak bir başka siyaset anlayışı konulamadığı zaman bu tür sıkıntıların ortaya çıkması da elbette kaçınılmaz olmaktadır. Barber’ın liberal demokrasiye yönelik en temel eleştirisi liberal demokrasinin, demokrasinin en önemli özellikleri ya da erdemleri diyebileceğimiz katılım, halk egemenliği, yurttaşlık ve kamusal iyilere yönelik takındığı olumsuz ve kuşkucu tutumdur. Buna göre bir liberal demokrat, bireyin haklarını ve çıkarlarını korumak adına saydığımız bu erdemleri göz ardı etmede ya da bu erdemlerin geliştirilmesini ötelemede bir sakınca görmez. Zira bir liberal demokrat için en önemli olan şey bireyin hakları ve çıkarlarıdır. Barber’a göre, liberal demokrasi, bireyselliği her koşulda savunabilirken demokrasinin en önemli erdemlerini savunmakta zorluk çeker (Barber, 1995: 33). Bu bağlamda denilebilir ki, liberal demokrasi, en başta birey haklarını gözeten ve bu hakların korunması için gayet makul bir demokratik anlayış ya da sistemdir. Ancak, söz konusu demokrasinin erdemleri dediğimiz katılım, halk egemenliği, yurttaşlık ve kamusal iyiler olduğunda yetersiz ve eksik kalan bir demokratik anlayış ya da sistemdir.

Elbette liberal demokrasi katılım ve halk egemenliğini tamamen yadsıyıp göz ardı etmez ancak, kuşkucu tavrını da her daim muhafaza eder. Bu noktada Roland Pennock’un tespiti önemlidir: “Demokrasi mutlak surette halkın katılımını gerektirir. Sorun genellikle katılımın ne kadar çok olduğudur” (Pennock, 1979; Aktaran: Holden, 2007: 136). Buna göre, liberal demokrasinin asıl sorunu katılımın miktarı ve yoğunluğuyla ilgilidir. Özellikle modern dünyada seçimlere katılımdan ziyade karar alma noktasındaki katılım önemli bir sorundur. Ülkelerin kalabalık nüfusları bu konuda sağlıklı karar almaya elverişli olamayacak kadar çoktur ve bu durum bütün toplumu ilgilendiren kararların hızlı, etkili ve uzman kişiler tarafından alınmasını olumsuz yönde etkileyecektir. Ancak yine Barber’ın, liberal demokratik sistemdeki katılıma yönelik eleştirisi göz ardı edilemezdir. Bu konuya ilerleyen sayfalarda daha detaylı olarak yine değinilecektir.

Barber, bu noktada liberal demokrasinin farklı türevleri ya da uygulanış biçimleri olarak ortaya çıkan üç liberal demokratik eğilimi ele alır ve liberal demokrasi eleştirisini buradan hareketle geliştirmeye başlar. Bu üç liberal demokratik eğilim, anarşist, realist ve minimalist eğilimlerdir (Barber, 1995: 33). Barber'a göre, bu eğilimleri ele almak hem liberal demokrasinin zayıf ve eksik kaldığı noktaları daha iyi görmemize olanak tanıyacak hem de eleştirilecek noktaların daha açık bir biçimde görülmesine imkân sağlayacaktır. Öyleyse şimdi bu üç liberal demokratik eğilimi tek tek görebiliriz.

Liberal demokrasideki anarşist eğilim, her türlü yönetim ve iktidar anlayışına karşı olan ve onu yadsıyan bir eğilimdir. Barber'a göre anarşist eğilim, her türlü siyasal etkileşimin çatışma doğurduğunu ve bu durumun bireysel hak ve özgürlükleri olumsuz etkilediğini savunur (Barber, 1995: 35). Siyasal yönetimler ve iktidarlar her zaman dışsal olarak bireysel hak ve özgürlükleri olumsuz etkilemiş ve bireyler üzerinde zorlayıcı bir etki bırakmışlardır. Bu sebeple anarşist eğilimin yegâne amacı, bireysel hak ve özgürlükleri güvence altına almak ve her türlü dışsal etkiye karşı onu korumaktır. Nitekim Robert Nozick, "Anarşi, Devlet ve Ütopya" adlı kitabının hemen başında bu duruma vurgu yapar:

"Bireylerin hakları vardır. Hiç kimsenin veya hiçbir grubun (haklarını ihlal etmeden) onlara yapamayacağı şeyler vardır. Bu haklar öylesine güçlü ve kapsamlıdır ki, devletin veya memurlarının neyi yapabilecekleri, eğer bir şey varsa, sorusunu gündeme getirmektedir. Bireysel hakların içinde devletin yeri ne olabilir?" (Nozick, 2015: 21).

Bireysel hak ve özgürlüklerin bu denli önemli olduğu bir durumda gerçekten de devlete kalan alan ne kadardır? Liberal anarşist eğilime göre, bu alan oldukça kısıtlı ve dardır. Devlet, kendisine ayrılan bu kısıtlı alanda bireyin hakları ve özgürlükleri üzerinde herhangi bir baskı ya da zorlamada bulunmaksızın minimal düzeyde var olabilir. Devletin daha fazla bir etkisi ya da genişliği olması birey hakları ve özgürlükleri açısından sakıncalı ve kabul edilemezdir.

Anarşist eğilim bireysel hak ve özgürlükleri savunma konusunda başarılıdır ancak, herhangi bir iktidarın ya da yönetimin olmadığı bir ortamda daha güçlü ya da avantajlı bireylerin daha güçsüz ya da dezavantajlı bireyler üzerinde tahakküm kurmasına nasıl engel olacaktır? Barber'a göre, liberal anarşist eğilim bu sorun karşısında çözümsüz kalır, zira anarşist eğilimin bireysel hak ve özgürlükler savunusu her türlü devlet iktidarını dışlar.

Realist eğilim, anarşist eğilimin çözüm üretmediği soruna çözüm bulmaya çalışır. Bu bağlamda realist eğilim, bireylerin birbirlerinin haklarına ve özgürlüklerine zarar vermelerini engellemek için siyasal iktidarın gerekli olduğunu savunur. Bu siyasal iktidar bireyleri birbirlerinden ve dış etkenlerden korumak amacıyla kaçınılmaz olarak var olmak durumundadır. John Locke ünlü kitabı “Hükümet Üstüne İkinci Tez”de “... insanların bir ulus çatısı altında bileşerek kendilerini bir hükümetin otoritesi altına sokmalarının büyük ve *baş amacı kendi mülklerini korumaktır*” diyerek siyasal otoritenin ya da devletin gerekliliğini belirtir (Locke, 2012: 111). Nitekim Thomas Hobbes da “Leviathan” adlı kitabında “[d]evletin amacı, bireysel güvenlidir” diyerek aynı duruma vurgu yapar (Hobbes, 2013: 134). Zira bireyler kendi başlarına bırakıldıklarında içlerinden bazıları diğerleri üzerinde tahakküm kurmaya çalışacaktır ve bunun sonucunda özgür bireylerin dünyası kendi kendini yok edecektir. “...Ve böylece, ironik olarak, doğal özgürlük aşkı insanı özgürlüğünü yüzüstü bırakmaya ve kendi içinde yasa uğruna değil, yasanın başkaları üzerindeki yaptırımını uğruna yasaya uygun yaşamaya zorlar” (Barber, 1995: 41). Yani, güvenlik adına ve korku aracılığıyla insanlar, doğal hak ve özgürlüklerinden vazgeçip siyasal iktidarı onaylar ve onun koyacağı yasalara uygun yaşamaya başlar. Bu, bireyler arasındaki sözleşmeleri ve güvenliği garanti altına almak için lazım olan iktidar kılıcının zorunu gerekli ve meşru kılar (Hobbes, 2013: 134). Barber, burada özçakar ve korku arasındaki bağlantıdan bahseder. Realist eğilim, iktidar korkusunu kullanarak insanların başkalarının haklarına ve ihtiyaçlarına karşı saygılı olmasını teşvik etmeyi amaçlamıştır (Barber, 1995: 41). Ancak burada belirtilmesi gereken önemli bir nokta vardır. Realist eğilim, rekabet halindeki insanları kontrol edebilmek için iktidarı ve iktidar korkusunu çözüm olarak sunar. Ancak bu durum, demokrasinin temel ilkelerine aykırı, aklın ve iyi niyetin bir ürünü olarak değil, korkuların ve tutkuların sonucunda ortaya çıkan bir durumdur. Bu nedenle denilebilir ki realist eğilim, insanları, ödüller ve cezalarla kontrol altında tutmayı amaçlamaktadır.

Son olarak, liberal demokrasi içindeki üçüncü eğilim olan minimalist eğilime gelecek olursak. Minimalist eğilimin sorunu realist eğilimin yarattığı iktidarın nasıl sınırlandırılacağı sorunudur. Bir başka deyişle minimalistin cevap aradığı soru, “[m]uhafızları kim muhafaza edecek?” sorusudur (Barber, 1995: 45). Minimalist eğilim, anarşist eğilim ile realist eğilim arasında durur ve hem iktidara hem de bireylere güvenmediği için ikisinin birbirlerini sınırlamaları gerektiğini savunur. Bireysel haklar ve devlet otoritesi arasında tercih yapmak gerektiği zaman liberal düşünürler bir orta yol

bulma uğraşına girmektedirler. Bu bağlamda, örneğin Bertrand Russell devletin sınırsız gücü yetkisinin sınırlanması gerektiğini ama aynı zamanda hak ve özgürlüklerin korunması için gerekli olduğunu düşünür. Devletin elindeki aşırı güç muhakkak sınırlanmalı ve bazı kurumsal yetkiler özelleştirilmelidir; bunun yanında bazı yetkileri de toplum adına genişletilmelidir (Russell, 2015: 54). İki ağız keskin bıçak gibi bir konuda bulunması gereken orta yol ya da başka bir deyişle bireysel hak ve özgürlüklerden ödün vermeden güvenliği ve otoriteyi sağlamanın yolu sivil toplum örgütlenmesinden geçer. Russell'a göre, devletin yanında güçlü ve iyi dizayn edilmiş bir gönüllü örgütlenme sistemi kurmak soruna çare olacaktır (Russell, 2015: 75-78). Bu bakımdan Russell, sivil toplum örgütlenmesini devlet-birey ilişkisinde hayli önemli bir nokta olarak kabul eder. Çağdaş liberal düşünürlerden John Rawls da 1971 yılında yazdığı "Bir Adalet Teorisi" adlı kitabında bu konudan bahseder. Rawls'a göre temel özgürlükler konusunda, devlet ya da hükümet tarafından keyfi engelleme veya kısıtlamaya mahal vermeyecek bir siyasal yapı oluşturmak önemlidir (Rawls, 2017: 230-231). Temel özgürlüklerden yola çıkılarak yapılan bu belirleme devlete koyulan sınırı belirtmesi bakımından hayli önemlidir. Ancak tabii ki devletin var olması gerektiği de kesin olarak yadsınmış değildir. Bu bakımdan Rawls'a göre,

"[d]evletin/hükümetin kendisi felsefi ve dini doktrinlerle ilgili değildir, hükümet/devlet sadece bireylerin kendi ahlaki ve ruhi yararlarını, kendilerinin orijinal pozisyonda mutabık kaldıkları ilkelere göre takip etmelerini düzenler... Bu hükümetin/devletin tarafsız olarak herkesin kendi menfaatlerini takip etmesinin şartlarına destek olmasının gerçekleştirilmesi ve herkesin kendi yükümlülüklerini kendi anlayışına göre yaşamasının sağlanması için hükümetin/devletin sahip olması gereken bir haktır" (Rawls, 2017:241).

Buradan da anlaşılacağı üzere, nasıl ki bireylerin kendi hakları ve temel özgürlükleri varsa devletin de bir takım hakları vardır. Ancak yine de unutulmamalıdır ki devletin hakları sonuç olarak bireylerin hak ve özgürlüklerini garanti altına alma anlamında var olan haklardır. Yani sonuçta devlet ya da egemen iktidar ne olursa olsun araçsal bir var oluşa sahiptir.

Genel olarak toparlamak gerekirse, otoriteden yoksun sınırsız haklar ve özgürlükler ile yine aynı şekilde sınırları tam olarak belli olmayan bir egemen iktidar gücü en

nihayetinde siyasal toplumu olumsuz etkileyecektir. “Bundan dolayı minimalizm, her etkileşimin ılımlılıkla çevrelendiği, kişisel özgürlükten vazgeçmelerin koşullarla belirlendiği, otorite tahsisinin hakların güvence altına alınmasıyla sağlama bağlandığı ve her mahremiyet terkinin sınırlamalarla korunduğu bir hoşgörü siyaseti geliştirir” (Barber, 1995: 45). Bu hoşgörü siyaseti minimalist eğilimi birey ve iktidar arasında bırakarak sonunda çıkmaza götürür. Minimalist eğilimin girdiği bu çıkmaz sokak onu çoğunlukçuluktan şüphe etmeye iter. Yığın ya da kitle iktidarının tehlikelerine karşı bireyin hak ve özgürlüklerinin nasıl savunulacağı sorusu gündeme gelir. Barber’a göre, minimalist eğilim bu sorunu aşma noktasında belli bir yere kadar gelmiş ancak yine de liberal demokrasinin özünde var olan radikal bireyciliğe olan bağlılığından ötürü o noktayı geçememiş ve siyasetin sınırlarını belirlemekle yetinmiştir (Barber, 1995: 49). Minimalizm, genel olarak hem bireyden hem de iktidardan kuşku duyduğu için siyasete, eleştirel ve temkinli bir tarzda yaklaşmış ve iki tarafı hoşgörü siyasetiyle bir arada tutmayı amaçlamıştır.

2. 1. Liberal Demokrasinin Dayanak Noktası

Barber bu şekilde genel bir giriş yaptıktan sonra liberal demokrasiyi daha detaylı olarak incelemeye başlar. Liberal demokrasinin içinde var olan ancak aynı zamanda liberal demokrasinin yetersiz olmasına sebep olan bazı konuları ele alır. Bu konulardan ilki liberal demokrasi anlayışının dayandığı süredurumsal çerçevedir. Barber, öncelikle bu süredurumsal çerçevenin ne olduğunu açıklar. Barber’a göre,

“[s]üredurumsal bir çerçeve, bir teorinin gelişim planının çizilebildiği bir başvuru çerçevesi, bir teorisyenin argümanlarının sıçrama tahtası olarak kullandığı ve belli bir felsefi keşif yolculuğunun başarısızlığa uğraması ya da boşa çıkması durumunda güvenli bir şekilde geri dönebildiği bir başlama ya da duruş konumudur. Sabit ve daimi koordinatları sayesinde bir teorideki her fikrin hem yerinin hem de hızının birlikte ölçülebildiği bir tür kavramsal şebekedir” (Barber, 1995: 58).

Buna göre, süredurumsal çerçeve, herhangi bir teorinin üzerine inşa edildiği temel zemin ya da her şeyin kendisine dayandığı bir arşimet noktasıdır. Bu bakımdan süredurumsal çerçeve bir teori için hayati önemdedir diyebiliriz. Bu bağlamda, insan bilimlerinde süredurumsal çerçevenin nasıl kullanıldığı önemlidir. Barber’a göre, süredurumsal çerçeveler insan bilimlerinde pek fazla sorgulanmayan katı bir yapı şeklinde ortaya çıkmıştır (Barber, 1995: 59). Bu yönden insan bilimlerinde kullanılan süredurumsal

çerçeveler üzerlerine kurulan teoriler için çok daha hayati bir işlevdedirler. Ayrıca bu süredurumsal çerçeveler Barber'a göre, genetik akıl yürütmeye de bağlantılıdır ve teoriler için zincirin ilk halkasını oluştururlar (Barber, 1995: 60). Kesinlik arayışından dolayı ortaya çıkan bu anlayış liberal demokrasiye de sirayet etmiştir. Liberal demokrasi teorisyenleri, kesinlik ve mantıksal çıkarımlar yapabilmek adına zincirin ilk halkasında hep bu süredurumsal başvuru çerçevesini aramışlar ve böyle bir ilk halkaya bağlı zincirleme düşünceler geliştirmişlerdir (Barber, 1995: 60). İşte, Barber'ın temel eleştiri noktası da burasıdır. Liberal demokrasi, böyle bir anlayışın etkisiyle kendi kendini zayıflatmış ve eksik yönlerini görememiştir. Özellikle bir siyasal teori için böyle bir akıl yürütme şekli oldukça zararlı ve eksik bir akıl yürütme biçimidir. Bu bakımdan Barber'ın da belirttiği üzere, liberal demokrasinin eksikliklerinin ve yetersizliklerinin bir kaynağı da bu süredurumsal çerçevelere başvurusudur.

Barber, süredurumsal çerçevenin ne olduğuna dair genel bir bilgi verip konuya giriş yaptıktan sonra bu süredurumsal çerçevenin liberal demokraside ne şekilde ortaya çıktığını göstermeye çalışır. Barber'a göre, liberal demokrasinin dayandığı süredurumsal çerçevenin temelinde aksiyom olarak maddecilik vardır ve bu maddecilikten hareketle, atomizm, bölünemezlik, kıyaslanabilirlik, karşılıklı dışlayıcılık ve duyumculuk sonuçları ortaya çıkar (Barber, 1995: 64). Maddecilik aksiyomu ve sonuçları, liberal teorinin temelini ya da başlangıç noktasını oluşturan kavramlardır. Liberal demokrasi anlayışının dayandığı bu süredurumsal çerçeve aynı zamanda teorinin siyasal şekliyle çok uyumlu bir şekilde bazı kavramları karşılamaktadır. "...Atomizm bireyciliğin, bölünemezlik hazcı psikolojinin, kıyaslanabilirlik eşitliğin, karşılıklı dışlayıcılık iktidar ve çatışma teorisinin, duyumculuk duyguculuğun, yararcılığın ve çıkar teorisinin egemenliğinin teori öncesi zemini olarak görülebilir" (Barber, 1995: 65). Bu kavramsal eşleştirme, liberal demokrasinin temelinde yatan süredurumsal çerçeveyi net bir biçimde görmemize olanak sağlar. Barber, bu bağlantıyı yakaladıktan sonra liberal demokrasi anlayışının dayandığı süredurumsal çerçevenin aslında liberal demokrasiye ne gibi eksiklikler ve yetersizlikler kattığını ortaya koymaya çalışır. Liberal demokrasiye yönelik eleştiriler yapan C. B. Macpherson da öne sürdüğü "sahiplenici bireycilik" kavramı üzerinden liberal demokrasiye eleştiriler yönelir. Macpherson'a göre, liberal demokrasinin temelinde sahiplenici bireycilik anlayışı vardır:

"Sahiplenici bireycilik anlayışına göre birey olmak, bir şeye sahip olmaktır. Burada sahip olmak, birinin yalnızca kendi kişiliğine ve yeteneklerine sahip olmasını değil, aynı zamanda sahip olduğu

yetenekleri kullanarak başka şeyleri de elde etme imkânına sahip olması demektir. Dolayısıyla bu anlayışta özgür veya eşit olmak da bir şeye sahip olmaya bağlıdır” (İspir, 2011: 29).

Bu sahiplenici bireycilik anlayışında toplum, tek tek hür bireylerden meydana gelmektedir ve bu bireyler kendi çıkarlarının peşinden gitme ve kendi iyi anlayışlarını oluşturma bakımından tamamen özgürdürler. Nitekim bu anlayışın bir yansıması olarak yukarıda da değindiğimiz gibi devlet bu hak ve özgürlere müdahale etmeden bireylerin temel güvenliğini sağlamakla yükümlüdür. Bu noktadan hareketle Barber daha da ileri giderek liberal demokrasi anlayışının dayandığı süredurumsal çerçevenin esasen bilimin fiziksel kozmosunun siyasal teori olarak bir taklidi olduğunu düşünür. Zira “[1]iberal süredurumsal çerçevenin en göze çarpan özelliği dilinin ve imgeleminin fizikselliğidir” (Barber, 1995: 66). Maddecilik aksiyomu ve fiziksel kozmos birleşince liberal demokrasi teorisyenleri insan varlığını ve dünyasını bu maddi ve fiziksel kozmosun ayrılmaz bir parçası olarak ele almışlardır. Nitekim liberal demokrasi teorisinin asli kavramları bu anlayışla birlikte ele alınca şöyle bir sonuç çıkmıştır:

“...fiziksel benliğin ve fiziksel öz sahipliğin (emek-değer teorisi) bir uzantısı olarak *mülkiyet*; modern egemenlik ve devlet olmanın somut cisimleşmesi olarak *toprak* (territory); haklar, özerklikler ve yetkiler konusundaki çatışmaların can alıcı mecazı olarak *sınırlar*; hedonizm mekanizması aracılığıyla davranışları denetlemek üzere tasarlanmış fiziksel cezaların bir uzantısı olarak *yaptırımlar*; hareketin önünde dışsal engellerin bulunmayışı olarak, “başkaları tarafından zincirlenmekten, hapsedilmekten ve köleleştirilmekten” (Isiah Berlin) kurtuluş olarak *özgürlük* ve kaba kuvvet ile fiziksel baskının mevcudiyeti ve özgürlüğün yokluğu olarak *iktidar*” (Barber, 1995: 66).

Bu ortaya çıkan durum neticesinde liberal demokrasi yurttaşlık ve cemaat adına yeterli bir siyasal dil ve anlatım ortaya koyamamaktadır. Maddeci ve fiziksel dil liberal demokratik bireyleri duygudaşıktan ve ortaklaşacılıktan uzaklaştırıp birbirlerinden kopuk hale de getirmiştir. Ayrıca bu fiziksel dil ve imgelem maddecilikle birleşince liberal demokrasi anlayışının en bilinen karşıtlığını ortaya çıkarmaktadır. Özgürlük-iktidar karşıtlığı, bu bağlamda ortaya çıkan bir karşıtlıktır.

Ortaya çıkan bu özgürlük-iktidar karşıtlığının sonucunda, liberal demokrasi anlayışının siyasete yönelik şüpheli tutumu ortaya çıkmış olur. Birçok liberal demokrasi teorisyeni bu karşıtlığa vurgu yapmıştır. Buna göre, iktidar ve onun cisimleşmiş hali olan devlet bireysel hak ve özgürlüklerin en büyük ve azılı düşmanı olarak ortaya çıkar. “Böylece siyaset iktidar sanatı ve özgürlük de anti-siyaset sanatı haline gelir” (Barber, 1995: 67-68). Bu özgürlük-iktidar karşıtlığı netice olarak minimal devlet anlayışını ortaya çıkarmıştır. Nitekim Robert Nozick konuyla alakalı olarak şöyle der: “Devletle ilgili olarak vardığımız temel sonuçlar şu şekildedir: Güç kullanımı, hırsızlık ve sahtekârlığı önleme, sözleşmelere uyulmasını sağlama gibi dar fonksiyonlarla sınırlı olan minimal bir devlet mazur görülür;” bununla birlikte “...daha kapsamlı herhangi bir devlet, insanların bazı şeyleri yapmaya zorlanmama hakkını ihlal edeceği için mazur görülemez;” ama yine de “minimal devlet gerekli olduğu kadar yararlıdır da” (Nozick, 2015: 21). Görüleceği üzere devletin rolü ve etkisi oldukça dar olmakla birlikte yine de var olması gerekli ve yararlı bir kurum olarak karşımıza çıkar. Ancak her şeye rağmen bu anlayış ne derece doğru ve uygundur sorusu burada gündeme gelir. Barber, liberal demokrasi anlayışının ürettiği bu özgürlük iktidar karşıtlığını ve siyasete yönelik şüpheli tutumunu doğru bulmaz ve eleştirir. Ona göre;

“[ö]zgürlük ve iktidarı fiziksel terimlere indirgemek yalnızca onları yanlış yorumlamakla kalmaz, tamamen pasif bir siyasal özgürlük anlayışı da üretir. Özgürlük süredurumsal beden düzenliliğiyle, süredurumsal çerçevenin kendisinin hareketsizliğiyle bağdaştırılır. Bu pasif siyasal özgürlük anlayışı etkinlik, hareket, irade, seçim, kendi geleceğini belirleme ve kendini gerçekleştirme olarak siyaset fikrine tamamen karşıttır” (Barber, 1995: 68-69).

Barber’ın liberal demokrasi anlayışına yönelik bu eleştirisi, siyasi katılıma ve özellikle siyasal alanda aktifliğe çok önem veren antik çağ düşüncesiyle paralellik göstermektedir. Özellikle de Aristoteles, siyaset felsefesinde yurttaşların katılımcı olmaları gerektiğine ve siyasal alanda aktif olmanın önemine dikkat çeker. Örneğin, Aristoteles’e göre yurttaşların “... Yargı’ya ve Yetke’ye katılması, yani yasal, siyasal ve yönetsel görevler” almaları ve bunlarla bağlantılı olarak “... yönetmeyi ve yönetilmeyi iyi bilmek” aktif ve katılımcı yurttaşlığın en bariz göstergelerindendir (Aristoteles, 2104: 85, 92). Bu bağlamda Barber, siyasal alanın aktif olunması gereken bir alan olduğunu ve yurttaşlar için katılımcı olmanın önemli bir özellik olması gerektiğini savunmaktadır. Ona göre, liberal demokrasinin

geliştirdiği pasif siyaset ve her türlü dışsal etkiden yalıtılmış birey anlayışı siyasetin doğasına ve temel erdemlerine aykırıdır. Buna göre, hakiki siyaset, katılım ve etkinliğe verdiği önem ve teşvike göre değerlendirilir ve gerçek manada yurttaşlık da katılımcı ve etkin olmaya bağlıdır diyebiliriz.

Barber, liberal demokrasinin dayandığı süredurumsal çerçeveyi ana hatlarıyla ele aldıktan sonra liberal demokrasi içindeki eğilimlerin bu süredurumsal çerçeveyi nasıl yorumladıklarına bakar. Bu eğilimler, temelde aynı maddeci fiziksel süredurumsal çerçeve anlayışına dayanmakla birlikte, bu süredurumsal çerçeveyi kendilerine has bir biçimde farklı şekillerde ele alıp yorumlamışlardır.

Burada ilk olarak liberal anarşist eğilimi ele alarak çalışmamıza devam edeceğiz. Barber'a göre, liberal anarşist eğilim bütün insanları sınırları belirli bir uzayda hayal eder ve her bir insanın tek başına etkileşimsiz bir biçimde hareket ettiğini söyler (Barber, 1995: 69). Liberal anarşist eğilimin kabul ettiği süredurumsal çerçeveye göre insanlar tek başınadır ve hiç kimseyle etkileşime girmeden büyük siyasal kozmos içinde kendi sınırlarını bilerek hareket eder. Bu anlayış bireyin tekliği ve tek başımalığı anlayışıdır. Bu dünya Bir'in dünyasıdır. "Bir'in alanı olarak anarşist dünya imgesi, hükümetin-Devlet-baskı ve tiranlık kötülüklerini azaltmaktan çok bunlara neden olduğu inancını netleştirir" (Barber, 1995: 70). Liberal anarşist eğilime göre doğa, tek tek her insana yetecek büyüklüktedir; ancak hükümet ya da devlet, egemenlik ve yasayı kullanarak sanki durum bundan farklıymış gibi doğayı ve insanları düzenlemeye çalışmaktadır. Bu şekilde ortaya çıkan her girişim sonuçta bireysel hakları ve özgürlüğü kesintiye uğratıp onlara zarar verir.

Liberal realist eğilim ise, uzay imgesi bakımından anarşist eğilimle aynı imgeyi paylaşır ancak realist eğilimin uzay anlayışı sonlu bir uzay anlayışıdır. Nitekim realist eğilim uzay olarak "...[y]üksek hızlarla hareket eden sayısız parçacığın kesiştiği ve çarpıştığı yoğun nüfuslu, kısıtlı bir bölgeyi varsayar" (Barber, 1995: 71). Bu kısıtlı ve yoğun nüfuslu bölge insanların sürekli olarak birbirlerine karşı güç uyguladıkları ve birbirlerinin sınırlarına ve haklarına tecavüz ettikleri bir bölgedir. Liberal realist dünyada liberal anarşist dünyanın aksine bir sakinlik değil, daha çok bir kargaşa ve kaos durumu vardır. Barber'a göre, bu liberal realist dünyada sınırlar belirsizdir ve insanlar kendi iyilikleri için birbirlerinden koparılmalı ve bireyler arası baskı ve tecavüzü engellemek adına zorunlu olarak yapay sınırlar çizilmelidir (Barber, 1995: 71-72). Bu bağlamdan hareketle insanları birbirlerine karşı koruyacak ve aralarında düzen sağlayacak bir gücün

gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu güç elbette ki iktidar gücüdür ve iktidar, oluşturacağı yasalarla ve cezai yaptırımlarla insanları birbirlerinden korur ve kaosun hâkim olduğu bu siyasal kozmosa düzenlilik getirir. “Böyle kalabalık uzaylarda trafik kuralları zorunlu hale gelir ve polisler öngörünün vekilliğini üstlenir” ve sonuçta “Bekçi Devlet” ortaya çıkmış olur (Barber, 1995: 72). Ortaya çıkan bu Bekçi Devlet kişiler arası düzenliliği sağlama ve yapay sınırlar çizerek bireyleri birbirlerine zarar veremeyecekleri bir şekilde birbirlerinden koparma amacını gerçekleştirmeye çalışır. Esasen özgürlük ve haklar önemlidir, ancak bu özgürlüğün ve hakların korunabilmesi için bir Bekçi Devletin varlığı daha gereklidir.

Liberal minimalist eğilim, liberal realist eğilimin duyduğu kaygıları paylaşmakla birlikte daha iyimser bir insan doğası anlayışına sahiptir. Bu iyimserlik minimalist eğilimin, anarşist eğilim ile realist eğilim arasında bir orta nokta bulma eğiliminde olduğu şeklinde anlaşılabilir. Barber’a göre liberal minimalist eğilim,

“[h]oşgörü, karşılıklı saygı, özkısıtlanım ve ılımlılık gibi kavramlar maddeciliğin ve sonuçlarının artık geçerli olmadığı siyasal etkileşim biçimlerine yönelik imgeler uyandırır. Minimalist, bir kapıyı açan bir şeylerin farkındadır: çatışmanın insan birlikteliği potansiyelini tüketmediğini bilir” (Barber, 1995: 73).

Ancak yine de minimalist eğilim bu açık kapıdan içeri girmeye pek hevesli değildir. Zira süredurumsal çerçevenin çizdiği maddeci sınırlar bu kapıdan içeri girmeyi mümkün kılmaz. Barber’a göre, minimalistin açtığı “...[b]u açık kapı güçlü demokrasiye çıkar” (Barber, 1995: 73). Ne var ki minimalist eğilim açtığı bu kapıdan içeri girmek yerine süredurumsal çerçevesinin çizdiği maddeci sınırdan kalır ve daha ileriye gitmez. Liberal anarşist eğilim ve realist eğilim birbirlerine karşıt olmakla birlikte ikisi de süredurumsal çerçevenin çizdiği maddeci sınıra hiç yaklaşmamaktadır. Ancak minimalist eğilim, hoşgörü, karşılıklılık ve ılımlılık anlayışıyla çizilen bu sınırın sonuna kadar gelmekte ancak sınırı aşmadan durmaktadır.

Görüleceği üzere liberal kuramın farklı eğilimleri süredurumsal çerçeve olarak farklı gibi gözükken anlayışlar takip etseler de en son noktada her biri ortak bir noktada buluşurlar. Bu nokta pek tabii bireysel haklar ve özgürlükler noktasıdır. Birey ve sahip olduğu haklar ve özgürlükler her zaman için daha ön planda ve daha önceliklidir. Şimdi özgürlük-iktidar karşıtlığına daha yakından bakalım. Bu noktada karşımıza çıkan ilk isim Benjamin Constant’tır. Constant, “Antiklerin Özgürlüğü ve Modernlerin Özgürlüğü” adlı

çalışmasında şöyle der: “Kudemanın amacı, toplumsal iktidarı tek ülkenin yurttaşları arasında paylaşmaktı, bu onların özgürlük dedikleri şeydi. Modernlerin amacı, kişisel çıkarlarının güvence altında olmasıdır ve ‘özgürlük’ bu çıkarların kurumlar aracılığıyla güvence altına alınmasının adıdır” (Aktaran: Gürpınar, 2016: 91). Constant’ın yaptığı bu ayırım oldukça önemlidir. Nitekim cumhuriyetçi ve liberal özgürlük arasındaki farkı ortaya koymaktadır. “Klasik cumhuriyetçiler, ...devletin bağımsızlığını ve yurttaşların genel istence katılımlarını bireysel özgürlüğün gerekli ve yeterli koşulları olarak görürken, modern liberal özgürlük anlayışı bireylerin özel yaşamlarına müdahalesizliğe vurgu yapar” (Yazıcı, 2003: 116). Buradan da anlaşılacağı üzere liberal özgürlük anlayışı, bireyin, özel hayatında herhangi bir dışsal müdahaleye uğramadığında özgür olduğunu vurgular. Benzer bir ayırım Isaiah Berlin tarafından da yapılır. Berlin özgürlüğü ‘negatif’ ve ‘pozitif’ anlamda ele alır. Berlin’e göre negatif özgürlük, “[n]ormal olarak, hiçbir kimse veya grup benim eylemlerime müdahale etmediği ölçüde özgür olduğum söylenir. Bu anlamda siyasi özgürlük, bir kimsenin, başkaları tarafından engellenmeden içinde hareket edebildiği alandan ibarettir” (Berlin, 2007: 62). Negatif özgürlük, herhangi bir engellenme ya da müdahaleden azade bir şekilde hareket edilebilen alan olarak karşımıza çıkar. Pozitif özgürlük ise “... bireyin kendisinin efendisi olma isteğinden kaynaklanır” (Berlin, 2007: 69). Pozitif özgürlük burada özyönetime vurguyla ele alınır ve kişinin kendi kendisinin sahibi olması olarak karşımıza çıkar. Hem Constant’ın hem de Berlin’in yaptığı bu ikili ayırım genel anlamda cumhuriyetçi ya da toplulukçu özgürlük anlayışı ile liberal özgürlük anlayışı arasındaki farka dayanır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu iki anlayış arasındaki farklılıklar özgürlük-iktidar karşıtlığı olarak karşımıza çıkar. Özgürlük-iktidar karşıtlığı, liberal düşünce geleneğinin temel hareket noktasını ve en çok değer verdiği bireysel hak ve özgürlükleri en önemli savunma mekanizmasıdır. Bu bağlamda liberal gelenek için birey ve sahip olduğu hak ve özgürlükler hiçbir şekilde ve hiçbir gerekçe ile sınırlanmamalı ya da askıya alınmamalıdır.

Barber, bütün bunların liberal demokrasinin güçsüzlüğüne yorulamayacağını ve aslında bu fiziksel maddeci süredurumsal çerçevenin liberalizmin kendine has erdemlerini ortaya çıkardığını belirtir. Barber’a göre, liberal demokrasi teorisinde “[e]şitliğe değilse de özgürlüğe, adalete değilse de bireylere, ortak mülkiyete değilse de haklara herhangi bir siyasal gelenekte az bulunur bir maharetle hizmet edilmiştir” (Barber, 1995: 74). Bu bakımdan liberal demokrasinin hakkını teslim etmek gerekir. Ancak yine de bir siyasal teori olarak özellikle yurttaşlık, katılım ve cemaat konularında önemli eksiklikleri ve

yetersiz kaldığı noktalar vardır. Bu eksiklikler ve yetersizlikler Barber'a göre güçlü demokrasi ile tamamlanır. Böylece demokrasi hakiki bir demokrasi olurken bireyler de bu hakiki demokrasinin hakkını en iyi şekilde veren gerçek yurttaşlar olmuş olurlar.

Barber bu noktadan itibaren liberal demokrasinin dayanak noktası olarak kabul ettiği süredurumsal çerçevenin belli başlı yetersizliklerini ele alıp eleştirir. Bu yetersizlikler iki türdür. İlk olarak başka türlü alternatif süredurumsal çerçeveler olabilir; ikinci olarak ise herhangi bir süredurumsal çerçeveye bağlı olmayan bir siyasal teori (güçlü demokrasi bu tür bir siyasal teoridir) ortaya koymak pekâlâ mümkündür (Barber, 1995: 74-75). Barber bu iki nokta üzerinden giderek liberal süredurumsal çerçevenin yetersizliğini değerlendirir. Ona göre, alternatif süredurumsal çerçeveler oluşturmak çok da zor olmayan bir uğraştır. Nitekim bireyleri tinsel varlıklar olarak ele alıp liberalizmin ulaştığı sonuçların tam tersi sonuçlara ulaşım siyasal teorimizi böyle bir süredurumsal çerçeveye dayandırabiliriz ve elbette “[b]unu yaparken insan denilen hayvanı çelişkili, çeşitli ve belirsiz çıkarları olan bir varlık olarak... ele alıyor olacağız” (Barber, 1995: 75). Böylece bireysel çıkarlar yerine kamusal çıkarları, hedonizm yerine ortaklaşacılığı ve birbirlerinden yapay ya da doğal sınırlarla koparılmış bireyler yerine biraradalıklarıyla ortak bir yer işgal eden bireyleri koyabileceğiz. Barber'ın bahsettiği bu durum bir çeşit pozisyon alma durumudur ve aldığımız pozisyona göre farklı ve birbirine zıt sonuçlara ulaşırız. Nitekim Charles Taylor'a göre, bu tartışma uzun zamandır devam etmekte olup atomistler ve holistler arasında ortaya çıkan bir pozisyon alma sorunudur. “Pozisyon alma (advocacy) sorunu, edinilen tavır veya ahlakla ilgilidir. Burada söz konusu olan, bireysel hak ve özgürlüklere öncelik tanıyan pozisyondan, cemaat yaşamına ve kolektif servete öncelik tanıyan pozisyona kadar uzayan bir pozisyonlar silsilesidir” (Taylor, 1989: 159; Aktaran: Berten ve diğerleri, 2006: 77). Buna göre eğer aldığımız pozisyon cemaatle ve kolektif yaşam tarzıyla alakalı bir pozisyon da olabilir, tersine bireyci ve atomist maddeci bir pozisyon da olabilir. Şüphesiz ki aldığımız pozisyona göre bireyi ve toplumu değerlendirmek durumunda olacağız. Bu da bizim edindiğimiz tavır ya da ahlakla alakalıdır.

Barber'a göre, liberal süredurumsal çerçevenin ikinci yetersizliği ise siyaseti teori öncesi başlangıç noktasına mahkûm etmesinden ileri gelir. Ona göre, “...meşru siyasetin teori öncesinde yetkili bir başlangıç noktası yoktur, meşru siyaset kendi kendisini yaratır ve kendi kendisini haklılaştırır” (Barber, 1995: 76). Bu açıdan teori öncesi başlangıç noktaları ya da süredurumsal çerçeveler eksik ve yetersiz oldukları için siyasal bir teorinin

dayanak noktası olmaları o teoriler için sıkıntılı bir durumdur diyebiliriz. İşte tam da bu yüzden Barber, kendi güçlü demokrasi teorisinin böyle bir süredürumsal çerçeveye ya da teori öncesi bir başlangıç konumuna dayanmasını istemez. Barber liberal demokrasinin düştüğü hataya düşmeden alternatif ve tamamlayıcı olabilecek bir siyasal teori ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu konu antik siyaset felsefesi geleneğine kadar uzanır ve siyasetin doğal bir şey olduğu özellikle Aristoteles tarafından önemle vurgulanır. Aristoteles'e göre devlet, "doğada var olan şeyler sınıfına" girmektedir ve insan da "siyasal bir hayvan" olarak karşımıza çıkmaktadır (Aristoteles, 2014: 12). Buna göre insanlar tek tek bireyler şeklinde yaşamak için değil, toplu halde belirli bir yerde birlikte yaşamak için yaratılmış varlıklardır. Bu açıdan toplumdan ayrı bir birey tahayyül etmek he akıl karı değil, hem de gerçeklikten uzaktır. Hal böyleyken, Barber'ın da belirttiği üzere siyaset kendi kendini var eden bir durumdur. Bu bağlamda, liberal demokrasinin yaptığı gibi siyasete teori öncesi bağımsız temeller sokmak siyasetin ve yurttaşlığın yararına olmaktan çok zararınadır.

2. 2. Liberal Demokrasinin Siyasal Bilgi Anlayışı

Barber liberal demokrasi anlayışının önkavramsal çerçevesini belirledikten sonra liberal demokrasi anlayışının dayandığı siyasal bilgi temelini ele alır. Yukarıda sözü edilen teori öncesi bağımsız temel anlayışı kendini siyasal bilgi alanında da göstermektedir. Barber'a göre, liberal demokrasinin dayandığı siyasal epistemolojik temelde Kartezyen epistemoloji anlayışı vardır. Ona göre, liberal demokrasinin, Kartezyen bilgi teorisine benzer biçimde "...indirgemeci, genetik, ikici, spekülatif ve tekbenci olduğu gösterilebilir" (Barber, 1995: 85). Liberal demokrasi bütün siyasal bilginin üzerine inşa edileceği bir temel aradığından Kartezyen özellikler gösterir. Buna göre liberal demokrasi, tam bir kesinlik aradığı için indirgemecidir. Teorinin bütününün üzerine inşa edileceği sağlam bir temel oluşturabilmek için indirgemeci yöntemi benimsemektedir. Bu indirgemeci yöntem kendini doğal haklar ve başlangıç konumları şeklinde göstermektedir.

Buna bağlı olarak liberal demokrasi aynı zamanda genektir. Barber'a göre "[e]ğer liberal demokrasinin Kartezyen epistemolojisi kesinliğe olan tutkusu bakımından indirgemeciye, çıkarımcılığa olan sevgisi bakımından da genektir" (Barber, 1995: 88). Geometrik kesinlik arayışı ve buradan yapılan çıkarımlar liberal demokrasiyi genetik olarak soyut ilk nedenlere yöneltmiştir. Bu soyut ilk nedenler zamanla ilk neden paradoksunu ortaya çıkarmıştır. Barber, liberal demokrasinin epistemolojik zincirlemesinin bir diğer halkasının da ikicilik olduğunu söyler. Buna göre bilen-bilinen, olgu-değer,

bilme-yapma ve algılayan-algılanan arasındaki bağlantı koparıldığında liberal demokraside Kartezyen bir ikicilik ortaya çıkmış olur (Barber, 1995: 88-89). Barber, liberal demokrasinin, spekülâtif temelleri somut gerçekliğe tercih ettiğini ve tercih edilen spekülâtif temelleri genetik akıl yürütme biçiminin emrine verdiğini savunur. Ayrıca Barber'a göre, Kartezyen ikicilik somut gerçeklik ile spekülâtif temellerin "antiseptik bir yalıtım içerisinde tutulmasını garantileyecektir" (Barber, 1995: 89). Barber, liberal demokrasinin taşıdığı bütün bu Kartezyen özelliklerin temelinde tekbencilik yattığını düşünür. Tekbencilik, insanı düşünmeye ve özellikle de kendisini düşünmeye yönelmektedir. Bu bağlamda "Kartezyen liberalizm insanı, ilk olarak da, ikinci olarak da, son olarak da kendisini düşünmeye teşvik eder" (Barber, 1995: 90). Bu düşünme süreci sonunda insan, yalıtılmış, diğer insanlarla olan bağı koparılmış ve tecrit edilmiş bir insan haline gelmektedir. Barber'a göre, Kartezyen liberal epistemoloji insanları toplumsal oldukları her ortamdan soyutlayarak onları "...doğa durumu" ya da "doğal haklar" ya da "mutlak ve özerk birey" gibi varsayımlar içinde yeniden inşa etmeye çalışır" (Barber, 1995: 91). İnsanı insan yapan temel somut gerçeklikleri tekbencilik yoluyla soyutlayan Kartezyen liberal epistemoloji kendi varsayımlarından hareketle yeni bir temel üzerinde, yalıtılmış, diğer insanlarla olan bağı koparılmış ve tecrit edilmiş yeni bir insan anlayışı inşa eder. Burada anlatılanlardan hareketle Barber'a göre, liberal demokrasinin "Descartes'dan daha Kartezyen" olduğunu söylemekte bir sakınca yoktur (Barber, 1995: 81). Zira liberal demokrasi kendini kesinlik arayışına o denli kaptırmış ve bu arayışı öylesine sahiplenmiştir ki sonunda bu sonuç ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda siyaseti siyaset öncesi temele oturtmak ve siyasal bilgiyi de bu biçimde ele almak esasen liberal demokrasiye yarardan çok zarar vermiştir.

Nitekim Descartes'a yönelik eleştiri burada Barber tarafından liberal epistemolojiye uygulanmaktadır. Descartes, ruh ve bedeni birbirinden öylesine ayırmıştır ki en sonunda onları tekrar birleştirmesi mümkün olmamıştır. Buna göre liberal demokrasi de bireyi öylesine soyutlamıştır ki bireyi her türlü toplumsal bağdan koparıp en son noktada onu "köksüz bir ben"e dönüştürmüştür (Sandel, 1984; Aktaran: Berten ve diğerleri, 2006: 215). Buna göre birey, yalıtılmış ve tecrit edilmiş bir şekilde hakları ve özgürlüğüyle baş başa kalmıştır. Liberal demokrasi kendi amacına bağlı olarak hem devleti hem de yurttaşı soyut ve yalıtılmış olarak ele aldığı için kendi içinde tutarlı olacak şekilde "... soyut devlet ile soyut yurttaş birbirini hem tamamlar, hem de gerektirir" (Üstel, 1999: 59). Kendi içinde tutarlı olmasına rağmen bu anlayış netice itibarıyla yurttaş ve cemaat arasında büyük bir

boşluk meydana getirerek katılıma ve demokrasiye zarar vermiştir. Hal böyleyken, gerçek hayatı bu denli yanlış anlamış olan bir liberal demokrasinin şu soruya cevap verebilmesi hayli zordur: “Her birinin aileleri, ailelerinin arkadaşları, yakınları, komşuları, iş arkadaşları, din arkadaşları ve hemşerileri –kuşaktan kuşağa geçmiş veya miras kalmış olanlardan çok seçilmiş tüm bu bağlar- varken, nasıl bir grubun üyeleri birbirlerine yabancı olurlar?” (Walzer, 1990; Aktaran: Berten ve diğerleri, 2006: 257). Bu liberal demokrasi için cevaplamaı oldukça zor bir sorudur. Nitekim liberal anlayış bireyi öylesine soyutlamış ve bağlarından koparmıştır ki, çıkarları peşinde koşan, bencil, yalnız ve toplumsal sorunlara ilgisiz bir birey ortaya çıkmıştır. Bu tür bireylerden meydana gelen bir toplumda da demokrasilerin temel direği olan katılımcı yurttaşların soyu tükenmiş ve siyaset aracı kişi ve kurumların eline bırakılmıştır.

Tahmin edileceği üzere bu Kartezyen bilgi anlayışı, liberal demokrasinin eğilimlerine de sirayet etmiştir. Artık liberal demokratik eğilimlerin bu konuyu nasıl ele alıp değerlendirdiklerini görebiliriz. Nitekim Barber da bu noktadan sonra, Kartezyen liberal epistemolojinin liberal demokrasi içindeki eğilimlerle olan bağlantısını ele alır. Her eğilim Kartezyen liberal epistemolojiyi kendine has bir biçimde ele alıp değerlendirmiştir. Barber’a göre, Kartezyen liberal epistemoloji bağlamında realist eğilim ve anarşist eğilim birbirlerine karşıt ancak birbirlerini tamamlayıcı bir tarzda kesinlik arayışındadırlar. Bu bağlamda realist eğilim, ampirist “bilgi iktidardır” tezini temel alırken, anarşist eğilim, rasyonalist “bilgi özgürlüktür” tezini temel almıştır (Barber, 1995: 94). Anarşist eğilim bilgi özgürlüktür tezini temel almakla kendi bireyci yaklaşımına temel olacak bir bağlantı yakalamıştır. Barber’a göre, “[r]asyonalizm anarşist eğilim için yararlı bir eşitir, çünkü mutlak özgürlük ve dokunulamaz bireysel haklar için felsefi bir çerçeve sunmaktadır” (Barber, 1995: 93). Nitekim bireycilik savı en iyi şekilde bilgi özgürlüktür teziyle savunulabilir. Anarşist eğilim bizi rasyonalizm aracılığıyla akıl alanına davet eder. Çünkü orada geleneksel otoriteye karşı durulabilecek bir alan mevcuttur. Barber’a göre, “[a]kıl bireyciliği keyfilikten kurtarmıştır ve sözleşmeye dayanan otoriteyi meşru otoritenin daha eski biçimleriyle rekabet edebilir kılmıştır” (Barber, 1995: 94). Buna göre, akıl alanında, kaosa yol açılmadan da geleneksel otoriteye karşı alternatif bir yapı ortaya konabilir. Bu yapı ile birlikte geleneksel otoritenin sınırları aşılp bireysel haklar ve özgürlükler kaotik bir ortama yol açmadan savunulabilir ve elde edilebilir. İşte bu sebeplerle anarşist eğilim için bilgi özgürlüktür ve anarşist eğilim bizi akıl alanına davet etmektedir.

Barber, anarşist eğilimin Kartezyen liberal epistemolojik temel tezini ortaya koyduktan sonra realist eğilimi ele alır. Realist eğilim açısından bilgi iktidardır ve haklar ve özgürlükler iktidar yoluyla güvence altına alınabilirler. Barber'a göre, “[a]mpirizm iktidar gerçekliklerinin yerleştirilebileceği ve meşru zorun açıklanıp haklılaştırılabileceği bir dünya görüşü önerdi” (Barber, 1995: 94). Realist eğilim ampirizm yoluyla bilginin iktidar olduğu tezini temel almış ve anarşist eğilimden farklı bir noktaya temas etmiştir. Realist eğilime göre bireysel insanların dünyası karmaşık ve güce dayalı bir dünyadır. Bu dünyada zorunluluk vardır ve bu zorunluktan iktidar ya da egemen güç ortaya çıkar. Bu iktidar ya da egemen güç olmadan da bireysel haklar ve özgürlükler hiçbir zaman bir ütopya olmanın ötesine geçemeyecektir. Realist eğilim bu sebeplerden ötürü bilginin iktidar olduğu görüşünü bilgi anlayışının temeline yerleştirir.

Temel olarak birbirlerine karşıt olan bu iki eğilim siyasal bilginin bir kesinliğe dayanması gerektiği konusunda hemfikirdir ve birbirlerini tamamlarlar. Böylece her iki eğilim de siyasal bilginin sağlam ve kesin bir temele oturtulması konusunda uzlaşırlar. Bir başka deyişle, realist eğilim ve anarşist eğilim, siyasal bilginin iktidara mı yoksa özgürlüğe mi bağlı olduğu noktasında ayrışırlar.

Üçüncü eğilim olan minimalist eğilim ise, Kartezyen liberal epistemolojiyi farklı bir açıdan ele alır. Daha doğrusu minimalist eğilim, realist ve anarşist eğilimden farklı olarak siyasal bilgide kesinlik arayışına girmemiştir. Barber'a göre, minimalist eğilim, yanılabilirici kuşkucu bir tavırla, siyaset için kesin bir bilgi türünden bahsedilemeyeceğini savunur (Barber, 1995: 95). Minimalist eğilim, siyasal eylemin ve bilginin belirli işlevleri olduğunu kabul eder ancak bir bilgi türü olarak siyasal bilginin hiçbir zaman kesinlik veren bir bilgi olamayacağını düşünür. Buradan hareketle denilebilir ki “[k]oşullu ya da deneme niteliğindeki bilgi, koşullu ya da deneme niteliğindeki siyaset anlamına gelir” (Barber, 1995: 96). Bu yanılabilirici kuşkucu tavır realist eğilim ile anarşist eğilimi dengeleyerek iktidar ve özgürlüğün arasına hoşgörüyü koymuştur. Minimalist eğilim, kesinlik arayışından uzak durarak ne bireyi çoğunluğa ezdirmeye ne de toplumu tek bir kişinin önyargılarına kurban etmeye yanaşmamıştır. Ancak Barber, minimalist eğilimin bu tavrının siyaseti zayıflattığını düşünür. Barber'a göre “[k]esin bilginin imkânsızlığı, onaylayıcı siyasetin imkânsızlığı haline gelir; müşterek ilke ve müşterek düşünce üzerinde bir anlaşma olmaksızın müşterek bir yaşam da olamaz” (Barber, 1995: 97). Bu durum minimalizmin siyaseti, cemaati ve toplumsallığı zayıflatmasının olası sonucu olarak

karşımıza çıkar. Nitekim eğer üzerinde uzlaşılan bir temel ilke olmaksızın toplumsal yaşam açısından uzlaşının kendisinin olması mümkün olmayacaktır.

Bütün bu söylenenlerden hareketle Barber'a göre, liberal demokrasinin her üç eğilimi de son tahlilde birbirleriyle bağlantılıdır. Siyasal bilginin dayanak noktası olarak farklı yaklaşımlar sergileseler de sonuçta aynı kökten beslenen dallardır. Böylesi bir durumda hayli karmaşık bir cemaat ve yurttaşlık anlayışı ortaya çıkmaktadır. Bireyler hem iktidara ya da egemen bir otoritenin varlığına karşı çıkarlar hem de onun zorunlu olarak var olması gerektiğini düşünürler. Kesinlik arayışından uzak durarak toplumu bireye bireyi de topluma karşı korumaya çalışırlar ancak kesin bilgi ve hakikat olmadan da yaşamlarını sürdüremeyeceklerini bilirler. Liberal demokrasi bireysel hak ve özgürlükleri savunma konusunda belki çok başarılıdır ama insanların yalıtılmış, soyutlanmış ve cemaat bağlarından koparılmış bir şekilde birbirlerinden uzak yaşayamayacaklarını görmezden gelmektedir. En son noktada bu anlayış ne bireye ne de cemaate yararlı olamamış ve katılımı, yurttaşlığı ve demokrasiyi sekteye uğratmıştır. İşte böylesi karmaşık bir ortamda cemaat olmayı ve gerçek anlamda yurttaşlar meydana getirmeyi sağlayabilecek alternatif bir siyasal sistemin ne kadar da gerekli olduğu açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Barber, bu alternatifin güçlü demokrasi teorisi olduğunu burada bir kez daha vurgular. Güçlü demokrasi bu karmaşıklığa son verebilecek ve cılız liberal demokrasiye gerçekten de alternatif olabilecek bir siyasal sistemdir. Güçlü demokrasi teorisi bireyleri gerçek birer yurttaşa dönüştürecek ve onları karşılıklılık etrafında bir araya getirip hakiki bir cemaat yapabilecek bir sistem olma iddiasında olacaktır. Güçlü demokratik siyaset anlayışı ortaklaşacılığı ön plana çıkararak yurttaşların ortak hakikat ve ortak temeller etrafında bir araya gelmelerini sağlayacaktır.

2. 3. Liberal Demokrasinin İnsan Doğası Anlayışı

Barber bu noktadan sonra liberal demokrasinin kendisine temel olarak aldığı psikolojik çerçevesini, yani insan doğasına dair temel hareket noktasını ele alır. Liberal demokrasinin benimsediği insan doğası anlayışı temel olarak “[i]nsan tek başınadır” öncülünden hareket eder (Barber, 1995: 104-105). Buna göre insan, doğası gereği yalnız olan ve hayatını bu şekilde devam ettiren bir varlıktır. Toplumsallıktan ve cemaatten uzak olmak insanın doğasında var olan bir durumdur. İnsanın bu yalnızlığı aslında onun özgürlüğüdür ve liberal psikolojiye göre yalnızlık özgürlüktür. Liberal demokrasi geleneğinde bu durum doğal durum ya da doğa durumu olarak açıklanmış ve ele alınmıştır. Örneğin John Locke'a göre, bütün insanların doğa yasalarına tabi olduğu ve bu yasaların

sınırları içinde “*tam bir özgürlük*” halinde buldukları durum doğa durumudur (Locke, 2012: 29). Bireyler böyle bir durumda gerçek manada özgür ve eşittir. Nitekim benzer bir doğa durumu anlayışı Thomas Hobbes’un anlayışında da mevcuttur. Hobbes’a göre, “[i]nsanlar doğuştan eşittir” ve bu eşitlik de doğal olarak insanların özgürlüğüne kapı açar (Hobbes, 2013: 99). Doğuştan eşit bireyler aynı zamanda doğuştan özgürdür. Bu bireyler tek başlarına eşit ve özgür olarak doğa durumunda doğa yasaları sınırları içinde diledikleri şekilde yaşarlar. Ancak bu anlayış daha eski çağlarda böyle değildi. Barber’a göre Antik Yunan anlayışında yalnızlık ya da kendini toplumdaki ayrı görmek bir özgürlük ya da iyi bir şey gibi değil, aksine korkulan ve kötü bir şey olarak kabul edilen bir durumdu (Barber, 1995: 105). Antik çağda yaşayan biri için toplumdaki ayrı olarak yalnız başına bir hayat sürmek ölümden daha kötü bir kaderdi. Zira birey kendini toplumla var eden ve toplum olmadan kendisinin de olamayacağı düşüncesiyle hareket eden bir bireydi. Bu düşüncenin en bariz örnekleri Platon ve Aristoteles’in anlayışlarında açıkça belirmektedir. Bu bağlamda Platon, Sokrates’in ağzından “[b]ence toplumu yapan, insanın tek başına, kendi kendine yetmemesi, başkalarını gerekmesidir” diyerek insanın yalnız başına kendi kendine yeter bir varlık olmadığını ve mutlaka başka insanlarla birlikte yaşaması gerektiğini belirtir (Platon, 2016: 54). Aynı düşünce Aristoteles’te de mevcuttur. Nitekim Aristoteles “Politika” adlı kitabının hemen başında insanın toplumsal bir hayvan olduğunu ve muhakkak bir topluluk içinde yaşaması gerektiğini savunur; kaldı ki herhangi bir topluluğun dışında var olabilen bir varlık ya bir tanrıdır ya da sessiz bir hayvandır (Aristoteles, 2014: 12-13). Görüldüğü üzere hem Platon hem de Aristoteles insanın toplumsal doğasına vurgu yaparak tek başına bir insanın kendi kendine yetmek konusunda başarılı olamayacağını ve her halükarda bir topluluğa ihtiyacı olacağını savunurlar. Benzer bir durum Hıristiyan teolojisinde de mevcuttur. Barber’a göre yalnız insan olarak toplumdaki ayrı yaşamak Hıristiyan düşüncesinde bir ceza ve Tanrı’nın inayetinden uzaklaşmak olarak değerlendirilmiştir (Barber, 1995: 105). Böyle bir anlayış elbette yalnızlığı özgürlük ya da iyi bir şey olarak ele almaz. Aksine kötü bir kader ve Tanrı’dan uzaklaşma olarak değerlendirir.

Tarihsel süreçle birlikte bu durum tersine dönmeye başlar ve liberal demokrasinin yalnızlık özgürlüktür anlayışı gelişmeye başlar. Bu gelişmenin ilk tohumları Rönesans’la atılmıştır. Barber’a göre, bu dönemde “...insanın özsel yalnızlığı bir araftan çok bir özgürlük olarak yorumlanmaya başlanmıştır” (Barber, 1995: 106). Yalnız olmak artık birey için kötü bir şey değil, adeta bir cennet gibi algılanmaya başlanmıştır. Ayrıca bu yalnızlık

durumu özgürlük haklar ve iktidar yardımıyla en üst noktaya çıkarılarak alışılmış kalıpların dışına çıkmıştır (Barber, 1995: 106). Yalnızlık bu süreçte aşırı değerli ve korunaklı bir yer edinmiştir. Bu yeni anlayışta yalnız olamamak bir yoksunluk olarak kabul edilmiş toplum içinde yaşamak bir tür ceza ve tutsaklık olarak anlaşılmıştır. Bunun sonucunda ortaya çıkan durum Barber'a göre, aslında cemaat olabilme, katılımcı olabilme ve uzlaşmacı olabilme idealine dayalı bir demokrasi umudunu da yok etmiştir (Barber, 1995: 106-107). Bundan böyle yurttaşlık ve cemaat eskide kalan bir anlayış olarak ele alınmış ve yeni süreçle birlikte bireyin, yalnızlığı, hakları ve özgürlüğü değerli hale gelmiştir. Sonuç olarak, birey özgürlükle kutsanmış ve haklarla donatılmıştır. Bu durum neticesinde ortaya yeni bir benlik anlayışı çıkmıştır. Barber'a göre, “[h]emcinslerine, adalete, ihtiyaca, eşitliğe ya da yükümlülüğe bakmadan yalnızca kendisi için var olan bir benlik en uçta bulunan Yalnız İnsan'dır: Reddetmiş olduğu kendine yeterli Tanrı'yı taklit eden insan” (Barber, 1995: 108). Buna göre insan, yalnızca kendisi için var olan bir varlıktır. Hiçbir bağlılığı olmayan, hiç kimseye en ufak bir borcu olmayan, kendi türünden olanlarla toplumsal ilişkisini en asgari düzeyde tutan, özgürlüğe ve haklara sahip insan. Bu insan için diğerkâmlık, ortaklaşacılık ve kamusalılık değerli değildir; değerli olan yalnızlığı, özgürlüğü ve haklarıdır.

Liberal demokrasinin insan doğası anlayışı elbette ki bu sözü edilen özelliklerle sınırlı kalmaz. Temel dayanak noktasından hareketle birbiriyle bağlantılı daha başkaca özellikleri de vardır. Barber'a göre, “[l]iberal der ki insan yalnız olduğu için aynı zamanda hedonist, saldırgan ve açgözlüdür” (Barber, 1995: 108). Buna göre, insanın en başta temel gereksinimleri vardır, mülkiyete sahip olmak ister ve bunları elde etmek için de güç kullanır. Bu noktada gereksinimler, mülkiyet isteği ve güç kullanımı liberal demokratik insanın doğasında var olan diğer özellikleri olarak karşımıza çıkar. Liberal demokratik insan için ihtiyaçlar en başta gelir ve bu ihtiyaçların tatmini önem kazanır. Bu sebeple Barber'a göre liberal demokrasi teorisyenlerinin sorduğu temel soru şudur: “Güç nasıl elde edilir ve dağıtılır?” (Barber, 1995: 109). Buna göre ihtiyaçlarımızı karşılayabilmek için güce gereksinim duyarız ve bu gücümüzü saldırganlığımızla birleştirip ihtiyaçlarımızı karşılarız. Tıpkı doğada yaşayan hayvanlar gibi gücümüz kime yeterse ihtiyaçlarımızı ondan karşılarız. Burada vurgulanan ve insanın ihtiyaçlarını karşılamak için güç kullanarak saldırganlaştığı fikri en bariz şekliyle Hobbes'un doğal durum anlayışında karşımıza çıkar. Hobbes'a göre, insanlar arasındaki doğal eşitsizlik belli bir noktadan sonra insanlar arasında güvensizliğe neden olur ve bunun sonucunda da insanlar arasında bir savaş ortaya

çıkar (Hobbes, 2013: 100-101). Eşitlik ve özgürlük başlangıçta iyi bir şeydir ancak bu durum bir süre sonra herkesin herkesle savaşına neden olur. Böylelikle iktidar ve gücün paylaşımı meselesi ortaya çıkar. Bunun sonucunda da Barber'a göre, "...siyaset ancak iktidar... sanatı ya da bilimi olabilir" (Barber, 1995: 109). Liberal demokratik insan siyaseti iktidar elde etmek için kullanır. Elde ettiği iktidarla da ihtiyaçlarını karşılar ve öz tatminini sağlamış olur. Böylece siyaset, liberal demokratik insan için, bireysel çıkar ve ihtiyaçlarını karşılamayıp öz tatminini sağlamak için kullandığı bir araç haline gelir.

Barber, bu noktada liberal demokrasinin insan doğasıyla ilişkili olarak mülkiyet isteği ya da düşkünlüğüne değinir. Bir mülkiyete sahip olmak liberal demokratik insan için hayli önemlidir. "Çünkü mülkiyet, bireylerin yeterli araçlara yönelik taleplerine devamlı ve meşru bir sığınak sağlayan birikmiş bir güç, kurumsallaşmış saldırganlığın otoriter bir çeşididir" (Barber, 1995: 110). Yani mülkiyet liberal demokratik insanın ihtiyaçlarını karşılamak için kullandığı arazisi ve evidir. Bu arazi ona atalarından kalmıştır ve ihtiyaçlarını karşılamak için bu araziye istediği şekilde değerlendirme hakkına sahiptir. Böylece liberal demokratik insan doğadaki hayvandan farklı olarak daha az güç harcayarak ve daha az tehlikeye maruz kalarak sadece arazisini savunarak ihtiyaçlarını karşılayabilecektir. Bu noktada ilk hak ya da ilk sahiplik sorunu ortaya çıkar. Bu sorundan hareketle de emek-değer teorisi ortaya çıkmıştır. Bu noktada Locke'un, emek, değer ve mülkiyetle ilgili düşünceleri öne çıkar. Locke'a göre,

"... doğanın verdiği haliyle kişinin ondan elde ettiği her ne ise, emeğini karıştırdığı, kattığı şey onundur ve bu nedenle onu kendi *mülkü* yapar. Bir şeyin doğanın verdiği ortak halinden çıkarılması, bu şekilde *emekle* ona bir şey katılması diğer insanların o şey üzerindeki ortak hakkını ortadan kaldırır" (Locke, 2012: 46).

Yani, doğal durumdaki herhangi bir birey doğada ortak kullanım nesnesi olan bir şeye kendi iş gücünü kullanarak emek verip ve ona kendinden bir şey kattığı vakit o şeyi kendi şahsi mülkü yapabilir. Buna göre, temelde emek vardır ve insan emeğiyle mülk sahibi olur; aynı zamanda bu öz sahipliği ortaya çıkarır (Barber, 1995: 11-112). Emek vererek ve kendi artı değerini nesneye yükleyerek insan o nesnenin öz sahibi olur ve diğer bireyler o nesne üzerinde herhangi bir hak iddiasında bulunamazlar. Özgürlük, iktidar ve mülkiyet birbiriyle bağlantılı olarak böyle ortaya çıkar. Son tahlilde mülkiyet, kendisi için var olan

insanın kendini gerçekleştirdiği yer olmuş olur. Bu durum her insan için geçerli olduğundan bireyler arasında bitmek bilmeyen bir savaş ortaya çıkar.

Liberal demokrasi teorisinin dayandığı bu insan doğası anlayışı insanı, hedonist, saldırgan ve açgözlü bir birey olarak tanımlamış ve onu toplumsallıktan uzaklaştırmıştır. Kavgacı ve toplumsal ilişkilerden yoksun insan biraradalıktan mahrum kalmış ve kalabalıklar içinde yalnızlaşmıştır. Barber'a göre, "[l]iberal insan doğası teorisinin yaptığı şey, kısaca, insanı ortaklaşmacılık, dayanışma ve birlikte varoluş gizilgücünden yoksun bırakan biçimlerde tanımlamaktadır" (Barber, 1995: 112). Hâlbuki cemaat olmayı, biraradalığı, duygudaşlığı ve ortaklaşmacılığı mümkün kılabilecek bir siyasal sistemde insanın bu hedonist, saldırgan ve açgözlü yapısı değişebilir ve bunlara gerek de kalmaz. Yine de bu özellikleri liberal insanı toplumsallıktan uzaklaştırırsa da onun özerkliğini artırır ve güçlendirir (Barber, 1995: 114). Tek başına yaşayan insan kendi kendine yeterliliği sayesinde kendi özerk yapısını korur. Yalnızlığı onun genel otoriteye karşı savunmasını güçlendirir ve kendi kararlarını kendisi alır. Bununla birlikte Barber'a göre, liberal demokratik insan, basit hesaplar yapan ve vektörel kesin sonuçlar elde eden bir insandır (Barber, 1995: 114). Bu insan bireysel çıkar ve ihtiyaçlarını hırsçı perspektiften hareketle belirler ve onları kesin bir hesaplama sonucunda elde etme yoluna gider. Oysaki insan denen varlık bireyselliğinden çok toplumsallığı ile bir topluma ait oluşu ve o toplumla arasında doğuştan var olan bağlarla öne çıkan bir varlıktır:

"Ben, belirli birisinin oğlu ya da kızı, bir başkasının kuzeni ya da amcasıyım; ben, şu veya bu şehrin bir yurttaşı, şu veya bu loncanın ya da mesleğin bir üyesiyim; ben, falan klana, falan kabileye ve filan ulusa bağlıyım. Dolayısıyla, benim için iyi olan, bu rolleri taşıyan herkes için de iyi olmak zorundadır. Ve benzeri şekilde ben, kendi ailemin, şehrimin, kabilemin ve ulusumun geçmişinden çeşitli borç, miras, beklenti ve sorumlulukları devralırım. Bütün bunlar, benim yaşamımın, benim ahlaksal hareket noktamın verili kısmını oluşturur" (MacIntyre, 2001: 324-325).

İşte bütün bu bağlar ve toplumsal aidiyet, insanı, her şeyinden soyulmuş soyut ve yalnız bir varlık olarak ele almamızı mümkün kılmamaktadır. Ancak liberal demokratik anlayış, insanın tam da bu yönünü görmezden gelip ihmal etmektedir. Bu yüzden de Barber'ın tarif ettiği şekliyle cılız, kırılğan ve gerçek hayattan kopuk bir birey anlayışına dayanmaktadır.

Son olarak Barber, liberal demokratik insanın doğasıyla ilgili olarak insanlar arası eşitliğe değinir. Barber'a göre, liberal eşitlik, insanları aynı sıklıkta yarışan sporcular gibi aynı düzeye getirmekten ve adaleti ve kardeşliği arttırmak yerine farkları eşitleyen bir tırpan olmaktan öteye gittiği söylenemez (Barber, 1995: 116). Bu anlayış, adaleti sağlamaktan ziyade her bireyi aynı düzeye indirgeyerek, başlangıç konumlarını aynı seviyeye getirerek ve her bireyi aynı noktadan yarışa başlatarak eşitliği sağlamaya çalışır. Bu yüzdendir ki liberal teoride eşitlik özgürlükten sonra gelir ki diğer bütün değerlere göre özgürlük her durumda birinci ve en önemli değerdir (Barber, 1995: 116). Özgürlüğün tehlikeye düştüğü her durumda eşitlik askıya alınabilir ve önce özgürlük garanti altına alınır. Ancak bu güçlü özgürlük ve eşitlik vurgusuna rağmen “[k]endi şartları içinde, olası her türlü kurucu bağlılıktan soyulmuş olan deontolojik benlik, özgürleştirilmekten ziyade güçsüz düşürülmüştür” (Sandel, 2014: 210). Liberal özgürlük ve eşitlik bireysel manada çok etkili bir işlev görmesine rağmen toplumsal boyutu ve bireyin bağlılıklarını göz ardı etmesi nedeniyle aslında bireyi daha yalnız ve daha soyut bir konuma getirmiştir.

Toparlayacak olursak, Barber'a göre, liberal demokrasinin insan doğası anlayışı bir takım pratik sonuçları olsa da son tahlilde soyut bir yapıya sahip olduğu için somut gerçeklikten uzaktır (Barber, 1995: 116). Böylelikle liberal demokrasinin temelindeki insan doğası anlayışını etraflıca görmüş olduk. Barber, bu noktadan sonra liberal demokrasinin insan doğası anlayışının liberal demokrasinin eğilimleri tarafından nasıl ele alınıp yorumlandığını ve hangi eğilimin kendince nasıl bir insan doğası betimlemesi yaptığını göstermeye çalışır.

Liberal psikolojinin dayandığı bu insan doğası anlayışı liberal demokrasinin eğilimleri açısından farklı şekillerde ele alınıp yorumlanmıştır. Anarşist eğilim insanın doğasını ele alırken işe güçlü bir iddiada bulunarak başlar: Tanrısal yalnızlık. Anarşist eğilim açısından yalnız insan olmak tanrısal bir varlık olmak demektir. Nitekim anarşist eğilime göre “...kendi kendine yeterli olmak bağımsız ve güçlü olmaktır” (Barber, 1995: 117). Bu bağlamda denilebilir ki anarşist eğilim, insan doğasına ilişkin anlayış olarak bireyciliği ve kendi kendine yeterliliği öven bir anlayış ortaya koymuştur. Hedonist, saldırgan ve açgözlü insan burada kötülenmez aksine yüceltilir. Barber'a göre, anarşist eğilimin insan doğası anlayışında “[z]ayıf, aç kimse aynı zamanda bir yaratıcıdır; kendi zevkleri peşindeki saldırgan biridir, ama aynı zamanda bir ustadır” (Barber, 1995: 118). Anarşist eğilimin insanı bu şekilde ele alındığında onda bir aristokratlık ya da soyluluk varmış gibi görünür: Kendi bireysel ihtiyaçlarını tatmin peşinde koşan soylu bir haz

düşkün. Kendi varlığına alan yaratmak ve yaşamını sürdürmek için ötekini tahakkümü altına almaya hazır soylu bir gaspçı. Kendinden başkası için var olmayan ve ihtiyaçlarını en meşru şekilde karşılayabilmek adına mülkiyet edinmeye hevesli soylu bir açgözlü. Barber'a göre, “[i]nsanları çalmak zorunda oldukları vasıflarla, kendilerinden daha çok hayvanlarda ya da tanrılarda bulabilecekleri özelliklerle tanımlamak, onları tutturamayacakları ya da erişemeyecekleri koşullar bakımından tanımlamaktır” (Barber, 1995: 120). Anarşist eğilimin insan doğası anlayışında var olan belirsizlikler bu söylenenlere sebep olarak karşımıza çıkar. Anarşist eğilimin insandan beklentisi öyle büyüktür ki doğal olarak insanlar bu beklentinin altında kalırlar. Ya tanrısallık ya da hayvanilik; anarşist eğilime göre insan bu iki uçtan birine yerleşecektir. İşte böyle iki uç ortaya çıkınca insan iki taraf arasında arafta kalmış olur. Böylelikle insan ne bireysel olabilir ne de toplumsal. Hâlbuki uygun bir siyasal teori bu iki uç noktayı ortada buluşturup insanın hem bireyselliğini hem de toplumsallığını aynı oranda korumalı ve geliştirmelidir.

Barber, bu noktadan sonra anarşist eğilimin bu insan doğası anlayışının tam tersi bir insan doğası anlayışı ortaya koyan realist eğilimi ele alır. Realist eğilim, anarşist eğilimin insan doğasına yönelik iyimser bakış açısına tezat olacak şekilde kötümser bir bakış açısı geliştirir. Bu bağlamda Barber'a göre, “[d]iyebiliriz ki realist, Yalnız İnsan'a kişiyi takatten kesen bir yabancılaşmanın kasvetli karanlıkları içinde geceleyin toslarken; anarşist, Yalnız İnsan'la en yüksek arzularının parıldayan aydınlığıyla gün ışığında karşılaşır” (Barber, 1995: 121). Barber bu anlatımıyla adeta realist eğilimle anarşist eğilimin insan doğası anlayışları arasında gece ile gündüz gibi bir fark vardır demek ister: Bir tarafta anarşist eğilim ve onun adeta tanrı gibi gördüğü kendi kendine yeten insan. Diğer tarafta ise, realist eğilimin kendi türünü yok etmemesi için dizginlemeye çalıştığı hayvani yönü ağır basan sürekli savaş halindeki saldırgan insan.

Realist eğilime göre yalnız insan, tanrısallıktan uzak, hayvansal ve saldırgan bir insandır. Bu insan hayatta kalabilmek için her an savaşa hazırlıklı olan bir insandır. Saldırgan insan, herkesin herkese karşı savaşında hayatta kalabilmek için sürekli tetikte olmak zorundadır. Bu da realist insanı hayli ihtiyatlı bir birey haline getirir. Barber'a göre, “[r]ealizmin ihtiyatlılığından çıkan siyaset bu nedenle bir sınırlamalar, denetim, baskı, yaptırımlar ve korumalar siyasetidir” (Barber, 1995: 121). İhtiyatlı bir eğilim olarak realizmde, kaosun olduğu ve herkesin herkese karşı savaş halinde yaşadığı bir dünyada ihtiyatlı bireylerin ortaya çıkması sürpriz değildir. Bu ihtiyatlı bireyler kendi iyilikleri için

özgürlüklerinden ve haklarından feragat ederek korunma ve güvenlik sağlayacak bir sözleşmeye taraf olarak katılırlar. Realist eğilime göre bu durumun neticesinde devlet ve iktidar ortaya çıkmış olur. Nitekim saldırgan ve hayvani insanları dizginleyecek ve onların en nihayetinde birbirlerini yok etmelerinin önüne geçecek yasalar ve cezai yaptırımlar devlet ve iktidar aracılığıyla oluşturulabilir.

Realist eğilimle anarşist eğilimin insan doğası anlayışları arasındaki farklardan biri de liberal hazcılığı ele alış tarzlarında ortaya çıkar. Temel olarak her iki eğilim de haz ve acının tek bir çizelgede ölçülebilir olduğunu kabul etseler de kötümser bir bakış açısı geliştiren realist eğilim "...acının ve kaybın egemen olduğu bir eğilime sürüklenirken anarşist zevkin ve kazancın baskın olduğu bir yaratılış sergiler" (Barber, 1995: 123). Bundan dolayı realist insan her zaman ihtiyatlı bir biçimde riski en aza indirecek şekilde hareket eder. Buna karşın anarşist insan daha fazlası için her zaman riske girmeyi tercih eder. İhtiyatlı olmak realist insana göre güvenlik ve korunmanın en azami düzeye çıkarılması için gereklidir. Anarşist insan içinse bu durum tam tersi şekildedir ve anarşist insan maceracı ve cüretkâr tavrıyla hep daha fazlasının peşinde olur. Bu farklı anlayışlar sonuçta bir taraf için korku siyasetinin ortaya çıkmasına neden olurken diğer bir taraf için de umut siyasetinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bütün bu söylenenlerden hareketle realist eğilim ile anarşist eğilimin insan doğası anlayışlarının gece ile gündüz gibi farklı olmalarının nedenleri ve sonuçları net bir biçimde ortaya çıkmış olur. Şimdi sırada bu iki uzlaşmaz anlayış arasında bir orta yol bulmaya çalışan minimalist eğilim vardır.

Son olarak minimalist eğilim ise, her zamanki gibi anarşist eğilimin ve realist eğilimin uzlaştırılmasına yönelik bir insan doğası anlayışı geliştirmiştir. Minimalist eğilim, insanın yalnız ve tek başına oluşunun tanrısallıkla veya hayvansallıkla bir ilgisinin olmadığını düşünür. Bu bağlamda minimalist eğilim, anarşist eğilim ve realist eğilimden farklı olarak "...sağgörülü akla özel bir inanç besler" (Barber, 1995: 127). Minimalist ne realist gibi çok fazla ihtiyatlı ne de anarşist gibi gereğinden fazla cüretkârdır. Minimalist, egemen bir güç olmadan yapılan her mutabakatın en sonunda bozulacağını bildiği gibi egemen gücün belli bir sınırlandırma olmadan tıranlaşacağını da bilir. Bu bakımdan minimaliste göre, insan sadece insandır ve bu bağlamdan hareket edilirse insanın yalnızlığı ve tek başlılığı ne kadar azaltılırsa insan o kadar insan olur (Barber, 1995: 127). Minimalist insanın yalnızlığını azaltmanın yolunu arar ve bu yolla realist ile anarşisti bir bakıma uzlaştırma gayesi güder. Ancak Barber'a göre, minimalistin bu tutumu her ne kadar ümit verici olsa da sonuçta minimalist insanın tek başlılığını ve yalnızlığını ortadan

kaldırmak yerine azaltmaya çalışmaktadır. Bu bakımdan minimalist yurttaşlığı ve cemaati sağlamlaştırıcı adımları atacak bir siyasal bakış açısı geliştirememiştir.

Liberal düşüncenin insan doğası anlayışı genel olarak böyledir. Eğilimler açısından ise farklı şekillerde ele alınsa da temelde insan denen varlık yalnız ve soyut bir birey olarak karşımıza çıkar. Ancak bu anlayış pek çok bakımdan eleştiriye açık ve eksik bir anlayıştır. Özellikle de toplulukçu düşünürler liberal bireye sert eleştiriler yapmışlardır. Buna göre, metodolojik açıdan “toplulukçulara göre, “benlik’in” bireyselci imgesi ontolojik açıdan yanlıştır” (Üstel, 1999: 65). Bu bağlamda bireyselci imge topluluğu basitleştirmektedir. Buna karşın topluluk basit bir yapı değil, aksine ben’i ben yapan en önemli şeydir. Bireyler tarihsel ve toplumsal bağlarıyla kendilerini kavrayıp belirli bir aidiyet duygusu oluşturabilirler.

Toplulukçu eleştirinin bir diğer boyutu da normatif boyutudur. Normatif açıdan toplulukçular, liberal bireyciliği ahlaki ve kamu yaşamına etkin katılım bakımından eleştirmişlerdir. Nitekim MacIntyre bu bakış açısıyla liberal bireyciliğe karşı Aristotelesçi geleneğin tekrar hayata geçirilmesi gerektiğini düşünür (MacIntyre, 2001: 381). Aristoteles düşüncesine ve anlayışına başvurma toplulukçuluk açısından hayli önemlidir. Zira liberal bireyciliğe ve insanın doğadan yalnız ve tek başına oluşuna karşı öne sürülebilecek en güçlü argüman bu olacaktır.

Diğer bir taraftan liberal bireye yöneltilen en önemli eleştirilerden biri de Sandel’in liberal ben’e yönelik eleştirileridir. Sandel’e göre liberal benlik içi boş bir köksüz ben’dir (Sandel, 1984; Aktaran: Berten ve diğerleri, 2006: 215-216). Buna göre, liberalizm, bireyin toplumsal boyutunu görmezden gelerek onu tek başına bırakmıştır. Bu benlik toplumsal bağlarından koparıldığı için soyut bir varlıktır. Ayrıca çıkarları peşinde koşturana hesap yapan bir bireydir ve bireyler aynı topluluk içinde birbirlerini yabancı görürler. Bu noktada Walzer’in eleştirisi de önem kazanır. Walzer, “[e]ğer bir yabancılar topluluğu isek, adalet öncelik vermektense başka ne yapabiliriz ki?” diye sorarak liberalizmin bireyler arası adalet yaptığı vurguyu ele alır (Walzer, 1990; Aktaran: Berten ve diğerleri, 2006: 257). Liberalizmin bireyler arasındaki ilişkiyi düzenlemek için başvurduğu adalet kavramı burada yabancılar topluluğu açısından değerli olabilir, ancak toplumsal aidiyeti ve bağları kuvvetli bir topluluk açısından pek de doğru sayılamaz. Nitekim toplulukçular özellikle Rawls’un ‘hakkaniyet olarak adalet’ anlayışına bu noktada eleştiri yaparlar. “Toplulukçu bakış açısından ortak iyinin, belirli bir yaşam biçimini göstermek ya da onaylamak yerine,

adalet gibi yurttaşlar arasında gevşek bağlar kuran bir kavram üzerinden tanımlanması, topluluğu bir arada tutmada ve anlamada yeterli bir bakış açısı sunmaz” (Tunçel, 2010: 69). Topluluğun değeri göz ardı edilmediği vakit, topluluğu bir arada tutan bağlar ve aidiyet duygusu aşındırılmadığı vakit bireyler arası adalet bu denli ön plana çıkmayacaktır. Kaldı ki topluluk yurttaşlık bağlarıyla birbirlerine bağlanıp ortaklaşacılığı ön plana çıkardığı vakit zaten topluluk araçsal olarak değil, bizzat biraradallığın amacı olarak karşımıza çıkacaktır.

Genel olarak toparlamak gerekirse, bu kısımda Barber’ın ve başkaca çağdaş felsefecilerin liberal demokrasinin insan doğasına yönelik görüşlerini ve eleştirilerini genel hatlarıyla görmüş olduk. Liberal demokrasi temel tez olarak insanın yalnızlığına ve bireyselliğini vurgu yapmaktadır: Toplumsal olmaktan bağımsız ve kendini bireysel olarak ortaya koyan tek başına insan. Ancak bu düşünce Barber’a göre yanlıştır. Barber liberal demokrasinin bu anlayışına karşı çıkararak insanın toplumsallığına ve biraradallığına vurgu yapar (Barber, 1995: 128-129). İnsan varlığı, tek başına yaşamak ve toplumdan uzak bir şekilde varlığını sürdürmek kapasitesine sahip değildir. bu bakımdan insan kendini en iyi cemaatte ve ortaklaşacılıkta ifade edip bu doğrultuda geliştirebilir. Barber’a göre, “[i]nsan kimliğinin kalıcı özellikleri bireysel bilinçten çok ortak bilinçten –bireylerin geçici karpislerinden değil- ve emeğin toplumsal üretimlerinden doğar (Barber, 1995: 129). Tek başına bireysel insan bir kültür ve medeniyet ortaya koyamaz. Bunu sağlayacak olan insan değil, insanlardır. Başka bir deyişle, toplumsallık ve ortaklaşacılık sayesinde insan varlığını sağlamlaştırıp, diğer insanlarla birlikte ortaya bir kültür ve medeniyet çıkarabilir. İnsanın toplumsal bir varlık olduğuna yapılan bu vurgu ya da açılan bu kapı bizi güçlü demokrasi teorisine götürmektedir.

2. 4. Liberal Demokrasinin Özgürlük, İktidar ve Tepkisizlik Hastalıkları

Bütün bu anlatılanlarla birlikte liberal demokrasi teorisinin genel çerçevesi ele alınmış ve Barber’ın bu çerçevede eksik gördüğü, yetersiz kabul ettiği ve güçlü demokrasi teorisine ortam hazırladığını düşündüğü noktaları ele alınıp değerlendirilmiştir. Bu noktadan sonra Barber, demokrasinin çoğunluk tiranlığına ve totalitarizme dönüşme tehlikeleri üzerine düşüncelerini dile getirir. Barber’a göre, antik çağlardan günümüze değin geçen süre zarfında her daim demokrasiye karşı bir güvensizlik duyulmuş ve demokrasinin her an çoğunluk tiranlığına dönüşebileceği düşünülmüştür (Barber, 1995: 133). Bu düşünce tarihsel süreç içinde hep dile getirilmiş ve liberal demokrasinin radikal bireycilik vurgusu, güçler ayrılığı ilkesi, iktidarın sınırlandırılması, bireysel hakların ve

özgürlüğün öncelenmesi gibi anlayışlar ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda da yurttaşlığa, cemaate, katılıma, ortaklaşacılığa ve biraradallığa her zaman mesafeli durulmuştur.

Ancak Barber, liberal demokrasinin karşı çıktığı demokratik aşırılık ya da demokrasinin çoğunluk tiranlığına dönüşme tehlikesinin aslında liberalizmin kendisinden kaynaklanan belli başlı eksikliklerin ve yetersizliklerin neden olduğunu düşünür. Bu bağlamda Barber şöyle der: “cılız demokrasi doğrudan demokrasiye atfetmiş olduğu hastalık belirtilerinin bir kısmını bilmeyerek kendisi beslemekteyken güçlü demokrasi, sebebi olarak düşünüldüğü hastalıkların kendisi için çareler sunabilir” (Barber, 1995: 136). Liberal demokrasi, doğrudan demokrasiyi ve katılımcı siyaseti özgürlük için bir tehlike olarak görmektedir. Çoğunluğun tiranlığı bireysel hak ve özgürlüklere karşı bir tehdittir ve bu yüzden her daim denge denetleme mekanizması işletilmelidir. Liberal demokrasi radikal bireyciliğinden ötürü toplumsallığa ve cemaate hep mesafeli ve şüpheli bir duruş sergilemiştir. Ancak Barber, liberal demokrasinin radikal bireyciliğinin aslında bu tehlikelere neden olduğunu düşünmektedir. Barber’a göre, liberal demokrasinin kurguladığı model kusursuz gibi görünmektedir ancak, gerçek dünyada bu kusursuzluk aslında bir eksikliktir. Nitekim gerçek hayatta “[y]urttaşlar kamu tartışması ve kolektif karar alma sürecine katılarak, özel çıkarlarının yönettiği yaşamlarını aşarlar ve ortak yararlarla uyumlu genel bir bakış açısı kazanırlar” (Üstel, 1999: 71). Bu, liberalizmin radikal bireyciliğine karşı daha gerçekçi ve daha somut bir yaklaşım tarzıdır. Yurttaşlık, sadece özel çıkarlar peşinden gitmeye, toplumsal bağları ve aidiyetleri göz ardı edip yalnız birey imgesine indirgenemeyecek bir şeydir.

Barber konuyu liberal demokrasinin eğilimleri açısından da ele alarak devam ettirir. Liberal demokrasinin özgürlük ve bireysellik vurgusu burada hayli önemli bir konudur. Barber’a göre, “[s]orun açıkça şudur: Liberal özgürlük nosyonu bir dizi felsefi soruyu yanıtlamak için tasarlanmış, fakat pratik siyasal sorunları çözmek için bir başlangıç noktası olarak kullanılmıştır” (Barber, 1995: 140). Yani liberal demokrasi teoride gayet iyi bir yaklaşım sergilemesine rağmen pratikte bu yaklaşımı faydalı olmamıştır. Buna göre anarşist eğilimin özgürlük hastalığı, insanları, birbirlerinden ayırarak onları birbirlerine karşı korumayı düşünmüştür. Barber’a göre, “... anarşist eğilim kamusal tiranlıklara... karşı duyarlıdır; fakat ister anonim şirketin ister anarşist ruhun olsun, özel tiranlıklara karşı ilgisizdir” (Barber, 1995: 140). Bu bağlamda anarşist eğilimin ortaya koyduğu özgürlük anlayışı sadece insanları toplumsallıktan soyutlamış ve ileride aşırı özgürlük sahibi bireylerin birbirlerine karşı savaş halinde olmalarına sebebiyet vermiştir. Zira anarşist

eğilim insanları kamusal otoriteye karşı özgür kılarken özel otoritelerin ortaya çıkmasına ve bireysel özgürlüklerin tıranlaşmasına karşı tepkisiz kalmıştır. Buna göre,

“... siyasal erki toplumsal-ekonomik yaşam üzerindeki etkisi azalır, hatta yok olur; ama bu, demokrasinin kimi zaman yararına olsa da, çoğunlukla zararınadır. Kadiri mutlak devletin yerine, hiçbiri gözünü iktidara dikmemiş olan büyük ölçüde özerk, ekonomik, toplumsal, ekinseleyleyenler geldiğinde yararınadır; devletin zayıflaması bütün toplumun pazarda en iyi konumda bulunanların çıkarlarına bağımlı kılındığında zararınadır” (Touraine, 2002: 309).

Böylece liberal anarşist bireyi ve onun hak ve özgürlüklerini oldukça iyi bir biçimde genişletirken, aynı nispette toplumsallığını ve aktif, etkin ve katılımcı yurttaşlığını daraltmıştır. Kuramsal açıdan son derece uygun ve etkili olan bu anlayış gerçek hayata uygunluk ve uygulama olarak güçsüz ve yetersiz kalmıştır. Bu durumun neticesinde de realist eğilimin iktidar hastalığı ortaya çıkmıştır.

Realist eğilim, anarşist eğilimin özgürlük hastalığından ortaya çıkmış ve özel tıranlıklara karşı egemen iktidarın olmazsa olmaz bir kurum olarak ortaya çıkması gerektiğini savunmuştur. Realist eğilime göre, iktidar, bireysel özgürlüğün özel tıranlıklara karşı korunmasında yegâne garantördür. Ancak bir süre sonra iktidarın kolektif tıranlığa dönüşmesini engellemek de hayati önemdedir. Barber’a göre, bu noktada liberal demokrasi açısından şöyle bir paradoks ya da kararsızlık hali ortaya çıkar:

“Liberal demokrat için, her zaman özgürlük vardır: O, siyasetin sonucu, amacı ve nesnesidir ve siyaset onun tek aracıdır. Ancak aynı zamanda iktidar da olmalıdır; çünkü o, siyasal aracın özü ve bu nedenle özgürlüğün korunmasının gerekli koşuludur. Bu birliktelik kutuplaşmış liberalizmin ana açmazını ortaya koyar. Anarşizme düşmeden özgürlüğü nasıl koruyabiliriz? Tıranlığa düşmeden iktidarı nasıl kullanabiliriz?” (Barber, 1995: 143).

Buna göre, liberal demokrasi, bireyleri bireylerden ve özgürlüğü özgürlükten korumak için; aynı zamanda bireyleri çoğunluğun baskısından ve iktidarın keyfililiğinden sakınmak için çözüm ararken bu açmaza düşmüştür. Böyle bir durumda Barber’a göre, “[l]iberalizmin yokluğunu duyduğu şey mucizeyi kolaylaştırabilecek olan şeydir; yani, bir yurttaşlık teorisi. Eksik olan şey, doğal bağımlılığımızın alabileceği tek meşru biçim olan,

siyasettir” (Barber, 1995: 144). Ancak liberalizm siyasete ve özellikle de katılımcı doğrudan siyasete karşı şüphecidir. Çünkü çoğunluğun tiranlığı bireysel hak ve özgürlükler için her zaman tehlike arz etmektedir. Liberal demokrasi bütün bu kaygıları nedeniyle kendini bir kararsızlık halinde ve bir açmazın içinde bulur. Böylelikle “modern demokrasiler, modern yurttaşlığın yarattığı, siyasal eşitlik ve ekonomik eşitsizlik arasındaki... çatışmadan ötürü görece bir tutarsızlık eğilimi gösterirler” (Turner, 1997: 56). Buna göre, siyasal anlamda eşitlik ile ekonomik anlamda eşitsizlik liberal demokrasiyi belli oranda tutarsızlığa sevk etmiştir. Özgürlük-iktidar çatışması bağlamında ortaya çıkan bu durum sonucunda minimalist eğilim, tahmin edileceği üzere, bu kararsızlık haline son vermek ve liberal demokrasinin içine düştüğü açmazı çözüme kavuşturmak niyetindedir.

Minimalist eğilim, anarşizmin özgürlük hastalığına ve realizmin iktidar hastalığına karşı hoşgörü siyasetiyle sorunları çözmeye çalışır. Barber’a göre minimalist eğilim, anarşi ve tiranlık karşısında sığınabileceği bir limandır, ancak hoşgörü siyaseti tek başına yeterli olabilecek bir siyaset yapma biçimi değildir. Nitekim Barber’a göre, “[h]oşgörü, iyi niyetli ve saygın bir tutumdur; fakat kendi başına hiçbir şeyi durduramaz. Kötülük yapmaktan kaçınır, fakat kötülüğün yapılmasına olanak tanıyabilir” (Barber, 1995: 145). Bu durum Barber’a göre, minimalist eğilimin siyasete karşı duyduğu şüphecilikten ve tepkisizlik hastalığından dolayı ortaya çıkar. Minimalist eğilim, özgürlük ve iktidar arasında ortada durur ve her iki uca karşı şüpheli ve tepkisiz bir hoşgörü siyaseti ortaya koyar. Barber’a göre bu şüpheli ve tepkisiz siyaset minimalist eğilimi siyasal alanda eylemsizliğe götürür (Barber, 1995: 146). Böylece minimalist eğilim her türlü kamusal iyi ve çıkara karşı bir tavır almış olur ancak özel iyiler ve çıkarlar bu durumdan faydalanarak kendilerini tiranlaştırabilir. Bu durum minimalist eğilimin kamusal tiranlığı engelleyici ancak özel tiranlığı da teşvik edici bir niteliğe bürünmesine neden olur. Sonuç olarak Barber’a göre minimalist eğilim özgürlüğün ve iktidarın aşırılığından kaçınmış olur ancak, tepkisizliği ve eylemsizliğinden ötürü olumlu ve güçlü bir siyaset için ümit vermez. Eğer bu durum bir siyasi bozulma ise “[b]u tür siyasi bozulmaları önlemek için yurttaşlık ödevlerine kendi bireysel haklarımızın üstünde öncelik vermezsek, bireysel haklarımız kendi kendilerine yıkılana kadar beklememiz gerekir” (Skinner, 1992; Aktaran: Berten ve diğerleri, 2006: 186). Öyleyse yapılması gereken doğru şey, özgürlük, iktidar ve hoşgörü arasında tam bir denge kurup bağımsız temelleri siyasete sokmadan katılımcı ve etkin bir siyasal teori ortaya koymaktır. Bu siyasal teori Barber’a göre güçlü demokrasi teorisidir.

Barber bu noktada genel bir değerlendirme yapar ve liberalizmin, eksikliklerinden ve yetersizliklerinden dolayı yeri geldiğinde totalitarizmi cazip hale getirdiğini savunur. Barber öncelikle liberalizmin eğilimleriyle ilgili bir tespitte bulunur. Barber'a göre, liberal demokrasinin üç eğilimi de tek tek suçlanamaz ve bu üç eğilim de birbirlerinin eksik kaldığı ya da yanlış yöne saptığı durumları düzeltebilmek için ortaya çıkmıştır (Barber, 1995: 150). Gerek anarşist eğilim, gerek realist eğilim ve gerekse minimalist eğilim birbirlerini tamamlayıcı ve yetersiz gördükleri noktaları düzeltme eğilimi göstermişlerdir. Bu durum neticesinde de liberal demokratik siyasetin melezliği ortaya çıkmıştır. Ancak Barber'a göre bu melezlik yine de liberal demokrasiyi totalitarizme karşı tam manasıyla savunmakta yetersiz kalmaktadır (Barber, 1995: 150). Liberal demokrasi ortaya koyduğu radikal bireycilik anlayışıyla siyaseti özelleştirmiş ve siyaseti bireysel özgürlük ve haklar için bir araç olarak kullanmıştır. Öyle ki cemaat olmaya hep önyargıyla bakmış, iktidarı isterken bile onu bireyselliği korumak adına istemiş ve yine bireysellik için hoşgörü ve tepkisizlik siyaseti ortaya koymuştur. Bu bağlamda Barber'a göre, liberal demokrasi,

“... gücünün içine yerleşmiş zayıflığıyla, özel alanında yerleşmiş bencillikle, hoşgörüsünde yerleşmiş tepkisizlikle, özgürlüğünde yerleşmiş anarşizmle, realizminde yerleşmiş bürokratizmle ve zayıflatıcı ve anti-siyasal araçsallığında yerleşmiş yurttaşlığa karşı kayıtsızlıkla karşılaşılıyor” (Barber, 1995: 152).

Böylece bireyler artık siyasal alanda tepkisiz ve etkin olmaktan uzak bir yaklaşım sergilemeye başlarlar. Cemaat olmaya ve yurttaşlığa karşı yetersiz ve kayıtsız kalan liberal demokrasi siyasal alandan bir boşluk oluşmasına neden olur. Tabii ki bu oluşan boşluğu da totalitarizmin doldurması hiç de şaşırtıcı olmamaktadır. Barber'a göre, “[s]iyaset, boşluktan, doğadan bile daha çok, nefret eder. Yurttaşların eylemde bulunmadığı yere yargıçlar, bürokratlar ve nihayet eşkıyalar dolur” (Barber, 1995: 152). Bu kaçınılmaz bir sonuç olarak karşımıza çıkar. Nitekim tepkisiz kalan ve eylemde bulunmayan bireylerin olduğu bir toplulukta tiranların ortaya çıkması totalitarizmin kendine yer edinmesi gayet doğaldır. Barber'a göre liberal demokrasinin şüphecilik hastalığı ve radikal bireyciliği burada asıl sorunu meydana getirir (Barber, 1995: 153). Liberal demokrasi cemaat olmaya ve yurttaşlığa karşı şüpheli yaklaşarak ve radikal bireyciliği ön plana çıkararak bu boşluk sorununa ve dolayısıyla totalitarizme açık kapı bırakmıştır. Bireyler, siyasal arenada tepkilerini ortaya koyamadıklarında ve siyasal eylem alanlarının daraldığını hissettiklerinde bu boşluk duygusu ortaya çıkar. Bunun sonucunda da oluşan boşluğu

totalitarizm doldurur ve tiranlar ortaya çıkar. Bütün bu anlatılanlardan hareketle son tahlilde diyebiliriz ki "... liberallerin teorisini yaptığı liberal toplum, bu toplumların üyelerini bireyci ve benmerkezci bir tutum içine sokacaktır ki bu hem kendi kimlikleri hem de grubun kimliği üzerinde yıkıcı bir etki yaratacaktır ve bu liberal teoriler tarafından öne sürülen her tür adalet talebinin gerçekleşmesini olanaksız kılacaktır" (Berten ve diğerleri, 2006: 190). Böylesine bir toplumda yurttaşlık ve cemaat idealleri de olmayacaktır. Liberalizmin temel de yaptığı şey budur. Bireyi öyle bir noktaya koyar ki en sonunda o birey yanlı başına hak ve özgürlükleriyle kalakalır. İlgisiz, kayıtsız ve sorumluluk almaya çekinen bireyler demokrasi ve yurttaşlığın hakkını vermekten uzak kalırlar. Onların yerini de belli çıkar grupları ve yetersiz siyasetçiler alır.

Bütün bu anlatılanları genel olarak toplamak gerekirse, Barber'ın liberal demokrasiye yönelik en temel eleştirisi şudur: Liberal demokrasi, katılımcı, etkin ve eylemliliğiyle öne çıkan yurttaşlık anlayışı bakımından eksik ve cemaat olma bakımından da yetersiz bir demokrasidir. Bunun yanında liberal demokrasi bağımsız temelleri siyasete soktuğu için de kusurludur. Barber'a göre, siyasal alanda mutlak hakikat ya da soyut temeller diye bir şey yoktur. Siyasal alan sürekli değişen ve evrimsel bir süreç şeklinde ilerlediği için bağımsız temeller siyasete zarar verir. Bu bakımdan liberal demokrasi siyasal alana bağımsız temeller soktuğu için hata yapmıştır. Barber, liberal demokrasi eleştirisini ortaya koyarken liberal demokratik teorinin bazı temel konulara yaklaşımını ve bu konularla ilgili geliştirdiği tezleri ele alıp değerlendirmiştir. Buna göre Barber, ilk olarak liberal demokratik teorinin dayandığı süredurumsal çerçeveyi, yani teori öncesi temel hareket noktasını ele almıştır. Ardından liberal demokratik teorinin bilgi anlayışını ve epistemolojiyi siyasal açıdan nasıl ele aldığını açıklayıp değerlendirmiştir. Bu konulardan sonra da liberal demokratik teorinin psikolojik temelini ele almış ve insan doğasıyla ilgili ortaya koyduğu temel anlayışı değerlendirmiştir. Son olarak da liberal demokrasi için adeta bir hastalık durumuna gelen özgürlük, iktidar ve hoşgörü ve tepkisizlik anlayışlarını liberal demokrasinin eğilimleri üzerinden ele alıp değerlendirmiştir.

Peki, liberal demokrasiye yönelik öne sürülen bütün bu eleştirilerden ve söylenenlerden sonra bu durumda yapılması gereken doğru şey nedir? Katılımcı, etkin ve eylemliliğiyle ön plana çıkan bir yurttaşlık anlayışı ve biraradallığı ve ortaklaşacılığıyla ön plana çıkan bir cemaat anlayışını nasıl ortaya koyabiliriz? Bağımsız temelleri siyasal alana sokmadan nasıl bir siyasal teori geliştirebiliriz? Ayrıca özgürlüğü, yurttaşlığı ve cemaat olmayı liberalizmin düştüğü hatalara düşmeden ve totalitarizm tehlikesinin ortaya çıkmasına izin

vermeden nasıl sağlayabiliriz? Barber'a göre böyle bir alternatif mevcuttur. Güçlü demokrasi, katılımcı, etkin eylemliliğiyle öne çıkan gerçek manada yurttaşlar ortaya koyup biraradalığı ve ortaklaşacılığıyla öne çıkan bir cemaat anlayışı geliştirebilecek bir demokrasi biçimidir. Siyasete bağımsız temelleri sokmadan ortaya çıkabilecek bir siyasal teoridir. Bununla birlikte güçlü demokrasi, hem yurttaşlığı ve cemaat olmayı sağlayıp hem de bireysel özgürlüğü ve hakları sekteye uğratmadan ve aynı zamanda totalitarizm tehlikesine de düşmeden gayet makul bir alternatif olarak ortaya çıkar.

3. BÖLÜM

3. BENJAMİN BARBER'İN GÜÇLÜ DEMOKRASİ TEORİSİ VE YURTTAŞLIK ANLAYIŞI

3. 1. Güçlü Demokrasi ve Siyasetin Koşulları

Barber, liberal demokrasiye yönelik eleştirilerini ve liberal demokrasinin yetersizliklerini ortaya koyduktan sonra kendi güçlü demokrasi anlayışını ortaya koymaya çalışır. Güçlü demokrasi, liberal demokrasiye bir alternatif ve karşı örnek olarak ortaya çıkar ve liberal demokrasi anlayışında eksik olan yurttaşlık düşüncesine dayanmaktadır. Bu güçlü demokratik teori düşüncesinde yurttaşlık, katılım ve özyönetim kavramları özellikle vurgulanır. Nitekim Barber, bu kavramlar üzerinden bir teori inşa etmek niyetinde ve modern tarzda yurttaş katılımının üst seviyede olduğu bir demokratik yönetim modeli ortaya koymak amacındadır. Bu bağlamda Barber'ın savunduğu bu görüş, Aristoteles özelinde antik çağ yunan siyaset felsefesine dayanır diyebiliriz. Nitekim çağdaş siyaset felsefecilerinden Will Kymlicka bu düşüncüyü savunan grubu Yurttaş Cumhuriyetçiliği'nin Aristocu versiyonu ya da Aristocu cumhuriyetçiler diye adlandırır ve değerlendirir (Kymlicka, 2016: 411-413). Özellikle yurttaş katılımı ve özyönetime yapılan vurgu ve yurttaşlığı amaç olarak gören bu düşünce okulu, modern dünya bireylerini özel alanına hapsolmuş kabul eder ve bu bireyleri siyasete katılmaya ve kamusal alana daha çok çıkmaya teşvik etmek amacındadır. “Bu görüşün ayırt edici özelliği, siyasi katılımın katılımcılar için değerine yaptığı vurgudur” (Kymlicka, 2016: 412). Siyasal alana etkin bir biçimde katılmak hakiki manada yurttaşlığın en temel gereği olarak görülür. Ve dahi kendi kendinin efendisi olma anlamında özyönetim sahibi bireylerden meydana gelecek bir toplum için de kolektif bilinç ve etkin siyasal katılım hakiki manada cemaat olmanın en temel gereğidir.

Öyleyse bu söylenenlere göre Barber'ın güçlü demokrasi ve yurttaşlık anlayışını daha detaylı olarak görmeye başlayabiliriz. Barber'a göre, güçlü demokrasi, “[t]ürdeş çıkarlardan çok yurttaşlık eğitiminin bir araya getirdiği ve diğerkâmlıklarından ya da iyiliklerinden çok, yurttaşlığa özgü tutumlarından ve ortaklaşa eylemliliklerinden ötürü ortak amaç sahibi olabilme yetisi kazandırılan, kendi kendini yöneten yurttaşlar topluluğu fikrine dayanır” (Barber, 1995: 159). Yurttaşlık kavramı güçlü demokrasinin dayandığı

temeldir ve Barber bu temel üzerinden hareketle güçlü demokrasi anlayışını ortaya koymaya çalışır. Ayrıca yurttaşlık düşüncesi güçlü demokrasiyi liberal demokrasiden ayıran en önemli özelliğidir. Güçlü demokrasinin bir diğer önemli ve ayırıcı özelliği ise katılımı temel almasıdır. Barber'a göre, “[g]üçlü demokrasi katılımcı demokrasinin özellikle modern bir biçimidir” (Barber, 1995:159). Barber, liberal demokrasi teorisinin temsile dayanan demokrasi anlayışını eleştirir ve katılımı esas alan bir demokrasi teorisi geliştirmeye çalışır. Güçlü demokrasi bir katılımcı demokrasi biçimi olarak bireylerin gerçek anlamda birer yurttaş olabilmelerine bağlıdır. Güçlü demokrasi, bireylerin, yurttaş olarak etkin katılımlarını hedefler ve bu sayede liberal demokrasinin araçsal ve temsili demokrasi anlayışını aşmaya çalışır. Bu anlamda Barber, “... topluluğun siyasal yaşamında aktif görev almanın önem ve değerine vurgu yapar” (Tunçel, 2010: 70). Yaptığı bu vurguyla Barber, liberal demokrasiden farklı olarak, katılımı kendisine amaç edinen ve siyasal olana daha çok değer veren bir siyaset geliştirmeye çalışır.

Tam bu noktada belirlemekte fayda gördüğümüz bir konuya da değinmemiz gerekmektedir. Barber, ne kadar da Aristocu cumhuriyetçi olsa da birlikçilik ve totalizm rüzgârına kapılmaktan da olabildiğince kaçınmaya çalışır. Buna göre güçlü demokrasi, her ne kadar benzer özellikler taşısa da klasik cumhuriyetçilikten farklı olarak ve modern dünyanın gerçekliklerine uygun olarak totalizme ve birlikçiliğe karşı temkinli bir yaklaşım sergiler (Barber, 1995: 160). Başka bir deyişle, güçlü demokrasi, elitlerin siyasetine ve kitlelerin siyasetine karşı olan ve bu iki siyasi anlayışa alternatif olabilecek bir teori olarak karşımıza çıkar. Barber, siyaseti, ne kitlelerin eline bırakmaya ne de bireysel çıkarların hizmetine sokmaya niyetlidir. Ona göre siyaset, bir yaşama biçimi olarak tasarlanmalıdır (Barber, 1995: 161). Barber burada Hannah Arendt'in “yaşam biçimi” olarak siyaset anlayışından farklı olarak, siyaseti bir yaşama biçimi olarak ele almak niyetindedir. Yaşama biçimi olarak tasarlanan bir siyaset anlayışında bireyler, karşılıklı ortaklaşa yaşamlar üreterek hem gerçek birer yurttaş olurlar hem de makullük etrafında birleşerek bireysel iyiliklerini toplumsal iyiliklere dönüştürecekleri bir cemaat oluştururlar. Böylelikle tek bir yaşam biçimi yerine farklılıkların saygı gördüğü makul yaşama biçimleri ortaya koyup hem özerkliği hem de toplumsallığı aynı oranda korumuş olurlar.

Bu söylenenlerden hareketle güçlü demokrasinin bireysel ve toplumsal anlamda değişime ve dönüşüme yaptığı vurgu açık bir şekilde görülebilir. “Dönüşüm vurgusu güçlü demokratik siyaset kavrayışının belkemiğidir” der Barber (Barber, 1995: 161). Siyasetin çatışmadan doğduğu fikri Barber'ı bu düşünceye sevk eder. Güçlü demokrasi, çatışan

çıkarları dönüştürerek siyasal sürece katmaya ve onları makullük etrafında bir araya getirmeye çalışır (Barber, 1995: 161-162). Dönüşüm, çıkarları çatışan bireyleri ve grupları makul olmaya davet eden ve kendi özerkliklerinden vazgeçmeden cemaatin iyiliği doğrultusunda hareket etmeyi teşvik eden bir siyaset anlayışının gereğidir. Genel olarak toparlarsak Barber, siyaseti, kitle toplumunun aracı olmaktan ve aynı zamanda salt bireysel çıkarlara hizmet eden bir köle olmaktan kurtarmak için bireylerin ve grupların çatışan çıkarlarını dönüştürdükleri ve ortaklaşa hayatlar kurdukları bir demokrasi teorisi geliştirmeye çalışmıştır.

Barber, güçlü demokrasi teorisini genel bir şekilde ortaya koyduktan sonra onu daha net bir şekilde tanımlamaya çalışır. Bu bağlamda, güçlü demokrasi teorisini, siyaseti var eden koşullarla ilişkilendirerek tanımlama yoluna gider. Barber, öncelikle siyaset alanının tanımını vererek işe başlar. “Siyaset alanı, *çatışmanın varlığında ve yargı vermek için özel ya da bağımsız temellerin yokluğunda, bir kamusal eylemlilik ve dolayısıyla makul kamusal seçim zorunluluğu* dayatan koşullarla sınırlı olarak görülebilir” (Barber, 1995: 163). Bu siyaset alanı tanımı, siyasetin en önemli sorunun ne olduğunu gündeme getirir. Barber’a göre, bu sorun eylem alanıyla alakalı olan bir sorundur (Barber, 1995: 163). Siyaset alanı, eylemde bulunulan bir alan olarak eyleyen bireylerin faaliyet alanı olarak karşımıza çıkar. Siyaset alanı ayrıca zorunlu eylem alanıdır ve siyasal konularla alakalı seçim yapmamız gereken de bir alandır (Barber, 1995: 163-164). Bu söylenenler bağlamında Barber, siyaset alanını, temel bileşenlerine vurgu yaparak yeniden tanımlar:

“Siyaset gereksinimi, *kamusal* sonuçları olacak bir *eylem zorunlu* olduğu zaman ve bu nedenle insanlar, yargıya varmak için *bağımsız bir temelin yokluğuna* rağmen *çatışma* karşısında *makul bir kamusal seçim* yapmak zorunda oldukları zaman ortaya çıkar” (Barber, 1995: 164-165).

Barber, tanımda vurgu yaptığı kavramları siyasetin koşulları olarak ele alır ve güçlü demokrasi teorisinin bu koşullarla ilişkili olduğunu göstermeye çalışır. Öyleyse bu koşulları tek tek görmeye başlayabiliriz.

Siyasetin koşullarından ilki eylem koşuludur. Eylem, siyaset alanının merkezi kavramıdır ve bir yerde siyasetin olduğunu söyleyebilmemiz için orada eylemin olması gerekmektedir (Barber, 1995: 165). Bu bakımdan eylem, siyaset için olmazsa olmazdır ve siyasetin var olabilmesinin temel bir koşuludur. Nitekim Barber, “[e]ylemin olmadığı... yerde siyaset de yoktur” diyerek eylemin siyaset için ne kadar önemli bir koşul olduğunu

belirtir (Barber, 1995: 165). Eyleyen yurttaşlar siyasete aktif olarak katılan kimseler olarak siyasete hareket ve enerji verirler. Bu bakımdan liberal demokrasi Barber tarafından eleştirilir ve eylemin katılıma yönelik pozitif etkisinin liberal demokrasi tarafından küçümsendiğini belirtir (Barber, 1995: 165). Barber'ın bu yaklaşımı, bize, güçlü demokrasi için eylemin ne denli önemli bir koşul olduğunu gösterir. “Güçlü demokraside siyaset, yurttaşlara yapılan değil; onlar tarafından yapılan bir şeydir. Eylemlilik onun en büyük erdemidir ve ilgi, bağlılık, yükümlülük ve hizmet... ayırt edici özellikleridir” (Barber, 1995: 177). Eğer ki siyaset yurttaşlar tarafından yapılan bir şeye karşılık geliyorsa, güçlü demokrasinin, eylemi en büyük erdemi olarak kabul ediyor olması hiç de şaşırtıcı bir sonuç değildir. Zira eylem, “... doğrudan insanlar arasında geçen yegâne etkinliktir; insanın çoğulluk durumuna, yeryüzünde İnsan'ın değil insanların yaşadıkları ve bu dünyada ikamet ettikleri gerçeğine karşılık gelir” (Arendt, 2016: 36). Liberal demokrasinin birey vurgusuna karşılık toplumsallığa yapılan vurgu burada net bir biçimde ortaya çıkar. Nitekim eylemde bulunmak doğrudan insanlar arasında meydana gelen bir durumdur ve tek bir insana ya da bireye değil, insanlara ve topluluğa ait bir durumdur. Ancak yine de yurttaşların eylemde bulunması demek yolun sonunda güçlü demokrasinin bir kitle siyasetine dönüşeceği sonucunu doğrudan ortaya çıkarmaz. Nitekim Barber, siyaseti, elitlerin ya da kitlelerin yaptığı bir şeyden çok gerçek yurttaşların yaptığı bir şey olarak görür. Siyaset eylemde bulunmayı gerektirir ve siyasal bir eylemde ancak gerçek yurttaşlar tarafından yapılabilecek bir şeydir.

Siyasetin bir diğer koşulu eylemle bağlantılı kamusalılık koşuludur. Kamusalılık, siyasetin vazgeçilmezi olan eylemle ilişkilidir. Buna göre bir eylemin siyasal olabilmesi için kamuyu ilgilendirmesi ve sonuçlarının da kamusal olması gereklidir (Barber, 1995: 166). Bu durumda kamusal olma, bir eylemin siyasal olabilmesinin yegâne koşulu olarak karşımıza çıkar. Başka bir deyişle, “... hem bir kamu tarafından girişilen hem de kamusal sonuçlar elde etmeyi amaçlayan” her eylem kamusal eylemdir (Barber, 1995: 166). Buna göre, kamu tarafından yapılan ve ortaya çıkardığı sonuçlarla kamuyu etkileyen her eylem kamusal eylemdir. Barber, bu noktada özel eylemle kamusal eylem arasında bir ayrım yapma ihtiyacı hisseder. Ona göre, görünürde özel eylem olarak yapılan bazı eylemler ortaya çıkardığı sonuçlar itibariyle kamusal eylem niteliği kazanabilir (Barber, 1995: 166). Barber bu konuyla ilgili olarak başta Robert Nozick olmak üzere onun gibi davranan filozofları eleştirir. Ona göre, kamusal eylemle özel eylem arasında ayrım yapmayan filozoflar inandırıcı olamamışlardır (Barber, 1995: 166-167). Esasen böyle bir ayrım

yapmak pek de kolay olmayan bir uğraştır. Bu noktada siyasetin esnekliği meselesi devreye girer ve neyin siyasal olduğu sorusu gündeme gelir. Barber'a göre siyasal durumlar ve koşullar –aynı zamanda yurttaşlar ve kamu- tarihsel olarak değişebilir ve siyasetin bu değişimlere ayak uydurarak esnek bir siyasi yaklaşım sergilemesi önemlidir (Barber, 1995: 167). Ancak bu şekilde siyaset verimli hale getirilip ortaya çıkan yeni sorunların ve tartışmaların çözüme kavuşturulması sağlanabilir. Siyasetin kamusal koşulu güçlü demokrasi için çok şey ifade eder. Güçlü demokrasi indirgemeciliği, atomik bireyciliği, kolektivizmi ve cemaati önceleyen düşüncüyü reddeder ve kamusal makul bir şekilde müzakereyle karar alan yurttaşlar topluluğu olarak ele alır (Barber, 1995: 177). Böyle bir yurttaşlar cemaatinde, yurttaşlık, kamusal ve cemaat birbirlerini destekleyen ve tamamlayan bir yapı olarak karşımıza çıkar. Kamusal siyasetin önemli bir koşulu olduğu kadar yurttaşlık açısından da hayli önemlidir. “Yurttaşlık ölçütü sadece bir yerde oturmak ya da hukuksal bir eyleme katılmak demek değil, *hukuksal etkinliklere ve genel olarak kamusal etkinliklere katılmaktır*” (Audier, 2006: 15). Buna göre, kamusal siyaseti ortaya çıkarması bakımından ne kadar önemli ve gerekli bir koşul ise aynı şekilde yurttaşlık açısından da o derece önemlidir. Barber'ın güçlü demokrasi ve yurttaşlık anlayışı kamusal çok önem verir ve hem siyasetin hem de yurttaşın kamusal etkinlik göstermesinin önemine dikkat çeker.

Zorunlu eylem, siyasetin başka bir koşulu olarak karşımıza çıkar. Siyasi bir eylem söz konusu olduğunda siyasal varlıkların eylemde bulunmama gibi bir lükslerinin olmadığı kabul edilir. Burada bahsedilen zorunlu eylem, “karar olmayan” davranış olarak ifade edilir (Barber, 1995: 167). Barber'a göre, dünyada bir sebep-sonuç ilişkisi vardır ve bu sebep-sonuç ilişkisi “... siyasal bir karar vermeme yolundaki bir seçimin bile kamusal sonuçlarının olacağını garanti eder” (Barber, 1995: 167). Yani bir siyasal varlık, siyasal bir eylemde bulunmanın kaçınılmaz olduğu bir durumda eylemsizlik kararı verse dahi bu kararı yine de kamusal sonuçlar doğuracaktır. Hiçbir eylemde bulunmamak ya da daha doğrudan bir ifadeyle siyasete katılmamak insanın “toplumsal bir hayvan” olduğu gerçeğine aykırı bir durumdur (Aristoteles, 2014: 12). Eyleyen bir varlık olarak insanın siyasi yaşamında aktif olarak varlık göstermemesi onun doğasına aykırı bir durumdur. “Sadece eylem insana has bir ayrıcalıktır; ne bir hayvan ne de bir tanrı buna ehildir ve tamamıyla başkalarının daimi mevcudiyetine bağımlı olan sadece eylemdir” (Arendt, 2016: 58). Bu bağlamda, eylemsizlik bir insan için mümkün olmayan bir durumdur. Hele ki hakiki manada bir yurttaştan bahsediyorsak siyasal alanda eylemde bulunmamak ve

sorumluluk taşımamak kabul edilebilir bir tutum değildir. O halde diyebiliriz ki “... güçlü demokrasi eylemliliği ve sorumluluğu siyasal faaliyetin merkezine yerleştirmekle kalmaz, onları, çatışma... durumunda insanın eylemde bulunma ihtiyacına verilen zorunlu bir karşılık olarak da görür” (Barber, 1995: 178). Zorunlu eylem, güçlü demokrasinin kabul ettiği bir eylem biçimidir. Zira siyaset alanında eylemde bulunmak ve bu eylemin sorumluluğunu taşımak güçlü demokratik siyasetin merkezinde olan bir durumdur. Buna göre, güçlü demokratik yurttaşlar, siyasal karar alma durumlarında eylemsiz kalmak da bir eylemde bulunma biçimi olduğundan bu durumun ortaya çıkaracağı sonuçlardan sorumlu olurlar.

Siyasetin bir başka koşulu da seçim yapma koşuludur. Seçim, hiç kuşkusuz ki demokrasilerde önemli bir yer kaplar. Seçim, siyasal alanda fail olarak yurttaşlığın gereklerinden biridir. Buna göre fail bir yurttaş, bir konu hakkında, öntasarım yaparak, irdeleyerek, özgürce ve bilinçli bir şekilde seçim yapabildiği zaman siyasi bir seçim yapmış olur ve fail bir yurttaş olmuş olur (Barber, 1995: 169-170). Seçim yapmak demek, içsel ya da dışsal her hangi bir dürtüden etkilenmeden, keyfiyetten uzak bir şekilde ve en önemlisi de tercih edilen şeyi üzerinde düşünerek seçmek demektir. Barber, böyle bir seçim yapabilmek için siyasal failin özgür olması gerektiğini savunur (Barber, 1995: 169-170). Ancak özgür siyasal failer gerçek birer yurttaş olabilirler ve seçim yapabilirler. Barber’a göre, “[s]orun *kimin* seçim yaptığı değil... seçimi yapanların bunu özgürce yapıp yapmadıklarıdır” (Barber, 1995: 170). Buna göre, katılımcı tarzda bir siyaset anlayışı öneren güçlü demokrasi, seçim konusunda özellikle yurttaş katılımının önemine dikkat çeker. Buna göre, seçim yapmak, gidip özgürce oy vermek değil, siyasete etkin bir biçimde katılmak demektir. Katılımcı siyasette yurttaşların, “... anlamlı ve özerk seçim yapabilen yurttaşlar” olmaları gereklidir (Barber, 1995: 179). Güçlü demokrasi, seçimi basit bir özgür fiil olarak görmenin ötesine geçerek, “...katılım yoluyla kendi yasalarını oluşturma...” düşüncesine dönüştürür (Barber, 1995: 179). Buna göre, seçim yapmak, gidip özgürce oy vermek değil, siyasete etkin bir biçimde katılmak demektir. Katılım, seçim yapan yurttaşların seçim yaptıkları şey hakkında bilgi sahibi olarak ve muhakeme ederek seçim yapmalarına katkı sağlar. Bu yönüyle “... güçlü demokrasinin, bütün demokratik teoriler tarafından paylaşılan basit özgür fiil fikrinin ötesine geçtiği söylenebilir” (Barber, 1995: 179). Seçim yapan bireylerin seçimlerini yaparken özgür olmaları çok önemlidir; ancak, salt özgürlüğün yanında bu bireylerin seçim yaptıkları şeyi hiçbir etki altında kalmadan ve kendi özgür iradeleriyle muhakeme ederek seçmeleri daha önemlidir. Zira gerçek yurttaşlar

ve hakiki siyasal failler seçimlerini böyle yaparlar. En nihayetinde “... iyi yurttaşın hem yönetme hem yönetilme bilgi ve yeteneği olması gerekir” ki yaptığı seçimlerde sorumluluk sahibi bir yurttaş olarak akılcı tercihlerde bulunabilsin (Aristoteles, 2014: 92). Seçim yapmak sadece belli zaman aralığında oy verme hakkını kullanıp tercihte bulunmak demek değildir. Aksine seçim yapmak demek bir özyönetim göstergesi olarak “... kendi kendini yönetme kavramını, katılımı garanti altına alınması gereken özgürlüğün temeli olarak” görmek demektir (Taylor, 1989; Aktaran: Berten ve diğerleri, 2006: 100). Liberal demokratik seçim yapmak ile güçlü demokratik seçim yapmak arasındaki temel fark, etkin katılım yoluyla kendi kendine yönetme anlamında bir özyönetim şekli ortaya koymaktır. Güçlü demokratik yurttaşlar, düşünerek ve muhakeme ederek seçim yaparlar ve bu yolla kendi kendilerini en iyi şekilde yönetmiş olurlar.

Siyasetin bir diğer koşulu da düşünerek seçim yapmanın fikrinin bir çeşidi olan makul olma koşuludur. Makul olmak ya da makul bir seçim yapmak, adil olamaya dikkat ederek, rastlantıdan uzak ve baskıya uğramadan bir karar vermek demektir (Barber, 1995: 171). Bununla birlikte Barber’ın makul olmayı ele alış biçimi daha çok onun pratik yönüyle ilgilidir. Barber’a göre, “... makul olma, metafizik değil pratik bir rengi olan, daha çok, sağduyudan kaynaklanan bir nosyondur” (Barber, 1995: 171). Bu kullanım biçimi yurttaşların kendi özel çıkarlarını kamusal çıkarlara göre dönüştürmeleriyle yakından ilişkilidir. Nitekim Barber’a göre, çatışan çıkarlarını yeniden formüle edip bu çıkarları makul bir zeminde birleştirmek yurttaşları cemaat olmaya götürür ve yurttaşlara üzerinde anlaşılmadıkları şeyleri yeniden görme fırsatı verir (Barber, 1995: 171). Böylelikle hiçbir yurttaş ne kazanan ne de kaybeden olur, artan bir duygudaşlıkla yurttaşlar cemaatini oluşturmuş olurlar. Bu bakış açısı liberal demokratik seçim anlayışından oldukça farklıdır. Nitekim liberal demokrasiler, “... bir yandan sivil ve siyasal başta olmak üzere bir dizi biçimsel hak ve iktidar için “nizami rekabeti” güvence altına alan ve aynı zamanda da bu iktidarın kullanımını sınırlayan bir sistem olarak ortaya çıkmaktadır (Üstel, 1999: 88). Bu anlayışa göre yurttaşlar, çatışan bireysel çıkarları için pazarlık eden varlıklar olarak ele alınır. “Bu anlamda yurttaş, sunulan bir dizi seçenek arasından özgürce seçebilen bir “tüketici”dir. Bunun dışında, siyasal toplumun karar alma sürecine katılımı son derece sınırlıdır” (Üstel, 1999: 88). Katılımın ve etkin yurttaşlığın değerinin göz ardı edildiği bu anlayış bireyleri çıkarları için pazarlık eden ve belirlenmiş seçenekler arasından tercihte bulunan bir tüketici konumuna indirgemektedir. Güçlü demokratik siyaset açısından bakıldığında ise makul olmak, güçlü demokrasinin ortaya çıkardığı bir davranış biçimidir

ve yalnızca siyasal alanı oluşturan bir koşul olmaktan öte bizzat güçlü demokraside olmazsa olmaz bir tutumdur (Barber, 1995: 179). Zira güçlü demokratik yurttaşlık makul olmayı gerektirir. Çünkü güçlü demokratik yurttaşlar birer tüketici değildir ve rekabet eden çıkarlarını pazarlık yoluyla değil makullük çerçevesinde dönüştürerek yeniden formüle ederler. Eğer yurttaşlar çatışan özel çıkarlarını yeniden formüle edip makul olmayı başaramazlarsa sağlıklı bir cemaat oluşturamayacaklardır.

Çatışma, siyaset alanında her daim var olmuş bir koşuldur. Siyaset yapma ihtiyacı ya da gereksinimi, çatışan düşünceler, bireyler ve grupların ortak bir zeminde buluşmaları gerektiğini anlamalarıyla ortaya çıkmıştır. Barber, siyasetin çatışmayla ortaya çıktığını ve aynı zamanda siyasetin varlığını devam ettirebilmesi için uzlaşmanın da olması gerektiğini kabul eder (Barber, 1995: 172). Eğer siyaseti bir para gibi düşünürsek çatışma ve uzlaşma bu paranın iki farklı yüzünü oluştururlar diyebiliriz. Nitekim her ikisi de siyasetin var olabilmesi için gereklidir. Aksi takdirde “... Birbirlerine ters düşen çıkarlar olmasaydı ortak çıkarın varlığı çok az hissedilebilirdi ve hiçbir zaman engellerle karşılaşmazdı: Her şey kendi kendine hallolurdu ve siyaset sanatına gerek kalmazdı ...” (Rousseau, 2012: 82). Güçlü demokrasi de bu anlayışı benimser ve çatışmayı siyasetin merkezine koyar; böylece birlikçi demokrasiyle kendini farklılaştırmış olur. Birlikçi demokrasiyle arasına koyduğu bu fark güçlü demokrasiyi “... cemaatçiliğin kolektivist ve birlikçi suiistimallerinden ayırır” (Barber, 1995: 180). Ayrıca güçlü demokrasi, çatışmayı dönüştürücü bir siyaset tarzı olması hasebiyle çatışmayı, bastıran, yok sayan ve hoş gören liberal demokrasiden de farklılaşır. “Güçlü demokratik teori çatışmayla başlar, fakat çatışmayla bitmez: Çatışmayı kabul eder, fakat önünde sonunda, koşullara uydurmak ya da en aza indirmekten çok onu dönüştürür” (Barber, 1995: 180). Güçlü demokratik siyaset açısından daha önce de vurgulanan dönüşüm fikri en bariz şekilde burada da karşımıza çıkar. Güçlü demokrasi, sürekli çatışmadan beslenen ya da çatışmayı göz ardı ederek ne olursa olsun uzlaşma sağlamaya çalışan bir siyaset yapma tarzı değildir. Bundan dolayı güçlü demokrasi, her türlü çatışmayı makullük çatısı altında yeniden formüle edip dönüştürmeye gayret eder. “Çünkü özel çıkarlar arasındaki çatışma toplumların kurulmasını gerekli kılmış, çıkarlar konusunda anlaşma da bunu mümkün kılmıştır” (Rousseau, 2012: 79). Buna göre, çatışan çıkarların varlığı ve bu çıkarların yeniden formüle edilmesi çatışmanın dönüştürülmesi açısından çok önemlidir. Eğer ki makullük çatısı altında bir ortak nokta bulunmasaydı ve çatışan çıkarlar yeniden formüle edilip dönüştürülmeseydi toplumsal bir birlikten söz etmek mümkün olamayacaktı.

Siyasetin son ve belki de en önemli koşulu bağımsız bir temele dayanmama koşuludur. Bağımsız bir temelin yokluğu, siyasal alanda “[k]esin bilginin, hakiki bilimin ya da mutlak doğrunun...” olmaması demektir (Barber, 1995: 173). Çünkü mutlak bir bilgi ya da hakikat olduğu zaman bütün sorunlar doğal olarak çözüme kavuşmuş olacaklarından siyaset gereksiz bir uğraş alanı olacaktır. “Siyaset yalnızca, hakikatin bilinmediği –ya da *henüz* bilinmediği- alanlarla ilgilenir” (Barber, 1995: 173). Bu bakımdan, liberal demokratlar Barber tarafından eleştirilirler. Liberaller siyasetin bağımsız bir temelden yoksun olması gerektiğini bilmelerine rağmen sürekli olarak bağımsız bir temel bulma arayışında olmuşlardır (Barber, 1995: 173-174). Ancak bu durum siyaset açısından hiç de başarılı olmamış ve kabul edilen bağımsız temeller, yere, zamana, toplumlara ve yurttaşlara her zaman ayak uyduramamış ve en sonunda siyaseti felç etmiştir. Barber’a göre, “[s]iyaset, insanların metafizik başarısızlığa uğradığında yaptığı şeydir; bir anayasa olarak şeyleştirilmiş metafizik değildir” (Barber, 1995: 175). Bağımsız temeller, siyaseti gereksiz kılmasından dolayı ve değişen şartlara her zaman uyum sağlayamamasından dolayı siyasetin içinde var olamaz ve siyaseti mümkün kılan bir koşul olmaktan uzaktır. Bu eleştiri genel olarak toplulukçu veya klasik cumhuriyetçi diye anılan anlayışın liberal demokratik anlayışa karşı geliştirdiği temel eleştiri noktalarından biridir. Buna göre liberal düşünce, özellikle de birey anlayışıyla uyumlu bir şekilde “evrensel insani saikleri” karşılayabilmek adına evrensel kuralları ve siyaset öncesi önkabulleri teorisinin başlangıcına koyar (Barry, 2004: 29). Buna karşın “[t]oplumculara göre ise, bu sözde zorunluluklar gerçekte önemsizdir; bir sosyal düzeni anlamının anahtarı, sosyal ve siyasi kurumları farklılaştıran ve bireysel kimlik ve mensubiyetin mihverini temin eden özelliklerin değerini kavramaktır” (Barry, 2004: 29). Buradan da anlaşılacağı üzere, liberal düşüncenin siyaset öncesi temellere dayanması ya da evrenselci bakış açısından hareket etmesi her zaman doğru sonucu vermemektedir. Nitekim burada da vurgulandığı gibi her toplum ve her birey birbirinden farklıdır. Bu bağlamda bu farklılıkları göz ardı etmeden değişen koşullara, topluluklara ve bireylere göre siyasetin kendini şekillendirmesi ve dönüştürmesi gereklidir. Farklılıkların sürekli olarak tartışılması ve ortak bir gelecek kurmak amacıyla dönüştürülmesi güçlü demokrasinin bağımsız temellere yaslanmadan ulaşmayı istediği bir amaçtır.

Barber, bu noktada siyasetin son koşulu olan bağımsız temellerin yokluğu ile güçlü demokrasi arasındaki ilişkiyi ele alır. Güçlü demokraside dışsal normlar, siyaset öncesi hakikatler veya doğal haklar bağlamında bağımsız bir temel yoktur (Barber, 1995: 180).

Buna göre güçlü demokrasi, kendi kendine yetebilen ve kendi kendini düzeltebilen bir yapı arz eder. Güçlü demokrasi, özerk bir siyaset tasarlar ve hiçbir bağımsız temeli siyasete sokma taraftarı değildir. Güçlü demokrasi, "... dışsal normlardan, siyaset öncesi hakikatlerden ya da doğal haklardan gerçekten bağımsızdır" (Barber, 1995: 180). Güçlü demokrasi bu bağımsızlığı ile kendini diğer rakip biçimlerinden net bir şekilde ayırır. Peki, ama güçlü demokrasi değerden bağımsız mıdır? Eğer değerden bağımsız değilse bireylerin kendilerine has değerlerini ve hakikat iddialarını nasıl ele alacaktır? Bu sorular güçlü demokratik siyasetin dönüşüm vurgusundan hareketle cevaplayabildiği sorulardır. Barber'a göre, güçlü demokrasi, farklı bireylerin farklı inançlarını ve farklı değerlerini kamusal muhakeme ve yargı sınavından geçirerek onaylar (Barber, 1995: 180). Her yurttaş kendi değer ve inançlarını kamusal muhakeme ve yargı yoluyla yeniden formüle ederek dönüştürür ve böylece diğer yurttaşlarla duygudaşıktan ileri gelen bir birliktelik kurmuş olur. Barber'a göre, "... devamlı tartışma olmadan güçlü demokratik meşruiyet olamaz" (Barber, 1995: 181). Güçlü demokrasi, her inancı, her değeri ve her hakikat iddiasını sürekli olarak tartışmaya tabi tutar ve böylece onların kamusal alanda rakipleriyle ilişki kurarak dönüşmelerini sağlar. Toparlamak gerekirse, güçlü demokrasi, bağımsız temelleri kabul etmez ve yurttaşların, sahip oldukları değer, inanç ve hakikat iddialarını kamusal muhakeme ve yargı yoluyla tartışarak ortak bir zeminde buluşmaları için dönüştürmelerini bekler. Ancak bu şekilde güçlü demokratik meşruiyet sağlanmış olur.

Barber, güçlü demokrasi teorisi ve siyasetin koşulları arasında güçlü ilişkiler kurar. Barber, güçlü demokrasinin bu koşullara özel bir yatkınlığı olduğunu savunur; ancak bu güçlü demokrasinin tek uygun karşılık olduğu anlamına gelmemektedir (Barber, 1995: 182). Nitekim böyle bir ilişki yalnızca güçlü demokrasiyle kurulabilecek bir ilişki olsaydı sonuçta bu durum Barber'ın güçlü demokrasi anlayışının aleyhine bir durum olabilirdi. Zira böyle bir durumda Barber, eleştirdiği liberal demokrasi anlayışında olduğu gibi, siyasete bağımsız temelleri sokmuş olurdu. Sonuç olarak güçlü demokrasi teorisi, siyasetin koşullarıyla örtüşme göstermekte ve liberal temsili demokrasiye karşı katılımcı siyaset tarzıyla geçerli bir alternatif oluşturabilmektedir. Buraya kadarki anlatılanlar, Barber'ın, güçlü demokrasiye genel bir çerçeve verme amacına yönelik olmuştur. Bundan sonraki kısımda, Barber'ın, güçlü demokrasiyi rakip demokrasi biçimleriyle nasıl karşılaştırdığına ve güçlü demokrasinin tam bir tanımını verip veremediğine yoğunlaşılacaktır.

3. 2. Güçlü Demokrasi ve Rakip Demokrasi Biçimleri

Bundan sonra Barber, güçlü demokrasi teorisini rakip demokrasi biçimlerine göre konumlandırmaya çalışır. Barber işe bir tipoloji oluşturarak başlar. Buna göre, beş ideal demokratik teori vardır ve bunların üçü temsili, ikisi de doğrudan demokrasi içine dâhil olur. Temsili demokrasi anlayışları, otoriter, hukuki ve çoğulcu demokrasi anlayışlarıdır, buna karşılık doğrudan demokrasi anlayışları ise birlikçi ve güçlü demokrasi anlayışlarıdır (Barber, 1995: 184). Bu rakip demokrasi biçimleri güçlü demokrasinin nasıl bir sistem önerdiğini anlamak için oldukça önemlidir. Nihayetinde bu demokrasi biçimlerine göre güçlü demokrasi kendini konumlandırır ve onların zayıflıklarından ve eksikliklerinden yola çıkarak kendini karşı alternatif olarak ortaya koyar.

Barber, ilk olarak temsili demokrasiyi ve onun farklı biçimlerini inceleyerek işe başlar. Bu bağlamda ilk olarak otoriter demokrasiyi ele alır.

“Otoriter tarzdaki demokrasi, bağımsız bir temelin yokluğunda çatışmayı, otoriteyi (iktidar artı hikmet) kendi seçmen grubunun toplam çıkarlarının takibinde kullanan bir temsili yürütme elitine boyun eğerek çözer”(Barber, 1995: 185).

Otoriter demokrasi şu halde, güçlü bir yürütmenin olduğu temsili demokrasi biçimidir. Devlet yönetimi, yürütme gücüyle kendini göstermekte ve bireyler, güvenliklerini sağlamak ve toplumsal düzeni tesis etmek için iktidara bütün gücü devretmişlerdir. Otoriter demokraside halk ya da kitleler itaatkârlıklarıyla ön plana çıkarlar. Barber’a göre, otoriter demokrasi, “... hegemonyaya eğilimlidir, tamamen eşitçi değildir ve... zayıf bir yurttaşlık görüşüne sahiptir” (Barber, 1995: 186). Otoriter demokrasi, güvenlik ve düzen adına baskıcı bir yürütme gücü oluşturur ve yurttaşlar güvenlikleri ve toplumsal düzen adına bu güce boyun eğmek mecburiyetinde kalırlar.

Temsili demokrasinin bir diğer biçimi de hukuki demokrasidir. Adından da anlaşılacağı üzere hukuki demokrasi biçimi yargı gücüne dayanmaktadır.

“Hukuki tarzdaki demokrasi bağımsız bir temelin yokluğunda çatışmayı, anayasal ve önanayasal normların rehberliğiyle karşılıkları hükme bağlayan ve anayasal hak ve ödevleri uygulamaya koyan temsili bir yargı eliti aracılığıyla çözer” (Barber, 1995: 186-187).

Hukuki demokrasi, merkezi yönetimde yargı gücünü kullanır ve bireyler iktidardaki yargı elitlerine karşı itaatkâr bir tutum sergilerler. Bireyler temel hak ve özgürlüklerinin

bilincindedir ancak bölünmüş bir toplum olarak her birey kendi çıkarlarının peşinden gider. Barber, hukuki demokrasiyi "... yasama sürecini alt üst ettiği [ve] yurttaş eylemliliği üzerinde aşındırıcı bir etkiye sahip olduğu..." için eleştirir (Barber, 1995: 187). Hukuki demokrasilerde bireyler salt kendi amaçları uğrunda eylemde bulunan kişilerdir. Yargı eliti, iktidar gücünü anayasa yoluyla gösterir ve burada kısıtlanmış devlet otoritesi imajı oluşturulur.

Temsili demokrasinin son biçimi çoğulcu demokrasidir. Çoğulcu demokrasi iktidar gücünü yasamadan alır ve özgürlüğe vurgu yapar. "*Çoğulcu demokrasi bağımsız bir temelin yokluğunda çatışmayı, toplum sözleşmesi tarafından yönetilen bir piyasa ortamında özel çıkarlarını gözetken özgür ve eşit bireyler ve gruplar arasındaki pazarlık ve alışveriş yoluyla çözer*" (Barber, 1995: 188). Çoğulcu demokraside yasama gücü iktidardadır ve bir toplum sözleşmesi etrafında bir araya gelmiş bireylerin oluşturduğu bir yapıdır. Özgürlük vurgusu kendini açıkça belli eder ve bu özgürlük serbest piyasanın var olması için en gerekli şeydir. Burada bireyler, otoriter ve hukuki demokrasilere göre daha etkin bir siyasi faaliyet içindedirler. Barber'a göre, çoğulcu demokrasi, bireyselliği ön plana çıkartıp kamusalılığı önemsemediği için hatalıdır (Barber, 1995: 188). Bireysel kişilikler, serbest piyasa ortamında kamusal düşünmeden yoksun bir şekilde kendi özgürlük ve çıkarları peşinden koşarlar. Toplum, sözleşmeyle bir araya geldiği için her an dağılma tehlikesiyle iç içedir.

Barber, temsili demokrasinin farklı biçimlerini bu şekilde betimler ve eleştirir. Barber'a göre, bu üç demokrasi biçimi –birebir örtüşmese de- liberal demokrasinin üç eğilimiyle (realist eğilim, anarşist eğilim ve minimalist eğilim) bağlantılıdır (Barber, 1995: 189). Realist eğilim ile otoriter demokrasi, anarşist eğilim ile hukuki demokrasi ve minimalist eğilim ile çoğulcu demokrasi. Bu sebeple her üç demokrasi biçimi de liberal demokrasinin eğilimlerinin yaptıkları hataların bazılarını tekrarlamaktadırlar. Ancak, Barber için, temsili demokrasinin üç biçiminin de temsil ilkesine dayanmaları ve bağımsız bir temeli yeniden siyasete sokmaları daha önemli bir noktadır. Bu sebeple Barber, katılımcı demokrasi biçimi olan birlikçi demokrasiyi incelemeye geçmeden önce bu iki noktadan hareketle temsili demokrasi biçimlerini ortak bir eleştiriye tabi tutar.

Barber, temsili demokrasi biçimlerini temsil ilkesine dayanmalarından ve siyasete gizli bağımsız temeller sokmalarından ötürü eleştirir. Barber'a göre temsil ilkesi, özgürlük, eşitlik ve adaletle bağdaşmadığı için ve yurttaşlığı salt oy kullanmaya indirmediği için

demokrasiyi zayıflatır (Barber, 1995: 189-190). İlaveten Barber'a göre, “[t]emsil ilkesi bireylerden, değerleri, inançları ve eylemlerinin nihai sorumluluğunu çalar” (Barber, 1995: 189). Bireyler, kendi siyasi güçlerini ve sorumluluklarını, yasama, yürütme ve yargı yoluyla temsilcilere bırakırlar. Bu durum bireyler için hem siyasetten vazgeçmeye hem de yurttaş eylemliliğinden vazgeçmeye neden olur. Böylece bireyler, yalnızca seçim dönemlerinde aktif olarak siyasete katılıp geri kalan bütün siyasi faaliyetlerden uzak kalmış olurlar. Bu ise kendi kendini yönetme ve siyasete aktif katılımı zedeler. Nitekim liberal düşünürler, “... kendi kendine hükümet etme olgusunu hukuk devleti ve eşitlik gibi ilkeler karşısında bir araç gibi görmeleriyle, bu değeri ihmal ederler” (Taylor, 1989; Aktaran: Berten ve diğerleri, 2006: 98). Bireylerin siyasete seçim dönemleri katılım göstermeleri araçsal açıdan liberal anlayışın karşı çıkmadığı ve yeterli gördüğü bir durumdur. Araçsal katılım ya da katılımın araçsal olarak değerli olması modern liberal demokrasilerin en bariz şekilde göze çarpan özelliğidir.

Ayrıca Barber, temsil ilkesinin özgürlük, eşitlik ve adaletle bağdaşamayacağını da öne sürer. Ona göre, siyasi iradelerini bir temsilciye bırakan bireyler siyasetten yabancılaşıyor ve özerkliklerini kaybederler (Barber, 1995: 190). Hiçbir sorumluluğu olmayan ve seçimler dışında hiçbir siyasi faaliyete ve karara katılmayan bireyler gerçek anlamda özgür değildir; yalnızca yapay bir özgürlüğe sahip olurlar. “Başka bir ifadeyle bir liberal, hakları ve ödevleri birbirlerinden ayrı olarak düşünebilirken; bir cumhuriyetçi için haklar ve ödevler ancak birlikte var olabilirler” (Tunçel, 2010: 46). Bu anlamda yurttaşların aktif katılımı ve siyasetten sorumluluk alıp belli yurttaşlık ödevlerini yerine getirmeleri gerçek manada özgür bireyler olmalarının önemli bir koşuludur. Zira gerçek manada yurttaşlar, sahip oldukları hakları yanında belli sorumlulukları da olan ve haklarını korumak bağlamında birtakım yurttaşlık ödevlerini yerine getiren özyönetim sahibi bireylerdir.

Eşitlik, siyaset açısından önemli bir kavramdır. Ancak Barber'a göre temsil ilkesi, eşitliği salt seçim ve oy verme bağlamında ele aldığından somut dünyanın toplumsal ve ekonomik boyutunu gözden geçirir (Barber, 1995: 190). Bireyler oy verip seçim yaptıkları gün tam olarak eşit olabilirler; bunun dışında bir cemaat olmayı başaramayan bireyler somut dünyanın hiçbir yerinde tam olarak eşit olamayacaklardır. Bu anlamda liberal eşitlik anlayışı özellikle ekonomik ve toplumsal açıdan sorunlu bir anlayış ortaya koyar diyebiliriz. “Çünkü liberal karakterli yeni anlayış; *“her şeyin siyasal olduğu”* uzun bir dönemi bitirmiş ve artık *“her şeyin ekonomik olduğu”* yeni bir ortam oluşturulmuştur”

(Okutan, 2006: 160). Bu yeni ortamda bireyler özellikle ekonomik açıdan eşit olmaktan çok uzaklaşmışlar ve kamusal katılım ve aktif yurttaşlık düşüncesi zarar görmüştür. Nitekim ekonomik eşitlik, yurttaşların siyasal haklarını kullanabilmeleri ve siyasete aktif olarak katılabilmeleri için hayli önemli bir noktadır.

Barber son olarak, adaletle temsilin neden bağdaşamayacağını açıklar. Ona göre, temsil ilkesi, hem kişisel özerkliği sağlayamadığı için hem de bireylerin katılımcı tarzda bir kamu oluşturmalarına engel olduğu için adaletin toplumsal düzenleyiciliğinden mahrum kalır (Barber, 1995: 190). Bu mahrumiyet ancak özerkliğin farkında olarak bir araya gelip katılımcı bir cemaat oluşturulmasıyla aşılabilecektir. Bu anlamda “... modernlerin sorunu her bireyin kendi yolunu bulabildiği bir özel eylemlilik alanı ideali adına kamusal katılım idealini kapı dışarı eden değişken ve daha bireyci bir toplumun ürünü olarak görülür” (Pettit, 1998: 40). Modern liberal demokrasilerdeki bu temel sorun ancak özerkliğin ve toplumsallığın bir arada uyumlu bir hale getirilmesiyle aşılabilecektir. Salt bireyselliği ve toplumdan bağımsız oluşuyla öne çıkan bir birey anlayışı en nihayetinde siyasal olan her şeyin sonunu getirecektir. Bu yüzden siyasal olarak aktif ve katılımcı yurttaşlar ve o yurttaşların oluşturduğu yurttaş cemaatleri oluşturabilmek ortak geleceğimizi güvence altına alacaktır.

Barber, yaptığı bu eleştirilerle esasen, özgürlük, eşitlik ve adaletin siyasete gereksinim duyulmadan dışsal olarak tanımlanabileceklerini düşünen görüşe karşı çıkar. Ona göre bu kavramlar, “[...] siyaset tarafından üretilmek ve koşullanmak zorundadırlar” (Barber, 1995: 191). Bu nokta Barber’a göre, gizli bağımsız temellerin siyasete yeniden sokulmasıyla yakından ilişkilidir. Barber, temsil ilkesine yönelik eleştirilerinden sonra şimdi de bağımsız temeller konusuyla ilgili eleştirilerini sıralar.

Barber, temsili demokrasinin üç eğiliminde de siyasetten uzaklaştırılmış olan bağımsız temellerin yeniden siyasete dâhil edildiklerini savunur. Temsili demokrasi anlayışları siyasal alanın tanımında olmayan bağımsız temelleri gizlice içeri almışlardır. Barber’a göre temsili demokrasiler, hikmet, haklar ve özgürlük kavramlarını bağımsız bir temel olarak siyasetin içine almışlar ve siyasetin tanımlaması gereken kavramların siyaseti tanımladığını öne sürerek yanılığa düşmüşlerdir (Barber, 1995: 191). Buna göre, bağımsız temel, otoriter demokraside “hikmet”, hukuki demokraside “haklar” ve çoğulcu demokraside “özgürlük” adı altında yeniden siyasetin içine sokulmuştur (Barber, 1995: 191). Bu bağımsız temeller, temelinde buldukları demokrasi biçimlerini tanımlayan ve

onları şekillendiren görevler üstlenmişlerdir. Barber, az önce değinildiği gibi, bu anlayışa itiraz eder. Ona göre, hikmet, haklar ve özgürlük kavrayışları bizzat demokratik siyasetin kendisinin belli bir anlam ve önem verdiği kavrayışlardır (Barber, 1995: 191). Bu kavrayışlar, demokratik siyaseti tanımlayıp ona belli bir önem ve anlam çerçevesi çizmeye başarlarsa bu durum demokratik siyaset için hiç de kabul edilir bir durum değildir. Barber'a göre, “[b]u nosyonlar siyaseti tanımlamaz, siyaset tarafından tanımlanırlar” (Barber, 1995: 191). Zira bu kavrayışlar özleri itibariyle tartışmalı kavrayışlardır ve böylesine tartışmalı kavrayışların bir siyaset tanımlaması yapması akla yatkın değildir. Nitekim hikmet, hak ve özgürlük vurgusu “...modern liberal ve demokratik geleneğin normatif çekirdeğini oluştururlar” buna karşılık “...liberal temel hakların ancak ortak yaşam biçimleri ortamında...” meşruiyet kazanabileceği düşüncesi burada açıkça vurgulanmaya çalışılmaktadır (Wellmer, 1993; Aktaran: Berten ve diğerleri, 2006: 308). Liberal temsili demokrasinin vurguladığı kavramlar ile siyasetin tanımını yapmak demek siyaseti bir anlamda bu kavramlar düzeyine indirgemek demek olacaktır. Barber, özellikle bu düşünceye karşı çıkarak bu kavramların siyaset tarafından tanımlandığı zaman anlam kazanacağını ve bu yolla siyasetin kendi gerçek değerini ve anlamını bulacağını savunur.

Sonuç olarak, incelenen temsili demokrasi biçimlerinin her biri iki temel noktada zayıf biçimlerdir. Barber, bu demokrasi biçimlerinin özellikle bu zayıflıklarından dolayı yurttaşlık konusunda ve kendi kendini yöneten bir yurttaşlar cemaati kurma noktasında bir hayli eksik kaldıklarını belirtir. Ona göre, “[s]iyaset siyasetçilerin yaptığı şey olmuştur; yurttaşların [...] yaptığı şey ise siyasetçiler için oy vermektir” (Barber, 1995: 192). Bu duruma getirilmiş bir siyaset içinde yurttaşlık ve cemaat olma düşünceleri pek bir değer taşımaz. Siyasi katılımdan uzak kalan yurttaşların, siyasi yargılarında ve karar alma süreçlerinde isabetli tercihler yapan gerçek yurttaşlar olabilmeleri mümkün müdür? Ya da katılımcı tarzda bir araya gelemeyen toplulukların, ortaklaşa ve duygudaşlıkla hareket eden bir yurttaşlar cemaati olabilmeleri mümkün müdür? Bu sorular katılımcı siyasetin cevap verebileceği sorulardır ve bu noktadan itibaren Barber katılımcı siyasetin birlikçi demokrasi biçimini incelemeye başlar.

Barber, temsili demokrasinin biçimlerini inceleyip onların eksik yönlerini belirledikten sonra katılımcı demokrasinin bir biçimi olan birlikçi demokrasiyi incelemeye başlar. “*Birlikçi tarzdaki demokrasi bağımsız bir temel yokluğunda çatışmayı, bireyler ve çıkarlarının simgesel bir birlik ve onun çıkarlarıyla özdeşleşmesiyle tanımlanan cemaat uzlaşması yoluyla çözer*” (Barber, 1995: 194). Birlikçi demokrasi, temsil ilkesine

dayanmadan uzlaşmacı bir birlik arar. Çıkar çatışmaları ve farklı sorunlar oy birliğine dayalı bir sistemde çözüme kavuşturulmaya çalışılır. Barber, oy birliğiyle çatışmaları çözmeye çalışan birlikçi demokrasinin özerkliği ve dolayısıyla yurttaşlığı muğlâklaştırdığını belirtir (Barber, 1995: 193). Nitekim cemaat, sorunların ve çatışmaların çözümü noktasında bireyi önemsemez ve onu genel irade uğruna feda eder. Birlikçi demokraside iktidarın gücü genel iradeye ya da halka dayanır ve simgesel bir kurumsal yapı vardır.

Birlikçi demokrasinin bu anlayış üzerine temellenmesi onu demokrasi için tehlikeli bir yönetim biçimi yapar. Nitekim birlikçi demokrasi halk egemenliğine dayanır fakat, halk eğer yeteri kadar bilinçli değilse bu durum birlikçi demokrasiyi baskıcı bir rejime dönüştürür. Halk egemenliği ilkesince çoğunluğun tercihi geçerli olabilir ancak her zaman doğru olan şeyi yansıtmayabilir; bir diğer yönden azınlıkta kalanlar giderek daha artan bir şiddette çoğunluğa bağımlı ya da köle olabilirler (Tunçel, 2010: 23). Bu bakımdan, cumhuriyetçi düşünce bu noktada kendisini birlikçi demokrasiden ayırır. Cumhuriyetçi düşüncenin önemli isimlerinden Rousseau çoğunluk egemenliğine karşı genel iradeyi sınırlayıcı bir güç olarak konumlandırır (Rousseau, 2012: 82-83). Genel irade, yanılmaya ve aldatılmaya müsait çoğunluk egemenliğine karşı bir tür fren vazifesi görür. Çoğunluk egemenliğinin bilinçsiz bir grup olma ihtimaline karşılık genel irade bilinçli ve akıllı bir yurttaş katılımını destekler.

Barber'a göre birlikçi demokrasi, küçük yüz yüze toplumlarda görece olarak iş görebilirken; daha büyük toplumlarda tehlikeli bir biçimde özgürlüğü, yurttaşlığı ve demokrasiyi imkânsız kılabilir (Barber, 1995: 193). Büyük ölçekli toplumlarda oy birliğini sağlamak pek de kolay değildir. Bu sebeple birlikçi demokrasi, baskıcı bir şekilde oy birliğini sağlama yoluna gidebilir. Barber'a göre birlikçi demokrasi, katılımcı demokrasi biçimi olarak tutarlı değildir; çünkü bireyleri genel iradeye feda ederek yurttaşlığı belirsizleştirmiş ve katılımın en önemli parçası olan yurttaş katılımını engellemiştir. Ayrıca birlikçi demokrasi, halk adına yöneterek temsil ilkesini fiili olarak benimsemiş olur ve kolektif halk egemenliği adı altında bağımsız temeli siyasete sokar (Barber, 1995: 195). Birlikçi demokrasinin bu şekilde demokratik yurttaş katılımına ve siyasete zarar vermesi başka bir açıdan yurtseverlik ile milliyetçiliğin farklı ya da yanlış yorumlanışından kaynaklanır. Bu noktada Viroli'nin yaptığı ayırım önem kazanır. "Yurtseverler açısından, birincil değer cumhuriyet ve cumhuriyetin sağladığı özgür yaşam tarzıdır; milliyetçiler için, birincil değerler halkın manevi ve kültürel birliğidir" (Viroli, 1997: 12). Burada da

görüldüğü üzere birlikçi demokrasi için önemli olan değerler toplumun millet olarak her bakımdan birlik olmasıdır. Ama böyle bir anlayış önünde sonunda despotik ve baskıcı bir yönetim tarzına bürünerek bireysel toplumsal özgürlüğü tehlikeye sokacak hatta yok edecektir. Buna karşın cumhuriyetçi düşünce yasalı bir biçimde bireysel ve toplumsal özgürlüğü garanti altına almayı amaçlamaktadır. Zira ancak bu şekilde bilinçli bir toplum aktif ve etkili olarak siyasete katılıp kendi kendini yönetme yetkinliğini gösterebilir.

Sonuçta birlikçi demokrasi de temsili demokrasi biçimlerinin yaptığı hataları tekrarlamış olur. Hem fiili olarak temsil ilkesine dayanır hem de bağımsız temeli siyasete tekrardan sokar. Temsili demokrasi anlayışlarının eksikliklerini kapatıp katılıma ve yurttaşlığa önem vererek daha demokratik bir anlayış olma umudu vermesine rağmen o da temsili demokrasi anlayışlarının düştüğü hatalara düşmekten kurtulamaz. Barber'a göre, birlikçi demokrasi anlayışı “[c]ılız demokrasinin temsile ve gizli bağımsız temele olan bağımlılığından kurtulamadığı gibi bunlara bir de çok daha tehlikeli monizm, konformizm ve baskıcı uzlaşmacılık risklerini ekler” (Barber, 1995: 195). Böylece birlikçi demokrasi anlayışı da demokrasi katılım ve yurttaşlık adına bizlere sunduğu umudu boşa çıkarmış olur.

Görmüş olduğumuz gibi, hem temsili cılız liberal demokrasi hem de katılımcı tarzdaki birlikçi demokrasi genel olarak aynı noktalarda eksik ve yetersiz kalmışlardır. Temsil ilkesine dayanmaları ve bağımsız temeli siyasete sokmaları nedeniyle demokrasi adına umut verici bir siyaset tarzı oluşturamamışlardır. Bütün bu söylenenlerden sonra şu soru ortaya çıkar: temsil ve gizli bağımsız temele vurgu yapmadan katılıma ve yurttaşlığa hak ettiği değeri verebilecek tam anlamıyla demokratik bir anlayış nasıl olmalıdır? Barber bu soruya güçlü demokrasi anlayışıyla cevap vermeye ve onun diğer rakiplerine göre en demokratik anlayış olduğunu göstermeye çalışır ve kendi güçlü demokrasi anlayışını rakip demokrasi biçimlerine karşı konumlandırır.

Barber, güçlü demokrasi anlayışını diğer rakip anlayışlara göre konumlandırırken güçlü demokrasinin katılımcı yönüne vurgu yapar. Bu demokrasi anlayışı yurttaşların temsil edildiği bir anlayış değil, bizzat yurttaşların etkin bir biçimde siyasal alanda olduğu ve siyasete katıldığı bir demokrasi anlayışdır (Barber, 1995: 195). Barber güçlü demokrasiyi ortaya koyarken yurttaşlığa katılıma ve eylemliliğe sık sık vurgu yapar. Sürekli eylemlilik halinde olan gerçek anlamıyla siyasete katılan etkin yurttaşlar topluluğu güçlü demokrasi anlayışını oluşturur. Güçlü demokrasi, katılımcı tarzda yurttaşların kendi

kendilerini yönettikleri bir demokrasi biçimidir ve yurttaşların özerkliklerini korudukları ve özerk yurttaşlar olarak yurttaşlar cemaati oluşturdukları bir siyasal sistemdir. Bu bağlamda, Barber güçlü demokrasinin tanımını şu şekilde yapar:

“katılımcı tarzdaki güçlü demokrasi bağımsız bir temelin yokluğunda çatışmayı, sürekli kendi en yakın yasalarını oluşturma süreci ve bağımlı özel bireyleri özgür yurttaşlara ve kısmi ve özel çıkarları da kamusal iyilere dönüştürebilen siyasal bir cemaatin yaratılması yoluyla çözer”
(Barber, 1995: 196).

Şu halde güçlü demokrasi, katılımı ön planda tutan ve herhangi bir bağımsız temele dayanmayan bir demokrasi biçimidir. Aynı zamanda çatışmayı, kendi yasalarını oluşturabilen özgür yurttaşların bir araya gelerek oluşturdukları bir cemaat aracılığıyla dönüştürür. Burada önemli olan, çatışmanın bastırılmasından, kovulmasından ve hoş görülmesinden ziyade sürekli olarak kamusal bir tartışmaya tabi tutularak dönüştürülmeye çalışılmasıdır (Barber, 1995: 196). Böylece, her birey kendi özel çıkarını savunma imkânı bulmasının yanında bu çıkarını kamusal iyiyi göz önüne alarak ortak bir yaşamın mümkün olabilmesi için dönüştürür. Kamusal tartışma sayesinde özel bireyler ortaklaşacılığın farkına varıp “ben” olarak düşünmekten “biz” olarak düşünmeye geçer. Zira biz’li düşünme biçimi ortak kamusal düşünceye katılımı gösteren ve gerçek manada yurttaşlığı ön plana çıkaran bir düşünme biçimidir. Nitekim “[y]urttaş kamuya katılan siyasi öznenin adıdır” (Öztürk, 2016: 74). Bu bakımdan güçlü demokrasinin katılıma yaptığı vurgu daha anlamlı bir hale gelir. Barber’ın en temel amacı burada bir kez daha ön plana çıkar. Buna göre, katılımcı bir yurttaşlık anlayışı güçlü demokrasinin temelini oluşturur diyebiliriz.

Ayrıca güçlü demokrasi bağımsız bir temele yaslanmayı ve temsili olarak siyaset yapmayı reddeder. Bütün bunları özgürlük, eşitlik ve adalet kavramlarından vazgeçmeden yapmaya çalışır (Barber, 1995: 197). Buna göre, güçlü demokrasi, bağımsız bir temeli siyasete dâhil etmez ve hiçbir önsel koşula bağlı olmadan siyasal süreçle birlikte ortaya çıkan gerçekçi hedeflere yönelir. Güçlü demokraside “... kamusal hedefler, ne mutlaklardan çıkarılır ne de önceden var olan bir “gizli uzlaşmada” “keşfedilirler”” (Barber, 1995: 196). Güçlü demokraside kamusal hedefleri belirleyen yegâne güç kamusal tartışma ve ortak eylemin sağladığı güçtür. Güçlü demokrasinin bağımsız bir temele bel bağlamaması adalet, özgürlük ve eşitlik gibi demokratik değerleri de etkiler. Zira bu değerler Barber’a göre, güçlü demokrasi anlayışında daha anlamlı ve zenginleşmiş olurlar

(Barber, 1995: 197). Nitekim Barber daha önce, adalet, özgürlük ve eşitlik gibi değerlerin siyaseti belirlemediklerini siyasetin onları belirleyip değer ve anlam yüklediğini öne sürmüştü. Bu bağlamda güçlü demokratik siyaset, bu değerlere hak ettikleri gerçek anlam ve değeri diğer demokrasi biçimlerine kıyasla daha iyi ve doğru bir şekilde verebilecek bir anlayışta. Barber'ın bu yaklaşımı klasik cumhuriyetçi anlayışın siyaseti araçsal değil, bizzat insan yaşamının en önemli amacı olarak görme eğiliminin bir yansımasıdır. Klasik cumhuriyetçi anlayış siyaseti amaç olarak ele alır ve siyaset insan ve toplum hayatının en önemli amacı olarak görülür ve bu nispette değer verilir (Tunçel, 2010: 72). Buna göre, siyaset en önemli amaçtır ve siyasete etkin katılım insan yaşamını daha anlamlı ve değerli kılar. Nitekim insan toplumsal ve politik bir varlık olması hasebiyle siyasete araçsal bir bakışla yaklaşamaz; siyaset amaç olduğu zaman insan hayatını daha anlamlı yapar.

Güçlü demokrasi, katılıma verdiği önem bakımından liberal demokrasiden ve temsili demokrasinin biçimlerinden ayrılır. Güçlü demokraside yurttaşlar, kendi kendilerinin temsilcileridir ve siyaset, siyasetçilerin yaptığı bir şey değil, bizzat yurttaşlar tarafından yapılan bir şeydir (Barber, 1995: 197). Siyasal arenada her yurttaş kendini temsil ettiği için öteki ile karşılaştığı zaman onu daha iyi anlar ve ortak bir kamusal karara varmak kolaylaşır. Nitekim güçlü demokraside yurttaşlar her an birbirleriyle karşı karşıya gelerek çatışan çıkarlarını ortak bir zeminde dönüştürerek biz olmanın yolunu keşfederler. Barber'a göre “[y]urttaş, tanımı gereği *bizli* düşünendir ve *biz* hakkında düşünmek daima çıkarların algılanma ve iyilerin tanımlanma biçimini dönüştürmek demektir” (Barber, 1995: 198). Güçlü demokraside yurttaş olmak kolay bir şey değildir. Zira yurttaşlık, katılımcı olmayı, özel çıkarlarını kamusal iyilere dönüştürmeyi, ortaklaşacılığı ve duygudaşlığı, aktif ve etkin eylemliliği, makul olmayı, ötekiyle ortak bir zeminde buluşmayı ve *bizli* düşünmeyi gerektirir. Buna göre güçlü demokratik yurttaş, “[k]amusal yaşama aktif olarak katılıp ortak iyiyeye katkıda bulunurken, aynı anda kendisini de ahlaki olarak geliştirip olgunlaştırmış, insani potansiyelini gerçekleştirmiş...” olacaktır (Tok, 2008: 2). Gerçek manasıyla yurttaş olmak demek dile getirilen bu aktiflik ve etkin katılım yoluyla siyaseti amaç olarak görmek demektir. Bu anlamda güçlü demokratik yurttaşlık, Aristotelesçi anlamda klasik cumhuriyetçi aktif yurttaşlığı ve etkin siyasal katılımı benimser diyebiliriz.

Liberal demokrasi teorisyenleri katılım ve cemaat konusunda her zaman temkinli olmuşlardır. Zira yetersiz kitlelerin siyasete girmeleri herkesin kendi çıkarı peşinden koştuğu bir kargaşa ortamının oluşmasına neden olarak siyaseti imkânsızlaştırabilir

(Barber, 1995: 198). Bu düşünce bir noktaya kadar doğru olabilir, ancak, bireyleri gerçek anlamda birer yurttaşa dönüştürmek yerine onları sadece seçim dönemlerinde siyasete dâhil etmekle bu sorun çözülebilir mi? Zaten Barber bireylerin kendi kendilerini yönetme yeterliliklerine sonuna kadar güvenmez. Onun yerine bireyleri gerçek yurttaşlara dönüştürmek gerektiğine ve bunu için de gerekli kurumların oluşturulması ve bireylere uygun yurttaşlık eğitiminin verilmesi gerektiğine inanır (Barber, 1995: 199). Böylesi kurumlar oluşturulduğu ve uygun yurttaşlık eğitimi verildiği takdirde bireyler yurttaşlara ve kitleler de bir araya gelen yurttaşların oluşturduğu bir cemaate dönüştürülmüş olur. “Yeterince bilgilenmiş halk tartışmaya, karar vermeye başladığında yurttaşlar arasında hiçbir iletişim olmasa da çok sayıda küçük farklılıklardan her zaman genel irade doğar ve tartışma her zaman olumlu sonuçlar verir” (Rousseau, 2012: 83). Görüldüğü üzere gerçek yurttaşı ve yurttaşlar cemaatini oluşturan özelliklerden biri de bilinçlenmiş olmalarıdır. Bilgili ve bilinçli bir yurttaşlar topluluğu genel iradelerini ortaya koymada daha başarılı olmaktadır. Zira akıllı bir katılım olmadan ne demokrasi istenilen sonucu verir ne de alınan kararlar sağlıklı olmuş olur.

Buradan da anlaşılacağı üzere, güçlü demokraside katılım ve yurttaşlık birbiriyle bağlantılıdır. Barber, güçlü demokrasi anlayışının bir kitle yönetimi olarak anlaşılması gerektiğini dile getirir. Barber, kitleler ve yurttaşlar arasındaki farkı net biçimde belirlemek için şöyle der: “Kitleler gürültü yapar, yurttaşlar tartışır; kitleler hareket eder, yurttaşlar eylemde bulunur; kitleler çarpışır ve kesişir, yurttaşlar bağ kurar, paylaşır ve katkıda bulunur” (Barber, 1995: 199). Şu halde, tartışma, eylemde bulunma ve paylaşma yurttaşları kitlelerden ayıran en önemli özelliklerdir. Buna göre, bu özelliklere sahip olan bireyler, yurttaş; topluluklar ise yurttaşlar cemaati olurlar diyebiliriz.

Liberal demokrasi anlayışının bu noktadaki kaygısı kendi içinde tutarlı görünebilir, ancak gerçekte durum bu kadar basit değildir. Bu bağlamda, toplumu birey için bir canavara dönüştürmek yerine “... bireyin kamuya katılım olanakları çeşitlendirilir ve derinleştirilirse aynı anda hem bireysel otonomi hem de kamusal özgürlük korunabilir” (Öztürk, 2016: 97). Buna göre yapılması gereken doğru şey, ne bireyi topluma feda eden ne de bireyi toplumdan çıkarıp yalnız başına bırakan bir anlayış ortaya koymak değil, aksine bireyi yurttaşa dönüştürerek bireysel özerkliğine zarar vermeden kamusal hayata katılımını sağlamaktır. Bu bakımdan, güçlü demokrasi bir kitle yönetimi değil, kendi kaderini kendi tayin eden katılımcı tarzda eylemde bulunan bir yurttaşlar topluluğudur.

Bu noktada Barber, katılım ve cemaat arasındaki ilişkiye de değinir. Ona göre, bir cemaatte katılım olmazsa, o cemaat, en sonunda birlikçi demokrasinin düştüğü hatalara düşüp baskıcı bir kolektivizme dönüşür (Barber, 1995: 200). Nitekim Barber, birlikçi demokrasiyi, katılımı sağlayamadığı ve en sonunda özerkliği yok ederek baskıcı bir topluluk oluşturduğu için eleştirmiştir. Bunun yanında cemaatin olmadığı bir katılım da herkesin kendi özel çıkarlarının peşinden koştuğu bir bireyciliğe neden olur (Barber, 1995: 200). Liberal demokrasinin, Barber'ın eleştirdiği, en önemli eksikliği ve kusuru budur. Liberal demokrasi, kendilerinin oluşturdukları kamusal hedeflere birlikte ulaşmaya çalışan, ortaklaşacılığı ve duygudaşlığı paylaşan gerçek yurttaşlardan yoksun olduğu için bireyciliğin ön plana çıktığı bir siyasal sistem olmuştur.

Barber, güçlü demokrasiyi rakip demokrasi biçimleriyle karşılaştırarak genel bir çerçeve çizdikten sonra şimdi de güçlü demokrasinin bağımsız bir temele dayanmamasıyla ilgili olarak yapılan eleştirilere ya da itirazlara değinir. Daha önce de belirtildiği üzere Barber'ın güçlü demokrasi anlayışı, önkavramsal bir çerçeveyi ya da bağımsız bir temele yaslanmayı kabul etmez. Onun yerine siyaseti bir süreç olarak tasarlayarak ortaya çıkabilecek tartışmaları ve ayrılıkları dönüştürme prensibiyle aşmaya çalışır. Buna göre, güçlü demokrasi önsiyasal kavramlaştırmaları epistemolojik açıdan ele almak yerine onları “normatif paradoks kapsülleri olarak” ele alır ve belli değerler ve hedefler üzerinde ortaya çıkan çatışmaları yurttaşlıkla çözmeye çalışır (Barber, 1995: 201-203). Nitekim güçlü demokratik yurttaşlar kendi kişisel çıkarlarını ve değerlerini kamusal tartışma yoluyla dönüşüme tabi tutarak ortak gelecekleri için ortak bir noktada buluşurlar.

Barber, bu noktada siyaseti süreç olarak ele alan ve önkavramsal akıl yürütmeye başvurmayan güçlü demokrasiye yapılabilecek iki eleştiri noktasını ya da itirazı değerlendirir. Birinci itiraz güçlü demokrasinin çoğunlukçu tiranlığa kayabileceği yönündedir. Buna göre, bağımsız bir temele dayanmayan güçlü demokrasi sadece yurttaşların iradelerine bağlı olduğu zaman bu yurttaşlar zamanla sürekli toplantılar yapan bir grup haline gelebilir (Barber, 1995: 204). Bu olduğu zaman da bireysel özerklik ortaklaşa bir karar almak uğruna feda edilebilir. Bireyin özgürlüğü bu noktada tehlikeye girip ilerleyen süreçte çoğunluk karşısında ezilmesine ve sesinin bastırılmasına yol açabilir.

Barber'a göre, bu itirazın muhatabı güçlü demokrasi değil, birlikçi demokrasidir. Nitekim “... -eşitlik, özerklik, çoğulculuk, hoşgörü ve özel olanla kamusal olanın

ayrılması- ...” noktalarına dikkat edilmeden oluşturulan her demokrasi biçimi önünde sonunda birlikçi bir kolektivizm olarak karşımıza çıkacaktır (Barber, 1995: 205). Bu noktadan hareketle Barber, birinci itirazla ilgili olarak şu düşüncelerini dile getirir. Ona göre, güçlü demokrasinin çoğunlukçu tiranlığa kaymaması için dışsal sınırlamalar yerine makullük, cemaatçilik, katılım ve yurttaşlık bağlarıyla içsel kontroller geliştirmek daha iyi olacaktır ve güçlü demokrasi de tam olarak bunu yapmaya çalışmaktadır (Barber, 1995: 205-206). İşte bu yüzden Barber, güçlü demokrasiyi, az önce sayılan noktalara özellikle dikkat ederek ve birlikçi demokrasinin düştüğü hatalara düşmekten kaçınarak liberal demokrasiye alternatif bir model olarak sunmaya çalışmaktadır. Güçlü demokrasi kamusal tartışmayı ön plana çıkararak ve bu tartışmadaki tarafları makul olmaya davet ederek kolektivizm tehlikesinden kaçınmaya çalışır (Barber, 1995: 205). Bu bağlamda, demokrasinin, kolektivizm ve totalitarizm tehlikelerinden korunması açısından kamusal tartışma ve makul olma önemli bir rol oynarlar. Bilindiği üzere liberal demokrasi anlayışı da grup yönetimine karşı çıkar; ancak Barber’a göre, güçlü demokrasiyle aralarında bir fark vardır. Barber’a göre, liberal demokrasi, yönetim üzerinde bazı dışsal sınırlamalar oluşturarak grup yönetimini engellemeye çalışır; güçlü demokrasi ise dışsal sınırlamalar yerine bir takım içsel kontroller geliştirerek grup yönetimini engelleme uğraşındadır (Barber, 1995: 206). Bu içsel kontrol mekanizması hem kamusal tartışma ve makullüğe ihtiyaç duyar hem de buna yönelik devlet kurumlarının oluşturulmasını gerekli kılar.

Güçlü demokrasinin bağımsız bir temele dayanmamasına yönelik ikinci itiraz ise güçlü demokrasinin, liberalizmin minimalist eğiliminin felsefi şüpheciliğini ve siyasal duyarsızlığını taklit ettiğini iddia eder (Barber, 1995: 206). Barber, liberal minimalizm ile güçlü demokrasinin bazı benzer yönleri olduğunu kabul eder ancak yöneltilen itirazın haklı bir itiraz olmadığını savunur. Liberal minimalist, “[k]esin bir şey *bilmiyorsak*, kesin bir şey elbette *yapamayız*” diye düşünür (Barber, 1995: 207). Bu yaklaşım, düşünce ve eylemin yani felsefe ve siyasetin birbirinden ayrı olmadığını varsayarak felsefi şüpheciliği ve siyasal kayıtsızlığı haklılaştırmaya çalışmaktadır.

Liberal minimalist eğilimin bu tutumu elbette güçlü demokratik bir anlayış için kabul edilemezdir. Nitekim güçlü demokrasi, siyasetle felsefeyi birbirinden ayırarak kamusal eylemin önemine dikkat çeker (Barber, 1995: 207). Güçlü demokrasi için kamusal eylemin önemi burada açıkça belirtilir. Buna göre, “[f]elsefe ya şüpheci ya da dogmatik olabilirken, kamusal eylem her zaman hem çekişmeli... hem de sonuç alıcıdır...” (Barber, 1995: 207). Güçlü demokraside yurttaşlar, kesin hiçbir şey bilmeseler dahi kamusal eylem

yoluyla sorunları ve çatışmaları bir şekilde dönüştürüp ortak bir karara varabilirler. Zira hiçbir şey yapmamak çatışmayı çözmek yerine alevlendirebilir. Bunun yerine kamusal tartışma yoluyla makul bir karara ulaşmak daha iyi sonuçlar verebilir. Güçlü demokrasi, çatışma ve belirsizliğin siyasetin başlangıcında var olduğunu bilir ve kabul eder. Ancak bu durumun sürekli bir eylemsizlik hali oluşturmasına izin vermeyerek çatışma ve belirsizliği dönüştürücü bir uzlaşma tutumu sergiler. Bu bağlamda güçlü demokrasi, benzetildiği minimalist eğilimden farklı olarak “[d]oğuştan etkin, yaratıcı, ortaklaşmacı, dönüştürücü, hayal gücü geniş ve son derece kamusal olan” bir demokratik anlayış ortaya koymaktadır (Barber, 1995: 208). Böylelikle güçlü demokrasi şüpheli ve durgun minimalist eğilime göre daha hareketli, katılımcı ve aktif bir siyaset izlemesinden ötürü farklılık gösterir.

Minimalist eğilim çatışmayı ve belirsizliği eylemsizlik ve hoşgörü siyasetiyle ele alırken güçlü demokrasi tam tersine eylemlilik ve uzlaşma siyasetiyle ele alır. Toparlamak gerekirse, “... güçlü demokratlar, kesin hiçbir şey bilmemenin, buna rağmen bir şeyin yapılması gerektiği zaman... olmayan kesin bilginin yerine özerk bir kamusal eylem mantığı koymak... anlamına geldiğinde ısrar eder” (Barber, 1995: 208). Bu ısrarlı tutumu ve etkin siyaset anlayışı, güçlü demokrasiyi liberal minimalizmden farklılaştırır. Buna göre, denilebilir ki, daha canlı ve etkin bir siyasal hayat vaat eden güçlü demokrasi, durağan, kayıtsız ve ilgisiz liberal minimalizme benzemekten uzaktır.

Güçlü demokrasiyi genel olarak özetlemek gerekirse; güçlü demokrasi, katılımcı tarzda bir siyaset anlayışı geliştirir. Bunun yanında, siyaseti bir yaşama biçimi olarak görmesiyle canlı ve etkin bir siyasal hayat vaat eder. Bu bakımdan güçlü demokrasi, depolitize edilen siyasal alanı ve yurttaşlığı politize etmek amacındadır (Üstel, 1999: 69). Ayrıca siyasetin koşullarına uygunluğu onun, liberal temsili demokrasiye ve birlikçi demokrasiye göre daha iyi bir alternatif olmasını sağlar. Güçlü demokrasi, kamusal eylemliliğe, etkinliğe, tartışmaya, makul olmaya ve çatışmayı dönüştürerek çözmeye önem verir. Güçlü demokrasinin en önemli amacı, gerçek yurttaşlar yaratarak onları kamusal bir birliğe dönüştürüp yurttaşlar cemaati oluşturmak ve bu amaca hizmet edecek güçlü demokratik kurumlar oluşturmaktır. Kamusalılık vurgusu güçlü demokrasi anlayışında yapılan en önemli vurgulardan biridir. “Kamusal, ...ortak iyinin alanyken özel alan kişiselleştirilmiştir” (Tunçel, 2010: 71). Bu bakımdan güçlü demokrasinin kamusalılık vurgusu siyasal alanın daha aktif ve etkin kullanımını açısından önem kazanır. Siyasete ilgisi kaybolmuş ve yalnızlaşmış bireylerden oluşan bir topluluğu, tabir-i caizse hayata döndürebilmek için kamusalılığa yapılan bu vurgu hayli önemlidir. Güçlü demokrasi,

birçok yönden rakip demokrasi biçimlerinden (liberal temsili demokrasiden ve birlikçi demokrasiden) kendisini ayırır. Liberal temsili demokrasi ve birlikçi demokrasiden ayrıldığı en önemli farklardan ilki, temsil ilkesine dayanmadan yurttaşların kendi kendilerini yönettikleri katılımcı bir siyaset tarzı oluşturma çabasıdır. Ayrıca, liberal temsili demokrasi ve birlikçi demokrasiden ayrıldığı en önemli ikinci nokta ise bağımsız bir temele dayanmayan, hiçbir mutlak hakikat ya da önsel bilgi kavrayışını kendisine temel olarak kabul etmeyen bir siyaset kurma uğraşısıdır.

3. 3. Güçlü Demokratik Yurttaşlık

3. 3. 1. Yurttaşlığa Uzanan Yol: Siyasal Epistemoloji, Siyasal Tartışma, Kamusal Karar ve Ortak Eylem

Barber, güçlü demokrasi teorisini genel olarak açıkladıktan ve ona genel bir çerçeve çizdikten sonra dikkatini güçlü demokratik yurttaşlığa yöneltir. Barber, yurttaşlık anlayışını ortaya koymadan önce güçlü demokrasinin siyasal süreç içinde önem verdiği bazı temel noktaları ele alır. Siyasal epistemoloji, siyasal tartışma, kamusal karar ve ortak eylem konuları yurttaşlığa uzanan yolu oluşturan konulardır.

Barber ilk iş olarak kamusal tartışmayı, yurttaşlık yargısını ve katılımcı süreci siyasal epistemoloji bağlamında ele alır. Barber, burada güçlü demokrasi anlayışına uygun bir siyasal epistemoloji ortaya koymaya çalışmaktadır. Bunun için ilk olarak epistemoloji ile metafizik arasındaki ilişkiye bakar. Barber, öncelikle siyasal epistemoloji konusunu ele alır. Barber'a göre, metafiziği siyasal yargının temelini koyamayız; ayrıca siyaset, tarihe ve zorunluluğa da teslim edilemez (Barber, 1995: 212). Siyasal epistemoloji, Barber'ın, "... siyaseti epistemoloji *olarak* anlamak ve dolayısıyla klasik liberal epistemolojinin siyaset üzerindeki üstünlüğünü tersine çevirmek..." için epistemolojiyi, güçlü demokrasinin erdemlerine göre yeniden betimleme çabasının adıdır (Barber, 1995: 212). Epistemoloji olarak siyaset ya da siyasal epistemoloji, güçlü demokraside önemli bir role sahiptir. Siyasal epistemoloji, liberal minimalistlerin şüpheciliğine ve metafizik belirsizliğin eylemsizlik anlamına geldiği yönündeki görüşlerine karşı geliştirilmiştir.

Barber, siyasal bilgiyi metafizikten kurtarmak için siyasal bilgiyi güçlü demokrasi anlayışının erdemlerine uygun olacak şekilde yeniden tanımlar. Buna göre, siyaset; egemen bir alanda eylem ve deneyime dayalı evrilen bir süreç olarak insan ürünü bir yapma-etme ve karar alma sürecinde kamusal bir yargı olduğu için siyasal bilgi; özerk ve bağımsız, uygulamalı ve pratik, geçici ve esnek, yaratıcı istenç yüklü ve son olarak da uzlaşım ve ortak olabilir (Barber, 1995: 214). Bu yeni siyasal epistemolojinin anlaşılacağı üzere beş

önemli özelliği vardır. “Siyasetin egemen bir alan tanımladığı yerde, siyasal bilgi soyut temellerden bağımsız ve özerktir” (Barber, 1995: 213). Buna göre, siyaset insanların oluşturduğu bir şey ise siyasal bilgi de hiçbir soyut metafiziksel temele dayanmayan bağımsız ve özerk bir bilgi türü olarak karşımıza çıkar. Siyaset alanı kendi kendini düzenleyen bir alan olduğundan siyasal bilgi de mutlak hakikat ya da soyut temel üzerine inşa edilemez. “Siyasetin bir eylem alanı tanımladığı yerde, siyasal bilgi uygulamalı ya da pratiktir ve praksis olarak betimlenebilir” (Barber, 1995: 213). Siyaset alanı bir eylemlilik ve çeşitli deneylerin olduğu bir alan olduğundan siyasal bilgi de geçmiş deneyimle ortaya koyulur. Başka bir deyişle, siyaset, insanların eylemde bulunmaları ve bu eylemlerinden elde ettikleri deneyimlerle ortaya çıkarılır. Bu bağlamda siyasal bilgi, uygulamalı ve pratik bir anlam kazanır. “Siyasetin kendine evrilen bilinç ve tarihsel olarak değişen koşullarla ilgili kıldığı yerde, siyasal bilgi geçici ve zamansal olarak esnektir” (Barber, 1995: 213). Siyaset, durağan ve değişmeyen bir alan değil, aksine, evrilen ve tarihsel şartlara göre değişiklik gösteren bir alandır. Bu bakımdan siyasal bilgi, değişen siyasi koşullara göre yeniden tanımlanan ve bu koşullara kendini uyduran bir bilgi türüdür. “Siyasetin insan becerisinin ve marifetinin ürünü olarak anlaşıldığı yerde, siyasal bilgi yaratıcı ve istenç yüklüdür; türetilen ya da temsil edilen bir şeyden ziyade yapılan bir şeydir” (Barber, 1995: 213, 214). Siyaset, insan ürünü bir şeydir ve bu sebeple bizzat insan tarafından katılım yoluyla yapılan bir şeydir. Bu bağlamda siyasal bilgi, insanların yaratıcılıklarına ve istençlerine bağlı olan temsile dayanmayan bir bilgi türü olarak karşımıza çıkar. “Ve nihayet, siyasetin kamusal şeylerin... üst alanı olduğu yerde, siyasal bilgi öznel... ya da nesnel... olmaktan ziyade ortak ve uzlaşımaldır” (Barber, 1995: 214). Kamusal siyasetin önemli koşullarından biridir ve siyaset kamusal olmanın gerekli olduğu bir alandır. Bu bakımdan siyasal bilgide öznellik ve nesnellik yerine ortaklaşacılık ve uzlaşımıcılık ön plana çıkar. Kamu adına ortak bir noktada buluşmak ya da uzlaşımçı bir tavırla siyasal yargılarımızı yeniden formüle etmek siyasal bilginin yararlı olabilmesi için gereklidir.

Barber, siyasal bilgiyi bu şekilde yeniden betimler ve onun öne çıkan özelliklerini ortaya koyar. Bu yeni siyasal bilgi yurttaşlık açısından önemli bir noktadır. Nitekim doğru bir şekilde ortaya koyulmayan siyasal bilgi yurttaşların siyasal yargılarında yanlış yönlere sapmalarına neden olur. Güçlü demokratik yurttaşlık, katılımcı olmayı, özerkliğini korumayı, aynı zamanda kamusal düşünmeyi, makul olmayı ve kararlarında ortaklaşa ve uzlaşımçı olmayı gerektirdiğinden siyasal bilginin de bu yurttaşlık anlayışıyla uyumlu

olması gerekmektedir. Bu bakımdan güçlü demokratik siyasal bilgi, özel çıkarların ifadesinden çok ortak bir bilinç geliştirmek için gerekli olan siyasal yargıdır. Toparlayacak olursak Barber, siyasal bilgiyi, metafizikten ve metafiziğin açmazlarından kurtarıp güçlü demokratik yurttaşlığın erdemlerine göre yeniden betimler ve bu yeni siyasal bilgiyi yurttaşlık anlayışıyla uyumlu hale getirir.

Barber, yeni siyasal bilgi anlayışını dile getirdikten sonra siyasal tartışma konusunu ele alır. Barber, siyasal tartışmayı güçlü demokrasi anlayışının merkezine koyar ve tartışmayı konuşmaktan ibaret sayan anlayışa (cılız demokrasi dediği liberal anlayışa) karşı çıkar. Bu bağlamda Barber tartışmayı, "...dil ve dilsel sembolleri içeren her insan etkileşimi anlamında" ele alıp değerlendirir (Barber, 1995: 220). Siyasal tartışma da tıpkı siyasal bilgi gibi liberaller tarafından yanlış bir şekilde kullanılmaktadır. Liberallerin kendi siyasetleri içinde siyasal tartışma, konuşmaya, düşünmeye ve ifade etmeye indirgenmiştir (Barber, 1995: 220-221). Liberal demokrasinin bu indirgemeci tavrı güçlü demokrasiye uygun düşmemektedir ve güçlü demokratik yurttaşlık açısından sorunludur. Tartışma, insan varlığının toplumsal yönüne işaret eder ve Barber'a göre, "[...] güçlü demokrasinin merkezindedir" (Barber, 1995: 220). Güçlü demokrasi, tartışmanın, yurttaşları etkileşime geçiren ve onların aralarındaki çatışmalarda makul olmalarını ve uzlaşmacı bir şekilde ortak bir noktada buluşmalarına yardımcı olma noktasındaki önemine dikkat çeker. "Şu halde, güçlü demokratik tartışma daima, konuşma kadar dinlemeyi, düşünme kadar hissetmeyi ve ifade etme kadar eylemde bulunmayı içerir" (Barber, 1995: 225). Barber, tartışmayı konuşmaya indirgeyen ve çıkarların ifadesi olarak kabul edip dinlemeyi yok sayan liberal anlayışa itiraz eder. Tartışma esasen konuşmaktan ibaret olmayan ve aynı zamanda karşıdaki kişiyi dinlemeyi de gerektiren bir şeydir. Bu bağlamda, güçlü demokrasi anlayışı açısından dinleme en az konuşma kadar tartışmada önemli bir unsurdur (Barber, 1995: 222). Nitekim dinleme insanların iyi birer yurttaş ve komşu olmaları için gereklidir. Buna göre, güçlü demokratik yurttaşlar, tartışmalarında sadece yaptıkları konuşmalara ve etkili konuşma biçimlerine göre değil, aynı zamanda karşılarındaki kişiyi dinleme ve onu anlama çabalarına göre değerlendirilirler. Böyle bir tartışma eşduyumu güçlendiren ve yurttaşların birbirlerini daha iyi anlayıp daha makul ve uzlaşmacı bir biçimde ortak bir noktada buluşmalarına imkân sağlar.

Barber, tartışmanın bilişsel olduğu kadar duygusal da olduğunu belirtir. Ona göre, tartışmayı, bilişsel tarzda bir rasyonalite olarak ele almak ve duygusal yönünü ihmal etmek siyaset açısından istenmeyen bir yoksullaştırmaya neden olmaktadır (Barber, 1995: 224).

Barber'a göre, tartışmayı salt bilişsel tarzda ele almak, liberal anlayışın çıkarları akılcılaştırmasına olanak tanımıştır. Oysaki güçlü demokrasi anlayışı, akılcılaştırılan çıkarlardan çok uzlaşmayı ve ortaklaşacılığı ön plana çıkaran bir tartışma siyaseti oluşturmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda güçlü demokratik yurttaşlar, tartışmalarında akılcı oldukları kadar duygusal da olmalıdırlar. Siyasal tartışma, salt akılcılığa indirgenerek yapılırsa, kendi çıkarlarını ve taleplerini en iyi şekilde akılcılaştıran bireyler en çok kazanım elde eden kişiler olurlar. Bu durum en nihayetinde bireylerin, gerçek yurttaşlar değil, çıkar yaratıkları olmalarına neden olur. Nitekim gerçek yurttaşlar, birbirlerine yakın, yurtsever ve cemaat olmayı öğrenmiş bireylerden meydana gelirler.

Tartışmanın üçüncü bir niteliği de onun, düşünüm ve ifade etme olduğu kadar eylemde bulunmayı da içeren niteliğidir. Barber'a göre, liberaller tartışmanın eylemde bulunma niteliğini göz ardı etmişler ve onu düşünüm ve ifade etme olarak ele almışlardır (Barber, 1995: 224). Barber, güçlü demokratik anlayışın eylemliliğe verdiği öneme uygun olarak, siyasal tartışmada eylemin tartışmanın önemli bir niteliği olduğunu vurgulamıştır. Ona göre, "...tartışmanın ilk (fakat ilkeleşmiş değil) işi önsel ilke değil, gelecekteki eylemdir" (Barber, 1995: 225). Böylece eylemin, düşünüm ve ifade etme kadar tartışmanın önemli bir niteliği olduğu bir kez daha vurgulanmış olur. Tartışmada ifade etmek demek, – özellikle liberal demokratlar için- kişisel çıkarların ve taleplerin en iyi şekilde ifade edilip bu yolla kazanımlar elde etme çabasıdır. Ancak güçlü demokratik yurttaşlar için "[s]iyasal tartışma dünya hakkında değildir; dünyayı yapan ve yeniden yapan şeydir tartışma" (Barber, 1995: 225). Yani güçlü demokratik yurttaşlar için siyasal tartışma, eylemde bulunarak dünyayı ortak hedeflerine göre yeniden tasarlamalarına ve birlikte ortak hedefler yaratmalarına olanak sağlayan şeydir. Bu anlamda siyasal tartışmanın eylemde bulunma özelliği pragmatiktir (Barber, 1995: 225). Güçlü demokrasi, önsel kabullere dayanmadığı için eylem tarzı geleceğe yönelik ve etkindir. Bu bağlamda, güçlü demokratik yurttaşlar da kendi önsel kabullerini yeniden formüle ederek ve çatışmalarını dönüştürerek ortak gelecekler kurmanın ve ortak hedeflere yönelmenin peşindedirler.

Barber'ın yukarıda ifade ettiği siyasal tartışmanın üç önemli işlevi güçlü demokratik tartışmayı anlayabilmemiz için oldukça önemlidir. Bu noktada liberal demokrasinin tartışmadan anladığı şey "pazarlık süreci" olarak karşımıza çıkar. "Pazarlık temelli karar almada, insanlar önceden belirlenmiş çıkarlar ve fikirlerle masaya otururlar, yürekleri ve beyinleri kapalıdır ve karşılıklı tavizler vererek üzerinde fikir birliğine varılan bir anlaşma kotarırlar" (Pettit, 1998: 246-247). Bu pazarlık sürecinde kişisel çıkarlarını en

iyi ifade eden ve en az düzeyde taviz veren kişi ya da gruplar siyasal tartışmada üstün konuma geçmiş olurlar. Bu anlayış liberal demokrasinin çıkarların azamileştirilmesi görüşüyle tutarlı bir anlayıştır. Buna göre, "... devlet, bireyleri ekonomik ve siyasal çıkarlarını azamileştirme yolunda tümüyle özgür bırakmalıdır" (Üstel, 1999: 78). Bu bağlamda, siyasal tartışma liberal demokrasi için çıkarların en iyi şekilde ifade edildiği ve en üst düzeyde azamileştirildiği bir pazarlık sürecini ifade eder. Güçlü demokrasi için ise siyasal tartışma her şeyden önce karşılıklılığı ve ortaklaşacılığı arttırmayı ifade eder. Buna göre siyasal tartışmada bireyler, kendi bireysel çıkarlarının peşinden gitmekten ziyade; ortak geleceklerini belirleme anlamında bir araya gelip kişisel yargılarını dönüşüme tabi tutarak birbirlerini dinleyip anlamaya çalışan komşulardır. Bu anlamıyla güçlü demokratik tartışma salt kişisel çıkarların ifade edilmesi ve azamileştirilmesi yönünde bir çaba değildir.

Bu noktadan itibaren Barber, demokratik tartışmanın bir takım özel işlevlerini ele alır. Barber demokratik tartışmanın işlevlerini dokuz kategoride inceler. Bunlar; çıkarların ifade edilmesi; pazarlık ve alışveriş, ikna etme, gündem oluşturma, karşılıklılık keşfetme, bağlılık ve yakınlık, özerkliği koruma, tanıklık ve kendini ifade etme, yeniden formüle etme ve yeniden kavramsallaştırma ve son olarak da kamusal çıkarlar, ortak iyi ve etkin yurttaşlar yaratılması olarak cemaat kurma (Barber, 1995: 226). Barber, tartışmanın bu işlevleri şu şekilde ayırır: ilk iki işlev liberal demokrasi anlayışının tartışmada kabul ettiği işlevlerdir. Sonraki altı işlev liberal demokrasi anlayışı tarafından göz ardı edilir ve son işlev ise Barber'a göre, tartışmanın bütün amacını kapsayan genel bir işlevdir (Barber, 1995: 226). Nitekim demokratik bir tartışmada amaç, katılımcı tarzda kendi kendini yöneten, geleceğini kendisi şekillendiren ve ortak amaçlara sahip bir cemaat oluşturabilmektir. Zira ancak böyle bir cemaat ve böyle bir cemaati oluşturan gerçek yurttaşlar demokrasinin hakkını verebilirler.

Siyasal tartışmanın ilk işlevi çıkarların ifade edilmesiyle ilgili olarak pazarlık ve alışveriş işlevidir. Liberal demokrasi, tartışmayı, konuşma biçiminde ele alır ve piyasa ortamında çıkarların ifade edilmesi olarak anlar. "Birçok liberal yapıda, tartışma, piyasa etkileşimi yoluyla öz çıkarlarını en fazlaya çıkarmaya uğraşan rakip bireyler arasındaki alışverişin temel bir aracı olarak anlaşılır" (Barber, 1995: 226). Birbirleriyle rekabet halindeki bireyler çıkarlarını maksimize etmek adına tartışmayı, çıkarlarını ifade etme biçimi ve pazarlık ve alışveriş yoluyla bu çıkarlarını en fazlaya çıkarma çabası olarak görürler. Liberal demokrasinin bu tartışma anlayışı, bireyleri, çıkarıcı kişilere ve sürekli

rekabet halindeki varlıklara dönüştürüp gerçek manada birer yurttaş olmalarına engel olur. Ancak, güçlü demokratik yurttaşlık böyle bir anlayışa karşı çıkarak bireyleri karşılıklılığa ve duygudaşlığa yönlendirerek siyasal tartışmayı salt konuşma olarak ele almayı tartışmanın duygularla ilgili boyutuna da önem verir.

Siyasal tartışmanın liberaller tarafından önemsenen ikinci işlevi ise ikna etme işlevidir. İkna etme, siyasal tartışmada konuşmanın bir yardımcısı gibidir. Liberal demokratlar, yalnızca konuşma yoluyla bir tartışma yapılmasına ve çıkarların bu şekilde ifade edilmesine çok güvenmezler ve konuşmayı, retorikle güçlendirip karşıdakini ikna etmeyi amaçlarlar (Barber, 1995: 227). Liberal demokraside iyi tartışmacılar hem iyi konuşmacılardır hem de çıkarlarının haklılığı konusunda karşılarındakini ikna edebilen iyi retorikçilerdir. Bu bağlamda siyasal tartışmada ikna etmenin önemi daha iyi ortaya çıkar. Barber'a göre, retorik ve ikna etme siyasal tartışmada temsilin ortaya çıkmasına neden olur; bireyler, çıkarlarını en iyi şekilde savunacak ve rakip çıkarları ikna edecek temsilcilere bel bağlamaya başlar (Barber, 1995: 227). Rekabet halindeki ve çıkarlarını maksimize etmeyi amaçlayan bireyler, temsilciler yoluyla bu isteklerini elde etmeyi amaçlarlar. Temsilciler de bu yetkilerini kamusalığa vurgu yaparak kullanırlar. Barber'a göre bu kamusalık vurgusu, liberal demokraside bile kamu fikrinin siyaseti meşrulaştırmak için kullanıldığını göstermektedir (Barber, 1995: 228). Liberal demokrasinin bu kamu vurgusu her ne kadar özel çıkarları ifade etmek için kullanılsa da yine de önemlidir. Zira bu durum daha güçlü demokrasilerle bağlantı kurulmasına yarar ve tartışmanın salt özel çıkarların ifadesi olarak anlaşılmasının yanlışlığını ortaya çıkarır.

Bakıldığı zaman siyasal tartışmanın ilk iki işlevi liberal demokratik anlayışla yakından bağlantılıdır. Pazarlık ve ikna etme kavramları liberal demokraside çıkarları en iyi şekilde ifade edip en fazla kişisel yararı elde etmek için önemli kavramlardır. Pazarlık etmenin temelinde yatan sorun, eli güçlü olan kişi ya da gruplar her zaman karşısındakine üstün gelecektir ve elindeki gücü karşı tarafı tehdit etmek için kullanacaktır (Pettit, 1998: 247). Böyle olduğu zaman bir taraf diğer taraf üzerinde kolaylıkla baskı oluşturacak ve baskı altındaki taraf istemeye istemeye ikna olmuş olacaktır. Başka bir şekilde ifade etmeye çalışırsak liberal demokraside “yurttaşlar, çıkarlarının harekete geçirdiği bireylerdir. Çoğulcu sivil toplum anlayışında yurttaşlık, çıkar gruplarının varlığıyla ve onun içinde anlam kazanır” (Üstel, 1999: 82-83). Dolayısıyla yurttaşlar siyaseti, çıkarlarını maksimize etmek için araçsal bir şekilde kullanırlar. Pazarlık ve ikna süreçleri tamamen çıkarları maksimize etmek için kullanılan yöntemlerdir. Yine bu noktayla bağlantılı olarak

sivil toplum anlayışı da çıkar grupları eliyle kişisel yararı maksimize etme uğraşındadır. Liberal demokrasi anlayışı siyasal tartışmayı böyle ele almakta ve toplumsallıktan uzak soyut ve yalnız bireylerin kısa vadeli kişisel çıkarlarını en üst seviyeye çıkarmak için araç olarak kullanmaktadır. Ancak Barber, güçlü demokrasi ve yurttaşlık anlayışı üzerinden buna karşı çıkar ve siyasal tartışmayı güçlü demokratik ideallere uygun biçimde ele alır.

Bu bağlamda siyasal tartışmanın üçüncü işlevi, tartışmalarda insanları işin içine çekmeye yarayan, gündem oluşturma işlevidir. Tartışmada gündem oluşturmak çok önemli ve demokrasi için hayati bir unsurdur. Barber'a göre, liberal demokraside gündem oluşturma işi temsilcilerin ve elitlerin kontrolünde olan bir şeydir; liberaller yurttaş katılımını önemsemedikleri ve gündem oluşturmamanın rastgele olan bir şey olduğunu düşündüklerinden ötürü bu durum böyledir (Barber, 1995: 228). Hâlbuki gündem oluşturmak güçlü demokraside, yurttaş katılımını sağlamak ve yurttaşların sorunlar üzerinde tartışmalarına olanak tanımak için çok önemlidir. Kendi gündemini oluşturamayan bir toplum siyasal tartışma, ortak karar ve ortak eylem konularında başarılı olamazlar. Barber'a göre, "... güçlü demokratik tartışma, gündemini siyasetin başlangıcından ziyade merkezine koyar. Sıkıştıran her sorunu devamlı bir incelemeye ve olası yeniden formülasyona tabi kılar" (Barber, 1995: 230). Böylelikle yurttaşlar, kendi gündemlerini oluşturup kendi sorunlarını temsilcilere ya da elitlere havale etmeden kendileri çözmeye çalışırlar. Bu sayede yurttaşlar katılımın getirdiği sorumluluktan ve haklarından vazgeçmemiş olurlar. Gerçek demokrasilerde gündemler gerçek yurttaşlar tarafından belirlendiği vakit, tartışma, karar alma ve eylem süreçleri daha sağlıklı ve işler süreçler olur.

Güçlü demokratik tartışmanın bir işlevi de karşılıklılık keşfetme işlevidir. Karşılıklılık keşfetme, yurttaşların tartışmada bir ortak noktada buluşmalarını sağlamak için önemlidir. Karşılıklılık keşfetme, ben-sen ayrımı ve özel çıkarların belirlenmesi değil, karşıdaki bireyi tanımaya çalışma ve iki ayrı bireyi biz yapan ortak noktayı bulma çabasıdır (Barber, 1995: 231). Karşılıklılık keşfetmenin en iyi yolu konuşmadan geçer. Konuşma sayesinde siyasal tartışmada karşıımızdaki bireyi bilmeye ve onunla kendimizi biz yapan ortak noktayı bulmaya başlarız. Barber'a göre, "[b]ir konuşma, ...ortaklıklar keşfetmek ve yaratmak için kullanıldığı biçimsel olmayan (informal) bir diyalektik izler" (Barber, 1995: 232). Konuşmada, analitik aklın ortaya çıkardığı zıtlıklar ve farklılıklar yerine bunları aşmaya yarayan bir yurttaş kavrayışı ortaya konur. Ortak bir nokta arayışı ve biz vurgusu, güçlü demokratik tartışmada, konuşarak karşılıklılık keşfetmenin yegâne

ereğidir. Barber'a göre, “[k]onuşma sanatı, çatışan dünya algılarını kaynaştıracak kadar geniş ve yeni, ancak yine de anlaşan tarafların sonra birbirlerine girmelerini engelleyecek kadar içten olan dil bulma sanatıdır” (Barber, 1995: 235). Barber, dile getirdiği bu sözleri ile güçlü demokratik tartışmada yurttaşların karşılıklılık keşfetmeleri ve demokrasinin iyiliği için konuşmanın ne kadar önemli olduğuna vurgu yapar. Konuşma, yurttaşların çatışan çıkarlarını çözdüğü gibi bu çözümün kalıcı olmasını da sağlayacak bir dile sahip olmalıdır. Aksi takdirde geçici çözümler üretilir ve kısa vadeli uzlaşmalar ortaya çıkar. Güçlü demokrasi için konuşma, yurttaşların karşılıklılık keşfetmelerine ve biz olmalarına olanak sağlayan, çıkar çatışmalarını dönüştürerek çözen ve aynı zamanda bu çözümün ve uzlaşmanın uzun vadeli olmasına katkı yapan bir sanattır.

Dar anlamlı bir öz çıkar kavrayışını aşmak noktasında tartışmanın duygusal bir boyutu da vardır. Bu duygusal boyut tartışmanın bağlılık ve yakınlık işlevinde karşımıza çıkar. Barber'a göre tartışmanın bilişsel bir yönü olduğu kadar duygusal ve eşduyuma dayanan bir yönü de vardır (Barber, 1995: 235-236). Eşduyum sayesinde tartışmayı biçimsel akılcılıktan ve salt bilişsel bir uğraş olmaktan farklı bir boyuta taşımış oluruz. Ancak bu tartışmada akılcılık ve bilişsellik önemli değildir ya da daha az önemlidir demek değildir. Barber'a göre, “[h]er tür tartışma –bilişsel, sağgörülü, keşfedici, müzakereli ve duygusal- eşduyumu arttırabilir ve eşduyumla şekillenenden daha güçlü bir toplumsal bağ ve daha önemli bir kamusal düşünce birliği belki de yoktur” (Barber, 1995: 237). Eşduyum, tartışmada ortaklaşacılığı arar ve bizim yabancı olarak gördüğümüz insanları bize yakınlıştırıp aramızda bir arkadaşlığın oluşmasına yardımcı olur. Bu arkadaşlık bildiğimiz anlamından farklı olarak yurttaşlığı geliştirmek için siyasetin oluşturduğu yapay bir arkadaşlıktır (Barber, 1995: 238). Bu arkadaşlık biçimi, duygusal ya da sevdiğimiz inşalara karşı hissettiğimiz türden bir arkadaşlıktan ziyade, yurttaşlar olarak ortak bir bağ ve ortak bir iyi etrafında bir araya gelen bireylere has bir arkadaşlıktır. Siyasal arenada bir araya gelen bireylerin birbirlerine karşı gösterdikleri eşduyumdan kaynaklanan bir arkadaşlık.

Tartışmanın öz çıkarı aşmaya yarayan işlevlerinin yanında bir de özerkliği koruma işlevi vardır. Özerklik güçlü demokraside en az kamusal kadar önemli bir kavramdır. Bu bakımdan özerkliğin korunması siyasal tartışmada bireylerin kendilerini ve değerlerini en iyi şekilde ifade edip savunmaları için çok önemlidir. Barber'a göre, siyasal tartışmada bireyin özerkliğini koruması demek bireyin kendine has değerlerini, inançlarını ve tercihlerini sürekli tartışarak yeniden formüle etmesi ve meşruluğunu bu şekilde ortaya

koyması demektir (Barber, 1995: 239). Aksi takdirde yeniden formüle edilmeyen ve siyasal tartışmaya dâhil edilmeyen değerler ve inançlar siyasal süreci katılığa sürükleyip kalıplaşmış inançların ortaya çıkmasına neden olur. Böyle olduğu zaman da demokrasi ve yurttaşlık bilinci gelişme gösteremez. “En asgari düzeyde, yeniden incelenmiş olan inançlar, değişime, kendilerini değişen koşullara uydurmaya ve rakip görüşlerin getirdiği meydan okumalara yanıt vermek için gelişmeye daha açıktırlar” (Barber, 1995: 240). Bu durum, siyasetin evrilen bir süreç olmasından kaynaklanan bir şeydir. Siyasal koşullar zaman içinde değiştiklerinden bireylerin değerleri ve inançları da bu değişime ayak uydurmalı ve sürekli tartışılarak yeniden formüle edilmelidir.

Siyasal tartışmanın özerkliği koruma işleviyle ilişkili bir diğer işlevi de tanıklık ve kendini ifade etme işlevidir. Bir birey siyasal bir cemaate kendi değerlerini ve inançlarını cemaatin değer ve inançlarına göre gözden geçirip yeniden formüle ederek katılır; ancak bu durum gelişmemiş demokrasilerde bireyin iradesinin genel irade içinde eriyip gitmesine neden olabilir. Barber’a göre, gelişmiş bir demokrasi, bireyin kendisini ve değerlerini her platformda en iyi şekilde ifade edebilmesini sağlamak durumundadır (Barber, 1995: 241-242). Her ne kadar toplumsal bir karar almak için genel iradeye ihtiyaç duyulsa da bireyin kendini ifade ederek bu karara katılmıyor oluşu ya da alenen karşı çıkması göz ardı edilmemeli ve bu birey sesini her platformda rahatça duyurabilmelidir. Güçlü bir demokrasi ve güçlü bir yurttaşlık kesinlikle bunu gerektirir.

Tartışmanın bir diğer işlevi de yeniden formüle etme ve yeniden kavramsallaştırma işlevidir. Barber’a göre tartışmanın bu işlevi, pazarlık ve ikna etme işlevleri hariç diğer bütün işlevleri içinde barındırır (Barber, 1995: 242). Yeniden formüle etme ve yeniden kavramsallaştırma demokrasinin işlevliliği ve gerçekliğiyle ilgili önemli katkılara yapar. Zira demokratik bir tartışmada bireyler kendilerini ve düşüncelerini sürekli olarak yeniden formüle etmeli ve yeniden kavramsallaştırmalıdır. Ancak bu sayede demokrasi gerçek anlamıyla bir demokrasi olabilir.

Barber, bu noktada kullandığımız dile değinir ve yeniden formüle etmenin ve yeniden kavramsallaştırmanın dil üzerindeki etkisinden ve bu bağlamda dilin demokrasi açısından öneminden bahseder. Barber’a göre dil, “... ortaktır ve onun evrimi benliğin ve ötekinin, ortak biz’in evrimini belirler. Dolayısıyla dili kontrol eden ortak biz’i de kontrol eder” (Barber, 1995: 243). Dilin kontrolü ve dilin demokratik bir yapıya kavuşması hem demokrasiyi tanımına uygun hale getirir hem de yurttaşlığın daha sahici ve samimi bir

şekilde kavranmasını sağlar. Barber'a göre, dil, her yurttaşa eşit bir şekilde paylaştırılmalı ve her yurttaş eşit söz hakkına sahip olmalıdır ki demokrasi katılımcı ve güçlü olsun.

Barber dilin, geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek bağlamında yeniden formüle edilip yeniden kavramsallaştırılması gerektiğini düşünür. Dilin geçmiş bağlamında yeniden formüle edilip yeniden kavramsallaştırılması "...konuşulmamış geçmişi açıklığa kavuşturma ..." ve onunla adil bir şekilde hesaplaşmayı gerektirir (Barber, 1995: 243). Her ülkenin ve toplumun belli bir tarihsel geçmişi vardır. Bu geçmiş şimdiki zamanı etkilemekte ve yaşayan yurttaşlar yeri geldikçe bu geçmişleriyle hesaplaşmak durumundadırlar. Barber'a göre, güçlü bir demokrasi ve yurttaşlık için geçmişin yeniden formüle edilip yeniden kavramsallaştırılması çok önemlidir. Zira toplumlar şimdiki zamanda daha demokratik yaşayabilsinler ve geleceği de daha demokratik bir zemin üzerine kurabilsinler.

Dilin şimdiki zaman bağlamında yeniden formüle edilip yeniden kavramsallaştırılması "...paradigmatik şimdiki zamana meydan okuma[yı] ..." ve her yurttaşın eşit söz hakkına sahip olarak siyasal tartışmaya dâhil olmasını gerektirir (Barber, 1995: 243). Buna göre, siyasi tartışmayı ve dilin kullanımını elitlere ve başka gruplara bırakan sözde yurttaşlar topluluğu kendi kendini yöneten katılımcı bir topluluk olmaktan uzak kalacaktır. Dilin şimdiki zamanda kullanımı, yurttaşların, eşit söz hakkına sahip olarak siyasi tartışmaya katılmalarıyla mümkün olan bir şeydir.

Dil, geçmiş ve şimdiki zamanla olduğu kadar gelecekle de ilgilidir. Barber'a göre, dilin, gelecek zamanı yeniden formüle edip yeniden kavramsallaştırması insanların eşit söz hakkına sahip olarak gelecekle ilgili düşüncelerini bireysellikten kamusalığa dönüştürmeleriyle ortaya çıkar. "Bu, "kamusal düşüncenin" özüdür" (Barber, 1995: 247). Bireyler, kendi kısa vadeli istek ve kazançlarını toplum ve gelecek adına uzun vadeli istek ve kazançlara dönüştürdükleri vakit dili gelecek için yeniden formüle edip yeniden kavramsallaştırmış olurlar. Bu da bireyleri gerçek anlamda birer yurttaş yapar.

Tartışmanın son ve buraya kadar adı geçen bütün işlevlerinin ulaşmayı amaçladığı yegâne işlevi ise kamusal çıkarlar, ortak iyiler ve etkin yurttaşların yaratılması olarak cemaat kurma işlevidir. Barber'a göre, "... sahiden kamusal düşünce ve siyasal yargıya muktedir olan ve dolayısıyla sahiden ortak iyilere göre ortak bir gelecek tasarlayabilen bir yurttaş topluluğunun geliştirilmesi" güçlü demokratik tartışmanın yegane amacıdır (Barber, 1995: 248). Barber'ın bu amaca ulaşması için yurttaşlığa uzanan yolun

tamamlanması gereklidir ve bunun için Barber, kamusal karar ve ortak eylem konularını da ele alır.

Siyasal tartışmanın güçlü demokrasi ideali ile uyumlu işlevlerinin hepsi sonuçta aktif ve etkin bir kamusal hayatı ve buna bağlı bir yurttaşlık anlayışını dile getirmektedir. Buna göre, "... tüm bireylerin kendi yaşamlarının denetimine sahip olma yolunda tahkim edilmeleri, dolayısıyla da yaşamlarını doğrudan etkileyen kamu politikalarının oluşturulmasında ..." söz sahibi olmaları amaçlanmıştır (Üstel, 1999: 88). Güçlü demokrasi, liberal demokrasi tarafından depolitize edilmiş olan siyasal tartışma biçimini politize edip yurttaşları alınacak kamusal kararlara en iyi şekilde hazırlamaya çalışmaktadır. "Diğer bir deyişle yurttaş tartışarak siyasa ve yasaların oluşumuna katkıda bulunmalı ve kararlar alarak yasaları uygulamalıdır" (Heater, 2007: 33). Bu sayede yurttaşlar kamusal kararlara katılarak kendi ortak geleceklerini hiçbir kişi ya da gruba havale etmeden doğrudan kendileri oluşturabileceklerdir. Bu noktada Barber yine, sık sık vurguladığı gibi, Aristotelesçi özyönetim anlayışına vurgu yapar. Bu bağlamda güçlü demokratik siyasal tartışma, özyönetim sahibi bireyleri kamusal kararları en sağlıklı biçimde almaya ve en üst seviyede ortak gelecekleri adına ortaklaşa eylemde bulunmaya hazırlar.

Kamusal karar alma süreci demokrasiler için önemli bir süreçtir ve siyasal tartışma, bu süreci başlatan; seçim yapma ise bu süreci bitiren durumlardır. Bu bağlamda Barber, demokrasi açısından karar almayı seçim ve oy vermeye indirgeyen liberal demokrasi anlayışına itiraz eder. Liberal demokrasi için tartışma, seçim yapmaya ve oy vermeye yapılan bir hazırlıktan ibarettir (Barber, 1995: 249). Buradan hareketle Barber, seçim konusuna yoğunlaşır ve seçimlerin aslında yurttaşlığa ne gibi zararlar verdiğini göstermeye çalışır. Ona göre, oy vermeye indirgenen bir demokrasi hakiki anlamda bir demokrasi değildir ve bu sistemdeki yurttaşlar kendi kendilerini yönetemeyen sadece seçim zamanı oy vermeye gidip iradesini başkalarına havale eden bireylerdir (Barber, 1995: 249). Böyle işleyen bir sistemde katılımcı demokrasi ve kendi kendini yöneten yurttaşlar ortaya çıkamaz. Siyaset yapma işi belli başlı elitlere ve kurumlara bırakılarak demokrasi ve yurttaşlık gerçek anlamlarını kaybeder. "Bundan dolayı, katılımcı demokrasi teorisyenleri, siyasetin düzenli aralıklarla yapılan seçimlere hasredilmeyip sürekli bir etkinlik olması gerektiğini ileri sürerler" (Barry, 2004: 346). Bu bağlamda katılımcı tarzdaki güçlü demokrasi siyaseti, yurttaşların aktif ve etkin oldukları bir süreç olarak ele alır. Bu süreçte

yurttaşlar siyasete aktif katılım göstererek temsili sistemin bireyleri siyasal alana karşı isteksiz hale getiren olumsuzluklarından da etkilenmemiş olurlar.

Barber'a göre karar verme, kamusal istençle ve siyasal yargıyla çok sıkı bir şekilde ilişkilidir ve tartışma, bireylerin gidip belli seçenekler içinden birini seçip oy vermelerinden daha fazla bir şeydir. Bu bağlamda Barber, karar vermeyi "...seçimden ziyade iradeye ve tercihten ziyade yargıya dayandırır[r]" (Barber, 1995: 250). Güçlü demokrat ve gerçek yurttaş olan bireyler iradeleriyle seçim yapıp kendi siyasal yargılarıyla tercihte bulunurlar. Bu, ben ve sen olarak bir ayrışmayı değil biz olarak bir birleşmeyi ve ortaklaşacılığı ön planda tutan bir siyaset anlayışıdır. Tek tek iradelerin ve yargıların bir araya gelerek ortak bir irade ve yargı geliştirdikleri, tam anlamıyla katılımcı ve kendi kendini yöneten yurttaşların oluşturduğu bir demokratik sistem. Böyle bir sistem modern devletlerin hantal bürokratik yapılarının ötesinde etkinlik ve aktiflik de sergileyecektir. "Eğer kararların alınması bürokratik devletten daha küçük topluluklara kaydırılabilirse, bu durumda bireyler ve grupların doğrudan doğruya kendi ihtiyaç ve çıkarlarıyla ilgili kanunları ve politikaları üretebilir hale gelecekleri varsayılmaktadır" (Barry, 2004: 346). Daha yerel ve küçük topluluklar birbirlerini daha iyi tanıyor olacaklarından kendi sorunlarını ve isteklerini daha hızlı çözüme kavuşturabileceklerdir. Bu bakımdan Barber güçlü demokrasi için katılımı en alttan yerel düzeyden başlatmayı daha akıllıca bulur. Bu konu ileride "Güçlü Demokratik Kurumlar" adı altında daha detaylı ele alınacaktır.

Barber'a göre, liberal demokraside seçim ve oy verme çoğunluğun kazandığı bir yarış olmaktan başka bir şey değilken güçlü demokratik karar verme ortak bir dünya yaratma işidir. Doğru soru, "Neyi seçeceğiz?" değil, "Nasıl isteriz?" sorusudur ve "[b]uradaki meydan okuma, isabetli seçimlerin nasıl yapılacağı değil, seçimlerin isabetli bir şekilde nasıl yapılacağıdır ve bu da sonuçta bir yargı sorunudur" (Barber, 1995: 251). Güçlü demokratik karar vermede yurttaşlar, bireysel irade ve yargılarını siyasal tartışma yoluyla dönüştürerek ortak bir irade ve yargı meydana getirip ortak dünyalarının nasıl bir dünya olacağına karar verirler. Bu noktada liberal yurttaş ile güçlü demokratik yurttaş arasındaki fark daha net bir biçimde ortaya çıkar. "Liberalizmin dayandığı temel unsur yurttaş değil, ama "iktisadi insan"dır" (Üstel, 1999: 78). Bu yüzden liberal yurttaş her zaman kişisel çıkarları doğrultusunda hareket eden ve bu çıkarlarını her koşulda maksimize etmeyi amaçlayan bir varlıktır. Bu sebeple de liberal yurttaş her zaman tek başına ve yalnızdır. Ortaklaşa ve bir arada hareket etmeye ve ortak bir amaç uğrunda kişisel çıkarlarını dönüştürmeye istekli değildir. Buna karşın Barber'ın amacı, sürekli olarak

çatışan bireysel çıkarları ortak bir zeminde bir araya getirmek değil, bu çıkarların da üstünde herkesin yaşayabileceği tek bir dünya meydana getirecek iradeyi ve yargıyı ortaya çıkarmaktır. Nitekim herkesin çıkarı ve hedefi farklıdır ve bunlar kolay kolay bir araya gelemeler ve uzlaşamazlar. Bu bağlamda uzlaşmaz çıkarların ötesinde, var olan tek dünyanın nasıl bir yer olmasını isteriz? Bu soruya bir cevap bulmak önem kazanmaktadır.

Barber'a göre, kişisel çıkarlarımız aslında yaşamak istediğimiz dünyaya uymaz ve tercih ederek seçtiğimiz şeyler irademizle seçtiğimiz şeylerden farklı olurlar (Barber, 1995: 252). İşte bu noktada katılımcı tarzdaki siyaset ön plana çıkar ve önem kazanır. Nitekim katılımcı tarzda ki siyasette kişisel çıkarlar ve istekler yerini kamusal çıkar ve isteklere bırakır. Bu da Barber'a göre, "... katılımcı tarzdaki siyasetin kamusal görüş ve siyasal yargı sanatı ..." olduğu gerçeğini ortaya koyar (Barber, 1995: 252). Buna göre, katılımcı tarzdaki siyaset, yurttaşların, ortaklaşa oluşturdukları kamusal görüşten hareketle ortaklaşa siyasal yargıya ulaştıkları bir siyasal sistemdir. Bu sistemin yardımcısı ve kamusal görüşün oluşmasını ve siyasal yargıya ulaşılmasını sağlayan şey ise daha önce değindiğimiz siyasal tartışmadır. Barber'a göre, "[t]artışma eşduyumu doğurur, sevgiyi besler ve imgelemi harekete geçirir. Tartışmadan, ortak irade için yarışan sayısız görüş çıkarılır; tartışma özetlenen geçmişi ve düşlenen geleceği içerir" (Barber, 1995: 253). Bu bakımdan tartışma, kamusal görüşün ortaya çıkabilmesi ve buradan da bir siyasal yargıya varılabilmesi için oldukça gereklidir. Tartışma sayesinde yurttaşlar eşit söz hakkına sahip olarak istek ve düşüncelerini dile getirirler. Burada herkesin bir görüşü vardır. Daha sonra tartışma yoluyla bu farklı görüşlerden ortak bir kamusal görüş meydana getirilir. En sonunda da meydana getirilen kamusal görüş siyasal yargıya dönüştürülür. Böylelikle bütün yurttaşların katılımıyla herkesin ortaklaşa yaşayabileceği tek bir dünya meydana getirilmiş olur.

Barber, bu noktada karar verme ile ilgili liberal demokraside görülen bazı sorunları ele alır. Bu sorunları ele almasındaki amaç, güçlü demokrasiyi ve güçlü demokratik yurttaşlığı daha iyi anlayabilmemiz sağlamak içindir. Barber'a göre, karar vermeye ilgili liberal demokraside dört temel sorun vardır: Kıyaslanamazlık ve sıralama, oligarşinin demir yarası, yoğunluk ve oy verme ve çoğulculuk ve yurttaşlığın parçalanması.

Kıyaslanamazlık ve sıralama sorunu karar vermenin salt seçim yapmaya indirgenmesi sonucu ortaya çıkan bir sorundur. Barber'a göre, burada en temelde geçişlilik paradoksu vardır (Barber, 1995: 254). Geçişlilik paradoksu karar vermeyi seçim yapmaya

indirgeyen bir soruna neden olmaktadır. Alternatiflerin belirleniş ve yapılan ya da yapılamayan kıyaslamaların kendisi bu durumu ortaya çıkarır. Ayrıca geçişlilik sorununa bağlı olarak fazla yükleme ve değişim değerlerinin belirlenmesi sorunları da vardır (Barber, 1995: 254). Kişisel çıkarların ve iyilerin belirlenmesi belli bir ölçüte göre yapılmadığı zaman geçişlilik sorunu kendini göstermektedir. Doğru bir sınıflandırma olmadan yapılan seçimlerden ortaklaşa oluşturulan bir kamusal görüş çıkması ve buradan da ortaklaşa bir siyasal yargıya ulaşılması oldukça güçtür. Barber'a göre, "[b]ir seçim istendiğinde, geçişlilik paradoksu çıkar karşımıza; bir açıklama istendiğinde ise paradokstan kurtaracak bilgiyi... elde edebiliriz" (Barber, 1995: 256). Asıl sorun, açıklamadan yoksun seçimler yapılmasıdır. Seçimlerimiz bir sınıflandırmaya ve açıklamaya bağlı olmadığı zaman geçişlilik paradoksu ortaya çıkmaktadır. Ancak doğru bir sınıflandırmaya ve açıklamaya bağlı olarak seçimler yaparsak yaptığımız seçimlerden sonra geçişlilik sorunu ortaya çıkmaz. Barber'a göre, güçlü demokratik tartışma süreci, seçimlerimizi paradokslardan ve mantıksal açmazlardan olabildiğince korumamızı ve tutarlı bir şekilde ortak dünyamızı etkileyecek seçimleri yapmamızı sağlar.

Karar verme konusuyla ilgili bir diğer sorun yurttaşlığı ve kamusalılığı parçalayan nispi temsil sorunudur. Demokratikleşme adına yurttaşları daha çok bölen ve elit-kitle arasındaki makası daha da açan bu yeni tarz siyaset anlayışı, Barber'a göre, yurttaşlığı, kamusal görüşü ve siyasal yargıyı daha da güçsüzleştirmiş ve zayıflatmıştır (Barber, 1995: 258). Güçlü demokrasi temel olarak, katılımı, sorumlu yurttaşlığı, ortak kamusal görüşü ve ortaklaşa oluşturulan siyasal yargıyı amaçladığından nispi temsil adı altında yapılan demokratikleşme çabalarına karşı klasik liberallerle birlikte eski tarz siyaset anlayışına daha yakın durur.

Karar vermeye ilgili bir diğer sorun da yoğunluk ve oy verme sorunudur. Bilindiği üzere her seçmenin bir tane oy hakkı vardır; ancak, her seçmen oy verirken siyasete ve siyasi sorunlara karşı aynı duyarlılıkta olamaz. Barber'a göre, yoğunluk ve oy verme sorunu, karar vermeyi seçime ve oy vermeye indirgeyen liberal demokrasi için önemli bir sorundur; güçlü demokrasi ise siyasal tartışma, kamusal görüş oluşturma ve siyasal yargı ortaya koyması bakımından bu sorundan daha az etkilenir (Barber, 1995: 258). Güçlü demokrasi ve güçlü demokratik yurttaşlık siyasete aktif olarak katılmayı ve siyasal sorunlara daha sorumlu bir şekilde yaklaşmayı amaçladığından bu durum ortaya çıkmaktadır. Barber'a göre, yurttaşların çoğunluk ve azınlık olarak ayrılmaları ve çıkar gruplarına ayrılarak parçalar halinde bölünmeleri demokrasi ve katılım bakımından kabul

edilebilir bir durum değildir; olması gereken, siyasal tartışma, kamusal görüş ve siyasal yargı yoluyla her yurttaşın yaşamaktan zevk alacağı tek bir ortak dünya oluşturabilmektir (Barber, 1995: 259). Güçlü demokrasinin hedeflediği bu ortak dünya birliktelik ve karşılıklılık yoluyla ortaya konabilir. Empati, sevgi, saygı, ortaklaşacılık ve aktif katılım güçlü demokrasinin temelinde olan ve her yurttaş için yaşanılabilir bir dünya kurmanın anahtarını oluşturan bileşenlerdir.

Karar verme konusunda karşılaşılan son sorun çoğulculuk ve yurttaşlığın parçalanması sorunudur. Burada temel olarak insanların, bölünmüş ve birbiriyle sürekli çatışan çıkarları sorunun kaynağıdır. Barber'a göre bireyler, çatışan çıkarları ve birçok parçaya bölünmüş ruhları olduğu için karar vermeleri gerektiğinde şizofrenik bir ruh hali içerisinde karar verirler; bunun sonucunda da ortaya çıkan kararlar çok parçaya bölünmüş bir yurttaşlar topluluğu meydana getirir (Barber, 1995: 259-260). Liberal demokrasi siyaseti insanlardan karar vermelerini ve oy kullanmalarını istediği vakit, insanlar, birçok toplumsal rol ve birçok çatışan çıkar arasında kalarak sağlıklı ve ortaklaşa kararlar veremez duruma gelirler. Barber'a göre, güçlü demokrasi ve güçlü demokratik yurttaşlık sayesinde bu durumun üstesinden gelinebilir. Ona göre güçlü demokrasi, güçlü bir yurttaşlık anlayışı ortaya koyarak çatışan çok sayıdaki çıkarları ve parçalara ayrılmış kimlikleri belli bir düzene sokmayı kendine amaç edinir; böylelikle ortak irade, karşılıklılık ve aracısız siyaset yapma durumu ortaya çıkar (Barber, 1995: 261). Karar verme güçlü demokrasi için çok önemlidir. Çatışan çıkarlarını ve toplumsal kişiliklerini belli bir düzene oturtan güçlü demokratik yurttaşlar demokrasinin ve siyaset yapmanın hakkını verirler. Onlar, aktif katılımları, yurttaş sorumlulukları ve siyasi meseleler üzerindeki duyarlılıkları ile karar vermeyi oy kullanmak olarak gören ve anlayan cılız liberal demokratik bireylerden ayrılırlar.

Karar verme ile ilgili ortaya çıkan bu sorunların temelinde bireysel çıkar ile ortak iyinin çatışması durumu vardır diyebiliriz. Nitekim liberal ve cumhuriyetçi anlayışlar bu konuda oldukça karşıt görüşler öne sürmüşlerdir. "Liberal demokrasilerin tüm siyasal mekanizmayı, ortak bir bakış açısından çok her türden bireysel ve kolektif çıkarın ifade edilebildiği yarışmacı düzeneğe indirgemiş olması, ortak iyinin özel iyilere feda edilmesi sonucunu doğurur" (Tunçel, 2010: 36). Bu feda edişin sonucunda Barber'ın ısrarla vurguladığı ortak bir gelecek oluşturmak yerine kısa vadeli kişisel çıkarların peşinden koşulduğu bir demokratik sistem ortaya çıkmış olur. Böylece liberal birey, karar verme konusunda ortak iyiyi geliştirici ve ortak geleceği kurgulayıcı bir seçim değil, kendi

isteklerini ve çıkarlarını öne çıkaran seçimler yapar. Elbette bu durum birey açısından sorunlu değildir. Zira liberal bakış açısından her birey kendi çıkarının ve iyisinin peşinden gitmek konusunda özgürdür. Zaten liberalizmi önemli ve değerli kılan da bireye bu temel noktadan yaklaşıyor oluşudur. Buna karşın “[c]umhuriyetçi gelenek, bireyleri birbirinden ve topluluktan farklılaştıran değil, ama diğer bireylerle paylaştıkları ve onları toplulukla bütünleştiren özellik ve bağlar üzerinde durmaktadır” (Üstel, 1999: 70). İşte bu özellik ve bağlar bireysel çıkarların üzerinde bir seçim yapılmasına ve topluluğun ortak geleceğini bütün bireylerin bir araya gelerek oluşturmasına olanak sağlar. Barber’ın ısrarla üzerinde durduğu bu durum en nihayetinde güçlü demokrasi sayesinde mümkün olabilir. Zira güçlü demokrasi, bireyi çoğunluk karşısında feda etmeden topluluğa dâhil edip ortaklaşacılığını arttırmayı hedefleyen bir siyasal sistemdir.

Böylelikle Barber, yurttaşlığa uzanan yolun sonuna gelmiş olur. Yolun sonunda ortak eylem vardır. Ortak eylem, tartışmayla şekillenen, kamusal görüşe dönüşen ve siyasal yargı olarak tamamlanan sürecin uygulamaya döküldüğü aşamasıdır. “Eğer ortak karar ortak tartışmanın sınanmasıysa, o zaman ortak eylem de ortak kararın sınanmasıdır. Ortak çalışma, birlikte öngörölmüş ve istenmiş olanı birlikte yapan bir cemaattir” (Barber, 1995: 261). Barber ortak eylemi, birlikte hareket etme, beraber çalışma, yapma-etme olarak anlar ve yurttaşlar arasındaki bağı güçlendiren ve yurttaşları ortak hareket eden bir cemaate dönüştüren güç olarak ele alır.

Bu güç, güçlü demokratik yurttaşlığı ve güçlü demokratik cemaati liberal demokrasiye karşı bir alternatif yapar. Barber’a göre, yurttaşlar tartışma yoluyla elde ettikleri ortak kararlarını ortak çalışma yoluyla ortak eyleme dönüştüremedikleri zaman yönetim karşısından salt müşteriden ibaret bir topluluk olarak kalırlar (Barber, 1995: 262). Buna göre, kendi kararlarını yine kendisi uygulayan bir yurttaşlar topluluğu ancak gerçek anlamda bir cemaat olabilir. Aksi takdirde zaman geçtikçe tartışma ve ortak karar alma gücünü de kaybeder ve yönetim karşısındaki değeri seçim zamanı verdiği tek bir oy kadar olur. Barber, ortak eylemi anlatırken imece konusuna değinir. Ona göre, imece fikri yurttaşların birlikteliklerini ve ortak çalışma yapmalarını destekleyici bir fikirdir ve aynı zamanda kendi kararlarını kendi uygulayan yurttaşlar cemaatinin ortaya çıkmasına yardım eden bir uygulamadır (Barber, 1995: 263). İmece bu bağlamda, toplumun her kesiminin katılımıyla yardımlaşarak ortak ve herkesin kullanabileceği bir şeyler yapmayı sağlayan birleştirici bir güçtür diyebiliriz.

Barber, bu noktada gelirin yeniden dağıtılması konusuna değinir. Ona göre, yönetimin yeniden dağıtım yapması yurttaşlar üzerinde ortak çalışmayı olumsuz yönde etkileyen bir etki bırakır; hâlbuki yurttaşlar ortak çalışma sayesinde yardımlaşmayı öğrenir ve alıp verme de daha çok haklılaştırılmış olur (Barber, 1995: 264). Böylece yurttaşlar ihtiyaçları doğrultusunda ortak hareket etme özelliği kazanarak yardımlaşmanın önemini kavrarlar. Yardımlaşan yurttaşlar daha sağlam bir cemaat oluştururlar ve birlikte hareket etmeyi daha kolaylıkla başarırlar.

Sonuç olarak, ortak eylem, yurttaşlığa katkısı ortak çalışma ve yardımlaşma olan bir durumdur. Ortak eylem sayesinde yurttaşlar, tartışma yoluyla elde ettikleri kararları uygulama imkânı bulurlar ve gerçek anlamda kendi ortak dünyalarını oluştururlar. Bu anlamda güçlü demokraside “[y]urttaşlar birbirlerine ne kanla ne de sözleşmeyle bağlı olan, ama ortak çelişkilere ortak çözümler üretme saikiyle ortak çıkarlarının ve katılımlarının bir araya getirdiği “komşu”lardır” (Üstel, 1999: 72). Bu bağlamdan hareketle, komşuluk bağları yoluyla ortak çalışma ve ortak eylemde bulunma imkânı bireyler arasında daha sıkı bir şekilde sağlanır ve böylelikle yurttaşlar kendi kararlarını kendileri alan ve uygulayan aktif yurttaşlara dönüşür.

Bu noktaya kadarki anlatılanları genel olarak özetlemek gerekirse, Barber, burada aklındaki güçlü demokratik yurttaşlık anlayışının temellerini atmıştır. Epistemolojiyi metafizik açmazdan kurtarıp kendi kendinin epistemolojisi olarak siyaset anlayışını dile getirmiştir. Epistemoloji olarak siyaseti güçlü demokrasi anlayışının merkezine koymuş ve kamusal görüş ve siyasal yargı yoluyla siyasal bilgiye genel bir çerçeve oluşturmuştur. Burada Barber’a göre, yurttaşlık ve katılım olarak siyasal epistemoloji kendi kendisinin epistemolojisidir ve bu siyaset anlayışında “...kamusal görüş ve kamusal çalışma” anahtar işlevi görür (Barber, 1995: 264). Barber, bu belirlemeden sonra “... güçlü demokratik siyasal sürecin üç temel aşamasını tartışarak ortak bilinç fikrini irdelemeye ...” çalışmıştır (Barber, 1995: 220). Bu amaç doğrultusunda yurttaşlığa uzanan yolu oluşturan ve birbirleriyle bağlantılı olarak birbirlerini tamamlayan tartışma, karar verme ve ortak eylem konularını ele almıştır.

Güçlü demokrasi için tartışma merkezi önemdedir ve tartışma sayesinde yurttaşlar birbirlerini keşfedip kendi değer ve çıkarlarını toplumsal değer ve çıkarlara göre dönüştürme imkânı bulurlar. Sonraki aşama olan karar verme aşaması ise güçlü demokratik tartışmanın sınındığı ve her yurttaşın katılımıyla ortaklaşa bir kararın verildiği aşamadır.

Güçlü demokratik karar verme, güçlü demokratik tartışmada ortaya çıkan ortak dünya tasarımının gerçekliğe dönüştürülmesidir. Son aşama olan güçlü demokratik ortak eylem de karar verilen gerçekliğin uygulanmasıdır. Yurttaşlar burada ortak çalışmalarını ve yardımlaşmaları yoluyla kendi ortak dünyalarını kurarlar. Hep birlikte yaşanabilecek tek bir ortak dünya. Böylelikle Barber, güçlü demokratik yurttaşlığın temellerini atmış ve yurttaşlığa giden yolu oluşturmuş olur. Demokrasinin gerçek yurttaşlara ve bu yurttaşların eylemliliğine dayanan etkin bir katılıma ihtiyacı vardır. Ancak bu şekilde liberal demokrasi anlayışına gerçek anlamda alternatif bir siyasal sistem geliştirilebilir.

3. 3. 2. Yurttaşlık Tasarımı ve Yurttaş Cemaati

Barber, yurttaşlığın temellerini attıktan ve yurttaşlığa giden yolu oluşturduktan sonra şimdi de güçlü demokratik yurttaşlık anlayışını etraflıca anlatmaya ve onu detaylandırmaya başlar. İlk iş olarak liberal demokrasi ile güçlü demokrasinin insan doğası anlayışlarını kıyaslar. Barber'a göre, liberal demokrasi "... insanın özünü, köklü bir biçimde bireysel ve yalnız, hedonist ve ihtiyatlı ve yalnızca kendisine düşman bir kıtlık dünyasında korunma ve özgürlük arayışının gerektirdiği ölçüde toplumsal ..." olan bir varlık olarak ele alır (Barber, 1995: 266). Bu bağlamda liberal demokrasi, insanı, kötü ve çıkarları peşinde koşan bir varlık olarak değerlendirir. Bu tarz varlıklar toplumsallığı özel çıkarlarını elde etmenin en kolay yolu olarak anlarlar. Topluma katılmak sadece çıkarlara hizmet ettiği ölçüde değer bulur. Nitekim liberalizm devletin doğuşunu da bu bağlamda ele alır.

"Devletin amacı, bireysel güvenlidir... Bu güvenlik doğal hukukla sağlanamaz. Çünkü adalet, hakkaniyet, tevazu, merhamet ve, özet olarak, bize ne yapılmasını istiyorsak başkalarına da onu yapmak gibi doğa yasaları, bunlara uyulmasını sağlayacak bir gücün korkusu olmaksızın, bizi taraf tutmaya, kibire, öç almaya ve benzer şeylere sürükleyen doğal duygularımıza aykırıdır" (Hobbes, 2013: 133).

Görülebileceği üzere liberal bireyin en başta gelen özel çıkarı kişisel güvenliğidir. Bu güvenliği sağlamanın yolu ise devlettir. Liberal birey doğal durumdaki özgürlüğünü kendi kötü doğasının yarattığı olumsuzluklar neticesinde kaybetmiş ve bir bakıma kendi kendini toplumsal olmaya zorlamıştır. Yine de bu durum liberalizm için araçsal önemi olan bir durumdan ibarettir. Sonuçta önemli olan bireydir ve onun hak ve özgürlükleridir. Devlet ve toplum bu bakımdan özel çıkarları elde etme ve geliştirme yolunda bir tür araçtır.

Ancak Barber'a göre, liberal demokrasinin bu insan anlayışı çeşitli çatışmaları ve gerilimleri ortaya çıkarmıştır. Barber, bu çatışma ve gerilimin sonuç olarak çıkarları peşinden koşan insan ve toplumsal yaşamın içinde yurttaş olarak yer alan insan arasındaki makası daha açtığını öne sürer (Barber, 1995: 266). Buna göre, insanlar, çıkarları ve yurttaşlıkları arasında kaldıkları için kendi içlerinde ve birbirleriyle çatışma içinde olurlar. Sonuç olarak da çıkarları ve istekleri peşinden koşan bencil bireyler ortaya çıkar ve siyasi konulara ilgisizlik artmış olur. Bu noktada Barber, liberal demokrasinin insan anlayışına karşılık güçlü demokratik yurttaşlığı alternatif olarak öne sürer.

“Güçlü demokratik teori, dünyadaki insanların toplumsal doğasını ve insanla yönetiminin diyalektik olarak birbirine bağımlılığını öne sürer. Sonuç olarak, insanın karşılıklı dönüşüm yoluyla kendini gerçekleştirmesini demokratik sürecin merkezine yerleştirir (Barber, 1995: 267).

Bu anlayış insan doğası ile yönetiminin birbiriyle bağlantılı ve karşılıklı bir bağımlılığın olduğunu savunur. Bu bağlamda insanlar ve yönetimler birbirlerini tamamlayıcı unsurlardır ve sadece birinin olması demek tam anlamıyla bir yurttaşlığın olamayacağı anlamına gelmektedir. Bu düşünce, insanın toplumsal oluşuna yapılan bir vurgudur. İnsanın doğası gereği toplumsal oluşu düşüncesi antik çağa kadar geri giden bir düşüncedir. Örneğin Platon, toplumun ortaya çıkışını insanın kendi kendine yeter olmayışına ve bununla bağlantılı olarak başka insanların varlığına gereksinim duymasına bağlar (Platon, 2016: 54-55). Tek başına olmak ve bu şekilde yaşamını devam ettirebilmek bir insan pek mümkün görünmez. Benzer biçimde Aristoteles de insanın toplumsal bir doğası olduğuna işaret eder. Ona göre, doğal olarak var olan bir şeydir ve insan da doğal olarak siyasal ya da toplumsal bir varlıktır (Aristoteles, 2014: 12). Bu bakımdan bir insan toplumdan ayrı bir şekilde tek başına yaşayamaz; ama eğer böyle bir durum gerçekten varsa, bu, o insanın ya hayvandan da aşağı düzeyde çok kötü bir varlık ya da tanrısal bir varlık olduğunu gösterir.

Bununla birlikte Barber, toplumsal olan insanın önsel kabullerden, mutlak gerçekliklerden ve bağımsız temellerden uzak olduğunu düşündüğü için insanın gelişen, değişen ve sabit bir doğası olmayan evrimleşen bir varlık olduğunu da dile getirir (Barber, 1995: 268). Bağımsız temellerin olmayışı ve evrimsel bir gelişme ve ilerlemenin oluşu insanın doğasını toplumsal yapar. İnsan toplumsaldır, sabit ve verili bir doğası yoktur

onun. Böyle olduğu için de siyasi konularda özellikle katılım ve sorumluluk alma kapasitesi liberal demokratik bireyin kapasitesinde daha fazla olmuş olur.

Bu söylenenlerle birlikte Barber'ın güçlü demokratik yurttaşlık anlayışının dayandığı insan doğası şekillenmiş olur. Ona göre, insanın doğasının toplumsal olması demek, insanların, yurttaşlık ile kölelik arasında bir tercih yapmaları demek olacaktır (Barber, 1995: 268). Nitekim esas mesele tam olarak budur. Yönetimden başlayarak en aşağılara kadar bütün insanlar kendilerine yurttaşlığı mı yoksa köleliği mi reva görecekler? Gerçek anlamda birer yurttaş olup kendi kendilerini yönetebilecekler mi? Barber'a göre, “[y]urttaşlık ve cemaat, tek bir siyasal gerçekliğin iki yüzüdür. İnsanlar, ancak ortak bir bilinç şekillendirerek yetersizliklerinin üstesinden gelebilirler ve bağımlılıklarını meşrulaştırabilirler” (Barber, 1995: 269). Önceki anlattıklarımızda Barber'ın, tartışma, karar verme ve ortak eylem konularını insanlar arasında bir ortak bilinç fikrini oluşturabilmek için ele aldığımızı asıl amacının ortak bilinç fikrini irdelemek olduğunu söylemiştik. Bu bağlamda irdelenen bu ortak bilinç fikrinin yurttaşlık için ne denli önem arz ettiği daha iyi anlaşılacaktır. Ortak bilinç olmadan insanlar, hakiki yurttaşlar olmak yerine bencil ve çıkarları peşinden koşan bireylere dönüşürler. Sonuç olarak, ortak bilinç sayesinde yurttaşlık ve yurttaş cemaati kendini gerçekleştirebilir diyebiliriz.

Barber, insan doğası fikrini dile getirdikten sonra güçlü demokratik yurttaşlık anlayışını etraflıca açıklamaya geçer. Bunu yaparken de liberal demokrasi ve birlikçi demokrasi ile güçlü demokrasiyi kıyaslar. Barber'a göre, insanın özü toplumsallığı ise yurttaşlık, sıradan toplumsal bir rol değil, bütün toplumsal rollerin üzerinde olan bir şeydir (Barber, 1995: 270). Bu bağlamda yurttaşlık, bireyselliğin ve kişisel çıkarların üzerinde olan ve bütün her şeyin kendisi sayesinde birbirine bağlandığı temel bir bağdır. Ortaklaşıcılık ve karşılıklılıkla birlikte meydana gelen ve yurttaşların birbirlerini komşular olarak gördükleri bir yakınlıktır. Barber, üç temel başlık altında güçlü demokratik yurttaşlığı, liberal demokrasinin ve birlikçi demokrasinin yurttaşlık anlayışlarıyla kıyaslayarak açıklar. Bu başlıklar şunlardır: yurttaşlığın temelleri, yurttaşlık bağının karakteri ve niteliği ve yurttaşlığın sınırları.

Barber, ilk olarak yurttaşlığın dayandığı temelleri ele alarak işe başlar. Bilindiği üzere her demokrasi yurttaşlık anlayışını belli bir temele oturtur. Barber'a göre, temsili, birlikçi ve güçlü demokrasi temelde toprağa dayalı bir yurttaşlık anlayışı oluşturur (Barber, 1995: 271). Farklılaştıkları nokta ise her birinin kendi yurttaşlık anlayışının özelliği içinde

ikinci ve rakiplerinden ayırt edilmesini sağlayan bir temelinin olmasıdır. Barber'a göre, temsili demokraside yurttaşları birbirlerine bağlayan temel anlayış sözleşmedir buna karşın birlikçi demokraside yurttaşları birbirlerine bağlayan temel anlayış kan kardeşliğidir (Barber, 1995: 272). Sözleşme ve kan kardeşliği burada temsili demokrasi ve birlikçi demokrasi için ayırt edici özelliklerdir. Buna göre, liberal demokrasi kendisine toprağın yanında sözleşmeyi ikinci bir temel olarak alır (Barber, 1995: 271). Bireylerin karşılıklı anlaşmaları ve yasal kişiler olarak taraf oldukları bir sözleşme toprakla birlikte liberal demokratik yurttaşlığın dayandığı ayırt edici bir temeldir. Bu yaklaşıma göre “[y]urttaş olmak, toplumsal sözleşmede taraf, dolayısıyla da hukuksal kişi olmak anlamını taşımaktadır” (Üstel, 1999: 72). Buna göre, liberal demokratik yurttaşlar somut birer siyasal varlık olmaktan çok soyut yasal varlıklardır. Yurttaşlar aktif bir siyasal hayattan uzak ve siyasete karşı ilgisizdirler.

Birlikçi demokraside ise ulusal milliyetçilik bağlamında ele alınan bir yurttaşlık anlayışı vardır. Birlikçi demokrasi yurttaşlık anlayışını “kan” fikrine dayandırır ve yurttaşlığın ölçütü kan bağıyla birbirlerine bağlanan kan kardeşliğine bağlanır (Barber, 1995: 271). Yurttaşlar kan bağıyla birbirlerine bağlıdır ve birbirlerini kan kardeşi olarak görürler. Birlikçi demokraside yurttaşlar “... genetik olmaktan çok genetik bir konsensüsle birleşmiş[lerdir]” (Üstel, 1999: 72). Doğal olarak bir araya gelmiş olan bu insanlar aynı kanı taşıyan ve aynı özelliklere sahip olan kardeşler topluluğudur. Bu bakımdan birlikçi demokrasi, yurttaşlığı katı bir şekilde ele alarak her bakımdan birliği ve tek tipliği öne çıkarır.

Bu noktadan sonra Barber, güçlü demokratik yurttaşlık anlayışının dayandığı temeli anlatır. Barber'a göre, güçlü demokraside yurttaşları birbirlerine bağlayan temel anlayış ortak katılımcı eylemliliktir (Barber, 1995: 272). Barber, güçlü demokrasisinde “... bizzat demokratik süreci yurttaşlık tanımının merkezine yerleştirir. Bu bakış açısına göre gönüllü irade, siyasetin etkin ve sürekli bir işlevidir” (Barber, 1995: 273). Güçlü demokratik yurttaşlık ayırt edici temel olarak süreç siyasetini benimser ve demokratik süreci kendisine temel yapar. Barber'a göre güçlü demokratik yurttaşlar, sözleşme ve kandan ziyade siyasal sürece katılımları ve eylemlilikleri ile birbirlerine bağlıdırlar (Barber, 1995: 273). Ortak eylem ve aktif katılım güçlü demokratik yurttaşları diğer alternatiflere göre oldukça farklı bir yere koyar: “Yurttaşlar birbirlerine ne kanla ne de sözleşmeyle bağlı olan, ama ortak çelişiklere ortak çözümler üretme saikiyle ortak çıkarlarının ve katılımlarının bir araya getirdiği “komşu”lardır” (Üstel, 1999: 72). Onlar birbirlerine gönüllü komşuluk bağlarıyla

bağlanan, ortak hareket eden ve siyasal sorunları ortaklaşa çözüme kavuşturmaya hevesli yurttaşlardır. Bu bakımdan liberal ve birlikçi demokrasilerin yurttaşlık anlayışlarından önemli ölçüde ayrılıp farklılaşır.

Sonuç olarak, sözleşmeyle birbirlerine bağlanan bireyler bir anlaşmanın tarafları olmaları hasebiyle aralarındaki ilişki çıkara dayalı bir ilişkidir ve bu sebeple bu bireylere gerçek yurttaşlar demek yerine şirket ortakları demek daha makuldür. Birbirlerine kan kardeşliğiyle bağlı olan bireyler ise yurttaştan çok ulusal milliyetçilerdir ve bu anlayış, kendilerinden olmayanı aralarına almama ve bireyi genel iradeye feda etme eğilimiyle karşımıza çıkar. Güçlü demokraside bireyleri birbirlerine bağlayan temel anlayış eylemlilik esasına dayalı olup ortak katılım, ortak çalışma ve ortak çözüm arama anlayışıdır. Böylelikle Barber, üç demokrasi türünün de yurttaşlık anlayışlarının dayandığı temelleri ortaya koymuş olur. Her üç demokrasi türü de toprağa dayanmakla birlikte ayırt edici temel olarak, sözleşme, kan ve ortak eylem temellerine dayanırlar.

Barber, yurttaşlığın temellerini ele aldıktan sonra şimdi de üç demokrasi türünün yurttaşlık anlayışlarındaki yurttaşlık bağının karakterini ve niteliğini ele alır. Sözü edilen üç demokrasi türü yurttaşlık bağının karakteri ve niteliği konusunda ciddi bir biçimde birbirlerinden farklılaşırlar. Yurttaşlık bağının karakteri ve niteliği temsili demokraside dikey, birlikçi demokraside ise yataydır (Barber, 1995: 272). Bu dikey ve yatay tarzda belirlenmiş olan yurttaşlık bağları belli düzeylere dayanır ve bu düzeyler genelde yurttaştan hükümete ve yurttaştan yurttaşına şeklinde ortaya çıkar. Buna karşılık güçlü demokraside yurttaşlık bağının karakteri ve niteliği diyalektik tarzdadır (Barber, 1995: 272). Bu diyalektik tarzda düzeyler kaybolur ve dairesel bir hareketlilik vardır.

Öyleyse şimdi liberal temsili demokraside, birlikçi demokraside ve güçlü demokraside yurttaşlık bağının karakteri ve niteliğine daha yakından bakalım. “Birleşik Devletler gibi temsili demokrasilerde, yurttaşlar kendilerini yasal kişiler olarak ve egemen bir sözleşmenin özerk tarafları olarak tanımlar” (Barber, 1995: 273). Bu tür demokrasilerde yurttaşlık, kimlik olarak bireyleri birbirlerine bağlayan bir bağ olarak ele alınmaz. Bireyler yalnızca hükümete bağlıdır ve bu bağlılık da sözleşmeye taraf olmaktan ileri gelen bir şeydir. Barber’a göre, liberal temsili demokraside yurttaşlık duygusundan bahsedilemez ve kabul edilen tek yurttaşlık erdemi karşılıklı hesap vermedir (Barber, 1995: 273-274). Yönetim ve yurttaş topluluğu büyük yolsuzluklar ve skandallar olduğu zaman birbirlerine hesap verirler. Karşılıklı denetim bu kadardır. Bireyler kendi siyasi iradelerini temsilcilere

havale ederek kendi özel çıkar ve isteklerinin peşinden durmaksızın koşarlar. Sivil yükümlülüklerin ihmal edildiği bir anlayıştır bu: “Bir bireyin davranışından dolayı topluma karşı sorumlu olabileceği kısmı, o davranışın başkasını ilgilendiren kısmıdır. Kendisini ilgilendiren kısmında özgür olması onun için mutlak bir haktır” (Mill, 2003: 47). Liberal demokratik yurttaşlık, bireyi özgürlükle ve haklarla olabildiğince donatmaktadır. Ancak bir o kadar da sivil yükümlülükler ve toplumsallık bağlamından uzaklaştırmakta ya da bu değerleri ihmal etmektedir. Barber’a göre böyle anlaşılan bir yurttaşlık, toplum içindeki herhangi bir rolden ibaret kalır ve yurttaşlık rolünün ya da kimliğinin hiçbir ehemmiyeti kalmaz (Barber, 1995: 274). Yurttaşlığın zayıf olması ve bir kimlik olarak hiçbir ehemmiyetinin kalmaması yurttaşları yönetim karşısında çıkar hesapları yapan ve kişisel istekleri doğrultusunda hareket birer müşteri konumuna düşürür. Nitekim Regis Debray “Cumhuriyetçi misiniz, Demokrat mı?” adlı makalesinde liberal demokrasinin özel alana sıkıştırdığı yurttaşlık anlayışını eleştirir. “Sokaklarda gitgide daha az yurttaş, buna karşılık evlerde gitgide daha fazla bireyler gerektiren liberal ülke modeli, bir ilkeler değil, açgözlülükler topluluğunu hedeflemektedir” (Debray: 14). Bu, toplumsallıktan kopuk ve kamusal ya da siyasal hiçbir sorumluluk üstlenmeyen bir yurttaşlık anlayışıdır. Bunun sonucunda da siyasete ve siyasal olaylara ilgisiz bir topluluk ortaya çıkar.

Barber, liberal temsili demokrasiden sonra birlikçi demokrasideki yurttaşlık bağının karakteri ve niteliğine bakar. Barber’a göre, birlikçi demokraside “... yurttaşlar birbirine, en azından metaforik olarak, “kan bağları” olan güçlü “kişisel” bağlarla bağlandıkları için yurttaşlıklarını kendi benzeri yurttaşlarıyla olan ilişkilerinin bir işlevi olarak anlarlar” (Barber, 1995: 275). Bu tarz bir yurttaşlık bağı kardeşliğe ve ulus milliyetçiliğine dayanan bir karakter sergiler. Öyle ki birlikçi demokraside yurttaş olarak kabul edilmek için en önemli ve birinci şart egemen ulusun milliyetine dâhil olmaktır. “Millete dâhil olanlar yurttaşlık ve onun getirdiği eşit haklardan (oy verme gibi) faydalanırken, milletten dışlananlar yurttaşlığın ayrıcalıklarından mahrum bırakılmışlardır” (Kartal, 2010: 36). Bu bakımdan millete dâhil olarak onun bir parçası olmak yurttaş olmak ve belli yurttaşlık haklarından faydalanabilmek demektir.

Birlikçi demokraside yurttaşlar birbirlerinin kardeşidir ve hiç kimse özerk olarak kendi özel istek ve çıkarlarının peşinden gitmez. Barber’a göre, birlikçi demokrasi, yurttaşlık erdemi olarak kardeşlik idealini benimser ve bu ideal, siyasal tarz olarak itaatkârlığı ve feragat etmeyi gerekli kılan bir idealdir (Barber, 1995: 275). Kardeşler arasında ayırım yoktur, kardeşler birbirlerine karşılıklı saygı ve sevgi hisleri beslerler ve

kitle toplumu içinde bu durum korkuya neden olur. Korku, kardeşleri birbirlerine daha yakın ve bağlı yapan bir şey olur. Barber, yurttaşlık rolünün birlikçi demokrasi anlayışında her şeyden üstte olduğunu ve diğer rollerin ona göre daha önemsiz olduğunu belirtir (Barber, 1995: 276). Toplumsal her rol yurttaşlık rolü karşısında önemsizdir ve aldıkları değer yurttaşlık rolüne katkıları nispetinde olur. Böyle olduğu zaman da Barber'a göre, birlikçi totalizm, bireyi kitle içinde yok eder ve özerklik diye bir şey kalmaz (Barber, 1995: 276). Toplumsal ve siyasal baskı altındaki birey özerkliğini kaybederek adeta genel irade uğruna feda edilir. Bu durumda liberal demokrasinin kayıtsız yurttaşı ile birlikçi demokrasinin aşırı siyasal yurttaşı arasında bir üçüncü alternatif gündeme gelir. Bu alternatif Barber'ın güçlü demokratik yurttaşdır.

Güçlü demokrasinin yurttaşlık anlayışı üçüncü bir alternatif olarak liberal demokratik yurttaşlık anlayışı ile birlikçi yurttaşlık anlayışı arasında bir yerde konumlanır. Ancak bu güçlü demokratik yurttaşlığın, liberal demokrasi ile birlikçi demokrasiyi uzlaştırma amacı güttüğü şeklinde yorumlanmamalıdır. Barber'a göre, "... yurttaşlık, ortaklıkları coğrafi yakınlıktan ziyade genişleyen bilinçten doğan, komşu haline gelmiş yabancılar arasındaki dinamik bir ilişkidir" (Barber, 1995: 276). Bu dinamik ilişki yurttaşlarla yönetim arasındaki geçişleri diyalektik bir tarza dönüştürür. Güçlü demokratik yurttaşlar, tartışmaya, karar almaya ve eyleme ortak bir şekilde katıldıkları için yönetimle aralarındaki ilişki diyalektik bir tarzda kendini göstermektedir. Burada "eylemlilik ve dayanışma" ön plana çıkar ve yurttaşların sahip olduğu erdem "nezaketin kendisidir" (Barber, 1995: 277). Güçlü demokratik yurttaşlar birbirlerine karşı nezaketli bir şekilde eylemliliği ve dayanışmayı ön plana çıkaran yurttaşlardır. Barber'a göre, güçlü demokratik yurttaşlar, birbirlerine ortak bilinç ve ortak eylem bağlarıyla bağlıdırlar (Barber, 1995: 276-277). Bu bağlar sayesinde yurttaşlar birbirleriyle daha ilgili ve daha yakın olmaktadır. Bu ortaklaşacılık güçlü demokratik yurttaşları düşünsel anlamda komşular haline getirmektedir.

Ayrıca Barber'a göre, bu diyalektik tarz ve ortaklaşacılık, güçlü demokratik yurttaşlarda "... karşılıklı eşduyumu ve saygıyı artırır" (Barber, 1995: 277). Yurttaşlar arasında eşduyuma dayalı bir ilişki ve karşılıklı birbirlerine duydukları saygı onları her konuda daha anlayışlı ve ortak bir dünya kurarken daha yapıcı olmaya sevk eder. Burada güçlü demokratik yurttaşların yurttaşlık erdemi de ortaya çıkmış olur. Karşılıklı eşduyumu ve saygı, nezaketi yurttaş erdemi olarak öne çıkartır (Barber, 1995: 277). Kardeşlik ve hesap verme erdemlerinin yanında nezaket erdemi, daha yapıcı, daha anlayışlı ve

yurttaşları birbirlerine daha yakınlaştırıcı bir etki yapar. Bu etkiyle birlikte yurttaşlar birlikte yaşayacakları tek ortak dünyayı her yönden yaşanılabilir bir dünya olarak kurarlar. Böylelikle her yurttaş karşısındakine nezaketle yaklaşarak ortak eylemlilik, ortak çalışma ve ortak çözüm konusunda kendi bireysel çıkarlarına dayanmadan ortak bilinçle hareket eder.

Güçlü demokratik yurttaşlığın karakteri ve niteliği ele alınırken yurttaşlık rolü de burada önem kazanır. Barber, yurttaşlık rolü için “[e]şitleri arasında birincidir [ve]... başta gelen ahlaki kimliktir” der (Barber, 1995: 277). Bu bağlamda güçlü demokratik yurttaşlık rolü liberal demokraside olduğu gibi sıradan ve diğer rollerden hiçbir farkı olmayan veya birlikçi demokraside olduğu gibi bireye hareket alanı tanımayan aşırı kapsayıcı bir rol değildir. “Yurttaşlık bireyin üstleneceği en yüce ve mükemmel kimlik değil, ama en mükemmel “ahlaki” kimliktir” (Üstel, 1999: 72). Bu kavrayışa göre, güçlü demokratik yurttaşlık rolü, her şeyi dışlayan ve her şeyi kapsayan bir rol değildir. Daha ziyade her yurttaşın, ortak gelecek tasarımı oluşturulabilmesi için sahip olması gerekli olan bir roldür. Bu yurttaşlık rolü içinde birey ve yurttaş ayrı anlamlarda değil, tek bir anlamda kullanılır.

Böylece Barber, üç demokrasi türünün de yurttaşlık bağlarının karakterini ve niteliğini ele alıp değerlendirmiş olur. Barber, bu noktadan sonra üç demokrasi türünün yurttaşlık anlayışlarının sınırlarını belirlemeye çalışır.

Barber, güçlü demokratik yurttaşlık anlayışını açıklarken son olarak yurttaşlığın sınırlarını ele alır. Yurttaşlığın sınırları konusu yurttaşlığın temelleri konusunda olduğu gibi yine ortak bir temele dayanan ama ayırt edici özellikleri bağlamında farklılaşan bir konudur. Barber’a göre, modern demokrasilerde evrensellik yurttaşlığın sınırlarını belirlemede ortak temeldir (Barber, 1995: 278). Evrensellik iddiası, modern demokrasi biçimlerinin, yurttaşlığın sınırlarını belirlerken ortak olarak kabul ettikleri bir hareket noktasıdır. Ancak bu sınırları çizerken ve yurttaşlara yurttaşlıklarını verirken farklı yaklaşımlar benimserler. Barber’a göre evrensellik ilkesinden hareketle yurttaşlığın sınırları belirlenirken “hudutların nereye çizileceğinden ziyade nasıl çizileceğini” belirlemek daha elzemdir (Barber, 1995: 279). Bu bağlamda yurttaşlığın sınırlarının nasıl çizileceği belirlenirken temsili, birlikçi ve güçlü demokrasiler arasındaki farklılıklar daha da belirgin hale gelir.

Temsili demokrasi sözleşme fikrine bağlı olarak bir yurttaşlık sınırı çizer ve yurttaş olmayı sözleşmeye taraf olmaya bağlar, birlikçi demokrasi kan fikrine bağlı olarak bir

yurttaşlık sınırı çizer ve yurttaş olmayı kimliğe bağlar, güçlü demokrasi ise eylemlilik fikrine bağlı olarak bir yurttaşlık sınırı çizer ve yurttaş olmayı bireyin kamusal eylemliliğine bağlar (Barber, 1995: 280). Sözleşme ve kimlikle belirlenen sınırlar ve yurttaş olma durumu dışlayıcı ve evrensellik iddiasını sınırlayan yaklaşımlardır. Ayrıca bu, yurttaşların dinamikliğini ve siyasal ilgilerini de etkileyen bir durumdur. Barber'a göre, temsili demokraside "... sözleşmeye taraf sayılanlar, deyim yerindeyse, performansa bakmadan devamlı ve dokunulmaz bir yurttaşlık için kesin garantiler alırlar" (Barber, 1995: 280). Yurttaşlık için yapılan sözleşmenin tarafı olmak yeterlidir. Sonraki süreçte yurttaşların siyasal ilgileri ve dinamiklikleri pek bir önem arz etmez. "Bundan dolayı liberal demokrasi başarılı bir biçimde gelişen kapitalist piyasa toplumlarının özgün bir ürünüdür" (Macpherson, 1984: 49). Nitekim sözleşme vurgusu ve kişisel çıkarı maksimize etme prensibi dolayısıyla liberal demokrasi gerçek manasıyla yurttaşlığın olmadığı bir siyasal yönetim biçimidir. Bu sistemde, katılımcı, aktif ve etkin yurttaşlar yerine bir sözleşmeye taraf olması hasebiyle yurttaş olarak kabul gören rekabetçi bireyler vardır.

Bu konuda liberal temsili demokrasi ile benzerlik taşıyan birlikçi demokrasi de yurttaşlığı geri alınamaz bir şekilde performansa bakmadan garanti altına almıştır. Benzer şekilde "... birlikçi demokrasi, uygun kimliği olanlara kesin ve geri alınamaz bir yurttaşlığı da garanti eder" (Barber, 1995: 280). Yurttaş olmayı kabul edilen kimliğe bağlayan birlikçi demokrasi de yurttaşlık performansına bakmadan yurttaşlık garantisi vermiş olur. Birlikçi demokrasinin bu tutumu ulus ile yurttaşlığın birbirlerine bağlanması sonucu ortaya çıkmış bir durum olarak karşımıza çıkar. "Egemenlik ulusundur" ilkesinden yola çıkılarak "... yalnızca ulusal topluluğun üyeleri, bu egemenliğin "emanetçileri" sıfatıyla siyasal yurttaşlığa hak kazanırken, yurttaşlar ve yabancılar arasındaki ayrımın açık bir biçimde ortaya çıkması sağlandı" (Üstel, 1999: 81). Bu durumla birlikte aynı ulustan olanlar geri alınamaz bir yurttaşlığa sahip olurken azınlıkta kalan gruplar ise genellikle ya asimile edilerek sisteme dâhil edildi ya da tehdit olara ele alındıkları için sürekli baskı altında tutuldu. Sonuç olarak, her iki demokrasi biçimi de belli grupları ve sınıfları yurttaş olarak kabul eder ve bunun bir yansıması olarak dışlayıcı bir yaklaşım sergilerler. Ayrıca yurttaşlık performansına dikkat edilmediği için zamanla ilgisiz ve kayıtsız yurttaşların ortaya çıkmasına neden olurlar.

Güçlü demokrasi, temsili ve birlikçi demokrasilerin yurttaşlık sınırlarına ve yurttaş olma anlayışlarına karşı çıkar. Eylemliliği temel alan güçlü demokrasi belli bir grup ya da sınıfa geri alınamaz yurttaşlık vermeye razı değildir. "Yurttaşlığın eylemlilik alanının

kendisi, bir sürekli demokratik tartışma ve gözden geçirme konusu olur ve böylesi tartışmaya katılım ise bir giriş belgesi niteliği kazanır” (Barber, 1995: 281). Bu bağlamda, eylemlilik, tartışmaya katılma ve özel çıkarları gözden geçirerek dönüştürme güçlü demokratik yurttaşlığın katılım şartlarıdır. Bu şartları sağlayan kim olursa olsun kendine güçlü demokratik yurttaş cemaatinde yer bulur. Barber, eylemliliği güç olarak yorumlar ve herkesin yurttaşlığını istemeyen kişilerin savlarını bu doğrultuda gerekçelendirmeleri gerektiğini dile getirir (Barber, 1995: 281). Herkesin yurttaşlığını istemeyenler, eylemlilik, tartışmaya katılım ve özel çıkarları dönüştürme şartlarına göre bu isteklerini gerekçelendirmedikleri sürece bu savları geçerli bir sav olmayacaktır. Barber’a göre, bir özerk bireyin kendi eyleminin sonucu olarak etkin katılım sağlayamadığı zaman bu etkin katılımı sağlayana dek geçici olarak yurttaşlığını kaybedeceği bir yurttaşlık hakkı vardır (Barber, 1995: 281). Bu yurttaşlık hakkı siyasal ve yönetim tarafından belirlenen bir haktır. Böyle bir hak olduğu için de güçlü demokrasiyi bağımsız temellere bağlıyor olmaz. Önemli olan etkin katılım sağlayabilmektir. Etkin katılımın sağlanamadığı her durum yurttaşlığı geçici olarak askıya almayı gerektirir.

Yapılan bu tartışma aslında yurttaşlıkla ilgili olarak neye daha çok önem verileceğiyle ilgili bir tartışmadır. Bu bağlamda Barber, “... yurttaşlıkla ilgili eylemliliğe daha büyük bir önem vermemizi önerir” (Barber, 1995: 282). Eylemliliğe verilen önem yurttaşları daha dinamik ve siyasal sorunlara karşı daha duyarlı yapacak bir ölçüttür. Sorumlu olmayan, özel çıkarları peşinde koşan ve cemaat içinde hiçbir hareket noktası kalmamış bir birey bu ölçüte göre asla gerçek anlamda bir yurttaş olamayacaktır. Burada önemli olan bir sözleşmeye taraf olmak yahut milli bir kimliğe sahip olmak değil, kayıtsızlıktan, duyarsızlıktan ve ilgisizlikten bağımsık bir yurttaş eylemliliği ortaya koyabilmektir. Zira ancak bu şekilde gerçek manasıyla yurttaş olunabilir. Yurttaş eylemliliği Barber’a göre, “... güçlü demokrasinin sözlüğünde tüm toplumsal eylemliliklerden önce gelir [ve] kamusal olduğu için, tüm özel eylemlilik biçimlerini düzenler ve onlara yol gösterir” (Barber, 1995: 283). Bu anlayış, güçlü demokrasiyi rakiplerinden ayıran temel noktadır. Zira temsili demokraside bireyler iradelerini temsilcilere havale ederek kamusal eylemliliği özel eylemliliğe tercih etmiş olurlar. Birlikçi demokraside ise bireyler aşırı kamusal sonuca özel hayatlarında adeta eylemsiz duruma gelmişlerdir. Güçlü demokrasi ise her ikisinin de hatalarından kaçınarak özel eylemlilikleri daha uygun bir şekilde yaşayabilecekleri bir kamusal eylemlilik içerisinde ele almıştır.

Bu anlatılanlara göre, güçlü demokratik yurttaşlığın sınırı açıkça eylemlilikte ortaya çıkar. Yurttaşlar, kendilerini ilgilendiren her konuda kamusal tartışma yoluyla kendi özel çıkarlarını gözden geçirip değişime ve dönüşüme tabi tutarak siyasal sürece dâhil olurlar. Böylelikle bütün yurttaşlar kendi ortak geleceklerini kurma noktasında birleşebilirler. Bu da güçlü demokrasi açısından yurttaşlığın sınırının kamusal eylemle belirlendiği sonucunu vermektedir. Bu eylemlilik sayesinde ki yurttaşlar siyasal ve hukuki anlamda tam katılım sağlar ve gerçekten kendi kendilerini yönetmiş olurlar. Nitekim "... yurttaş tartışarak siyasa ve yasaların oluşumuna katkıda bulunmalı ve kararlar alarak yasaları uygulamalıdır" (Heater, 2007: 33). Böylece liberal temsili demokrasiden ve birlikçi demokrasiden farklı olarak güçlü demokratik yurttaşlar, kendilerini ilgilendiren konularda eyleyen bireyler olarak tam katılım sağlayarak kendi yaşayacakları dünyayı ortaklaşa şekillendirmiş olurlar. Sonuç olarak, Barber'ın burada yurttaş eylemliliğine yaptığı vurgu özellikle temsili liberal demokrasiye karşı "... her bireyin kendi çıkarını aşip paylaşılan sorunlarla ilgilenmelerine olanak veren ve yurttaşların ortak eylemlerini ön plana çıkaran bir siyaset ..." anlayışının hem bireyler hem de toplumlar düzeyinde daha gerçekçi ve insani olduğunu göstermektedir (Tunçel, 2010: 73).

Barber, konuyla ilgili son olarak yerel ve evrensel bu noktada nasıl ele alacağımız konusuna değinir. Ona göre, komşuluk ve millilik değerlendirilirken "[i]deal çözüm, merkezi yönetimin gücünün bir kısmını yerel düzeye indirirken, yerel siyasal işleyişin bire birliğini ve yoğunluğunu daha yüksek birlik düzeyine çıkarmaktır" (Barber, 1995: 283). Buna göre, burada amaçlanan şey yerel düzeyde daha net ve açık seçik bir kamusal alan ortaya koyma çabasıdır. Nitekim oldukça geniş ama net olmayan bir kamusal alan yurttaş eylemliliğini kötü yönde etkileyebilir. Zamanla duyarsız ve ilgisiz yurttaşların ortaya çıkmasına sebebiyet verebilir. Bu olasılık da güçlü demokrasinin isteyebileceği bir şey değildir.

Barber, liberal ve birlikçi demokrasilerin yurttaşlık anlayışlarını ve kendi güçlü demokratik yurttaşlık anlayışını karşılaştırmalı olarak ele aldıktan sonra şimdi bu yurttaşlık anlayışlarının diğer yüzü olan cemaat kavramını ele alır. Barber buradaki amacının, bir tipoloji oluşturmak olmadığını ve yurttaşlığın diğer yüzü olan cemaat kavramını açıklamaya çalışmak olduğunu belirtir (Barber, 1995: 285). Üç demokrasi türünün de yurttaşlık anlayışından çıkan bir yurttaş cemaati anlayışı vardır. Üç demokrasi türünün de cemaat kavramını ele alışları farklılık arz eder ve güçlü demokratik cemaat, liberal ve birlikçi cemaatler arasında üçüncü bir alternatif olarak karşımıza çıkar. Barber'a göre,

temsili demokrasi ve birlikçi demokrasi anlayışları, gerçek anlamda demokratik bir cemaat fikri ortaya koyamazlar. Nitekim temsili demokrasinin demokratik cemaatten anladığı, bir sözleşmeyle bir araya gelmiş alıcı-satıcı anlayışı ya da şirket hissedarlığı anlayışıdır; birlikçi demokrasi ise hegemonik bir cemaat olarak özerklikten ve eşitlikten yoksun bir cemaat anlayışıdır (Barber, 1995: 286). Bu her iki demokrasi anlayışı da yeterli ve tatmin edici bir demokratik cemaat fikri oluşturamazlar. Zira her iki anlayış da yurttaş eylemliliğini göz ardı ederek siyasal katılımı oy vermeye indirgemekte ve bireyleri ya birbirlerinden ayırarak toplumsallığı yok etmekte ya da bireyleri birbirlerine çok fazla benzeterek özerkliği ve bireyselliği yok etmektedirler.

Barber, liberal demokratik cemaati ele alarak işe başlar. Ona göre, liberal demokratik cemaat, sözleşmeye taraf olan herkesin eşitliğine dayanan ve bu eşitlikle birlikte, rahat, sıradan ve önemli toplumsal bağlarla birbirlerine bağlanmayan yurttaşların cemaatidir (Barber, 1995: 285). Anayasal olarak her yurttaş birbiriyle eşittir. Yurttaşlar seçim yoluyla özerk iradelerini ve siyasal eylemlilik ve katılım haklarını temsilcilere bırakarak kendi özel hayatlarıyla ve çıkarlarıyla meşgul olurlar. Barber'a göre, liberal demokrasi, "... bir cemaatin *yalnızca* onu oluşturan parçaların özelliğini temsil ettiğini varsayarak, toplama hatasını işler" (Barber, 1995: 286). Buna göre liberal demokrasi, cemaati, sözleşmeye taraf olan bireylerin anlaştıkları şeylere bağlı olarak ele alır. Böyle bir yurttaş cemaati kamusal olmaktan uzak ve eylemliliğe önem vermeyen bir cemaat olur. Zira böyle bir cemaat yurttaş cemaati olmaktan çok bir piyasa toplumdur: "... insanların oldukça atıl, faaliyetten kaçınan, yani enerji kullanımından kaçınan yaratıklar olduğu, dolayısıyla her enerji tüketiminin acı verici olarak, iktisatçı deyişle faydasız bir şey olarak görüldüğü varsayımı üzerine kurulmuş olması ..." bunun en açık göstergesidir (Macpherson, 1984: 53). Liberal demokrasinin topluluğa yönelik bu yaklaşımı bireyleri rekabetçi bir piyasa düzeni içinde ele aldığından dolayı kişisel çıkarları peşinde koşan bireylerin bir yurttaşlar cemaati oluşturması elbette mümkün gözükmemektedir. Bu bakımdan liberal demokrasi, rekabete dayalı bu piyasa ortamında aktif ve etkin olabilecek katılımcı yurttaşlar ortaya çıkaramamaktadır. Liberal bir toplumda bireyler, kamusal eylemlilikleriyle öne çıkan yurttaşlar olmaktan ziyade kişisel çıkarlarını takip eden rekabetçi bireyler olarak kalacaklardır.

Birlikçi demokrasi de cemaati ele alış tarzı bakımından eleştiriye açıktır. Barber'a göre, birlikçi demokrasi, duygulanımsal bağlarla birbirlerine bağlanan ve aralarında eşitliğin olmadığı bireylerin oluşturduğu bir cemaat fikrini benimser (Barber, 1995: 286).

Birlikçi demokraside yurttaşlar birbirlerini kardeşleri olarak görürler ve ortak bir kimliğe ve tarihe sahip bireylerdir. Barber'a göre, birlikçi demokrasi, "... bir cemaatin onu oluşturan parçaların *hiçbirinin* özelliklerini temsil etmediğini varsayarak, organizizm hatasını işler (Barber, 1995: 286). Bakıldığı zaman birlikçi demokrasinin işlediği hatanın liberal demokrasinin işlediği hatanın tam tersi olduğu rahatça görülebilir. Buna göre, birlikçi demokrasi özerklikten ve eşitlikten feragat ederek kamusalılığı güçlendirir. Birlikçi demokrasinin cemaatle alakalı bu yaklaşımı açıkça çoğunluğun tiranlığıdır. Böyle bir anlayışın sonucunda kaçınılmaz olarak "[h]ükümet, yasal ya da anayasal güvenceleri dikkate almaksızın, fikir ayrılığına karşı güç kullanabilir, toplum, bireyleri baskı altına almak için kamuoyunu kullanabilir" (Tannenbaum ve Schultz, 2005: 326). Bu durum, aşırı kamusalılığın ve organizizm hatasının ortaya çıkardığı kaçınılmaz bir durumdur. Birlikçi demokrasi, toplumdaki bireyleri yurttaş olarak görmediği aksine uyruk olarak gördüğü için bireysel özerklik ya da kişisel hak ve özgürlükler onun için bir anlam ifade etmez. Oysaki her bireyin kendine özgü değerleri, amaçları ve birbirinden farklı yaşam planları vardır.

"Yönetim, yaşam planlarının bu çeşitliliği karşısında, bireylerin özgürlüğüne, her kişinin inançlarını ve değerlerini eşit derecede saygın gördüğünde ancak, saygılı davranmış olur. Bu, yönetimin, yurttaşlara, kendi seçimlerini kendileri yapabilen bilgili yurttaşlar olarak davranması gerektiği anlamına gelmektedir" (Abramson, 2013: 345).

Bu bağlamda her yurttaş, kendi bireysel amaçları peşinden gitmekte –en az toplumun ortak amacı peşinden gitmekte olduğu kadar- kısıtlanamaz ve çoğunluk uğruna feda edilemez. Aksi takdirde ortaklaşa oluşturulacak bir gelecek yerine çoğunluğun ya da belli çıkar gruplarını arzuladığı bir geleceğe mahkûm edilmiş olunur.

Sonuç olarak, liberal demokrasi de birlikçi demokrasi de yurttaş cemaatine yaklaşımları bakımından sorunlu anlayışlardır. Her iki demokrasi biçimi de birbirlerine karşıt olarak benzer açıdan aynı hataları yapmışlardır. Nitekim her iki demokrasi biçimi de yurttaş cemaatinin yalnız bir boyutuyla ilgilenmişlerdir. Bu bakımdan cemaat olmanın her iki yönüne de eşit derecede önem verecek ve böylelikle hem toplumsallığı hem de bireyselliği aynı potada eritebilecek bir anlayışa ihtiyaç vardır. İşte bu noktada Barber'ın yurttaş cemaati anlayışı öne çıkar ve hem toplumsallığı hem de bireyselliği birbirlerine mahkûm etmeden ele almaya çalışır.

Barber, liberal ve birlikçi demokrasilerin cemaat anlayışlarını ele aldıktan sonra kendi güçlü demokratik cemaat anlayışını tanıtmaya başlar. Üçüncü bir alternatif olarak güçlü demokratik cemaat liberal ve birlikçi demokrasilerdeki hatalardan uzak durmaya çalışır.

“Güçlü demokratik cemaat... bir dostluk birliği değildir; çünkü yurttaşlık bağı bir uzlaşmanın değil, bir çatışma ve yetersizliğin ürünüdür. Fakat bu cemaat, bir yabancılar birliği olarak da kalamaz; çünkü faaliyetleriyle insanları ve çıkarlarını dönüştürür”(Barber, 1995: 286).

Güçlü demokratik cemaat ne liberal demokratik cemaat gibi birbirleriyle hiçbir bağı olmayan yurttaşların meydana getirdiği bir cemaattir ne de birlikçi demokratik cemaat gibi birbirine aşırı sıkı bağlarla bağlanmış ve özerkliklerini kaybetmiş yurttaşların meydana getirdiği bir cemaattir. Daha ziyade her iki demokrasi türüne de alternatif ve ortaklaşacılık bağlarıyla birbirine bağlı yurttaşların meydana getirdiği bir cemaattir. Barber’a göre, güçlü demokratik cemaat, bireyi değiştirip dönüştürerek onu olduğundan daha iyi bir hale getirmeyi ve gerçek anlamda yurttaş yapmayı amaçlar (Barber, 1995: 286-287). Güçlü demokrasi, özerk bireyin özerkliğini kaybetmeden kamusal düşünmeye başlaması ve ortak geleceği yaratma konusunda tartışmaya, karar almaya ve ortak eyleme katılması yönünde dönüşerek güçlü demokratik cemaate katılmasını sağlamayı amaçlar.

Ancak liberal ve birlikçi demokrasiler böyle bir amaç gütmazler. Barber’a göre, liberal demokratik cemaatte bireyler oldukları gibi ve yalnız kalırlarken birlikçi demokratik cemaatte ise kalabalık arasında eriyerek yok olurlar (Barber, 1995: 287). İki demokrasi türü de birbirlerine zıt hataları işleyerek kendi yurttaşlık ve cemaat anlayışlarında bir orta nokta bulamamışlardır. Her iki demokrasi türü de bireyin dönüşümü konusunda yetersiz kalmışlardır. “Bireyler yalnızca güçlü demokratik cemaatle dönüştürülür” (Barber, 1995: 287). Güçlü demokratik cemaat, bireyi dönüştürmeden cemaate almaya sıcak bakmaz. Ana amaç, bireyi, cemaate katılmadan önceki durumundan daha iyi bir duruma getirmektir. Birey, gerçek bir yurttaş olma yolunda özerkliğini ve kamusala katılımını dengeleyerek ikisinden de taviz vermeden ilerlemelidir. Güçlü demokratik cemaat kendisini meydana getiren yurttaşları bu şekilde bir dönüşüme tabi tutar. Yurttaşlar, özel çıkar ve isteklerinin yaratılacak olan ortak gelecekle uyumlu olması gerektiğinin farkındadırlar.

Bu söylenenlerden hareketle; Barber’ın yurttaş cemaatiyle alakalı görüşlerinin Rousseau’nun genel irade görüşüyle yakından ilişkili olduğunu görebiliriz. Nitekim

Barber'ın yurttaş cemaati, Rousseau'nun genel iradesi gibi bireyi dönüştürmeye ve onu gerçek manasıyla bir yurttaş haline getirmeye çalışır. “Radikal bir psikolojik dönüşüm yaşamamız gerekir: kendi dar çıkarını düşünen aktörler olmaktan çıkıp kendi benlik duygularını aidiyet, bağlılık, yurtseverlik, dayanışma ve kardeşlik gibi erdemlerle sarmalayan ahlaklı bireyler olmamız gerekir” (Abramson, 2013: 302). Zira ancak bu dönüşüm sağlandığı takdirde birey gerçek manasıyla bir yurttaş olmuş olacaktır. Bu bakımdan birey kendi çıkarlarını hesap eden kişi olmaktan sıyrılıp diğer bireylerle beraber yaşayacağı ortak dünyayı kurmak için kendini gerçek bir yurttaşa dönüştürmelidir. Bu şekilde kendini gerçek bir yurttaşla dönüştüren birey, siyasal topluluğun ve ortak yararın gerçek değerini genel iradede kavrayacaktır. “Genel irade benim kendi (en iyi) irademdir; fakat bir irade gücüne, ancak ve ancak diğer yurttaşlarla bir arada yaşadığımda ve bizim için iyi olanı, kendi çıkarımdan çok ortak iyiye hizmet eden şeyi seçmek için yurttaşlık bağlarından esinlendiğim zaman, muktedir olabilirim” (Abramson, 2013: 302). Bu bağlamda yurttaşlar, kendi kısa vadeli dar çıkarlarını aşarak uzun vadeli ve toplumsal biraradılığı amaçlayan ortaklaşa iyilere güçlü demokratik yurttaş cemaatinde ulaşabilirler diyebiliriz. Nitekim yaşadığımız dünya tektir ve her bireyin tek bir hayatı vardır; bu bakımdan daha anlamlı ve insanca yaşayabilmemiz için bireysel hayatlarımızı yaşayacağımız ortak dünyayı kurmak için birleştirmek fikri hiç de kötü olmayan bir fikirdir.

3. 3. 3. Güçlü Demokratik Yurttaşlığı Savunmak

Barber, yurttaşlık anlayışını ana hatlarıyla ortaya koyduktan sonra yurttaşlığı kolaylaştıran ve sınırlayan koşulları ele alır. Aslında burada Barber, ortaya koyduğu güçlü demokratik yurttaşlığın cevaplama gereken bir takım sorulara yanıtlar verir. Buna göre, yurttaşlığı kolaylaştırıcı koşullar güçlü demokrasinin yanıtlarken zorlanmadığı koşullardır. Buna karşın asıl zorlayıcı olan yurttaşlığı sınırlayan koşullardır. Bu yüzden Barber, ilk olarak yurttaşlığı kolaylaştırıcı koşulları ele alarak işe başlar.

Hiç şüphesiz güçlü demokrasi güçlü bir yurttaş eğitimi gerektirir. Bu bakımdan yurttaşlara nasıl bir eğitim verilmelidir? Kamusal eylemlilik güçlü demokrasinin temel hareket noktasıdır. Kamusal eylemliliğin ortaya çıkabilmesi ve zarar görmemesi için yapılması gereken doğru şey nedir? Güçlü demokrasi kamusal bağlamında ortak değerlere ve ortaklaşacılığa hayli önem verir. Öyleyse birlikçi demokrasinin düştüğü hataya düşmeden özerkliği korumanın yolu nedir? Bu sorulardan hareketle yurttaşlığı kolaylaştıran koşullar, yurttaş eğitimi, liderlik ve ahlak ve değerler olarak karşımıza çıkar.

Bu koşullar, demokrasiler için demokrasiyi ve yurttaşlığı aşındırmadan yardımcı olan koşullardır (Barber, 1995: 287-288). Barber'a göre, güçlü demokratik bir yurttaşlık ve cemaat, "...sivillığın eğitimle güçlendirildiği, liderliğin kamusal eylemliliği aşındırmadığı, ahlakın ve değerlerin özerkliği ve çoğulculuğu yok etmeden ortaklığa yardım ettiği" bir siyasal sistemde ancak mümkün olabilir (Barber, 1995: 300). Buna göre, yurttaşlık eğitimi, güçlü bir sivil toplum oluşmasında en önemli faktördür. Kamusal eylemlilik ancak güçlü bir liderliğin olmadığı yerde ortaya çıkabilir. Ahlak ve değerler ise ortaklaşacılığa yardım ederek bireylerin özerkliğine ve cemaatin çoğulculuğuna zarar vermemelidir.

Bu noktadan hareketle Barber, ilk olarak yurttaş eğitimini ele alır. Yurttaş eğitimi üç şekilde olur: resmi pedagoji, özel eylemlilik ve siyasal katılım. Resmi pedagoji, bütün demokratik sistemlerde uygulanan bir yurttaş eğitimi yöntemidir. Bu bakımdan "[u]lusun anayasası ve yasal sistemi, siyasal tarihi ve kurumları, kültürü ve siyasal pratiği hakkında temel bir bilgi doğal olarak her demokrasi biçimi için vazgeçilmezdir" (Gündüz ve Gündüz, 2007: 44-45). Buna göre resmi pedagojik yurttaş eğitimi, yurttaşları, temel düzeyde bilgi sahibi yapıp hak ve özgürlüklerinin bilincinde olmasını sağlamayı amaçlar. Barber'a göre, resmi pedagoji, bilgi yönünden yurttaşları temel bilgilerle donatır ancak yurttaşların sorumluluk sahibi olup olmamalarıyla pek ilgilenmez (Barber, 1995: 288-289). Resmi pedagoji yurttaşlara haklarını ve hukuku öğretir ve onları bilinçli yurttaşlar yapar ancak siyasal sorumlulukları geri planda bırakır. Güçlü demokrasi bu resmi pedagojiye mesafeli yaklaşır. Barber'a göre, bilgi siyasalın peşinden gitmeli ve yurttaşlar hem sorumluluk sahibi hem de bilgili kişiler olmalıdır (Barber, 1995: 289). Tek başına bilgi yeterli olmaz ve sorumlulukla birleşmelidir. Bilgili ve haklarının bilincinde ama siyasal sorumluluk hissetmeyen ve ilgisiz yurttaş güçlü demokratik yurttaşlığa göre gerçek anlamda bir yurttaş değildir.

Barber, bu noktada yurttaş eğitiminin diğer bir boyutu olan özel eylemliliği ele alır. Özel eylemlilik, yurttaşların yerel düzeyde bir araya gelerek ortaklaşacılıklarını arttırdıkları demokratik toplanma biçimidir. Barber'a göre, özel eylemlilik, üç demokrasi türünün de yurttaşlık eğitimleri açısından oldukça önemlidir (Barber, 1995: 289). Yerel toplantılar yurttaşlara demokrasiyi daha etkin kullanma ve özgürlüklerini daha hissederek yaşama imkânı tanır. "Zaten demokrasi eğitiminin kendisi, yurttaşın eylemliliğinden geçer" (Gündüz ve Gündüz, 2007: 45). Yurttaşlar yerel ölçekte bir araya gelip tartışıkça, belli ortak kararlar aldıkça ve kararları ortaklaşa eyleme döktükçe yurttaşlıklarını daha iyi kullanır ve yerelden kamusala doğru daha etkin bir siyaset yapma becerisi geliştirirler.

Ancak Barber, bu özel eylemliliğin barındırdığı tehlikeye de dikkat çekmeden edemez. Ona göre, özel eylemlilik yerelciliği ve daha geniş toplumsal bağları zayıflattığı vakit kaçınılmaz olarak demokrasinin altını oymuş olacaktır(Barber, 1995: 290). Bu tehlike güçlendirilmek istenen toplumsal bağları zayıflatma ve yerelden kamusal doğru olması istenilen siyaset yapma şeklini bozabilir. Demokrasinin altını oyarak yurttaşları parçalara ayırabilir. “Güçlü demokrasi, mahalleden millete kadar –özelden kamusal- uzanan ve ona katılan yurttaşların bilincini genişletebilen bir eylemlilik süredurumu yaratır” (Barber, 1995: 290). Yerelciliğin tehlikesinden uzak durmak için yurttaşlardaki ortaklaşacılığı iyice pekiştirmek ve onları empati yapmaya yönlendirmek gerekmektedir. Yurttaşların, ortaklaşacılığı ve empati yapma yeteneğini olabildiğince genişletmek onları hem yerel hem de kamusal düzeyde birbirlerine daha yakın bağlı yapacak önemli bir noktadır.

Barber son olarak yurttaş eğitiminin son parçası olan siyasal katılımı ele alıp değerlendirir. Barber’a göre, “... yalnızca doğrudan siyasal katılım... demokrasi için tamamen başarılı bir yurttaş eğitimi biçimidir” (Barber, 1995: 290). Zira yurttaşlar ancak katılım yoluyla yurttaşlıklarını daha da arttırıp kendi kendilerini en iyi şekilde yönetirler. Nitekim “[d]emokrasinin, en iyi biçimde katılım ve eylemle öğrenildiği bilinmektedir” (Gündüz ve Gündüz, 2007: 45). Siyasal katılımın yeterli ölçüde olmadığı demokrasiler gerçek yurttaşlar yaratamaz ve sonuçta kendileri de gerçek demokrasi olamazlar. Barber’a göre, liberal demokrasi bu anlamda yetersiz ve cılız bir demokrasidir; karşılıklı denetimi sağlar ancak, yurttaşları, katılımcı düzeyde yeterli bir şekilde eğitemez onları sorumsuz ve ilgisiz bireyler haline getirir (Barber, 1995: 292). Liberal demokrasi, insanların hakkını vererek yönetebileceklerine ve tam siyasal katılımı sağlayabileceklerine inanmaz. Bu konuda peşin hükümlüdür. Bu yüzden yurttaşlarına gerekli eğitimi veremez ve onları pasifize eder.

Öyleyse liberal demokrasideki bu eksikliği dolduracak ve yurttaşları katılımcı olmaya teşvik edecek bir eğitim olmazsa olmazdır. Güçlü demokratik yurttaş eğitimi bu noktada öne çıkar. Bu bakımdan Barber’a göre, “[y]alnızca, güçlü demokrasi insanları uygulama yoluyla eğitecek ve dolayısıyla demokrasiyi koruyacak ve genişletecek güçte görünür” (Barber, 1995: 292). Buna göre yurttaşlar, yönetmeyi ve katılımı yapa yapa öğreneceklerdir. Uygulamalı olarak kendilerini nasıl daha iyi bir şekilde yönetebileceklerini göreceklerdir. Bu, Aristoteles’in de önerdiği bir yöntemdir. Aristoteles’e göre, “... yasa koyucular yurttaşları alıştırmakla iyi kılarlar, her yasa koyucunun istediği de budur; bunu iyi beceremeyenler amaçlarına ulaşmaz; iyi

yönetimlerin kötü yönetimlerden farkı da işte buradadır” (Aristoteles, 2012: 30). Böylelikle yurttaş eğitiminin en önemli noktasının siyasal alana çıkıp sürekli katılımı birebir yerinde ve uygulamalı olarak öğrenme olduğu anlaşılmış olur. Özellikle temsili demokrasilerin bu noktada eksik ve yetersiz kalışı güçlü demokratik yurttaş eğitiminin bu uygulamalı eğitim modelini daha da önemli kılmaktadır. Bu noktada en önemli itiraz, bireylerin katılıma zorlanamayacağı ve özel hayatın çekiciliğinin kamusal hayatın çekiciliği karşısında daha ağır bastığı yönünde olacaktır. Bu yerinde bir itiraz olabilir ancak görüldüğü üzere Barber bireyleri katılım konusunda asla zorlamaz. Daha ziyade bireylerin katılım konusunda alışkanlık edinmelerini amaçlar. Bunun için de yerelden ulusala doğru artarak devam edecek bir yurttaş eylemliliği hedefler. Güçlü demokrasi bu anlamda böyle bir yurttaş eğitimi verebilecek alternatif bir model olarak karşımıza çıkar. Böylelikle Barber, yurttaşlığı kolaylaştıran ilk koşul olan yurttaş eğitimi konusunu ana hatlarıyla ele almış olur.

Barber’ın öne sürdüğü yurttaş eğitimi birbiriyle bağlantılı üç noktadan meydana gelir. Yurttaşların temel düzeyde bilgilendirildiği ve hak ve özgürlüklerinin farkına vardığı resmi pedagojik eğitim, yerel düzeyde yurttaşların bir araya gelmelerine olanak sağlayan özel eylemlilik ve son olarak yurttaş eğitiminin tamamlayıcı ve en önemli parçası olan siyasal katılım. Burada her bir parça birbiriyle bağlantılı olarak yurttaş eğitimi bir bütün haline getirir. Burada en önemli nokta tabi ki yurttaşların siyasal alana katılarak kendi kendilerini yönetmeyi alışkanlık haline getirecekleri siyasal katılımıdır. Böylece Barber’ın güçlü demokratik yurttaşlığı etkili bir hale getirmek için öne sürdüğü yurttaş eğitimi görmüş oluyoruz.

Barber, yurttaş eğitiminden sonra bir diğer kolaylaştırıcı koşul olan liderliği ele alır. Liderlik konusu kamusal eylemlilikle yani kamusal düşünme ve hareket etme ile yakından ilişkilidir. Zira liderlik yurttaşların kamusal eylemliliğine zarar vermeyecek bir yapıda kurgulanmalıdır. Aksi takdirde güçlü demokrasinin temel amacı olan kamusal eylemlilik ve katılım zarar görecektir. Buna göre, liberal ve birlikçi demokrasiler etkili bir yönetim için liderliğin önemli olduğunu düşünürler (Barber, 1995: 293). Ancak güçlü demokrasi liderliğe temkinli yaklaşır. Zira liderlik, yurttaşların özyönetimini zaafa uğratma tehlikesi taşır. Güçlü bir demokraside yurttaşların kendileri esas liderlerdir ve bu anlamda yurttaşların üstünde bir liderin olması yurttaşların kendi kendini yönetme olanağına zarar verir. “Yalnızca özyönetimin ve etkin bireysel katılımın merkezi olduğu sistemlerde liderlik belirsiz bir karaktere bürünür” der Barber (Barber, 1995: 293). Güçlü liderlik zayıf

bir özyönetim anlamına gelir. Liderliğin belli belirsiz olduğu bir sistem yurttaşların katılımını ve kendi kendilerini yönetme kapasitelerini artırır. En iyi liderlik varlığı ile yokluğu anlaşılmayan liderliktir. Barber, yine de liderlik ihtiyacını görmezden gelmez ve bu doğrultuda dört farklı liderlikten bahseder; geçici liderlik, doğal liderlik, kolaylaştırıcı liderlik ve ahlaki liderlik.

Geçici liderlik adından da anlaşılacağı gibi belli bir süre için ya da belli bir temel atılana kadar devam eden liderlik türüdür. Barber'a göre, geçici liderlik, kuruluş aşamasında var olmalı ve sistem kurulduktan sonra da kendini gereksiz hale getirmelidir (Barber, 1995: 294). Geçici liderliğin zamanla ortadan kaybolması gereklidir. Eğer öyle olmuyorsa bu süreçte başarısız olunmuş demektir. Geçici liderliğin asıl işlevi sistemi işler hale getirmek için yapılması gerekli şeyleri yapmak ve kendi kendini belirsizleştirip gereksizleştirmektir. Buna göre geçici liderlik açısından “[b]aşarılı olmak kendini gereksiz hale getirmektir” (Barber, 1995: 294). Bu, antik yunan düşüncesinde sıkça vurgulanan yasa koyuculuk makamı olarak bir liderlik türüdür. Kuruluş aşamasından sonra kendi kendini feshetmesi gerekli ve zorunlu olan bir liderliktir.

Geçici liderliğin sınırları kolayca belirlenebilir ancak yurttaşlar arasında sivrilen ve yetenekleriyle ön plana çıkan doğal liderler konusu daha önemli bir konu haline gelir. Barber'ın da belirttiği gibi kabul etmek gerekir ki bir yurttaş topluluğu her çeşit insanı bünyesinde barındırır, demokratik yetenekleri, etkin katılım sağlayıp sağlayamamaları ve kamusal hayattaki eylemlilikleri her birinin farklı düzeydedir (Barber, 1995: 294). Böyle bir yurttaş topluluğunda kaçınılmaz olarak doğal liderler ortaya çıkacaktır. Bu doğal liderler özellikle antik dünyada pek sevilmemiş ve toplum içinde istenmemiştir. Nitekim Aristoteles konuyla ilgili olarak; bu son derece üstün nitelikli ve doğal olarak öne çıkan liderler için o dönemde uygulanan bir yöntemi *ostrakismosu* yani sürgüne göndermeyi önermektedir (Aristoteles, 2014: 114-115). Diğer yurttaşlardan daha üstün yeteneklere sahip olan böyle kişileri sürgüne göndermek toplumun geneli açısından en yararlı yöntem olarak ortaya çıkmıştır. Aksi takdirde, böyle bir durum hem toplumun hem de o kişinin doğasına aykırı bir duruma neden olacaktır.

Öyleyse, yetenekli, katılımcı ve eylemliliği yüksek bir birey güçlü demokratik cemaatte kendine nasıl yer bulacaktır? Barber bu soruyu kolaylaştırıcı liderlikle cevaplar. “Güçlü demokraside, doğal eşitsizliğin etkilerini azaltmak ve doğal liderlerin bozucu etkisine karşı koymak için kişilerden ziyade kurumlar çalışırlar” (Barber, 1995: 295). Bu

kurumlar da kolaylaştırıcı liderlik altında ortaya çıkan kurumlardır. Tartışmalara ve kararlara etki etmeyen ancak yurttaşlar arasındaki doğal eşitsizliği en aza indirmeye çalışan bir liderlik olarak ele alınır. Kolaylaştırıcı lider, "... bireyleri yalnızca cemaatin çıkarları adına koruyan bir cemaat müfettişidir (ombudsman)" (Barber, 1995: 296). Bu bakımdan kolaylaştırıcı liderlik, bireyleri toplum adına koruyan ve onları olabildiğince birbirlerine yaklaştırmayı amaçlayan bir liderlik çeşididir. İşini iyi bilen bir lider olarak bireyleri ve cemaati en iyi şekilde düzenleyip onları doğal eşitsizliğin zararlarından mümkün olabilecek en azami düzeyde koruyacaktır. Ve nihayet de zamanla kendini belirsizleştirip ortadan kaybolacaktır.

Son liderlik çeşidi ise ahlaki liderliktir. Ahlaki liderliğe ihtiyaç duymak demokrasiler için doğal sayılabilecek bir durumdur. Nitekim her toplum bireyleri bir arada tutacak ve ortak değerler etrafında toplayacak simgesel kişi ve kurumlara ihtiyaç duyar. Buna göre ahlaki liderlik, yurttaşları bir arada tutan ahlaki ilkeleri demokrasinin ve katılımın yararına olacak şekilde belirleyen liderlik türüdür. Burada önemli olan nokta demokrasinin yararına bu liderliğin kullanılmasıdır. Bu bağlamda Barber'a göre ahlaki liderlik,

"... siyasal arenanın *dışında*, kardeşlik sevgisine ve ortak değerlere destek verirken boyun eğmeye düşman olan, kamusal fakat siyasal olmayan bir tarzda yürütülmelidir. Aksi halde, ahlaki ve siyasal liderlik çakıştığı zaman, toplumsal bir aradılığa duyulan ihtiyaç siyasal ittifak isteğiyle karıştırılır ve örneğin teşvik edici ikna, manipülasyonla karizmatik saldırganlık haline gelir" (Barber, 1995: 296).

Bu açıdan ahlaki liderliğin çok dikkatli bir şekilde oluşturulması elzemdir. Yurttaşlar arasında, birlik, beraberlik ve karşılıklılığı artıracak bir ahlaki liderlik güçlü demokratik cemaate büyük katkı sağlar. Ancak aksi bir durum ortaya çıkarsa da güçlü demokrasiye en büyük zararı yine bu ahlaki liderlik verir. Bu açıdan bakıldığında ahlaki liderliğin temel işlevi, siyasete karışmadan yurttaşları bir arada tutacak ahlaki değerler üretilip siyasete yardımcı olmaktır. "İnsanların kendilerine öcülük ettiği, yalnızca kendilerinin de katıldığı ortak iradede etkilenebilecekleri bir cemaat yaratmak; işte ahlaki liderliğin meydan okuması bu noktadır" (Barber, 1995: 297). Cemaat ruhunu canlandırarak ortak iyiyi sağlamak için ortaklaşacılığa ve karşılıklılığa vurgu yapacak bir ahlaki liderlik şüphesiz istenilir bir şeydir. Bu bakımdan bireylerim özyönetim ve katılım, cemaat olabilme ve ortak

geleceği kurabilme yetenek ve isteklerini artırmak ahlaki liderliğin temel amacı olmalıdır. Zira ancak bu şekilde demokrasiye faydalı bir kurum olarak ortaya çıkabilir.

Barber, bu noktada yurttaşlığı kolaylaştıran son koşul olan ortak değerleri ele alır. Ortak değerler, ahlaki liderlikle bağlantılı olarak ele alındığı vakit daha anlaşılır olacaktır. Zira ahlaki liderliğin dikkatli bir biçimde oluşturulması gibi ortak değerler de özerkliği, eylemliliği, çoğulculuğu ve katılımı kötü etkilemeyecek şekilde ortaya konmalıdır. Barber'a göre, ortak değerler olmadan güçlü demokrasi liberal demokrasinin alternatifi olamaz ve ondan daha mekanik bir yapıya bürünür; tersine ortak değerler özerkliği, eylemliliği ve çoğulculuğu sekteye uğratacak kadar güçlü olursa da birlikçi demokrasinin tekbiçimliliğine dönüşme tehlikesiyle karşı karşıya kalır (Barber, 1995: 298). Her iki tehlikeden de uzak durmak güçlü demokrasinin en önemli amacıdır. Güçlü demokrasi, liberal ve birlikçi demokrasi arasında ara nokta ve her iki demokrasi biçimi için de bir alternatif olma amacındadır.

Nitekim Barber ve liberal demokrasiye eleştirilerini yönelten diğer çağdaş felsefeciler bu konuda aynı noktada buluşurlar: ortak iyi ve ortak değerler. Bu çağdaş düşünürler, liberal düşüncenin bireyselliği savunmak için ihmal ettiği ya da arka plana atıp görmezden geldiği toplumsallığı ve toplumsal değerleri ön plana çıkarma amacı güderler (Berten ve diğerleri, 2006: 189-190). Bu bağlamda liberal demokrasi oldukça sert eleştiriler almıştır. Özellikle de antropolojik yönden bireyin köklerinden koparıldığı ve aşkın özne yapılmak istenirken köksüz bir ben'e dönüştüğü konusu vurgulanır (Sandel; Berten ve diğerleri, 2006: 214). Bu sebeple liberal demokrasi insanların toplumsal yönüne dokunamaz ve soğuk bir mekaniklik içinde sıkışır. Barber'a göre güçlü demokrasi, liberal demokrasinin bu mekanikliğinden uzak durmak zorundadır. Yoksa katılımcı ve yurttaş eylemliliğine dayanan bir siyaset anlayışı mümkün olamaz. Nitekim yurttaşlığın ahlaki değerlerle kolaylaştırılması yurttaşları ortak bir idealde birleştirmek için uygun bir yaklaşımdır. Elbette ki bu nokta çok hassas olması hasebiyle bu düşüncenin dikkatli bir biçimde ele alınması şarttır. Aksi takdirde birlikçi totalitarizm tehlikesiyle karşı karşıya kalmış olur.

Bu bağlamda, güçlü demokraside ortak değerler belirlenirken dikkat edilmesi gereken en önemli husus özerklik ve kamusalılık arasındaki dengenin en iyi şekilde sağlanmasıdır. Bu noktada Barber ortak eylemliliğe vurgu yapar. "Bir takımdaki oyuncular ya da savaşta askerler gibi ortak bir siyaset yapanlar da ortak eylemliliklerine

başlamadan önce hiçbir zaman hissetmedikleri bağları hissetmeye başlayabilirler” (Barber, 1995: 299). Barber, ortak değerlerin yokluğunda ortak eylemliliğin cemaati birbirine bağlayabileceğini savunur. Ortak eylemlilik bu noktada yurttaşları birbirine bağlayan ve onları gerçek bir yurttaş cemaati haline getiren ortak değer olarak karşımıza çıkar.

Güçlü demokrasideki bu ortak değer vurgusu önemli bir konudur. Zira ortak değerler yurttaşların kamusalılığı ile de bağlantılıdır. Kamusal eylem ve aktif katılım olmadan gerçek manasıyla yurttaş olabilmek mümkün olmayacak bir düşüncedir. Bu bakımdan “[k]amusal, ...ortak iyinin alanıyken özel alan kişisellekle ilişkilidir” (Tunçel, 2010: 71). Bu nedenle de güçlü demokratik yurttaşların kamusal alanda ortak değerleri ve amaçları ile bir araya gelmeleri önemlidir. Nitekim kendi ortak geleceklerini ortak eylemlilikleri sayesinde kurabilmeleri buna bağlıdır. Ayrıca belirtmek gerekirse güçlü demokratik yurttaşlar cemaati, ortak eylemlilik sayesinde liberal demokrasideki gibi yalnız kalmış ve kayıtsız bireylerden ve birlikçi demokrasideki gibi kitle haline gelip özerkliği yok eden topluluktan farklılaşır.

Toparlamak gerekirse, güçlü demokrasi için yurttaşlığı kolaylaştıran yurttaş eğitimi, liderlik ve ortak değer koşulları, gerçek yurttaşların ve yurttaş cemaatinin ortaya çıkmasına hizmet ettiği ölçüde önemli ve değerlidir. Yurttaşların kendi eylemliliklerini ve siyasal katılımlarını arttırmak bu koşulların asıl amacı olmalıdır. Aksi olduğu zaman yurttaşlık ve cemaat gelişemeyecektir. Yurttaşlığın ve cemaatin gelişmesi için yurttaş eğitiminin, liderliğin ve ortak değerlerin yurttaşlığa ve cemaate katkı yapmaları gerekmektedir. Ancak bu gerçekleşirse bu koşullar hakikaten kolaylaştırıcı koşullar olabilirler, aksi takdirde yurttaşlığa, cemaate ve demokrasiye zarar verirler. Böylece Barber yurttaşlığı kolaylaştırıcı koşulların her birini detaylı ele almış olur. Şimdi sırada yurttaşlığı sınırlayıcı koşullar vardır.

Elbette yurttaşlığı kolaylaştıran koşullar olduğu gibi sınırlayan ya da zorlaştıran koşullar da mevcuttur. Bu koşullar, güçlü demokrasiyi üstesinden gelinmesi zor açmazlara sürükler. Güçlü demokrasinin ve hedeflediği güçlü demokratik yurttaşlığın bu açmazlara bir çözüm getirmesi bu bakımdan oldukça önemli bir konudur. Eğer güçlü demokrasi yurttaş katılımını, ortak eylemliliği ve aktif bir siyasal hayatı mümkün kılmak istiyorsa bu sorunları ve açmazları halletmek mecburiyetindedir. Bu koşullar; modern dünyada katılımcı demokrasinin mümkün olabilmesinin önündeki önemli bir engel olan ölçek

sorunu, kapitalizmden kaynaklanan eşitsizlik ve özelleşme sorunu ve güçlü demokrasinin bağımsız bir temele dayanmadığı için karşısına çıkan belirsizlik sorunudur.

Barber, ilk olarak ölçek sorununu ele alarak işe başlar. Ölçek sorunu, güçlü demokrasinin katılım ve direkt iletişime verdiği önemden dolayı daha bir önem kazanır. Barber'a göre, pek çok demokrasi teorisyeni ölçek sorununun katılımı kötü etkileyeceğini ve temsilin ölçek sorununu aşmada daha başarılı olacağını savunmuştur (Barber, 1995: 301). Nitekim modern dünyanın büyük ölçekli toplumlarında temsili sistem kaçınılmaz bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle de yurttaşların sayısal çokluğu doğrudan doğruya katılımı içinden çıkılamayacak bir noktaya sürüklemektedir. Örneğin Robert Dahl, "Demokrasi Üstüne" adlı kitabında "Katılımcı demokrasinin yüksek bedeli" başlıklı bir tablo sunar (Dahl, 2001: 112). Buna göre, katılımcı demokrasinin zaman bakımından oldukça yüksek bir külfet getirdiği ve karar almanın çok uzun sürmesi göz önüne alındığında temsilin en iyi yöntem olduğu görülmektedir. Diğer taraftan temsili bir sistemde seçilen bir temsilcinin kendisini seçen yurttaşlarla doğrudan iletişim halinde olabilmesi ve sorunları birinci ağızlarından dinlemesi de zamansal ve sayısal olarak pek mümkün gözükmemektedir. "*Zaman ve sayılar kuralı: Demokratik bir birimde ne kadar çok vatandaş varsa, hükümet kararlarına direkt olarak katılabilecek olan vatandaşların sayısı da o kadar az olur ve o kadar çok kişinin başkalarına yetki vermesi gerekir*" (Dahl, 2001: 114). Buna göre, zamansal ve sayısal olarak ister doğrudan ister temsili biçimde olsun her iki demokrasi türü de ortak bir sorunla karşı karşıya kalır. Ayrıca antik dönemlerde demokrasinin doğrudan katılımı uygulandığı zamanlarda bile temsil sistemi belli oranda işletilmekteydi "O zaman dahi liderlik denen olgu vardı ve belli görevleri yerine getirmek üzere ya kura ile ya da seçimle iş başına gelen görevliler bulunmaktaydı" (Sartori, 1996: 303). Bu bağlamda temsil, kaçınılmaz bir sonuç olarak varlığını tarihin her döneminde göstermiştir diyebiliriz. En yüz yüze demokrasi türünde bile temsilciler seçmek ve kamu işlerini onlar üzerinden görmek toplumların birinci tercihi olmuştur. Öyleyse güçlü demokrasi bu konuyu nasıl ele alacaktır ve çözümü için neler önerecektir?

Barber'a göre, temsilin önemine ve gerekliliğine dayanan bu tespit yerinde bir tespit olmakla beraber doğrudan siyasal katılım ve yurttaşlar arası iletişim yine de mümkün olabilir. Özellikle de gelişen ve değişen teknolojik ve kurumsal şartlar buna imkân sağlayabilirler. Barber'a göre, "[ö]lçek sorununun teknolojik ve kurumsal iyileşmeye duyarlı olduğu ve siyasal cemaatlerin kökleri iletişimde olan insan ağları olduğu bir kere anlaşıldı mı, ölçek aşılmaz bir engelden ziyade başa çıkılabilir bir meydan okuma haline

gelir” (Barber, 1995: 303). Hiç şüphesiz yaşadığımız dünya teknolojik açıdan geçmiş dönemlere göre oldukça gelişmiş ve her türlü kolaylığı sağlayan bir dönemindedir. Bu bağlamda Barber’a göre, “... ölçek sorunu iletişim sorunudur ve ikincisiyle uğraşmak birincisiyle uğraşmaktır” (Barber, 1995: 304). Yurttaşlar arasındaki iletişim teknolojiden de yararlanılarak doğru bir şekilde sağlanırsa siyasal katılım sağlanmış ve ölçek sorunu aşılmış olacaktır. Yurttaşlar birbirleriyle etkileşim kurdukça aralarındaki bağlar daha sağlamlaşır ve ilgisizlik ortadan kalkar. Barber, bu toplumsal iletişimin yerelden kamusala doğru olduğu bir sürecin de ölçek sorununu aşmada faydalı olacağını düşünür (Barber, 1995: 304-305). Yerelde başlayan ve kamusala uzanan yurttaş iletişimi demokratları ve muhafazakârları ortak bir kesişim noktasına götürür. Evvela yerelden başlayan katılım ve iletişim, kamusala doğru uzanırken yurttaşları daha birleştirici bir yöntem olabilir. Bu yöntemi etkili kılabilmek için elbette kurumsal yönden de güçlü olmak gereklidir. “Güçlü demokrasi, tüm yurttaşların katılabileceği, böylelikle hem yatay hem de dikey bağları güçlendiren aracı kurumlar geliştirmeyi tercih eder” (Barber, 1995: 305). Bu kurumlar ilerleyen sayfalarda detaylıca açıklanacaktır. Ancak bütün bu söylenenlere rağmen Barber’ın da belirttiği gibi, bu süreç doğru işletilmezse, daha önce de tartışıldığı şekilde, yerelcilik hastalığına dönüşebilir ve cemaati parçalara ayırabilir. Bu sebeple sürecin gayet iyi ve doğru bir biçimde işletilmesi elzemdir. Aksi takdirde güçlü demokrasi, birlikçi totalitarizme dönüşerek demokrasiyi imkânsız hale getiren bir canavara dönüşür.

Bütün bu söylenenlere rağmen kabul etmek gerekir ki liberal demokrasi temsil yoluyla ölçek sorununu güçlü demokrasiye göre daha kolay aşan bir biçimdir. Öyleyse buna karşı ne tür bir argüman geliştirilebilir sorusu gündeme gelir. Barber bu noktada Robert Michels’in görüşlerinden faydalanır. Buna göre, temsili demokrasi, “... Başlangıçta oldukça demokratikti, fakat sonuçta kaçınılmaz olarak oligarşiktir” (Barber, 1995: 306). Temsil, ana fikir olarak gayet iyi bir fikir olsa da ilerleyen süreçte demokrasiyi uzmanların ve elitlerin tekeline bırakma tehlikesini her daim barındırır. Bu durumda da “[i]ktidarını (yetkisini) devreden bir kimse onu kaybedebilir de; seçimler mutlaka özgür; ve temsil mutlaka gerçek temsil olmamaktadır” (Sartori, 1996: 32). Nitekim yurttaşlığı tam olarak kavrayamamış bireyler, kendi özel hayatlarını diledikleri gibi yaşamak için iradelerini kolayca temsilcilere havale edebilirler. Bu bağlamda, “... büyüyen ölçeğin getirdiği sorunlar, bu sorunları telafi ettiği varsayılan tek araç, temsil tarafından iyileştirilmekten ziyade daha da kötüleştirilmiştir” denilebilir (Barber, 1995: 307). Öyleyse ölçek sorununu en kolay aşması beklenen temsil de bu sorunu daha da çetrefilli bir hale getiriyor demek

yanlış olmayacaktır. Zira temsil, bireyleri siyasete katmak yerine onları siyasetten uzaklaştırarak siyaseti elitlerin tekeline vermektedir. Eğer ölçek sorunu çözümlenecekse Barber'a göre bu çözüm, güçlü demokrasiden ve güçlü demokratik kurumlardan geçmektedir.

Böylece Barber'ın ölçek sorununu güçlü demokrasi lehine nasıl çözmeye çalıştığını görmüş olduk. Ölçek sorunu katılımcı demokrasi için çözümü zor bir sorun olarak karşımıza çıkmıştır. Barber bu sorunu temelde iletişim sorunu olarak ele alıp gelişen ve değişen teknolojik imkânlarla çözmeye çalışmıştır. Bunun yanında yerel örgütlenmelerin ve yereldeki siyasetin de bu imkânlardan hareketle canlandırılması gerektiğini belirtmiştir. Ölçek sorunu teknolojik imkânlar kullanılarak ve yerel siyasi hayat canlandırılarak belli nispette çözüme kavuşturulabilse de zamansal ve sayısal olarak hala çözümü zor bir konudur. Nitekim Dahl'ın da belirttiği gibi ortada bir ikilem vardır:

“Bir demokratik birim ne kadar küçük olursa, vatandaşların katılımını sağlama potansiyeli o kadar fazla; vatandaşların hükümet kararlarını temsilcilere bırakma gerekliliği o kadar az olur. Birim ne kadar büyükse, vatandaşlar için önemli olan sorunlarla başa çıkma kapasitesi daha büyük olur; vatandaşların kararları temsilcilere bırakma gerekliliği de o kadar fazla olur” (Dahl, 2001: 115).

Bu ikilem, demokrasinin katılım ve temsil açısından en büyük sorununu meydana getirir. Birçok düşünür bu soruna meydan okuyup yüzleşmiş ve çözmeye çalışmıştır. Kanaatimce, Barber'ın önerdiği gibi teknolojiyi kullanmak ve yerel siyasetin canlandırılması ile ölçek sorunu pekâlâ aşılabılır ve yurttaşların katılımı mümkün hale getirilebilir. Nitekim hâlihazırda günümüz teknolojik imkânları çok gelişmiş düzeydedir. Bu teknolojiyi yurttaşların katılımını arttırmak için kullanmak geçmiş dönemlere nazaran hem daha kolay hem de daha ucuz maliyetli olacaktır. Sosyal medya platformları aracılığıyla çok kısa sürede haber alma ve tepki verme olanağına kavuşulmuştur. Bu da insanların siyasi karar ve uygulamalarda etkin bir şekilde sürece dâhil olmasını mümkün kılmaktadır. Diğer taraftan yerel siyaseti canlandırmak da artık bu teknolojik imkânlar sayesinde daha etkili ve kolay bir hale gelmiştir. Nitekim internet hizmeti kırsal bölgelerdeki insanların da ulaşabileceği bir noktaya gelmiştir. Bütün bu gelişmeler neticesinde katılımcı yurttaşlık ve doğrudan demokrasi ideali ütopyik bir hayal olmaktan çıkmaktadır. Böylelikle Barber'ın, ölçek

sorununu ele alışıını çözüm önerilerini görmüş oluyoruz. Artık, kapitalizmin neden olduğu eşitsizlik ve özalcilik sorununa geçebiliriz.

Kapitalizmin ortaya çıkardığı eşitsizlik ve özalcilik sorunu güçlü demokrasi için oldukça önemli olan bir sorundur. Liberal ve birlikçi demokrasiler kapitalizmi kendi siyaset anlayışları içinde zıt bir şekilde ele alırlar. Liberal demokratik anlayışa göre, kapitalizm ve demokrasi, birbirlerinden ayrılmazlar ve siyasal açıdan özgür olmak demek ekonomik açıdan özgür olmak demektir (Barber, 1995: 307). Liberal demokrasi kapitalizmi olumsuzlar ve onu piyasacı toplum anlayışıyla birlikte yorumlar. Ekonomi üzerindeki hiçbir toplumsal baskıyı hoş karşılamaz ve her bireyin birbiriyle rekabet halinde olduğu piyasacı bir sistem kurar. “Genel olarak eğitim, özerklik, bireysel özgürlük, mülkiyet hakkı, hukukun üstünlüğü ve hükümete katılım isteyen mal sahiplerinden meydana gelen geniş bir orta tabaka yaratır” (Dahl, 2001: 171). Böylelikle de demokrasinin gelişmesine ve toplum üzerindeki devlet baskısının ortadan kalkmasına yardımcı olmuş olur. Bu, liberal demokrasinin serbest piyasayı savunma biçimidir. Öte yandan bireylerin öz sahipliğine de vurgu yaparak serbest piyasayı onaylar. “Kendi kendinin sahibi olma düşüncesi özellikle birey hakları için güçlü bir temel arayanlar açısından önemlidir” (Sandel, 2013: 90). Nitekim bireyin kendi kendinin sahibi olması demek, sahip olduğu hak ve özgürlüklerden hiçbir ortak iyi ya da toplumsal refah adına vazgeçmeye zorlanmaması demektir. Şayet bireyler kendi kendilerinin sahibi ise kendileri istemedikçe devlet zoruyla toplumsal refaha ve ortak iyiye hizmet etmeye zorlanamazlar. Bu bakımdan, liberal demokrat için kapitalizm ve serbest piyasa anlayışı bireysel hak ve özgürlükler açısından oldukça önemli bir noktadır.

Liberal demokrasinin bu yaklaşımına karşın birlikçi demokrasi, daha devletçi ve müdahaleye daha açık bir anlayış geliştirmiştir. Birlikçi demokrasi eşitliğe vurgu yapar ve demokrasinin kapitalizmle bağdaşamayacağını belirtir (Barber, 1995: 307-308). Birlikçi demokrasi kapitalizmi zararlı görür ve toplumsal baskıyı meşrulaştırır. Bireylerin ekonomik özgürlükleri önemsizdir ve toplumsal meşruluk daha itibarlıdır. Barber, burada liberal demokrasi ile kapitalizm, birlikçi demokrasi ile de sosyalizm arasında bağ kurar (Barber, 1995: 309). Bu bağ birebir olmasa da benzerdir. Güçlü demokrasi ise her iki demokrasi biçiminden de farklı bir yol izler. En başta eşitliği ve özgürlüğü siyasetin bir ürünü olarak ele alır ve ekonominin siyasetten önce geldiği düşüncesine karşı çıkar (Barber, 1995: 309). Eşitlik ve özgürlük siyasete öncel koşullar olamazlar, ancak siyasetin ürettiği ve siyaset sonucu ortaya çıkan değerler olabilirler. Bu bağlamda ekonominin

siyasetten önce gelmesi de kabul edilmezdir. Zira siyaset, toplumsal ve ekonomik değerlerin yaratıcısı olan bir uğraştır. Bu söylenenlerden hareketle Barber, kapitalizmin güçlü demokrasiyi tehdit eden üç önemli faktörü ele alıp güçlü demokratik siyasetin bunlara nasıl karşılık verebileceğini anlatır.

Barber, ilk olarak ekonomik determinizmi ele alır. Güçlü demokrasi bağımsız temelleri reddettiği için doğal olarak ekonomik determinizmi de reddeder. Adı ne olursa olsun herhangi bir şekilde siyaseti önceleyen bir kavram ya da temel hareket noktası netice itibariyle siyaseti kendisine bağımlı kılacaktır. Bu da siyasetin geleceği açısından büyük bir tehlike demektir. Bu bağlamda Barber'a göre,

“Mülkiyetin ya da sınıf ilişkilerinin siyasal ve toplumsal ilişkilerden önce geldiğine inanmak siyasetin özel ekonomik amaçların bir aracı olduğunu düşünmek, siyasal iktidarı ekonomik iktidarın bir türevi yapmak, her bir durumda siyaseti, siyasal olmayan bir bağımsız temelden gelen mantıksal bir çıkarıma indirgemektir” (Barber, 1995: 309).

Buna göre, ekonominin, siyaseti ve toplumu belirlemesi gerektiği düşüncesi güçlü demokrasi için kabul edilemezdir. Siyaset belirlenemez ancak kendi kendisi belirleyebilir. Barber'ın güçlü demokrasisi bağımsız temel olarak ekonominin siyaseti ve toplumu belirlemesine ve bireylerin özel ekonomik çıkarları peşinde koşan egoist kişiler olmasına izin vermek istemez. Siyasetin kendini belirleme gücü her şeyin üstündedir.

Bu anlayış kapitalizmle ilgili olan diğer soruna kapı aralar. Bu sorun ekonomik özelleşme ve piyasa toplumu sorunudur. Birbiriyle hiçbir bağı kalmamış bireylerin kendi özel çıkarları peşinden koşmaları ve bunun sonucunda bireyin duygudaşlığını ve hayal gücünü kaybetmesi en büyük tehlikedir. Bu tehlikenin ortaya çıkmasının temel sebebi de liberal anlayışın bireyin iktisadi ve ekonomik yönüne vurgu yaparak ticari ilişkileri ve kişisel çıkarları maksimize etmeyi teşvik etmesidir (Tunçel, 2010: 48-49). Bireyin toplumsal bağlarından, ortak değerlerinden ve kamusal ruhundan uzaklaşması, bireyin, salt kendini ve çıkarlarını düşünen hesapçı bir varlık haline gelmesine neden olur. Bu bakımdan Barber'a göre birey için buradaki tehlike,

“...imgelemi çalınan ve kendisine imgelem eksikliğinin yalnızca kişisel başarısı için değil; tüm sistemin erdemi için de kaçınılmaz olduğu söylenen, serbest piyasada kendi çıkarını düşünen rekabetçinin, ortak

istemi ve siyasal cemaatlerin yaratılmasını mümkün kılan yegâne yeteneklerden mahrum kalacak olmasıdır” (Barber, 1995: 311).

Bu sistemde duygudaşıktan ve yurttaş olma bağından yoksun bırakılan birey, içindeki siyasallığı ve cemaat kurma melekesini kaybeder. Bu sistem bireyleri yalnız ve egoist yaparak onların katılımcılıklarını ve kendi kendilerini yönetme yeterliliklerini ellerinden alır. Bu sistemde önemli olan piyasadır ve bireyler de bu piyasa ortamında yalnız başlarına bırakılarak onları birbirlerine bağlayacak ortaklaşacılıktan uzaklaştırılırlar.

Barber, bu sorunu da ele aldıktan sonra kapitalizmin eşitsizliğiyle ilgili en önemli soruna değinir. Bu sorun, dev şirketlerin her türden demokrasiye olan düşmanlığı sorunudur. Barber’a göre, kapitalizmle ilgili klasik tartışmanın artık pek bir önemi kalmamıştır; zira demokrasi için esas tehlike büyük şirketlerin varlığıdır. “Özel olamayacak kadar büyük, bürokratikleşmiş ve geniş kapsamlı, kamusal olamayacak kadar da aşırı sorumsuz ve denetimsiz olan bu devasa örgütler, kapitalizm ve demokrasi hakkındaki geleneksel tartışmayı devrimcileştirmiştir” (Barber, 1995: 312-313). Demokrasi ve kapitalizm arasındaki yeni tartışma dev şirketleri içine almaktadır. Denetlenmeyen ve sorumsuz olan bu büyük şirketler ne kamusal ne de özel değildir. Piyasa toplumu tartışması yerini her türlü demokrasi biçimini tehdit eden bir canavara bırakmıştır. Barber’a göre, bu büyük şirketler, elde ettikleri karı paylaşmayan ama zararı tüm topluma paylaştıran bir sistem meydana getirmiştir (Barber, 1995: 313). Bu sistemde bireyler, büyük şirketlerin zararlarına ortak ancak kazançlarına ortak değildir. Şirket, büyük riskler almaktan kaçınan gayet ihtiyatlı bir tutum izler ve bu tutum serbest piyasada risk almayı öven görüşlerle ters düşer. Bu şirketler, küçük özel girişimcileri ezen, özgürlük ve eşitlikle bağdaşmayan ve özencilik ile kamusalılık arasındaki farkı yok eden demokrasi düşmanı devasa örgütlerdir (Barber, 1995: 313). Bu şirketlerin sisteminde en önemli şey sürekli tüketim ve her zaman kâr elde etmedir. Bu bakımdan bu şirketler bütün demokrasiler için büyük tehlike arz ederler. Özenciliği ve kamusalılığı yok ederek bireyleri doymak bilmez bir sistem içinde duygusuz ve akılsız kölelere dönüştürür.

Her şeye rağmen kapitalizmle ilgili bu en önemli sorun bir şekilde çözümlenmelidir. Bunun yolu Barber’a göre, tekelleşmenin önüne geçmekten ve birleşik devasa şirketleri dönüştürmekten geçer; bu da meselenin ekonomik olmaktan çok siyasal olduğunun bir göstergesidir (Barber, 1995: 314). Siyasal bir sorun olarak büyük şirketler sorunu, demokrasiyi ekonomiye öncel hale getirmeden çözülemez. Nitekim ekonominin

demokrasiye ve siyasete öncel olduğunun kabulü bu soruna neden olan yegâne sebeptir. Güçlü demokrasi, etkin yurttaşlık anlayışı ve siyaseti her türden bağımsız temellerden ayırması sayesinde bu sorunu çözmeye en muktedir demokrasi biçimi olarak karşımıza çıkar. “Eğer demokrasi yaşayacaksa, bu açmaza karşı da göğüs germesi gerekecektir. İşçi katılımı, işyerlerinin demokratikleştirilmesi ve diğer düzenlemeler yoluyla birleşmiş tekel belli ölçüde zayıflatılabilse de nihai savaş –eğer kazanılacaksa- siyasal olmak zorundadır” (Barber, 1995: 314). Bu yüzden siyasetin ekonomiye öncel hale getirilip katılımcı demokrasi ve aktif yurttaşlık anlayışının hayata geçirilmesi gerekmektedir. Kanaatimce bunu liberal ve birlikçi demokrasi anlayışları eliyle gerçekleştirmek mümkün olmadığından; güçlü demokratik ideal bu noktada makul bir alternatif olarak karşımıza çıkar. Nitekim ne liberal demokrasi ne de birlikçi demokrasi, aktif ve katılımcı bir yurttaşlık fikrine sahip olmadıkları için ve bağımsız temelleri siyasete soktukları için kapitalizmin bu sorununu çözecek güçte değildirler. Böylece yurttaşlığı sınırlayan kapitalizmin eşitsizlik ve özencilik sorununu da görmüş olduk. Barber, bu noktadan sonra yurttaşlık için son sınırlayıcı koşul olan belirsizlik sorununu ele alır.

Belirsizlik sorunu, yurttaşlığı sınırlayan son ve çözümü en zor olan sorundur. Bu zorluğun en önemli nedeni güçlü demokrasinin siyasete bağımsız temelleri sokmamasıdır. Hiçbir bağımsız temele yaslanmayan güçlü demokrasi, siyaseti kendi başına ele alır ve bu ele alış belirsizlik sorununun çözümünü zorlaştırır. Zira herhangi bir temel hareket noktasından yoksun olan siyasal teori zamanla hiçbir karara varamayan ve bunun sonucunda eylemde bulunmaktan aciz bir sisteme dönüşebilir.

Yine de belirsizlik sorunu çözümsüz bir sorun değildir. Buradaki temel sorun, liberal minimalizmin şüpheciliğine ve yanılabilirliğine karşı koyabilecek ve yurttaşları eylemsizliğe sürüklemeyecek bir anlayışın nasıl ortaya konulabileceği sorunudur. Barber’a göre, bağımsız temellere yaslanan bir siyasal anlayış, zamanla hatayı kurumsallaştırıp siyasetin değişen şartlarına uyum sağlamak konusunda zorluklar yaşayabilirken; değişen şartlara uyum sağlayabilen ve kendini dönüştürebilen bir siyasal anlayış bu tür zorlukları aşmak konusunda daha beceriklidir (Barber, 1995: 315). Buna göre güçlü demokratik siyaset, dönüşüme yaptığı vurgu ve bağımsız bir temele yaslanmamasından dolayı siyasetin değişen şartlarına ve koşullarına göre kendini yeniden konumlandırıp belirsizlik sorununun üstesinden gelebilir. Bunun için de belli pişmanlık mekanizmaları ortaya koyması gerekecektir. Bu bakımdan Barber’a göre, “[k]arar ve eylem olmadan, bir bağımsız temelin olmayışı yalnızca şüphecilik felcine yol açabilir. Pişmanlık olmadan

karar ve eylem hoşgörüsüzlük, tekbiçimlilik ve özgürlük kaybı anlamına gelebilir” (Barber, 1995: 316). Anlaşıldığı üzere çözüm, pişmanlıktan geçer ve karar ve eyleme de bağlıdır. Bağımsız temellerin yokluğunda şüpheciliğe düşmemek için karar ve eylem olmalıdır. Buna bağlı olarak karar ve eylemin yurttaşlar arasında hoşgörüsüzlük, tekbiçimlilik ve özgürlük kaybına yol açmaması için pişmanlığın olması gereklidir. Barber’a göre, “... güçlü demokrat, ortak tartışma ve ortak eylem sisteminin içinde belli düzenleyici pişmanlık mekanizmaları kurmak için elinden geleni yapmalıdır” (Barber, 1995: 317). Kanaatimce pişmanlık mekanizmaları kurulmadığı takdirde güçlü demokrasi özerkliği de ortaklaşacılığı da tehlikeye atar ve demokrasiye liberal ve birlikçi anlayışlardan daha çok zarar verir. Ancak güçlü demokrasinin bu zarardan korunmak için elinde iyi bir kozu bulundurur. Nitekim güçlü demokrasi, yurttaşları ve cemaati sürekli bir değişim ve dönüşüm içinde ele alır. Her yurttaş ve cemaatin tümü değer ve inançlarını her daim tartışarak gerektiği takdirde değiştirmeye ve dönüştürmeye yatkınlık göstermelidir. Bu bağlamda pişmanlığı harekete geçirecek kurumlar oluşturulmalı ve alınan ortak kararların ve ortak eylemin zamanla tiranlaşmasına engel olunmalıdır. Güçlü demokratik siyaset için pişmanlık bu açıdan çok önemlidir. Sürekli tartışma, dönüşüm ve pişmanlık, karar ve eylemin bireyler üzerinde baskı oluşturmasını engelleyebilir ve belirsizliğin ortadan kalkmasını sağlayabilir. Bu sebeple güçlü demokratik siyasetin pişmanlığı kurumsallaştırması hayati önemdedir.

Böylelikle yurttaşlığı sınırlayan ve zorlayan koşulları ve Barber’ın önerdiği çözüm yollarını görmüş olduk. Kabul etmek gerekir ki sadece bu söylenenler yeterli ve ikna edici değildir. Ele alınan ve değerlendirilen yurttaşlığı sınırlayıcı koşulların tümü güçlü demokrasinin pratikte nasıl uygulanacağıyla ilgilidir. Barber, bu sınırlayıcı koşulları aşmak için güçlü demokratik kurumların oluşturulması gerektiğinin bilincindedir. Teorik olarak ne denli çekici olursa olsun pratikte bir karşılığı olmadan güçlü demokrasinin, temsili ve birlikçi demokrasilere alternatif olması zorlaşacaktır.

Bütün bu anlatılanlarla birlikte Barber’ın güçlü demokratik yurttaşlık ve cemaat anlayışının ne olduğunu etraflıca görmüş olduk. Güçlü demokrasi, yurttaş eylemliliğine dayanan ve yurttaşların kendi kendilerini yönettiği katılımcı bir demokrasi biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yurttaşlığa giden yolda siyasetin kendisinin epistemoloji olması, ortak tartışma, ortak karar ve ortak eylemde kendini ortaya koymaktadır. Güçlü demokratik yurttaşlık, birbirlerini komşu olarak gören, birbirlerine ortak katılımcı eylemlilikle bağlanan etkin katılımcılar olarak dayanışmacı ve etkin bir siyasal tarzla nezaket erdemini yücelten, yurttaşlığı bütün toplumsal kimliklere egemen kılan ve ortak tartışma, karar ve

çalışmayı ideal temel olarak kabul eden bir yurttaşlık biçimidir. Güçlü demokratik cemaat ise içinde barındırdığı yurttaşları değiştirip dönüştüren ve onlara olumlu anlamda bir şeyler katıp onları her anlamda oldukları noktadan daha ileriye taşıyan bir yurttaşlar birliğidir.

Barber, bu noktadan sonra ortaya koyduğu tüm bu güçlü demokratik sistemi kurumsallaştırma işine koyulur. Nitekim teorik olarak ne kadar iyi ve çekici olursa olsun pratik olarak bir karşılığı olmadan güçlü demokrasi liberal demokrasiye ve birlikçi demokrasiye gerçek bir alternatif olamayacaktır. Bunun farkında olan Barber, sonraki iş olarak güçlü demokrasinin pratik karşılığı olacak kurumları oluşturmaya başlar.

3. 4. Güçlü Demokratik Kurumlar

Barber, güçlü demokrasi anlayışını ve ona bağlı olarak güçlü demokratik yurttaşlık anlayışını yukarıdaki gibi ayrıntılı olarak açıklar. Bu noktadan sonra Barber'ın amacı, güçlü demokratik teoriyi gerçek hayata uygulamak ve uygun kurumları ortaya koymaktır. Zira bir teori ne kadar iyi oluşturulursa oluşturulsun bu teorinin bir pratik karşılığı olmalı ve buna uygun kurumsal bir çerçevesinin olması gereklidir. Bu bağlamda güçlü demokratik kurumlar en başta bazı koşulları sağlamalıdır. İlk olarak bu kurumlar “[g]erçekçi ve işler olmalıdırlar” (Barber, 1995: 319). Bu kurumlar, ihtiyaç duyulan şey her ne ise onu direkt karşılayacak yetkinlikte olmalıdırlar. Bu kurumlar, toplumun gerçekliğinden kopuk olmamalı ve toplumun ihtiyaçlarını tam olarak karşılamalıdırlar. Bu sayede hem kurumlar fiili siyaset açısından kullanılabilir olurlar hem de teori salt ütöpik bir teori olarak kalmamış olur. İkinci olarak, “[b]u kurumlar, büyük ölçekli modern toplumların başlıca temsili kurumlarını tamamlamalı ve onlarla uyuşabilmelidir” (Barber, 1995: 319). Barber güçlü demokratik teoriyi, liberal demokrasinin eksiklerini giderici ve ona alternatif olacak bir siyaset anlayışı olarak öne sürdüğü için güçlü demokratik kurumlar devrimci karakterde olmamalıdırlar. Bu kurumlar eksikleri giderecek ve demokrasiyi daha güçlü hale getirecek kurumlardır. Üçüncü koşul ise güçlü demokratik kurumlar, birlikçi demokrasinin yaptığı hataları yapmadan doğrudan liberal demokrasinin eksiklerine yoğunlaşmalıdır (Barber, 1995: 319). Güçlü demokratik kurumlar, özerkliği yok etmeden demokrasinin ihtiyaç duyduğu eksiklikleri gidermeye yönelik kurumlar olmalıdır. Bu kurumlar koruyucu olarak çoğunluğun tiranlaşmasını engellemelidir. Dördüncü koşula göre oluşturulacak kurumlar katılımı sağlama açısından modern toplumlarda ortaya çıkan bir takım zorlayıcı koşullarla baş edebilecek düzeyde olmalıdırlar (Barber, 1995: 319). Nitekim bu kurumlar eğer zorlayıcı koşullarla somut bir şekilde başa çıkamazlarsa güçlü demokratik teori hayata geçemeyecektir. Bu açıdan bu kurumlar, zorlayıcı koşulları net bir biçimde aşabilecek

yetkinlikte olmalıdırlar. Son olarak güçlü demokratik kurumlar, teorinin kendine has iddialarına uygun düşecek bir biçimde “...profesyonel yönetim yerine yurttaş yönetimi[ni]” ön plana çıkarmalıdırlar (Barber, 1995: 319-320). Bu kurumlar, yönetimi, bizzat yurttaşların gerçekleştireceği bir yönetim haline getirmelidirler. Ancak bu sağlanırsa güçlü demokrasinin iddiaları gerçekleştirilebilir. Aksi takdirde yönetim elitlerin ve kişisel amaçları peşinde koşan siyasetçilerin eline kalır ve yurttaşların kendi kendilerini yönettikleri bir güçlü demokrasi hayalden öteye gidemez.

Ortaya koyulan bu kıstaslar, güçlü demokrasinin pratikte işe yarar bir teori olabilmesi için gerekli olan güçlü demokratik kurumların taşınmaları gereken en önemli özellikleri ifade eder. Güçlü demokratik kurumlar bu koşulları sağladığında güçlü demokrasi teorisi gerçek hayata uygulanabilir hale gelecektir. Ayrıca Barber, oluşturulacak olan kurumların ele alınışlarıyla ilgili bir tespit daha bulunur. “Burada önerilen kurumlar bölük pörçük ele alınmamalıdır. Birer birer alındıklarında, kötüye kullanılmaya açık oldukları gibi demokratik sistemi güçlendirme şansları da zayıflayabilir” (Barber, 1995: 320). Bu açıdan güçlü demokratik kurumların topyekûn ele alınmaları daha sağlıklı olacaktır. Bu kurumlar tek tek uygulanmaya çalışıldığı vakit ya da bu kurumlar tek tek değerlendirildiği vakit istenilen sonuçlar elde edilemez. En iyi sonuç için birbirleriyle uyumlu bir şekilde uygulanmaları ve değerlendirme yapılırken de hepsinin bir arada değerlendirilmeleri gerekmektedir. Barber bu şekilde kısa bir giriş yaptıktan sonra güçlü demokratik kurumları ve bu kurumların işlevlerini açıklamaya başlar.

Bu noktadan sonra Barber, bahsi geçen güçlü demokratik kurumların neler olduğunu ve ne tür işlevlere sahip olduklarını anlatmaya başlar. Barber bu kurumları üç ayrı kategoride açıklar. Bunlar; tartışma, karar alma ve eylem kategorileridir. Şimdi burada ilk olarak güçlü demokratik tartışmayla ilgili kurumları göreceğiz.

Barber’ın güçlü demokratik tartışmayla ilgili olarak ele aldığı ilk kurum, yerel düzeyde katılımı arttırmak için kurulacak olan yöre meclisleridir. Yöre meclisleri, yurttaşların siyasal katılımlarını arttırmak ve onları etkin hale getirmek için önemli bir kurumdur. Bu meclisler, beş bin ila yirmi beş bin kişiden oluşmalı ve ilk başta yerel düzeyde bir kamusal tartışma olanağı sağlamaya çalışmalıdır; daha sonra bu meclisler yerel düzeyde yasama faaliyetlerine girişebilirler (Barber, 1995: 327-329). Yerel konuların tartışılması bu meclislerin asli görevidir ve zamanla tartışılan yerel konular hakkında kararlar da alabilecek düzeye gelebilirler. Yöre meclisleri, katılımcı ve etkin yurttaşlar

yaratmanın temel noktasını oluştururlar. Bu meclisler yoluyla insanlar, yurttaşlığı ve etkin katılımı öğrenirler. İlerleyen zamanlarda bütün toplum etkin katılımcı yurttaşlar haline gelir ve kendi kendilerini yönetme kapasiteleri artmış olur.

Tabi ki bu yöre meclislerinin de taşıdığı bazı tehlikeler vardır. Barber yöre meclisleriyle ilgili iki tehlikeden bahseder. İlk olarak, yöre meclisleri, yerel katılımı sağlama noktasında ne derece başarılı olabilir? Sorusunun yanıtı verilmelidir. Barber'a göre, yurttaşlara yeterli güç verilirse katılım sağlanabilir. "Bir kez güç verildiğinde, bir halkın katılımı reddettiğini gösteren kanıt yoktur" der Barber (Barber, 1995: 330). Öyleyse, yurttaşların gücü ne derece artarsa katılım da o derece artar diyebiliriz. İkinci ve daha önemli olan tehlike ise yerelciliğin, toplumu, bağnazlaştırabileceği tehlikesidir. Ancak Barber'a göre, "... kentsel yerleşim alanları ve kırsal bölgeler artık pürüten coşku tarafından kasıp kavrulmuyor ve Modern Amerika'daki yerel meclisler tekbiçimci zorlamadan çok, sektercilik ve özgül çıkar çatışmalarından zarar görüyorlar" (Barber, 1995: 331). Buna göre, esas tehlike bağnazlık değil, şahsi çıkar çatışmaları ve bu çatışmaların siyaseti imkânsız kılmasıdır. Barber'ın ifade ettiği yöre meclisleri bu bakımdan ele alındığında çıkar çatışmalarının önüne geçip etkin yurttaş katılımına dayalı siyaseti mümkün kılmayı amaçlayan bir güçlü demokratik kurumdur.

Barber, kamusal tartışmayı yerel düzeyden daha ulusal bir düzeye geçirmek için yöre meclislerinin genişletilmiş hali olan televizyonlu kent toplantılarını önerir. Bu toplantılar teknoloji yardımıyla katılımı ve kamusal tartışmayı ulusal düzeye çıkaracaktır (Barber, 1995: 332). Böylelikle yurttaşlar daha ulusal düzeyde bir araya getirilip dar bölgeciliğin tehlikelerinden de sakınılmış olacaktır. Barber'a göre, "... katılımın doğrudan; fakat iletişimin bölgesel ya da ulusal olduğu bir kent toplantısı ..." güçlü demokratik siyasetin amaçlarına son derece uygundur (Barber, 1995: 331). Televizyonlu kent toplantıları sayesinde bölgesel ve yerel tartışmalar ulusal düzeye taşınmış olup yurttaşlar ulusal konularda birbirleriyle daha iyi bir şekilde etkileşim kurmuş olacaklardır. Unutulmamalıdır ki televizyonlu kent toplantılarının da tehlikeli bazı yönleri vardır. Barber, bu tehlikelerin farkında olduğundan "*Yurttaş İletişim Kooperatifi*" adıyla güçlü demokratik bir kurum oluşturulması gerektiğini belirtir (Barber, 1995: 335). Barber, bu kurumun temel ilkesini "... yaşamsal bir kamusal kaynak olarak telekomünikasyonun demokratik ve sivil kullanımlarını ilerletmek ve garanti altına almak ..." olarak belirler (Barber, 1995: 335). Bu kurum sayesinde televizyonlu kent toplantıları güvenli bir şekilde her yurttaşın erişimine sunulabilecektir. Olası tehlikelerin ve kötüye kullanımların önüne

geçilmiş olacaktır. Televizyonlu kent toplantıları ve yurttaş iletişim kooperatifi birlikte ele alındığında yöre meclislerinin daha üstünde bir yurttaş katılımını sağlaması bakımından önemlidir. Ulusal düzeyde birbirleriyle etkileşim halinde olan yurttaşlar toplumsal sorunlar ve toplumu ilgilendiren kararlar için daha doğrudan ve etkin bir katılım gösterirler.

Güçlü demokratik yurttaşlığın etkili bir biçimde uygulanabilmesi için yurttaş eğitimi hayli önem taşır. Bu nedenle “... güçlü demokratik program, Yurttaş İletişim Kooperatifi'nin koruması altında bir yurttaş videoteks servisi kurulmasını ve yurttaş eğitimi amacına yönelik yayınların devlet desteğiyle dağıtılmasını talep eder” (Barber, 1995: 337). Bu servis bütün yurttaşların kullanımına açık bir şekilde her yurttaşın eşit düzeyde bilgi edinmesine imkân verir. Böylece yurttaşlar toplumsal sorunlar ve yapılan tartışmalar konusunda yeterli bilgi ve belgeye kolaylıkla erişim sağlar. Ayrıca Barber'a göre, bu videoteks servisinin daha iyi işleyebilmesi ve yurttaşların siyasi ve toplumsal konularda daha nitelikli bilgilere erişebilmeleri için “Yurttaş Eğitimi Haberleşme Yasası” çıkarılması da gereklidir (Barber, 1995: 337). Bu yasa sayesinde devletten destek alacak yayınların ne oranda destek alacakları belirlenmiş olur. Böylelikle nitelikli bilgiler içeren ancak geniş kitlelere ulaşmakta zorluk çeken yayınlar daha geniş kitlelere ulaşma imkânı bulmuş olur.

Barber, yukarıda ele alınan güçlü demokratik kurumlara bazı destekleyici kurumlar ekler. Buna göre, güçlü demokratik yurttaşlığın ölçek sorunundan daha az etkilenmesi amacıyla kura yöntemi kullanılarak temsili kent toplantıları düzenlenebilir (Barber, 1995: 338-339). Böylece hem ölçek sorunu nispeten aşılmış olur hem de her yurttaş kura sayesinde bu toplantılara katılım sağlamış olur. Barber, yerel düzeyde birtakım görevlerin yine kura yöntemiyle yurttaşlar arasında bölüşülebileceğini belirtir (Barber, 1995: 339). Bu öneride Barber'ın amacı yine aynıdır. Her yurttaşın görev ve sorumluluk olarak güçlü demokratik siyasete demokrasinin hakkını vererek katılması amaçlanır. Barber'ın önerdiği bir diğer kurum adalet ve yargı sistemiyle ilgili olarak bazı küçük ve hafif suçların değerlendirileceği ve bir halk jürisi tarafından karara bağlanabileceği bir yargı kurumudur (Barber, 1995: 339). Bu düşünce hem yargının daha etkin kullanılması hem de yurttaşların daha katılımcı olmaları için ortaya atılmıştır. Görüldüğü üzere destekleyici kurumların her biri aynı amaca hizmet etmek için oluşturulmuştur: Yurttaşların elinden alınan ve demokrasinin erdemlerinden biri olan katılımı her bakımdan arttırmak için.

Barber, şimdi de güçlü demokrasinin karar alma boyutuyla ilgili kurumları ele alır. Barber, karar alma noktasında ulusal inisiyatif ve çoktan seçmeli halk oylamasına olanak sağlayacak bir kurum oluşturmak istemektedir. Barber'a göre bu kurum, çoktan seçmeli bir yöntemle iki defa oylama yapılmasını olanaklı kılmalı ve ayrıca yurttaşların eğitimine katkı yaparak karar verirken daha sağlıklı düşüncelerine olanak sağlamalıdır (Barber, 1995: 344). Oy pusulalarının çoktan seçmeli bir düzende sunulması ve aynı konuyla ilgili belli aralıklarla iki seçim yapılması Barber'a göre en iyi sonuca ulaşmayı mümkün kılar. Burada Barber dört aşamalı bir süreç tasvir eder. Buna göre;

“a. Bir yasama inisiyatifi ve halk oylaması süreci;

b. Yöre meclisleri ve yurttaş eğitimi amacına yönelik “etkileşimli televizyonlu kent toplantıları” ile zorunlu bir bağlantı;

c. Çoktan seçmeli bir düzenleme;

d. İki okumayı olanaklı kılan iki aşamalı bir oylama süreci.”

(Barber, 1995: 344).

Bu tasvir edilen dört aşamalı süreç, güçlü demokratik karar alma sürecinde yurttaş katılımını ve etkin yurttaşlığı arttırmak için özel olarak düzenlenmiştir. Özellikle oylama sürecinin hedefine ulaşabilmesi için çoktan seçmeli düzenleme ve iki aşamalı oylama süreci çok önemlidir. Barber'a göre, çoktan seçmeli düzenleme, oy kullanan yurttaşların alınacak herhangi bir kararda yalnızca ret veya kabul oyu vermeleriyle biten bir seçim süreci olmaktan ziyade yurttaşlara çeşitli alternatifler sunması ve kendilerini farklı şekillerde ifade edebilmelerine olanak tanıyacak şekilde seçenekler ortaya koyan bir düzenleme olmalıdır (Barber, 1995: 346). Bu şekilde yapılacak bir oylama oy kullanan her yurttaşın kendini en iyi ve en açık bir şekilde ifade etmesine olanak sağlar. Bu düzenleme ile yapılan seçimlerin daha sağlıklı sonuçlar vermesi ve insanların kendilerini gerçek manada katılımcı ve etkin bir yurttaş olarak hissetmeleri sağlanmış olur. Barber'a göre, bu düzenleme aynı zamanda yurttaş eğitimi ve demokrasinin güçlenmesi için de önemlidir (Barber, 1995: 348). Karar verme durumundaki her yurttaş bundan böyle vereceği kararın sorumluluğunun daha çok farkına varır ve diğer yurttaşlarla birlikte biz olarak yaşamak istediği dünyayı kurmaya başlar.

Bu dörtlü sürecin son aşaması iki türlü bir oylama sürecidir. Barber'a göre bu süreç, altı aylık sürelerle iki kez oylama yapılmasını öngörür ve bu süre içinde siyasal

tartışmaların devam etmesi de sağlanır (Barber, 1995: 348). İki türlü oylama süreci hem aceleyle karar almanın önüne geçer hem de alınacak kararın en iyi şekilde tartışılması ve görüşülmesine olanak sağlar. Böylelikle yurttaşlar birlikte yaşayacakları en iyi dünyayı kurmak için daha dikkatli adımlar atmış olurlar. Sonuç olarak, Barber'a göre, "[d]oğru bir şekilde tasarlanmış bir inisiyatif ve halk oylaması sistemi aslında kamunun makul siyasal yargılara ulaşma kapasitesini arttırır. Bu sıfatla, güçlü demokratik programın çok önemli bir bileşenidir" (Barber, 1995: 349). Barber'ın önerdiği bu sistem, yurttaşların demokrasinin hakkını vererek ve onun erdemlerine bağlı bir şekilde siyasal sürece dâhil olmaları için oldukça önemlidir. Zira kendi yaşayacakları dünyayı kurma önceliği yurttaşların kendilerine verilmelidir. Olası bütün risklerine rağmen yurttaşları siyasal sürecin içine dâhil etmek demokrasinin gerçek anlamıyla demokrasi olabilmesi için gereklidir.

Barber, güçlü demokratik karar alma sürecinde elektronik oylama konusuna da değinir. Ona göre, bu uygulamanın yurttaşların katılımını olumsuz yönde etkilememesi için elektronik oy verme düzeneklerinin yurttaşların oy vermek için toplandıkları alanlarda kullanılması gerekir; evinden çıkamayacak durumdaki kişiler istisna olarak kendi evlerinden oylamaya katılabilirler (Barber, 1995: 351). Barber, elektronik oy verme konusunda temkinli bir yaklaşım sergiler ve bu uygulamanın demokrasiye ve katılıma zarar vermeyecek şekilde uygulanması gerektiğini savunur. Barber'ın güçlü demokrasisi teknolojiye açıktır ve teknolojinin imkânlarından yararlanmaya azami ölçüde dikkat gösterir. Yeter ki bu teknolojik imkânlar, demokrasinin ruhuna, etkin yurttaşlığa ve katılıma bir zarar vermesin.

Barber, modern demokratik toplumlarda da kurayla seçim yapılabileceğini belirtir ancak temkinli bir şekilde bu uygulamanın hayata geçirilmesi gerektiğinin altını çizer. Ona göre, kurayla seçimin iyi bir şekilde uygulanabileceği iki alan vardır. İlki yöre meclisleridir ki kurayla seçim sayesinde ölçeğin sınırları aşıp her yurttaş dönüşümlü olarak katılım sağlayıp temsil edilmiş olur (Barber, 1995: 352). Kura sisteminin bu ilk alandaki uygulanma biçimi güçlü demokratik katılımı dönüşümlü bir biçimde her yurttaş eşit şekilde dağıtır. Böylece toplumsal statüsüne bakılmadan her yurttaş siyasete katılmış olur. Barber'a göre, çok fazla bilgi ve uzmanlık gerektirmeyen yerel görevler alanı kurayla seçim sisteminin uygulanabileceği ikinci alandır; yerel görevliler kurayla seçilir ve sorumluluklarını tam olarak yerine getirip getirmediikleri denetlenir (Barber, 1995: 352-353). Yerel görevlere bireylerin kurayla seçilmeleri onları sorumluluk sahibi etkin

yurttaşlara dönüştürebilir. Bu sayede gerçek manada yurttaşlar olarak demokrasinin ve siyasetin önemini daha iyi bir şekilde kavrayabilirler. Seçilen kişilerin denetlenmesi verilecek görevler için bu görevleri gerçekten isteyen kişilerin belirlenmesine olanak sağlar. Sonuç olarak Barber'a göre, "...kurayla seçim, temsilin oligarşik eğilimlerini yumuşatabilir ve yerel delege ve görevlilerin, ölçeğin gereklerine göre hakkaniyetle seçilmeleri garanti altına alınabilir" (Barber, 1995: 354). Barber, dönüşümlü seçime vurgu yaparak hem bütün yurttaşların görev ve sorumluluk almasını hem de oligarşik bir temsil sisteminin önüne geçilmesini amaçlar. Böylelikle bir yandan yurttaşların katılımı ve etkinliği artacak ve onlara sorumluluk verilmiş olacak bir yandan da demokrasi ve siyasette oligarşik bir sistemin ortaya çıkmasının önüne geçilmiş olacak.

Barber, güçlü demokrasinin karar alma boyutuyla ilgili son olarak kupon ve kamusal seçim konusunu ele alır. Barber'a göre, kupon sistemi ve kamusal seçimle ilgili bir kurum deneysel olarak güçlü demokrasiye sokulabilir. Barber, bazı yörelerde bu sistemin denenebileceğini ve bazı hizmetlerin kamusal seçimi noktasında yurttaşlara eşit haklar sağlayabileceğini düşünür (Barber, 1995: 359). Ancak yine de temkinli bir şekilde bu sisteme yaklaşmak gerekmektedir; zira insanlar bir süre sonra salt bireysel çıkarları peşinde koşan kişilere dönüşebilirler ve bunun sonucunda da cemaat yozlaşabilir. Bu noktada Barber bazı endişelerini dile getirir. Ona göre, kupon sistemi kamu yararı düşüncesine zarar verebilir, bununla birlikte siyaset zarar görür ayrıca kupon sistemi güçlü demokraside önemli yer tutan yöre fikriyle de uyuşamaz (Barber, 1995: 358-359). Barber'ın bu endişeleri kupon sistemini güçlü demokrasi için her zaman kuşku duyulması gereken bir sistem haline getirir. Güçlü demokrasi, kamusalığa verdiği önem, siyaseti ele alış biçimi ve yerellik ruhuna dayanan yöre fikriyle kupon sistemine tam olarak güvenemez. Ancak yine de kupon sistemi tamamıyla bir kenara bırakılabilecek bir sistem değildir; bu yüzden güçlü demokratik sisteme deneysel olarak girebilir.

Barber, güçlü demokrasinin kurumsallaştırılmasıyla ilgili son olarak güçlü demokrasinin eylem boyutuyla ilgili kurumlara değinir. Barber, burada ilk olarak evrensel yurttaşlık hizmetini ele alır. Barber'a göre, evrensel yurttaşlık hizmeti, askerliği de içine alan ulusal hizmet birimleri oluşturarak askeri ve sivil amaçları gerçekleştirmeye yönelik ve bütün yurttaşların katılımına dayanan bir kurumdur (Barber, 1995: 362). Bu açıdan güçlü demokratik sistem, ortaklaşacılığın artması, kamusalığın gerçek bir kamu ile gerçekleştirilmesi ve karşılıklılığın ulusal düzeye çıkarılması için evrensel yurttaşlık hizmetine büyük önem verir. Bu kurum yoluyla Barber, güçlü demokratik yurttaşların

birbirlerini komşular görmelerini ve buna uygun olarak da yardımlaşma ve dayanışmayı yerel düzeyden ulusal düzeye çıkarmayı hedefler. Sonuç olarak bu kurum, yurttaşlar arasındaki bağları güçlendirecek, cemaat duygusunu artıracak ve yerelciliğin olumsuz etkilerine karşı koyacak bir kurumdur.

Barber, kamu destekli yerel gönüllü programlarının hayata geçirilmesi için bir kurum tasarlar. Bu kurum, eylem ve çalışma alanında ortaklaşacılığı artıracak nitelikte bir kurum olmalıdır ve çeşitli programlar geliştirerek yurttaşlık bağlarını güçlendirmeyi hedeflemelidir (Barber, 1995: 366-367). Yurttaşlar arasındaki ortaklaşacılığı artırıcı nitelikteki bu kurum, yerel örgütlenmeler olarak ve kamusal desteği de arkasına almış olarak faaliyetlerde bulunur. Bu sayede geliştirilecek projeler topluma mal edilmiş olacak ve yurttaşlık bağları kuvvetlenecektir.

Barber, güçlü demokratik sistemde iş yerindeki demokrasiyle ilgili de bir kurum olması gerektiğini düşünür. Buna göre, işyeri demokrasisini geliştirmek amacıyla ekonomi alanında özel sektöre alternatif modeller oluşturan kurumların da güçlü demokrasi içinde var olması gereklidir ve bu kurumlar özel sektörle rekabete girerek demokrasinin iş yerlerinde gelişmesine katkı sağlar (Barber, 1995: 367-368). Böyle bir kurum, güçlü demokrasi lehine yurttaşlığı daha da geliştirip ekonomik eşitliği sağlayabilir.

Barber son olarak, saydığı bütün bu kurum ve örgütlenmelerin yerleşecekleri fiziksel alanlara değinir. Barber'a göre, güçlü demokratik program, gerçekleştirileceği uygun yapılara gereksinim duyar ve bu yapıların da yurttaşların bir araya gelip, dostça birbirleriyle etkileşim kurdukları, komşuluk bağlarının güçlendirildiği ve yurttaşların aynı zamanda hemşerilere dönüştürüldüğü alanlar olması gerekir (Barber, 1995: 369). Bu sayede yurttaşlar birbirlerini komşular olarak görüp aralarındaki bağları güçlü tutabilirler. Bu mekânlar ile güçlü demokratik yurttaşlık gerçek anlamını kazanır ve bu mekânlara sahip gerçek yurttaşlar demokrasinin hakkını verir.

Barber, böylelikle güçlü demokrasi anlayışının teorik boyutunu tamamlayacak ve teoriyi pratiğe dönüştürecek güçlü demokratik kurumları tamamlamış olur. Özellikle belirtmek gerekir ki “[b]u program güçlü demokrasiyi tarif etmez: güçlü demokrasinin kendisidir. Uygulandığında, yukarıda geliştirilen teoriye, gerçek bir pratik yaşam ve nefes kazandıracaktır” (Barber, 1995: 370). Barber tarafından ortaya koyulan bu güçlü demokratik program, güçlü demokrasinin salt bir teori olarak kalmaması ve onun pratikte de uygulanabilir bir demokratik sistem olduğunu göstermesi bakımından ayrıca önemlidir.

Aynı zamanda güçlü demokrasinin bir teori olarak pratik karşılığının ne olduğunu net bir biçimde görebilmek için bu kurumların her birinin hayata geçirilmesi ve güçlü demokrasinin öyle değerlendirilmesi gerekir.

Bu noktada Barber, güçlü demokratik sistemiyle ilgili olarak son bir kurumsal yapıdan söz eder. Barber'a göre, güçlü demokratik program, her ne kadar cazip ve kullanışlı gözükse de bir takım riskler barındırır. Ona göre, en büyük risk güçlü demokrasinin zamanla birlikçi totalizme ve dar bölgeciliğe sürüklenmesi riskidir (Barber, 1995: 372). Bu risk güçlü demokrasi için çok önemlidir. Zira zamanla bu sistem kolektif iradenin birey iradesini baskılamasına ve bireysel aklın toplumsal akıl içinde eriyip gitmesine izin verecek şekilde totaliter olabilir. Aynı zamanda yerel katılıma verilen önemin yanlış anlaşılması sonucu toplum bölünmeye ve istenmeyen bir yerelcilik ruhunun ortaya çıkmasına neden olabilir. Öte yandan Barber'a göre, “[g]üçlü demokrasi, tamamen yok etmeden eklemeler yapan ve çarpıtmadan tekrar yönlendiren tamamlayıcı bir stratejidir” (Barber, 1995: 372). Bu yönüyle güçlü demokrasi, kendi programını gerçekleştirmek adına her şeyi atıp yeni baştan bir sistem kurma çabasında değil, var olan sistemin eksiklerini tamamlayıcı ve daha iyiye doğru yönlendirici bir siyasal sistemdir.

Bu noktadan hareketle Barber, güçlü demokratik sistemde öne sürülen kurumlara ek olarak son bir kurum daha önerir. Bu kurum, güçlü demokrasi sisteminde azınlıkta kalanlara ya da muhalefet konumuna düşenlere destek olacak ve onların seslerini duyurabilmelerine olanak sağlayacak bir yöre müfettişliği sistemidir (Barber, 1995: 373). Bu yöre müfettişliği ile azınlıkta kalanlar ya da muhalif olanlar genel iradeye karşı kendi seslerini duyurabilecekleri bir konumda olurlar. Nitekim demokrasiler için çok seslilik önemli bir konudur ve gerçek anlamda demokrasinin olduğu toplumlarda çok seslilik de mevcuttur. Bu bağlamda, çok sesliliği arttırmak, birlikçi totalizme karşı koymak ve dar bölgeciliğin önüne geçmek için yöre müfettişliği hayli önem arz eder. Bu söylenenlere paralel olarak “[h]er şeyden önce, güçlü demokrasi programını ölçülü bir ruhla ilerletmeye ihtiyaç duyar” (Barber, 1995: 374). Bu ölçülü ruh sayesinde azınlıkta kalan her düşünce sesini duyurabileceği imkânlar kazanır. Çok sesli, siyasal sorumluluklar alabilen ve katılımcı bir yurttaş cemaati ortaya çıkarılabilir. Nihayetinde de birlikçi totalizm ve dar bölgeciliğin sınırları aşıлып gerçek anlamda demokrasi işleyebilir.

Güçlü demokrasi ve yurttaşlık teorisi artık bütün çıplaklığıyla gözümüzün önündedir. Güçlü demokratik ideal genel hatlarıyla, doğrudan demokrasiyi, katılımcı

siyaseti, aktif ve etkili bir yurttaşlığı insanlığa sunmaktadır. Bu siyasal sistemde yurttaşlık erdemleri ve siyasal topluluğun bu erdemler etrafında bir araya getirilmesi oldukça önemlidir. Yurttaşların siyasal alanda aktif rol almaları ve katılım göstermeleri hayati önem arz eder. Siyasal ilgisizlik, toplumsal bağların kopukluğu, yurttaşın iradesini temsilcilere ve elitlere havale etmesi ve kamusal alanda sorumluluktan kaçınması güçlü demokratik sistemin değiştirmeye çalıştığı temel tutum ve davranışlardır. Güçlü demokratik yurttaşlar, kendileri ve yaşadıkları dünya ile alakalı her sorunu bir araya gelmenin sağladığı olanaklar ve ortaklaşacılığın mümkün kıldığı imkânlar dahilinde; ortak tartışma, ortak karar alma ve ortak eylemle sonuçlanan süreçler neticesinde çözüme kavuşturabilen bireyler olarak karşımıza çıkarlar. Bu bakımdan güçlü demokrasinin temel amacı, yurttaşların, kendi ortak geleceklerini kurmak ve yaşayacakları ortak dünyayı şekillendirmek için bir araya gelebilmelerini sağlayacak bir siyasal sistem ortaya koymaktır.

Güçlü demokrasi ve güçlü demokratik yurttaşlık, doğrudan demokrasi ve katılımcı yurttaşlık ideali ile dünyamızı daha iyi hale getirebilmemiz için ilham kaynağı olabilecek bir siyaset teorisidir. Nitekim dünyada yaşanan ortak sorunlara baktığımızda, yurttaşların, daha aktif ve siyasete daha müdahale edebilir bir konuma geldikleri zaman çözümün daha hızlı etkin bir şekilde uygulanacağına inanmak hiç de ütöpik bir bakış açısı değildir. Küresel ve ulusal boyutta siyasete etkin katılım eskisi kadar zorlayıcı ve imkânsız olmaktan çıkmıştır artık. Teknolojik gelişmeler ve değişen iletişim araçları sayesinde insanlar dünyanın her yerinden haberdar olabilmekte ve tepki ortaya koyma noktasında hızlı hareket edebilmektedirler. Bu teknolojik imkânların yurttaş katılımı için kullanılmaları artık oldukça mümkün bir hale gelmiştir. Elbette ki bu, liberal demokrasinin bütün erdemlerini yok sayarak bütün kurumlarını ortadan kaldırmak anlamına da gelmemektedir. Amacımız, temsili ve katılımcı demokrasiyi birbirlerine entegre edip siyaseti daha doğrudan ve katılımcı hale getirecek reformlar yapmak olmalıdır.

SONUÇ

Bütün çalışma boyunca söylenenleri toplamak gerekirse, Barber, liberal demokrasi ve liberal demokratik yurttaşlık anlayışına karşı alternatif olabilecek yurttaş katılımının ön planda olduğu bir siyaset teorisi geliştirmeyi amaçlamış ve bu doğrultuda güçlü demokrasi anlayışını öne sürmüştür. Barber, işe liberal demokraside eksik gördüğü ve eleştirdiği yönleri tespit ederek başlamıştır. Buna göre, liberal demokrasiyi üç eğilimi üzerinden ele alıp değerlendirmiştir. Bu eğilimler, anarşist, realist ve minimalist eğilimlerdir. Bu eğilimlerden işe başlamak liberal demokrasinin eksikliklerini daha iyi gösterebilmek ve eleştiri noktalarını aydınlatılabilmek açısından oldukça önemlidir. Anarşist eğilim, temel olarak bireyin hak ve özgürlüklerinin savunucusudur ve bu bağlamda oldukça sınırlı bir devlet tasavvur eder. Anarşist eğilim, iktidarın her çeşidine karşıdır ve oldukça dar bir alanla sınırlanması gerektiğini savunur. Bunu bireysel hak ve özgürlüklerin korunması ve müdahaleye kapalı olması amacıyla ister. Ancak Barber, anarşist eğilimin bu özgürlük hastalığının sonunda kendi kendini yok edeceğini ve avantajlı duruma geçen bireylerin diğerleri üzerinde mutlaka hâkimiyet kuracağını belirtir. Bunun sonucunda da güçsüz bireyler asla özgür olamayacaklardır. Realist eğilim işte bu noktada ortaya çıkar. Realist eğilim, anarşist eğilimin özgürlük hastalığına iktidar ilacıyla müdahale etmeye çalışır. Realist eğilime göre, insanlar güçlerini arttırdıkça diğerleri üzerinde hâkimiyet kurmak için çabalayacaklardır. Bu bakımdan devlet ya da egemen güç mutlaka olmak zorundadır. Devlet, kişilerin güvenliklerini ve aralarında barışın sağlanmasını garanti edecek bir güçtür. Bireysel hak ve özgürlüklerin korunması ve sürekliliğinin sağlanması için devlet olmazsa olmaz bir kurumdur. Barber, realist eğilimin bu çabasının sadece korkudan ileri geldiği için demokrasinin doğasına ve yurttaşlığın gerçek manasına uygun olmadığını belirtir. Zira tutkuları ve korkuları nedeniyle bir araya gelen bireyler yurttaşlar değil, şirket ortaklarıdır. Minimalist eğilim, tahmin edileceği üzere anarşist ve realist eğilimler arasında bir orta yol bulmak amacındadır. Temel hareket noktası realist eğilimin ortaya çıkardığı bekçileri kontrol altına alabilmektir. Minimalist eğilime göre, iktidar bireyler tarafından, bireyler de iktidar tarafından karşılıklı olarak sınırlanmalıdır ki orta yol bulunmuş olsun. Ancak Barber'a göre, minimalist eğilim de sonuçta çıkmaza girmektedir. Nitekim sonuçta ne iktidarı ne de bireyi tam olarak tatmin edememiş ve ikisi arasında sıkışıp kalmıştır. Minimalist eğilim, bireye de iktidara da güvenmediği için en sonunda hareketsiz kalmıştır.

Barber'a göre, liberal demokrasinin her üç eğilimi de iktidar ve birey arasında anlamlı bir birliktelik ya da ilişki tesis etme noktasında başarısız olmuşlardır. Bu da genel çerçevede liberal demokrasinin bireyi toplumdaki soyut bir şekilde ele almasına ve katılımcı demokrasiyi ve yurttaşlığı olumsuz etkilemesine neden olmuştur. Barber'ın liberal demokrasi ve yurttaşlık anlayışına yönelik temel eleştirisi, siyasal alan ile bireyler arasında mesafe koyması ve siyasete ilgisiz bireylerin ortaya çıkmasına neden olmasıdır. Liberal demokrasi, bireylere özgürlük ve haklar vermiştir. Ancak karşılığında onları özel alanlara hapsederek toplumdaki koparmış ve siyasal alandan uzaklaştırmıştır. Bireyler liberal demokratik bir sistemde yabancılara dönüşmüş ve kendi iradelerini temsilcilerin ve elitlerin eline bırakmıştır. Yurttaşlık hakları ve özgürlük temelinde ele alındığı için özgür ama yalnız ve hakka sahip ama sorumsuz ve ilgisiz bireyler ortaya çıkmıştır. İşte bu durum Barber için kabul edilemez ve ne gerçek demokrasiye ne de hakiki yurttaşlığa sığmayan bir durumdur.

Güçlü demokrasi ve güçlü demokratik yurttaşlık bireylerin bu yalnızlığına ve ilgisizliğine çözüm getirmek için ortaya çıkmıştır. Güçlü demokrasi, katılımcı bir siyaset anlayışı benimser. Buna bağlı olarak da bireyleri, siyasal alanda aktif rol alarak temsiliyet duvarlarını aşan ve kendi kendilerini yöneten yurttaşlara dönüştürmeyi amaçlar. Güçlü demokratik yurttaşlar kendi özel yaşamlarını aşarak ortaklaşacılıkla bir araya gelip ortak bir gelecek kurabilirler. Katılım, siyaseten aktif olmak, makullük, ortaklaşacılık, dönüşüm ve komşuluk bağları güçlü demokrasinin öne sürdüğü yurttaşlığın anahtar kelimeleridir. Kısaca güçlü demokrasi, yurttaşların katılımcı bir tarzla kendi kendilerini yönettikleri ve görev ve sorumluluk bilinciyle hareket ettikleri bir siyasal sistemdir.

Barber, güçlü demokrasi anlayışının uygulanabilir olup olmadığı konusunu da inceler ve tespitlerde bulunur. Güçlü demokratik yurttaşlık güçlü bir yurttaş eğitimi gerektirir. Yurttaşlar güçlü demokratik sistemde önce bilgilendirilirler. Sonrasında yerel düzeyde bir araya gelerek ortaklaşacılıklarını artırırlar. Bunlardan sonra da siyasal alanda katılım göstererek tecrübe kazanırlar. Temel olarak yurttaş eğitimi katılımı sağlar. Yurttaşlar katılım gösterdikçe ve siyasal alanda aktif rol aldıkça daha iyi şekilde siyasetle iç içe olmuş olurlar. Barber, liderliğe de değinir ve onu belli bir noktaya kadar gerekli görmeye birlikte yine de temkinli bir tavır takınır. Özellikle yurttaşları bir arada tutmak için ahlaki liderliği önemser ama ahlaki liderliğin yurttaş cemaatini bozmaması ve yurttaşlığı yozlaştırmaması için dikkatli olunması gerektiğini belirtir. Ahlaki liderlikle bağlantılı olarak ortak değerler konusu da önemlidir. Ortak değerler güçlü demokrasiyi

mekanik yapıdan kurtarmak için önemlidir. Ama güçlü demokrasinin tekbiçimli bir siyasal sisteme evrilmemesi için yine çok dikkatli olmak gerekmektedir. Ortak değerler yurttaşları bir arada tutmak ve ortaklaşacılıklarını arttırmak için önemlidir. Ancak katılıma, kamusalılığa ve özerkliğe zarar vermemesi için dikkatli bir biçimde oluşturulmaları gerekmektedir.

Güçlü demokratik yurttaşlığı tam manasıyla kurabilmek için Barber'ın aşması gereken bazı sorunlar da vardır. Günümüz dünyasında artan nüfusla birlikte katılımcı demokrasi için olumsuz bir durum olan ölçek sorunu, kapitalizmden kaynaklanan eşitlik ve özgürlük sorunu ve güçlü demokrasinin bağımsız temelleri kabul etmediği için ortaya çıkan belirsizlik sorunu. Bu sorunlar güçlü demokrasinin ve güçlü demokratik yurttaşlığın önündeki en büyük engellerdir.

Ölçek sorunu güçlü demokratik yurttaşlık için önemli bir engel teşkil etmektedir. Buna göre, günümüz dünyasında katılımcı demokrasiyi uygulamak ve yurttaş katılımını arttırmak oldukça zordur. Nitekim nüfusun artmasıyla birlikte ölçek büyümüş ve siyasetin temsili olarak işlemekten başka yolu kalmamıştır. Ancak Barber, bu ölçek sorununun aslında yurttaşlar arasındaki bir iletişim sorunu olduğunu ve bunun da gelişen teknolojik imkânlar sayesinde aşılabileceğini belirtir. Gerçekten de dünyamız artık eskisi gibi büyük değildir ve gelişen teknoloji sayesinde küresel bir dünyada yaşamaktayız. Bu bakımdan bu teknolojiyi yurttaş haberleşmesini sağlamak ve yurttaş katılımını arttırmak için kullanabiliriz. Hatta kullanmamız gerekir ki bu sayede yurttaşlık ve demokrasi katılımcı bir yapıya dönüşebilsin. Değişen şartlar ve gelişen teknolojik imkânlar bu söyleneni gerçekleştirebilmek için yeterli düzeyde kullanılabilir. Bu bakımdan katılımcı demokrasi ve aktif yurttaşlık bir hayal ya da eski dönemlerin bir nostaljisi olmaktan çıkıp demokrasinin ve yurttaşlığın gerçek manasıyla yaşanıp uygulanabileceği bir siyasal sistemdir.

Kapitalizmden kaynaklanan eşitlik ve özgür sorunu da güçlü demokratik yurttaşlık için aşılması gereken bir engeldir. Barber, bu konuyla alakalı ilk olarak ekonomik determinizmi reddederek işe başlar. Ona göre, ekonomi siyasete öncel değildir ve buna bağlı olarak da eşitlik ve özgürlük siyaseti oluşturan değil, siyaset tarafından oluşturulan kavramlardır. Ekonomik determinizm yoluyla siyaseti belirlemeye çalışmak siyasete bağımsız temeller sokmak demektir ki bu Barber'ın zaten en baştan karşı çıktığı bir durumdur. Nitekim bu durum zamanla ekonomik özelleşme ve piyasa toplumu anlayışına

dönüşür. Ekonomik özelleme ve piyasa toplumu anlayışı liberal demokrasiyi bireyci bir yapıya sevk ederek bireyleri yalnız ve toplumdan soyut olarak ele almasına neden olmaktadır. Ekonomik özelleme ve piyasa toplumu anlayışı bireyleri duygudaşıktan, ortaklaşacılıktan ve yurttaş olabilme durumundan koparır. Onları kendi bireysel amaç ve çıkarları peşinden koşan bencil ve egoist bireylere dönüştürür. Güçlü demokrasi bu durumu kabul edemez ve karşı çıkar. Bireyler birer tüketici ya da çıkarlarının yönettiği varlıklar değildir. Onlar duygudaşlıkla ve ortaklaşacılıkla bir araya gelip beraber yaşayacakları dünyayı kurma yeteneğine sahip yurttaşlardır. Bu bakımdan ekonomik özelleme ve piyasa toplumu anlayışı kabul edilemez ve katılımcı siyasetin önünde bir engeldir. Ekonomiyi ve piyasayı yurttaşlık erdemleri ve katılımcı demokrasi adına düzenlemek ve siyaseti insan merkezli hale getirmek yapılması gereken doğru şeydir. Bu doğrultuda tekelleşmeyi ve demokrasilerin asıl düşmanı olan dev şirketleri de unutmamak gerekir. Barber, asıl tehlikenin oradan geldiğini ve karını paylaşmayan ama zararını toplumlara ödeten bu şirketlerin demokrasilerin gerçek düşmanları olduğunu savunur. Bu şirketler için önemli şey yalnızca tüketim ve kar elde etmektir. Bu bakımdan yurttaşların duygudaşlığını ve ortaklaşacılıklarını arttırmak çok önemlidir. Siyaseti ekonomiye öncel bir konuma getirmek, katılımcı demokrasiyi ve aktif yurttaşlığı özendirmek bu sorunu çözmek için gereklidir.

Güçlü demokratik yurttaşlığın önündeki son engel bağımsız temelleri kabul etmemesi sonucu ortaya çıkan belirsizlik sorunudur. Siyasete bağımsız temelleri sokmamak siyaseti kendi başına ele almak demektir ve bu durum en nihayetinde şüphecilik hastalığına ve siyasetin işleyemez hale gelmesine neden olur. Ancak Barber, bu sorunu güçlü demokrasinin aşabileceğini belirtir. Güçlü demokrasi, yurttaş eylemliliğine ve yurttaşların kendi kendilerini yönetmelerine olanak sağlayan karar alma süreçlerine bağlı olarak bu sorunu aşabilecek niteliktedir. Yurttaşlar aktif ve etkin bir şekilde siyasal alana dahil edildiği vakit şüphecilik hastalığı tedavi edilip siyasetin işlerliği sağlanmış olacaktır. Aynı zamanda pişmanlık mekanizmaları geliştirilerek de tekbiçimlilik, hoşgörüsüzlük ve özerkliğin yok olması engellenebilir. Pişmanlık mekanizmaları sayesinde yurttaşlar kendi iyilerini ortak iyiye dönüştürerek ortaklaşacılığa ve duygudaşlığa katkı sağlamış olurlar. Öne sürülen iyi yaşam alternatifleri sürekli bir tartışma ve dönüşüm yoluyla ortaklaşacılığı ve duygudaşlığı arttıracak biçimde ele alınmış olur. Toplumların en büyük sorunu alınan kararları belirleyememek ve sonrasında denetleyememek olduğu için güçlü demokratik sistem bu bakımdan önemli bir alternatif modeldir.

Genel olarak toparlamak gerekirse, güçlü demokrasi ve güçlü demokratik yurttaşlık, çağımız siyaseti ve yurttaşlık anlayışı açısından oldukça önemli bir alternatiftir. Barber kendisinin de belirttiği gibi yeni bir çağ için katılımcı siyaset amacıyla bu teoriyi geliştirmiştir. Bu siyasal teori, liberal demokrasinin erdemlerini reddetmez ama eksik kaldığı noktaların katılımcı siyaset ve etkin yurttaşlık için önemli engeller oluşturduğunu belirtir. İşte bu nedenle alternatif bir model ortaya atılmıştır. Siyaseti daha katılımcı ve yurttaşlığı daha etkin bir hale getirmek bu noktadaki temel amaçtır. Bu çalışma ile amacımız, Barber'ın bu amacını gerçekleştirirken izlediği yolu açık ve net bir şekilde ortaya koyabilmektir. Bu doğrultuda güçlü demokratik yurttaşlığın özünü ve temel prensiplerini ayrıntılı bir şekilde görmüş olduk. Liberal demokrasinin eksik yönlerini ve katılımın önündeki engelleri tespit ettik. Barber'ın güçlü demokrasi ve yurttaşlık anlayışını nasıl ortaya koyduğunu ve teorinin önüne çıkan engelleri aşma noktasında nasıl bir yol izlediğini görmüş olduk. Son olarak da güçlü demokratik siyasal sistemin işlerliği için gerekli olan kurumları ve teorinin pratik karşılığını açıklamaya çalıştık. Barber, güçlü demokrasi ve güçlü demokratik yurttaşlık anlayışı ile çağımız için katılımcı siyasetin pekâlâ mümkün olabileceğini ve yurttaşlığın etkin ve aktif bir şekilde ortaya konabileceğini göstermesi bakımından önemli bir işe imza atmıştır. Nitekim günümüz koşullarında dünyamızı daha yaşanılabilir bir yer haline getirmek için bilinçli bir şekilde daha fazla katılıma ve daha çok yurttaş etkinliğine ve aktifliğine ihtiyacımız vardır. Katılımı bilinçli yurttaşlar yoluyla arttırmak bugün yaşadığımız pek çok sorunun çözümünü sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Abramson, J. (2013). *Minerva'nın Baykuşu: Batı Siyasi Düşünce Tarihi*. (İ. Yıldız, Çev:). Ankara: Dipnot Yayınları.

Arendt, H. (2016). *İnsanlık Durumu*. (B. S. Şener, Çev:). İstanbul İletişim Yayınları.

Aristoteles. (2012). *Nikomakhos'a Etik*. (S. Babür, Çev:). Ankara: BilgeSu Yayıncılık.

Aristoteles. (2014). *Politika*. (M. Tunçay, Çev:). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Audier, S. (2006). *Cumhuriyet Kuramları*. (İ. Yerguz, Çev:). İstanbul: İletişim Yayınları.

Barber, B. (1995). *Güçlü demokrasi: Yeni Bir Çağ İçin Katılımcı Siyaset*. (M. Beşikçi, Çev:). İstanbul Ayrıntı Yayınları.

Barry, N. P. (2004). *Modern Siyaset Teorisi*. (M. Erdoğan-Y. Şahin, Çev:). Ankara: Liberte Yayınları.

Berlin, İ. (2007). İki Özgürlük Kavramı. (M. Erdoğan, Çev:). *Liberal Düşünce*. 12(45), 59-72.

Berten, A., Silveira, P., Pourtois, H. (2006). *Liberaller ve Cemaatçiler*. (B. Demir, Çev:). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Çukurçayır, M. A. (2002). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi: Küreselleşme Sürecinde Yurttaş, Yönetim, Siyaset*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Dahl, R. A. (2001). *Demokrasi Üstüne*. (B. Kadıoğlu, Çev:). Ankara: Phoenix Yayınevi.

Debray R. (1989). Cumhuriyetçi Misiniz, Demokrat Mı? (A. Arslan, Çev:). Aralık 30, 2018 tarihinde <https://docplayer.biz.tr/9183305-Cumhuriyetci-misiniz-demokrat-mi-regis-debray-ceviren-prof-dr-ahmet-arслан.html> adresinden alındı.

Esendemir, Ş. (2008). *Türkiye'de ve Dünyada Vatandaşlık: Eski Sorular, Yeni Arayışlar*. Ankara: Birleşik Yayınevi.

Gündüz, M.-Gündüz, F. (2007). *Yurttaşlık Bilinci*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Gürpınar, D. (2016). *Özgürlüğün İdeolojisi-Liberalizm*. İstanbul: Liber Plus Yayınları.

Heater, D. (2007). *Yurttaşlığın Kısa Tarihi*. (M. Delikara Üst, Çev:). Ankara: İmge Kitabevi.

Heywood, A. (2012). *Siyasetin Temel Kavramları*. (H. Özler, Çev:). Ankara: Adres Yayınları.

- Heywood, A. (2018). *Siyaset Teorisine Giriş*. (H. M. Köse, Çev:). İstanbul: Küre Yayınları.
- Hobbes, T. (2013). *Leviathan*. (S. Lim, Çev:). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Holden, B. (2007). *Liberal Demokrasiyi Anlamak*. (H. Bal, Çev:). Ankara: Liberte Yayınları.
- İspir, N. (2011). *C. B. Macpherson'un Liberal Demokrasi Eleştirisi*. İstanbul: Arı Sanat Yayınevi.
- Kartal, F. (2010). *Yurttaşlık Tartışmaları: Yeni Yaklaşımlar*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Kymlicka, W. (2016). *Çağdaş Siyaset Felsefesine Giriş*. (E. Kılıç, Çev:). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Locke, J. (2012). *Hükümet Üstüne İkinci Tez*. (A. Doğan, Çev:). İzmir: İlyaz İzmir Yayınevi.
- MacIntyre, A. (2001). *Erdem Peşinde: Ahlak Teorisi Üzerine Bir Çalışma*. (M. Özcan, Çev:). İstanbul Ayrıntı Yayınları.
- Macpherson, C. B. (1984). *Demokrasinin Gerçek Dünyası*. (L. Köker, Çev:). Ankara: Birey ve Toplum Yayıncılık.
- Marshall, T. H.-Bottomore, T. (2006). *Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar*. (A. Kaya, Çev:). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Mill, J. S. (2003). *Hürriyet Üstüne*. (M. O. Dostel, Çev:). Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu.
- Mouffe, C. (2000). *Demokratik Paradoks*. (A. C. Aşkın, Çev:). Ankara: Epos Yayınları.
- Nozick, R. (2015). *Anarşi, Devlet ve Ütopya*. (A. Oktay, Çev:). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Okutan, C. (2006). *Cumhuriyetçi Paradigma-Paradigmatik Cumhuriyet*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Öztürk, A. (2016). *Cumhuriyetçilik ve Liberalizm*. İstanbul: Doruk Yayınları.
- Pettit, P. (1998). *Cumhuriyetçilik: Bir Özgürlük ve Yönetim Teorisi*. (A. Yılmaz, Çev:). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Platon. (2012). *Yasalar*. (C. Şentuna-S. Babür, Çev:). İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Platon. (2016). *Devlet*. (S. Eyüboğlu-M. A. Cimcoz, Çev:). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Rawls, J. (2017). *Bir Adalet Teorisi*. (V. A. Coşar, Çev:). Ankara: Phoenix Yayınevi.

- Rousseau, J. J. (2012). *Toplum Sözleşmesi Ya Da Siyaset Hukuku İlkeleri*. (İ. Yerguz, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Rousseau, J. J. (2018). *İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı ve Temelleri Hakkında Nutuk*. (A. Altınörs, Çev.). İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Russell, B. (2015). *Toplumsal Yeniden İnşanın İlkeleri*. (T. Doğan-Ş. Duran, Çev.). İstanbul: bgst Yayınları.
- Sandel, M. J. (2013). *Adalet: Yapılması Gereken Doğru Şey Nedir?* (M. Kocaoğlu, Çev.). Ankara: BigBang Yayınları.
- Sandel, M. J. (2014). *Liberalizm ve Adaletin Sınırları*. (A. E. Zeybekoğlu, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi.
- Sartori, G. (1996). *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*. (T. Karamustafaoğlu- M. Turhan, Çev.). Ankara: Yetkin Basımevi.
- Tannenbaum, D. G.-Schultz, D. (2011). *Siyasi Düşünce Tarihi: Filozoflar ve Fikirleri*. (F. Demirci, Çev.). Ankara: Adres Yayınları.
- Tok, N. (2008). *Cumhuriyetçilik Tarihi ve Teorisi*. Ankara: Orion Kitabevi
- Touraine, A. (2002). *Eşitliklerimiz ve Farklılıklarımızla Birlikte Yaşayabilecek miyiz?* (O. Kunal, Çev.). İstanbul Yapı Kredi Yayınları.
- Touraine, A. (2004). *Demokrasi Nedir?* (O. Kunal, Çev.). İstanbul Yapı Kredi Yayınları.
- Tunçel, A. (2010). *Bir Siyaset Felsefesi: Cumhuriyetçi Özgürlük*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Turner, B. (1997). *Eşitlik*. (B. S. Şener, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi.
- Üstel, F. (1999). *Yurttaşlık ve Demokrasi*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Viroli, M. (1997). *Vatan Aşkı: Yurtseverlik ve Milliyetçilik Üzerine Bir Deneme*. (A. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Yazıcı, S. (2003). Atina, Isparta ya da Liberal Cumhuriyetçilik. *Liberal Düşünce*. (Kış), 115-126.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Beytullah YÖRÜK
Doğum Yeri ve Tarihi : Karaman/Merkez 31.08.1992

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Çankırı Karatekin Üniversitesi
Yüksek Lisans Öğrenimi : Bartın Üniversitesi
Bildiği Yabancı Diller : Yok
Bilimsel Faaliyet/Yayımlar : Yok
Aldığı Ödüller : Yok

İş Deneyimi

Stajlar : Yok
Projeler ve Kurs Belgeleri : Yok
Çalıştığı Kurumlar : Yok

İletişim

E-Posta Adresi : byyoruk70@gmail.com

Tarih : 20.08.2019